מה קורה בקופסא השחורה:
תיקונים עצמיים בתרגום סימולטני
בצמד השפות עברית ואנגלית

חיבור לשם קבלת תואר מוסמך

אסנת פילוס

מנחה: דר' מרים שלזינגר

המחלקה לתרגום וחקר התרגום
אוניברסיטת בר-אילן

ינואר 2005

What is Happening in the Black Box: Self-Corrections in Simultaneous Interpretation in the Language-Pair Hebrew and English

Thesis submitted for the Degree of Master of Philosophy

By

Osnat Fellus
Supervisor: Dr. Miriam Shlesinger

Department of Translation and Translation Research
Bar-Ilan University
January 2005

דברי תודה

בראש וראשונה ברצוני להודות למנחה שלי, ד"ר מרים שלזינגר, על שפתחה בפני צוהר לעולם המתחדש, חדשות לבקרים, של המחקר בתחום התרגום הסימולטני. תודה על הליווי הקשוב, התומך, המתווה והמעודד. תודה, מרים, על שעות של דיונים על חשיבותן של מילים והמשמעות החבויה בהן וביניהן.

תודה מיוחדת לבן זוגי, ד"ר יוסף מערבי פילוס, על העידוד והתמיכה ללא רגע דל. תודה על הדוגמא לחיקוי שאתה מהווה בשבילי להקשבה ולסולידריות אנושית ללא סייג.

תודה לארבעת ילדיי, דניאל, אילן ספיר ורותם, על שיתוף הפעולה הבלתי נדלה שהתבטא בשעות אין קץ של העסקה עצמית ללא הדרכה של אמא, של תמיכה הדדית, והבנה. תודה על שחיכיתם לזמן ש"אמא תוכל לשבת איתנו".

תודה לאמי – נעמה אחונוב – ממנה ינקתי, ועדיין יונקת, את החוסן הנפשי, את ההתמדה ואת האמונה בטבע האנושי ובטוב הטבוע בנו. תודה על תמיכה בלתי פוסקת ועל מלחמתך כלביאה על זכויותינו.

תודה לחמותי, מייחה עטיה ז"ל, שהייתה כאם שנייה לי.

לאחיי, לאחיותיי, ולמשפחה המורחבת – ניסים, מלכה, אביב וניצן נווה; מיכל, שאול, הילה, ליאור, אמיר וישי גרוסבלד; עליזה, אופק, עדי ומאיה צור; אילנה, גיל, מרילי, ליעם ושיין קליימאן; מורי וג'ני קליימאן; וניר, הודיה ונתנאל להב – שעוטפים אותי בגאווה.

תוכן

רשימת גרפים 3

לוח טבלאות 4

תקציר 8

תקציר באנגלית 12

מבוא 15

סקירת ספרות 21

מערך המחקר 63

ניתוח נתונים ודיון בממצאים 72

סיכום 173

מקורות 178

רשימת גרפים

גרף 1 : תיקונים עצמיים על פי שפות היעד 52

גרף 2 : מתורגמן #1 התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 97 תיקונים עצמי 58

גרף 3 : מתורגמן #2 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 111 תיקונים עצמיים) 59

גרף 4 : מתורגמן #3 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 34 תיקונים עצמיים) 60

גרף 5 : מתורגמן 4 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 84 תיקונים עצמיים) 61

גרף 6 : מתורגמן 5 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 232 תיקונים עצמיים) 62

גרף 7 : מתורגמן 6 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 45 תיקונים עצמיים) 63

גרף 8 : מתורגמן 7 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 13 תיקונים עצמיים) 64

גרף 9 : מתורגמן 8 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 132 תיקונים עצמיים) 65

גרף 10 : מתורגמן 9 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 10תיקונים עצמיים) 66

גרף 11 : שכיחות סוגי התיקונים העצמיים (סה"כ 758) 71

גרף 12 : תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי כיווניות 76

גרף 13 : שכיחות תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי שפת יעד 83

גרף 14 : תיקונים עצמיים בתרגום לעברית 85

גרף 15 : תיקונים עצמיים בתרגום לאנגלית 86

גרף 16 : שכיחות אורך יחידות התיקון : תיקונים מיידיים, תיקונים לאחור
לשם החלפת לֶמה ותיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי
(סה"כ 758 תיקונים עצמיים) 89

גרף 17 : אורך יחידת התיקון בתרגום לשפת האם 91

גרף 18 : אורך יחידת התיקון בתרגום לשפה השנייה 91

גרף 19 : אורך יחידת התיקון תלוי שפת יעד תרגום לעברית 93

גרף 20 : אורך יחידת התיקון בתרגום לאנגלית 93

גרף 21 : תיקונים עצמיים מיידיים 97

גרף 22 : תיקונים עצמיים לאחור לשם המרת למה 99

גרף 23 : תיקונים עצמיים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי 101

גרף 24 : סימני עריכה לביצוע תיקון עצמי לפי סוגי התיקונים העצמיים 106

לוח טבלאות

טבלה 1 : דוגמאות לתיקונים עצמיים בתרגום סימולטני לעברית ולאנגלית	4
טבלה 2 : טעויות "אובייקטיביות"	13
טבלה 3 : בקרה עצמית בתרגום הסימולטני	14
טבלה 4 : הטרמה בתרגום סימולטני	28
טבלה 5 : קליטה שגויה/מוטעית של מילים בשפת המקור (slips of the ear)	29
טבלה 6 : סימנים לקסיקליים לתיקונים עצמיים (Altman, 1994)	31
טבלה 7 : סימנים לקסיקליים לתיקונים עצמיים (Barik, 1971)	31
טבלה 8 : תיקונים סמויים בתרגום סימולטני	32
טבלה 9 : תיקוני טעות אובייקטיבית בתרגום סימולטני	34
טבלה 10 : תיקונים פונולוגיים בתרגום סימולטני	35
טבלה 11 : תיקוני הנהרה/השלמת מידע בתרגום סימולטני	35
טבלה 12 : תיקוני פרסברציה בתרגום סימולטני	37
טבלה 13 : תיקוני קירבה סמנטית בתרגום סימולטני	38
טבלה 14 : תיקונים עצמיים של כינויי גוף וכינויי מושא וקניין	39
טבלה 15 : תיקוני דקדוק	39
טבלה 16 : תיקונים עצמיים של מילה נרדפת	41
טבלה 17 : המרת מילים גנריות בספציפיות	43
טבלה 18 : תיקוני ניסוח-מחדש	44
טבלה 19 : תיקונים בעקבות הקשר סמוך (Co-Text)	45
טבלה 20 : המתורגמנים והתרגומים בקורפוס	49
טבלה 21 : פרקי הזמן של התרגומים הסימולטניים בקורפוס	50
טבלה 22 : סימנים ששימשו לסימון התיקונים העצמיים	51
טבלה 23 : שכיחות התיקונים העצמיים על-פי משתנה שפת היעד	52
טבלה 24 : קטגוריות התיקונים העצמיים	55
טבלה 25 : אורך יחידות התיקון	57

טבלה 26 : הנבדקים וסוגי התיקונים השכיחים 67
טבלה 27 : קטגוריות-על של תיקונים עצמיים בתרגום סימולטני (סה״כ 758 תיקונים עצמיים) 68
טבלה 28 : שכיחות התיקונים העצמיים לסוגיהם בתרגום הסימולטני 70
טבלה מספר 29 : שכיחות סוגי התיקונים העצמיים אצל לפלט, ברדרט והמחקר הנוכחי 74
טבלה 30 : תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי כיווניות (סה״כ 758 תיקונים עצמיים) 76
טבלה 31 : שכיחות תיקונים עצמיים בקטגוריות-העל
כמשתנה תלוי כיווניות (סה״כ 768 תיקונים עצמיים) 79
טבלה 32 : תיקונים עצמיים בקרב מתורגמנים דוברי אנגלית (סה״כ 239 תיקונים עצמיים) 80
טבלה 33 : תיקונים עצמיים בקרב מתורגמנים דוברי עברית (סה״כ 519 תיקונים עצמיים) 81
טבלה 34 : שכיחות תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי שפת היעד (סה״כ 758 תיקונים עצמיים) 83
טבלה 35 : תיקונים עצמיים בשכיחות שווה בתרגום בין צמד השפות עברית ואנגלית 87
טבלה 36 : תיקונים עצמיים בשכיחות גבוהה יותר בתרגום לאנגלית 88
טבלה 37 : תיקונים עצמיים בשכיחות גבוהה יותר בתרגום לעברית 88
טבלה 38 : שכיחות אורך יחידות התיקון (A, B, C) 88
טבלה 39 : אורך יחידת התיקון תלוי כיווניות 90
טבלה 40 : דוגמאות לתיקונים מיידיים 95
טבלה 41 : דוגמאות לתיקונים לאחור לשם המרת למה 97
טבלה 42 : דוגמאות לתיקונים עצמיים לשם שינוי פריטי העץ התחבירי 100
טבלה 43 : אורך יחידות התיקון וסוגי התיקון העצמי 102
טבלה מספר 44 : תיקונים עצמיים כפולים לפי סוגי תיקונים עצמיים 104
טבלה 45 : תיקונים מחיוב לשלילה ולהיפך 108
טבלה מספר 46 : תיקונים עצמיים בהקשר מספרים 109
טבלה מספר 47 : השלמת מידע EVS 113
טבלה מספר 48 : השלמת מידע – הנהרה 114
טבלה 49 : השלמת מידע - שמות תואר 114
טבלה מספר 50 : השלמת מידע – הוספות המתורגמן 115

טבלה מספר 51 : פרסברציה משפת המקור 116
טבלה מספר 52 : פרסברציה משפת היעד 117
טבלה מספר 53 : המרת כינויי גוף באחרים 118
טבלה מספר 54 : המרת כינויי מושא וקניין 119
טבלה מספר 55 : המרת פעלים באחרים 120
טבלה מספר 56 : המרת שמות תואר 121
טבלה מספר 57 : המרת שמות עצם 122
טבלה מספר 58 : סיכום דפוסים איכותניים בתיקונים עצמיים של תוכן 123
טבלה מספר 59 : דפוסים איכותניים בתיקוני ניסוח-מחדש 124
טבלה מספר 60 : דוגמאות לדפוסים של תיקוני ניסוח-מחדש 127
טבלה מס' 61 : תיקונים של ניסוח מחדש לשם התאמת תוכן המסר לשפת המקור 129
טבלה מס' 62 : משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות בתיקונים של ניסוח מחדש 130
טבלה מספר 63 : מילים נרדפות של שמות עצם, פעלים, שמות תואר,
מילות יחס וביטויי חיבור 134
טבלה מספר 64 : מילים נרדפות, משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות 135
טבלה 65 : דפוסים בהמרת מילים גנריות בספציפיות 137
טבלה מספר 66 : דפוסים בהמרת מילים גנריות בספציפיות ומשתני שפת היעד והכיווניות 138
טבלה מספר 67 : דפוסים בהפקת תיקונים של התאמת מין ומספר 140
טבלה מספר 68 : תיקונים של מין ומספר תלויי משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות 141
טבלה מספר 69 : דוגמאות לדפוסים של תיקוני הצרכה 142
טבלה מספר 70 : דפוסים בהפקת תיקונים של הצרכה 142
טבלה מספר 71 : תיקונים של הצרכה תלוי משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות 143
טבלה מספר 72 : דוגמאות לדפוסים של תיקוני הטית פועל 144
טבלה מספר 73 : דפוסים בהפקת תיקונים של הטית פועל 144
טבלה מספר 74 : תבניות הזמן והתיקונים שלהן 146
טבלה מספר 75 : תיקונים של הטיית פועל ומשתני שפת היעד והכיווניות 147
טבלה מספר 76 : דפוסים בהפקת תיקונים של יידוע וסמיכות 148

טבלה מספר 77 : תיקונים של יידוע וסמיכות ומשתני שפת היעד והכיווניות 149
טבלה מספר 78 : דפוסים בהפקת תיקונים מורפו-תחביריים 150
טבלה מספר 79 : תיקונים מורפו-תחביריים ומשתני שפת היעד והכיווניות 151

תקציר

האם התרגום הסימולטני משמש כחלון לפענוח התהליכים המתרחשים בקופסא השחורה? על-מנת לענות על שאלה זו מתמקדת העבודה הנוכחית במבעים המשקפים נקיטת החלטה, קרי – תיקונים עצמיים ובמשתנים המשפיעים על הפקתם. המחקר בא לבדוק ביטויים לשוניים המופקים בתהליך התרגום הסימולטני והמצביעים על ביצוע תיקון עצמי של המתורגמן. מטרתו המרכזית של המחקר היא לזהות דפוסים שכיחים של תיקונים עצמיים, לאתר את הגורמים להם ולנתח את המאפיינים הלשוניים שלהם.

המסגרת המושגית של העבודה

המחקר מעוגן במסגרת המושגית של חקר הבלשנות השימושית המדגיש את הדפוסים הלשוניים המפיקים משתמשי השפה בתוך הקשר מסוים, של חקר הבלשנות הכללית המדגיש את הדפוסים הלשוניים המפיקים משתמשי השפה בכלל, ושל חקר התרגום הסימולטני המדגיש את התנאים המשפיעים על איכות התרגום. בבסיס המחקר קיימת ההנחה, כי תרגום סימולטני הנו עיסוק בו מופקים דפוסים לשוניים האופייניים לפעולת התרגום עצמה והנגרמים מעצם העברת מסר משפת מקור לשפת יעד ועל כן העבודה יונקת מהספרות הענפה העוסקת בחקר הבלשנות השימושית ובחקר התרגום הסימולטני.

בהסתמך על הספרות נטען כי שלושה תנאי יסוד מטביעים את חותמם על דפוסי הפקת התיקונים העצמיים במהלך התרגום הסימולטני: ראשית, שפת המקור בה קולט המתורגמן את המסר. שנית, שפת היעד אליה מתרגם המתורגמן את המסר. ושלישית, כיווניות התרגום, כלומר, האם המתורגמן מתרגם לשפת אמו או לשפתו השנייה.

שאלות המחקר

מטרת המחקר הנה לתעד ולנתח את התיקונים העצמיים המופקים במהלך תרגום סימולטני בין השפות עברית ואנגלית, בעזרת תיאור כמותני ואיכותני של הנתונים. בהתבסס על הספרות העוסקת בתיקונים עצמיים, נשאלו השאלות הבאות:

1. **בתחום התיקונים העצמיים**:

א. מהי התפלגות סוגי התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני בין השפות עברית ואנגלית?

ב. מהי התפלגות אורך יחידות התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני?

2. **בתחום הכיווניות**:

א. האם מתורגמנים המתרגמים לשפת האם יפיקו פחות תיקונים עצמיים באופן כללי?

ב. האם קיימת העדפה כמותית כלשהי בהפקת סוגים מסוימים של תיקונים עצמיים אצל מתורגמנים המתרגמים לתוך שפת אמם?

ג. באיזו מידה תלוי אורך יחידת התיקון בשפת האם?

3. **בתחום שפת היעד**:

א. באיזו מידה תלויה שכיחות סוגי התיקונים העצמיים בשפת היעד?

ב. באיזו מידה תלוי אורך יחידת התיקון בשפת היעד?

שיטת המחקר

המחקר בוחן קורפוס של 690 דקות של תרגום סימולטני מתוך 16 תרגומים בין עברית ואנגלית שבוצעו על-ידי תשעה מתורגמנים מקצועיים. ניתוח הקורפוס המורכב מ-758 תיקונים עצמיים התאפשר על-ידי תעתוק קפדני של יחידות לשוניות של הברה, מילה ומשפט שהיוו חזרה על הנאמר בווריאציה או החלפתו בהברה, מילה או משפט אחר.

<u>כלי המחקר</u>

הכלי שפותח לצורך מחקר זה הנו תהליך מיון ל-13 קטגוריות שאותרו על-פי סוגלים שהוגדרו מראש המבוססות על הספרות המחקרית בתחום הבלשנות הכללית (למשל: התאמת מין ומספר) ובתחום הפסיכו-בלשנות (למשל: הפקת מילה מאותו שדה סמנטי), ומותאמת לנתונים שעלו בקורפוס. סכימת הקידוד ייחודית לתרגום סימולטני בכלל, ולתרגום סימולטני בין עברית ואנגלית בפרט, והיא יכולה להוות בסיס למחקרים השוואתיים בתחום חקר התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני. הסכימה שימשה בסיס לניתוח כמותני הבוחן את השכיחויות של סוגי התיקונים העצמיים על פי כיווניות ושפת היעד, כמו גם לניתוח איכותני הבוחן את התיקון העצמי בתוך ההקשר הלשוני בו הוא הופק.

ממצאי המחקר העיקריים

- מבט על סוגי התיקון העצמי הנפוצים ביותר במהלך התרגום הסימולטני בין עברית ואנגלית מצביע על שכיחות גבוהה של תיקונים עצמיים מסוג ניסוח מחדש, שימוש במילים אחרות מאותו שדה סמנטי ופונולוגיה. כל אחד מסוגים אלה היווה 30%, 15%, ו- 8% בהתאמה. כל שאר הסוגים שאותרו נעו בין 2% ל-6%.
- רוב רובם של התיקונים העצמיים מופקים בתרגום לשפת האם (75%), כלומר, כשהמתורגמן מתרגם כששפת הנאום היא שפתו השנייה ושפת היעד אליה הוא מתרגם היא שפתו הראשונה, הוא מפיק פי שלושה תיקונים עצמיים יותר מאשר במקרים בהם שפת הנאום היא שפתו הראשונה ושפת היעד אליה הוא מתרגם היא שפתו השנייה. תופעה זו מצביעה על מגמה בולטת של המתורגמנים לא להיות שבעי רצון עם המבע הראשון שהם מפיקים בתרגום לשפת אמם ולהפיק, כתוצאה מכך, תיקונים עצמיים תכופים יותר.
- מבט בוחן על הפקת תיקונים עצמיים לסוגיהם כמשתנה תלוי שפת יעד מראה כי רוב רובו של המיון חופף בתרגום לשפת היעד עברית ובתרגום לשפת היעד אנגלית, אם כי, תיקונים פונולוגיים שכיחים יותר בתרגום לשפת היעד אנגלית ותיקונים של מילים בנרדפות להן שכיחים יותר בתרגום לשפת היעד עברית.

- בדיקת אורך יחידת התיקון כמשתנה התלוי בשפת היעד מצביעה על שכיחות גבוהה של תיקונים מיידיים, בהם ממיר המתורגמן מילה או הברה שהפיק באחרת ללא הפקת מילים נוספות בין ההבעה הראשונית לבין הבעת התיקון העצמי, בתרגום לשפת היעד עברית, ועל שכיחות גבוהה של תיקונים לאחור לשם שינוי מבנה העץ התחבירי בתרגום לשפת היעד אנגלית.
- תיקונים עצמיים כפולים רווחים מאוד בתרגום לשפת האם ובתרגום לשפת היעד עברית. עניין מיוחד מצא המחקר בבדיקת התיקונים העצמיים הכפולים בסוגי התיקונים העצמיים. בעוד שבתחילה, על פניו, נראה היה כי תיקונים עצמיים כפולים, המהווים כמעט עשירית מסך התיקונים העצמיים, יתפלגו בצורה שווה בין סוגי התיקונים העצמיים, הרי שבדיקה מדוקדקת של תופעה זו גילתה תופעה מעניינת ובה מפיקים המתורגמנים תיקונים עצמיים כפולים בשליש מהמקרים בתיקוני ניסוח מחדש הכרוכים בשינוי המסר של שפת היעד או בשינוי פריטי העץ התחבירי של המשפט שהופק. בכל שאר סוגי התיקונים העצמיים מגיעה שכיחות התיקונים העצמיים הכפולים לכדי עשירית בלבד.
- הפקת ביטויי עריכה בצמידות להפקת תיקונים עצמיים קשורה לסוגי התיקונים העצמיים המופקים. שליש מביטויי העריכה מופקים בצמידות לתיקונים עצמיים בהם מפיק המתורגמן מילים מאותו שדה סמנטי כשבכל שאר סוגי התיקונים העצמיים מופקים ביטויי עריכה בעד כחמישית מהמקרים. נתון זה מרמז על חומרתם של "טעויות" מסוג הפקת מילים מאותו שדה סמנטי בעיני המתורגמן הנאלץ "להתנצל", בצורה זו או אחרת, על הפקת הטעות לפני שהוא מפיק את התיקון העצמי. כלומר, הצורך בהפקת תיקונים עצמיים המתבטא, ברוב המקרים, בהפקת התיקון העצמי על-ידי חזרה בשינוי קל או מלא של מבע שהופק בלבד, מלווה בעשירית מהמקרים בהפקת ביטויי עריכה ששליש מהם מופק בתיקונים עצמיים של הפקת מילה מאותו שדה סמנטי. תופעה זו מתבטאת בהפקת מילת התנצלות כמו "סליחה" או ביטוי פחות שקוף של התנצלות כמו "או" מבלי, כמובן, שתהיה לזה מקבילה במסר שהופק בשפת המקור.
- ניתוח איכותני של הנתונים מבליט את ההקשרים המשפיעים על הפקת התיקונים העצמיים לסוגיהם במהלך התרגום הסימולטני. ניתוח איכותני של תיקונים עצמיים מסוג תיקוני טעות אובייקטיבית מצביע על חמישה הקשרים בולטים: מילים והיפוכן; מספרים; שמות פרטיים, כיוונים גיאוגרפיים; שמות של ארצות; המרת מילים בצורת הרבים עם צורת היחיד ולהיפך; והמרה בין מילים שיש בהן יחס של חלק מתוך השלם (כמו "חודשים" ו"שנים"), המגבירים את שכיחות הפקת התיקונים העצמיים מסוג זה.

לסיכום,

במחקר זה מוצג ניתוח כמותני ואיכותני של תיקונים עצמיים שהופקו במהלך תרגום סימולטני בין השפות עברית ואנגלית מתוך כוונה לזהות דפוסים שכיחים של תיקונים עצמיים, לאתר את הגורמים להם ולנתח את המאפיינים הלשוניים שלהם על-מנת ללמוד ולהבין מאפיינים לשוניים ופסיכו-בלשניים הכרוכים בעבודת התרגום הסימולטני. עבודה זו ממחישה עד כמה התרגום הסימולטני הנו תהליך ייחודי ואינטנסיבי המורכב מהיבטים שונים של הפעילות הקוגניטיבית והלשונית של המתורגמן. הממצאים המצביעים על השפעת משתנה הכיווניות, השפעת משתנה שפת היעד, והשפעת ההקשרים הלשוניים על סוגי התיקונים העצמיים משקפים תהליכים בלשניים ופסיכו-בלשניים גם יחד, המשפיעים על התוצר הסופי שמספק המתורגמן במהלך התרגום הסימולטני. תופעת הפקת תיקונים עצמיים במהלך התרגום הסימולטני נובעת מאופיו של מקצוע זה החותר למקצועיות, לדיוק, לבהירות ולקישוריות מיטבית און-ליין, והיא מזמינה התייחסות מחודשת לנושא בתכניות הקיימות להוראת התרגום הסימולטני.

תרומת המחקר

מבחינה תיאורטית – ממצאי המחקר יוסיפו נדבך על גוף הידע של התרגום הסימולטני תוך מבט על תיקונים עצמיים בין השפות עברית ואנגלית. עד כה לא נעשה ניסיון שיטתי לבדוק באופן כמותני ואיכותני את סוגיית הפקת התיקונים העצמיים בתרגום סימולטני בין עברית ואנגלית, אם כי, ישנם מחקרים ספורים הבודקים סוגיה זו בין שפות אחרות, ומחקרים מעטים יותר הבודקים את התופעה בקרב מתורגמנים מקצועיים, ובאלה מהווה המחקר הנוכחי מחקר חלוץ, המשמש מנוף למחקרי המשך בתחום זה.

מבחינה מתודולוגית – העבודה מציעה קטגוריזציה שנוצרה לצורך סיווג התיקונים העצמיים שהופקו בתרגום סימולטני בין עברית ואנגלית בקרב מתורגמנים מקצועיים. הקטגוריות שאותרו נלקטו, זו הפעם הראשונה, מספרות התרגום הסימולטני, הבלשנות הכללית, הבלשנות השימושית, הפסיכו-בלשנות והנוירו-בלשנות העוסקות, רובן ככולן, בהפקת תיקונים עצמיים. קיבוץ הקטגוריות בעבודה אחת יכול להוות בסיס למחקרים נוספים בתחום התרגום הסימולטני (למשל, השוואה של דפוסי תיקונים עצמיים בין זוגות שונים של שפות, השוואה של דפוסי תיקונים עצמיים בקרב מתורגמנים מקצועיים ומתורגמנים מתלמדים וכדומה).

בתחום הכשרת מתורגמנים – עבודה זו יכולה להוות בסיס לבניית תכנית להוראת התרגום הסימולטני בה יודגש הצורך להימנע מלהפיק תיקונים עצמיים – תופעה המצביעה על חוסר ביטחון של המתורגמן ויוצרת תחושה של תרגום "כבד" יותר המשפיעה על איכות התרגום. ממצאי המחקר יכולים לשמש כר נרחב לרפלקציה, אמות מדידה ושיפור בתחום התיקונים העצמיים במהלך התרגום הסימולטני.

ABSTRACT

Can the field of simultaneous interpretation be a window to understanding the underlying mechanisms of the brain? By investigating the process of making decisions in the production of speech, more specifically, the production of self-corrections, and by identifying the different assigned variables which underlie different types of self-corrections, we are probably reflecting the mechanisms of the brain. This research will focus on linguistic utterances which are produced in the process of simultaneous interpretation and which indicate the activation of a self-correction by the interpreter. The underlying objective of this research paper is to identify common patterns of self-corrections, acknowledge the factors which cause them and analyze their linguistic attributes thus enabling a better view on the mechanisms of the brain.

Conceptual Framework

The present research is based on the conceptual framework of applied linguistics, a field which focuses on the research of linguistic patterns, which goes into minute investigation of cognitive patterns governing the utterances produced by speakers of a language in a certain context; of linguistics, a field which focuses on the research of linguistic patterns used by speakers of a certain language; of simultaneous interpretation, a field which investigates the environmental conditions and personal characteristics that are shared by interpreters and affect the quality of the interpretation. The underlying assumption in this research paper is that simultaneous interpretation is a profession which is uniquely characterized by specific linguistic patterns which are typical to the interpretation process itself. These patterns are formed by the very fact that a message is transferred from a source language into a target language. Taking the above mentioned facts into consideration, this research paper draws upon relevant literature regarding linguistics, applied linguistics and simultaneous interpretation.

The literature which wraps this research paper leads to three basic dogmas which leave their mark on the linguistic patterns produced by interpreters in the process

of interpretation: First, the source language from which the interpreter receives the message; second, the target language into which the interpreter translates the message and third, directionality, that is, whether the interpreter translates into her mother tongue or into her second language.

Research Questions

The purpose of this thesis is to report and analyze self-corrections which are produced during simultaneous interpretation between the languages Hebrew and English, basing the report on both a quantitative and qualitative analysis. Based on the relevant literature which deals with the production of self-corrections, the following research questions were formulated:

1. In the realm of self-corrections

a. How are the different types of self-corrections distributed in the different languages investigated in this research?
b. How are the different lengths of self-corrections distributed in simultaneous interpretation?

2. In the realm of directionality

a. Does interpreting into one's mother tongue mean producing less self-corrections?
b. Is there a certain type of self-correction which is more typical when interpreting into a mother-tongue?
c. How does the variable of directionality affect the variable of the length of self-correction?

In the realm of the target language

a. How does the variable of target language affect the distribution of types of self-corrections?
b. How does the variable of target language affect the variable of the length of self-correction?

Method

The current research analyzes a corpus of 690 minutes of simultaneous interpretation provided in 16 occasions by nine professional interpreters. The analysis of the corpus, which consists of 758 self-corrections, was possible following a meticulous transcript of a syllable, a word or a sentence that were repeated with a minor change or substituted altogether. Thirteen categories were formed following predetermined salient features which reflect patterns discussed in the literature of linguistics (such as: subject verb agreement) and in the literature of psycholinguistics (such as: producing a word from the same semantic field) and which are relevant to the data in our corpus.

1. מבוא

1.1 מהו תרגום בעל-פה בו-זמני (תרגום סימולטני)?

התרגום הסימולטני הוא תהליך קוגניטיבי שבו נדרש המתורגמן לפענח את הצלילים שהוא קולט באוזניו, לזהות את האמצעים הלשוניים המייצגים את המסר בשפת המקור, לפענח את המסר, לבחור את האמצעים הלשוניים המייצגים אותו בשפת היעד ולהפיק אותו בשפת היעד. כל אותו זמן, על המתורגמן גם לזכור את המסרים החדשים המועברים בשפת המקור כדי להפיקם, בסופו של דבר, בשפת היעד (Gile, 1997:198). קופשצינסקי (Kopczyński, 1980: 12) מבדיל בין שלושה סוגים של תרגום בעל-פה. הראשון, תרגום בע״פ תוך קריאה מתוך הכתוב (sight translation); השני, לחשוש (chuchotage), שבו יושב המתרגם בסמוך ללקוח ולוחש לאוזנו מסרים בשפת היעד; והשלישי, תרגום סימולטני (simultaneous proper) שבו נקלט המסר באוזניות ומועבר לשפת היעד. בעבודה הנוכחית נעסוק בתרגום הסימולטני מן הסוג השלישי, המתבצע לרוב בכנסים, שבו יושב המתורגמן בתא המצויד באוזניות ובמיקרופון, ולעתים אף בטלוויזיה במעגל סגור המאפשרת לו לראות את הנואם בזמן אמת.

חקר התרגום בכלל וחקר התרגום הסימולטני בפרט נחשב לתחום חדש יחסית בעולם המדע ונחקר זה חמישה עשורים בלבד (Gile, 1994:39). אחד הגורמים לצמיחת המחקר בתחום היה ביסוס הידע הקשור לתרגום בעזרת מחשב. גורם אחר לביצוע מחקרים בתחום הנו העניין שמגלים פסיכולוגים ופסיכולינגוויסטים בתהליך התרגום הסימולטני (שם, עמ׳ 39). הצורך לחקור ולברר את התהליכים הפיזיולוגיים, הפסיכולוגיים, הנוירולוגיים והבלשניים הכרוכים בתרגום סימולטני הביא למחקרים בתחומי עניין שונים במגוון רחב של דיסציפלינות (שם, עמ׳ 42). להלן נציין רק חלק קטן של מחקרים המתמקדים בתרגום סימולטני בדיסציפלינות שונות: מחקרים בבלשנות עוסקים בין השאר בשכיחות מילים ובחוקי הדקדוק, מחקרים בפסיכולוגיה קוגניטיבית עוסקים במודלים של הפקת דיבור, מחקרים בפסיכולינגוויסטיקה עוסקים בנגישות לקסיקלית ותחבירית, מחקרים בנוירולוגיה פיזיולוגית עוסקים, בין היתר, באומדן העומס הקוגניטיבי על המוח. הספרות הקיימת בתחום התרגום הסימולטני מתמקדת במגוון משתנים, לרבות בחקר התנאים הפיזיים העומדים לרשות המתורגמן, במהירות הנאום בשפת המקור, בפיצול קשב, במהירות שליפה של מילים, בעייפות המתורגמן, ברעש סביבתי, בכיווניות (directionality), בהנגנה וברקע לשוני של הדובר, במידת ההכנה של המתורגמן לפני הכנס, ברמות הפעילות של גלי המוח בשתי ההמיספרות, בטעויות בהפקת הדיבור ועוד, וזאת כדי ללמוד עוד על התחום ולהביא לתנאים אופטימאליים של התרגום הסימולטני.

התרגום הסימולטני נחקר בעיקר בתנאי מעבדה (Barik, 1971; Kopczyński, 1980; Smelcer et. al, 1980; Altman, 1994; Shlesinger, 1995; Bülow –Møller, 1999; Mizuno, 1999;

Benedetta, 2000 ; Schjoldager, 2002). הקשיים הטכניים הרבים הכרוכים במחקר בתנאי שדה, כמו בהקלטת הנאומים והתרגומים, תהליך התעתוק, והגודל העצום של קורפוס אותנטי, לא הניאו את פשהאקר (Pöchhacker, 1995) מלהקליט ולתעתק 145 נאומים ותרגומים באנגלית ובגרמנית בכנס בינלאומי לעסקים קטנים שהתקיים בשנת 1991, ולחקור שם את נושא הטעויות ופליטות הפה. מעניין לציין כי הנחת היסוד של פשהאקר הייתה שככל שמהירות הדיבור גבוהה יותר יפיק הדובר יותר טעויות/תיקונים עצמיים. השערתו של פשהאקר הייתה כי מאחר שמהירות הדיבור נשלטת על-ידי הנואם בשפת המקור ומאחר שהמתורגמן חייב לעמוד בקצב הדיבור של הנואם, יפיק המתורגמן יותר טעויות/תיקונים עצמיים. ההשערה לא אוששה ונמצא כי נואמים מפיקים יותר טעויות/תיקונים עצמיים מאשר מתורגמנים. המחקר הנוכחי יעסוק אף הוא בחקר קורפוס אותנטי ויתמקד בתיקונים עצמיים המופקים עלי-ידי המתורגמנים.

בתהליך התרגום הסימולטני נדרש המתורגמן לשני תנאים מוקדמים: שליטה גבוהה בשפת היעד ובשפת המקור וניסיון מקצועי בביצוע תרגום מסוג זה. עם זאת, לעתים הוא נתקל בבעיה במציאת הקבלה סמנטית או סגנונית בשפת היעד, מאחר שכאמור, התרגום לשפת היעד מתבצע בו בזמן שהנאום מועבר בשפת המקור, והוא אינו מאפשר למתורגמן לחפש מידע במילונים או בספרי עיון אחרים. כתוצאה מכך, כדי למנוע "רגעי שתיקה" ולשמור על רצף דיבור (Massaro and Shlesinger, 1997:40), פותר המתורגמן את הבעיות במהירות. לעתים , הפתרון שמצא הוא בבחינת טעות או בחירה 'בלתי-מוצלחת' או בלתי צפויה במונחים סגנוניים, לשוניים או סמנטיים. אם המתורגמן או חש "אי-שביעות רצון" מסיבות אחרות, הוא מתקן בחירה זו תיקון עצמי (self-correction). אחת הדרכים לחקר התרגום הסימולטני הנה התמקדות בהבדלים בין המסרים שמפיק הנואם בשפת המקור ובין המסרים שמפיק המתורגמן בשפת היעד (Gile, 1994:43), אולם כאן אתמקד דווקא בתיקונים העצמיים שמפיק המתורגמן בשפת היעד.

1.2 מטרת המחקר

כאמור, לעתים, ובייחוד כשמדובר בטעויות חמורות, יתקן המתורגמן את עצמו. תיקון עצמי הוא תהליך אוטומטי המתרחש מייד עם ההכרה בביצוע הטעות. מטרת המחקר היא להרחיב את הידע שנצבר בתחום התיקונים העצמיים על-ידי איתור וסיווג תיקונים אלה בתרגומים סימולטניים אותנטיים בשפות עברית ואנגלית, לשני הכיוונים, ולנסות לשער מהו מקורם. העבודה תסתמך בעיקר על כלים בלשניים, אולם מאחר שגישה בלשנית גרידא אינה מאפשרת להסביר היבטים חשובים בעבודתו של המתורגמן, תציע העבודה הנוכחית הסברים גם מתחום הפסיכולוגיה הקוגניטיבית, הפסיכולינגויסטיקה והנוירו-פיזיולוגיה. מכל מקום, מאחר שאין לנו אפשרות לדעת מהם התהליכים הקוגניטיביים והפסיכולוגיים המדויקים המתרחשים

במוחו של המתורגמן במהלך התרגום הסימולטני, לא נשאר לנו אלא להצביע על התופעות ולנסות להסבירן על-ידי העלאת השערות.

כבר בשלהי המאה ה- 19 עלה נושא התיקונים העצמיים בשפת היום-יום כחלק בלתי נפרד מחקר פליטות הפה (slips of the tongue) בתחום הבלשנות. הראשונים שהחלו לעסוק בנושא פליטות הפה היו החוקרים הגרמנים מרינגר ומייר (Meringer and Meyer, 1894 אצל Fromkin, 1980). בשלהי המאה ה- 20 חקרו אחרים את התופעה בתחום הבלשנות האנגלית, ביניהם פרומקין (Fromkin, 1980), הנחשבת לחלוצה בתחום, קטלר (Cutler, 1980) והוטופף (Hotopf, 1980).

שילוב חקר פליטות הפה והתיקונים העצמיים בחקר התרגום הסימולטני פותח צוהר נוסף לחקר "הקופסה השחורה" בתהליך התרגום. במאמר של פשהאקר (Pöchhacker, 1995) ניתן לראות כיצד משולב חקר פליטות-הפה עם חקר הטעויות בתרגום הסימולטני. לפניו סווגה כל אי-התאמה בין שפת המקור לשפת היעד בתרגום הסימולטני לאחת משלוש הקטגוריות שהציע באריק (Barik, 1971): השמטות, הוספות והמרות. בנדטה (Benedetta, 2000), שלזינגר (Shlesinger, 1995, 2000), בילו-מולר (Bülow-Møller, 1999), מסארו ושלזינגר (Massaro and Shlesinger, 1997), ז'יל (Gile, 1997) אלטמן (Altman, 1994) ורנטולה (Varantola, 1980) קופשצינסקי (Kopczyński, 1980) וחוקרים רבים אחרים בתחום התרגום הסימולטני השתמשו במושגים שטבע באריק בניתוח המבעים - המוגדרים כהברה, כמילה, כצמד מילים או כמשפט על-פי פּוֹסְטְמָה (Postma, 2000:98) - שהפיקו המתורגמנים והרחיבו אותם, אולם לא חקרו את נושא התיקונים העצמיים.

המחקר הנוכחי רואה חשיבות מיוחדת בהתמקדות בתיקונים עצמיים המופקים בתהליך תרגום סימולטני בשפות עברית ואנגלית, ותורם את תרומתו בכך שהוא בודק את נושא התיקונים העצמיים כפי שהופקו בתנאי שדה.

להלן 10 דוגמאות מתוך הקורפוס שנאסף למטרת המחקר הנוכחי של תיקונים עצמיים שנעשו בתרגום לעברית ובתרגום לאנגלית ושיוכלו להמחיש לקורא במה דברים אמורים ולקרב אותו לתופעת התיקונים העצמיים בתהליך התרגום הסימולטני:[1]

---

[1] בדוגמאות המובאות בעבודה זו השתמשנו באמצעים דומים לאלה שמציעים ואן וויז'ק וקמפן (Van Wijk & Kempen 1987:405): המבע הראשוני מובא בסוגריים מרובעים [ ]; רגע העצירה מצוין בפסיק; המבע המחליף מצוין בהדגשה ובקו תחתי. כל הדוגמאות בעבודה זו מובאות מתוך הקורפוס שנבנה למטרת המחקר הנוכחי אלא אם צוין אחרת.

טבלה 1: דוגמאות לתיקונים עצמיים בתרגום סימולטני לעברית ולאנגלית

	שפת מקור	שפת יעד
(1	... עשרות מדינות בעולם ...	[hundreds], *or excuse me* **<u>dozens</u>** of countries …
(2	... בה בשעה שבמחנה הדתי שהוא מקור של סמכות ...	Yet in the religious camp which [is], **<u>sees</u>** in it also the authority …
(3	... ובאמת האקדמיה הישראלית מתמודדת יפה מאד עם האתגר הזה של הוצאת הספר הקלאסי הפדרליסט ...	The Israeli academe is indeed contending very nicely with this challenge of [polish], **<u>publishing</u>** this classic book …
(4	... אני לא אפרט לגבי הרעיון הזה כי פול ריי יעשה את זה יותר טוב ממני ...	I won't elaborate on it because that is the subject of [Paul's Ray], **<u>Paul Ray's</u>** lecture and he'll do it much better then me …
(5	... הייתי רוצה לומר מה אני או חבריי בעיקר מייחסים להבנה השיווקית ...	But [I want], **<u>I'd like</u>** to tell you what I and my colleagues relate to as far marketing is concerned …
(6	… these were created and they were created in the best way possible …	... כל אלה [קמו בִּין], **<u>קמו בדרך</u>** הטובה ביותר שאפשר היה ...
(7	… I think the best one to talk after this speech will be Mr. David Mena who is the general director of the Israeli employment service …	... נדמה לי שהמתאים ביותר אחרי הרצאתו של ד"ר אדר [תהיה], **<u>יהיו</u>** דבריו של מר דויד מנע מנהל לשכת התעסוקה ...
(8	… and if retirement age for some groups of people can be reduced this may help absorb new more talented younger people into the work force …	... ואם בקבוצות מסוימות גיל הפרישה ניתן [להקטין], **<u>להקדים</u>** אותו כך אפשר יהיה להעסיק יותר אנשים צעירים מוכשרים יותר ...
(9	… let me start with some points with regard to which I think there is either widespread agreements now or those who do not agree will agree in a short time …	... הרשו לי להתחיל בכמה נקודות אשר מקובלות על הכל היום ואלה שאינם מסכימים בוודאי יסכימו לכך [בִּזְ], **<u>תוך זמן קצר</u>** ...
(10	… it seems to me that one of the other items that's needed is also a study that is not merely horizontal but vertical …	... כך או אחרת [אחת ה], **<u>אחד ה</u>**צרכים הוא לא רק בסקר אופקי אלא גם סקר אנכי ...

דוגמאות אלו מובילות לשאלות הבאות:

- מהי התפלגות סוגי התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני?

- האם שכיחות של סוג מסוים של תיקון עצמי קשורה לכיווניות – תרגום לשפת האם או משפת האם?
- האם שכיחות של סוג מסוים של תיקון עצמי קשורה לשפת היעד – תרגום לאנגלית או לעברית?
- האם סוג יחידת אורך התיקון העצמי קשור לכיווניות?
- האם סוג יחידת אורך התיקון העצמי קשור לשפת היעד?

שאלות אלו ואחרות יידונו במחקר הנוכחי. תקוותנו שהעבודה תעורר שאלות נוספות שפתרונן יביא להבנה טובה יותר של תהליכי "הקופסה השחורה" בכלל, ושל עבודתו של המתורגמן בפרט[2].

1.3 מחקר בתנאי מעבדה מול מחקר בתנאי שדה

ישנן שתי דרכים עיקריות ללמוד על הגורמים המשפיעים על ביצועיו של המתורגמן. האחת, ביצוע ניסויים בתנאי מעבדה המבודדים את המשתנים אחד לאחד ומתמקדים במספר מצומצם של משתנים. השנייה, ניתוח חומרים אותנטיים המבוצעים בזמן-אמת אך מכילים גם גורמים "מזהמים" של משתנים העלולים להשפיע גם הם על הנתונים. מאחר שהשאיפה היא לבצע מחקרים העוסקים בנתונים מהסוג האחרון מסבירים חוקרים בתחום התרגום הסימולטני, ביניהם באריק (Barik, 1971), שלזינגר (Shlesinger, 1989), קאלינה (Kalina, 1994) וג'יל (Gile, 1994, 1997), מדוע קשה להשיג אותם. הסיבות לכך נעוצות, בחלקן, בקשיים טכניים ובסירובם של מתורגמנים לבצע את תפקידם בתחושה שהם נתונים תחת זכוכית מגדלת, ובחלקן בקשיים טכניים להקליט את התרגומים בזמן אמת.

מסארו ושלזינגר (Massaro & Shlesinger, 1997:44-45) וג'יל (Gile, 1994:45) אף מביאים דוגמה לוויכוח אקדמי שניהלו ג'יל ודילינג'ר, שניהם חוקרים בתחום התרגום הסימולטני, בנושא תרומת המחקרים הניסויים לחקר התרגום הסימולטני. הויכוח פותח צוהר לבעיות המתודולוגיות בחקר התרגום הסימולטני. ג'יל מעביר ביקורת על התנאים המלאכותיים שבהם אסף דילינג'ר את נתוני המחקר שלו ואילו דילינג'ר משיב שאין הבדל בין נתונים שנאספו בתנאי מעבדה לבין אלה שנאספו בתנאי שדה משום שלתפיסתו, המתורגמן משתמש באותם תהליכים בשני התנאים.

ג'יל (שם) מסכם את הבעייתיות הכרוכה במחסור בנתונים אותנטיים בחקר התרגום הסימולטני ומדגיש את החשיבות הנעוצה בעיבוד נתונים אותנטיים לשם שיקוף הן של התהליכים והן של האסטרטגיות שמתורגמנים מקצועיים מיישמים. המחקר הנוכחי ינתח

---

[2] בעבודה זו נשתמש בגוף זכר מטעמי נוחות בלבד.

חומרים אותנטיים שבוצעו בזמן-אמת על-ידי תשעה מתורגמנים במהלך כנסים שונים ובכך אולי יתרום לבירור סוגיה זו.

2. סקירת ספרות

חקר התרגום הסימולטני בכלל, וחקר התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני בפרט, הם תחומים המזמינים מחקרים נוספים עקב היותם חדשים יחסית. בהמשך נציג את הרקע התיאורטי לחקר התיקונים העצמיים בדיבור הספונטני ולחקר התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני. חקר התרגום הנו תחום נרחב ביסודו, המקיף דיסציפלינות רבות, כמו פסיכולוגיה קוגניטיבית, נוירו-פסיכולוגיה, בלשנות ובלשנות שימושית, ולפיכך תתייחס עבודה זו למחקרים מתחומים אלה.

החלק הראשון בפרק הנוכחי יבחן את מאפייני התיקונים העצמיים בספרות הכללית (Levelt, 1983; Van Wijk & Kempen, 1987; Ohlsson, 1996; Postma, 2000) החלק השני יבחן את המחקרים, המעטים יחסית, המתעדים סוגים שונים של עיבודים לקסיקליים וגורמים אפשריים לתיקונים עצמיים בתרגום הסימולטני, כגון הטרמה (anticipation) וכיווניות (directionality) (Pöchhacker, 1995; Petite, 2004; Van Besien & Meuleman, 2004) החלק השלישי יציג את סוגי התיקונים העצמיים שהומשגו במחקר.

2.1 תיקונים עצמים בדיבור הספונטני ותהליך הבקרה העצמית (self-monitoring)

תהליך הפקת הדיבור הנו תהליך מהיר מאוד (שתיים עד שלוש מילים בשנייה), מורכב מאוד אך עם זאת גם מדויק מאוד (Levelt et al., 1999:1). הנתונים שנאספו עד כה בתחום הפקת הדיבור מצביעים על כך שקיים מנגנון פיקוח המפקח הן על הדיבור הפנימי המוגדר כ"תבנית פונטית" (phonetic plan) (שם, עמ' 33) והן על הדיבור הגלוי/המופק, וכי בחירה לקסיקלית שגויה מתרחשת אחת לאלף מילים בדיבור ספונטני (שם, עמ' 4) אך מתוקנת ב-53% מהמקרים (Nooteboom, 1980; Van Besien & Meuleman, 2004) לעומת טעויות פונולוגיות המתוקנות ב-75% מהמקרים (שם, עמ' 64). באופן יותר ממוקד, מצביעים החוקרים נקאטאני והירשברג (Nakatani & Hirschberg, 1994), שבדקו קורפוס של תיקונים עצמיים בשפה הדבורה, על הפקת תיקונים עצמיים אחת לעשרה מבעים. חקר התיקונים העצמיים התפתח רק לאחרונה, בשלהי המאה העשרים. חוקרים כמו ואן-ווייק וקמפן החלו לנתב את המחקר לתחום התיקונים העצמיים, שהנו המשך טבעי לחקר הטעויות בדיבור (speech errors) (Van Wijk & Kempen, 1987:405). מחקרים אלה מצאו כי אנשים נוטים לתקן טעויות שהפיקו בדיבור ספונטני וכי תיקונים אלה הנם תיקונים שיטתיים וצפויים (Nooteboom, 1980; Levelt, 1983). שאלת הגורם להפקת התיקון העצמי נידונה גם היא בהרחבה. שתי התיאוריות המתייחסות לשאלה זו ממקדות את שיקולי הדובר בהפקת תיקונים עצמיים בשני מוקדים שונים: האחד, מוקד המאזין, רצונו של הדובר להקל על המאזין את הבנת הדברים (Levelt, 1983; Brédart, 1991). השני, מוקד הדובר, רצונו של הדובר לעמוד בסטנדרטים

שהוא מציב לעצמו בהעברת המסר (Berg, 1992). הדיון בשאלת הגורם עדיין פתוח ויש אך להמתין למחקרים נוספים בתחום לבירור סוגיה זו.

נחזור כעת לדיון בתיקונים העצמיים בדיבור הספונטני. ואן-ווייק וקמפן ביקשו מ- 16 סטודנטים לפסיכולוגיה להפיק תיקון עצמי ברגע שהם רואים שינוי בציור של ליצן ושל איש על מסך המחשב. השינויים שביצעו החוקרים היו משלושה סוגים. הסוג הראשון היה שינויים של תואר: האיש הופיע בתחילה עם שפם וכעבור אלפיות שנייה שונתה התמונה לאיש עם זקן או ללא שפם; הליצן הופיע בתחילה עם בלון וכעבור אלפיות שנייה שונתה התמונה לליצן ללא בלון; הליצן הופיע בתחילה כשהוא עצוב וכעבור אלפיות השנייה הוא הופיע כליצן שמח. הסוג השני היה שינויים של פועל: האיש הופיע בתחילה כשהוא מנופף לשלום לליצן וכעבור אלפיות שנייה שונתה התמונה לאיש שדוחה את הליצן. הסוג השלישי היה שינויים של סוג משפט פעיל וסביל: האיש מופיע ראשון על המסך ולפיכך היה צורך להפיק משפט פעיל; הליצן הופיע ראשון על המסך ולפיכך היה צורך להפיק משפט סביל. את השינויים בציורים ביצעו החוקרים בפרקי זמן שונים של אלפיות השנייה כדי לבדוק אם סוגים שונים של תיקונים עצמיים תלויים בתזמון השינויים והפעלת הבקרה העצמית. המחקר גילה כי רק ב- 1.9% מהמקרים לא בוצעו תיקונים עצמיים (שם, עמ' 411). ממצא זה ממחיש את קיומו של תהליך הבקרה העצמית ומבסס את ההנחה שהפקת תיקון עצמי בדיבור היא תוצר של מודעות לתכנים המופקים.

על מנת לברר את המושג 'תיקון עצמי' יש תחילה לעמוד על הגדרת המושג 'טעות'. אולסן (Ohlsson, 1996) הבחין בין שני סוגים של טעויות: טעות אובייקטיבית וטעות סובייקטיבית. טעות אובייקטיבית נתפשת כטעות על סמך הידע שנצבר בתחום הנידון ואילו טעות סובייקטיבית נתפשת כטעות בעיני המבצע אך אינה נתפשת ככזו על סמך הידע שנצבר בתחום. הבחנה זו מחדדת את תפישת המושג 'תיקון עצמי' כתיקון שלעתים יהיה בבחינת תיקון טעות אובייקטיבית ולעתים בבחינת תיקון טעות סובייקטיבית שתוכר כטעות בעיני הדובר ושלמעשה לא תפר חוק דקדוקי או לשוני כלשהו. במילים אחרות, לעתים יפיק הדובר תיקון עצמי לא מתוך ביצוע טעות ממשית, אלא מתוך שיקול של דיוק יתר בנאמר. לכן ניתן לקבוע שהפקת תיקון עצמי אינו בהכרח אינדיקציה לביצוע טעות אובייקטיבית.

כיצד מזהים תיקון עצמי? פּוֹסְטְמָה (Postma, 2000) מגדיר, בדומה ללפלט (Levelt, 1983; Levelt, 1989) את התיקון העצמי כחזרה על מילה, על צמד מילים או על משפט בשינוי קל או מלא, המתבצעת ללא זרז חיצוני ובתוך פרק זמן קצר מרגע הפקת ה"טעות". הספרות בנושא מדגישה שתי תכונות עיקריות של הפקת תיקון עצמי: האחת, תיקון עצמי מתבצע מייד אחרי הפקת ה"טעות"; השנייה, תיקון עצמי הוא מנגנון אוטומטי (Levelt, 1989: 460-463). תיקון עצמי מצביע על קיומם של מנגנוני פיקוח/בקרה (control devices) שמפעיל הדובר,

המאמתים את הדיבור המופק ופועלים בו בזמן שפעולת הדיבור מתקיימת. מנגנוני פיקוח/בקרה אלה מביאים לידי ביצוע של תיקון עצמי בתוך פרק זמן מוגבל מרגע הפקת ה״טעות״ על-ידי התאמת המבע המופק לידע קודם של הדובר. המתורגמן מחליט, כי הוא איננו שבע רצון מהמבע שהפיק ולכן הוא מפיק מבע חלופי. הספרות מבחינה בין תיקונים עצמיים גלויים (overt self-corrections) לבין תיקונים עצמיים נסתרים (covert self-corrections). שלושה תנאים בהפקת התיקון העצמי יקבעו עם התיקון הנו תיקון גלוי או תיקון סמוי (Levelt, 1983): (1) הימצאות הברה/מילה/מסר הזקוקים לתיקון; (2) רגע העצירה בהפקת המילה/המסר; (3) התיקון עצמו. תיקונים סמויים, לעומת זאת, מתאפיינים בהפרעות בשטף הדיבור המתבטאים בעצירה פתאומית (Von Hest, 1996), בהיסוסים, בהפסקות ובחזרות על מילים (Levelt, 1983). חקר התיקונים הסמויים הוא פעולה הכרוכה במיון אורכי ההפסקות לסוגיהם; בהפרדה בין היסוסים המבטאים קשיים בבחירה קונספטואלית לבין היסוסים המבטאים דחייה בבחירה קונספטואלית גרידא; ובהחלטה לגבי השאלה האם באמת מדובר בתיקון עצמי או שמא מדובר באזעקת שווא (Levelt, 1983). בלקמר ומיטון (Blackmer and Mitton, 1991) מביאות במאמרן פרפרזה להגדרתו של לפלט של תיקונים סמויים ומציינות כי תיקונים סמויים הם בבחינת תבנית מילולית המשמשת כהפסקה בין החלק שהופק לבין העיבוד המחודש של המסר המיועד (שם, עמ׳ 175).

מחקרים בתחום הפסיכולוגיה הקוגניטיבית מגלים כי תיקון עצמי מתבצע כאשר קיים פער בין מה שהמבצע יודע שצריך להיעשות לבין מה שהוא עושה בפועל (Ohlsson, 1996:244-245). אם נקיש מממצאים אלה על תהליך התרגום הסימולטני בתנאי שדה, הרי שבהיעדר גוף חיצוני שיורה על הצורך בתיקון טעות, יהיו אלה הידע הקודם של המתרגם הסימולטני, הניסיון המקצועי שלו, והמודעות שלו להקשר ולמטרת הנאום אשר יעמדו לרשותו כדי לשפוט אם המבע שהפיק בפועל אכן מעביר את המסר שהופק בשפת המקור.

במאמרו, העוסק בזיהוי טעות ובתיקון עצמי של פעולות, משתמש אולסן (שם, עמ׳ 242) במטפורה של נהג חדש הנוסע בפעם הראשונה בכביש לא מוכר ומגיע לצומת דרכים שבו עליו לבחור את כיוון נסיעתו. כדי להמחיש את התפישה של התיקון העצמי ממשיך ומתאר החוקר כיצד הנהג בוחר בדרך הלא נכונה וברגע שהוא עומד על טעותו, חוזר לצומת הדרכים כדי לשוב ולבחור בדרך הנכונה. הבחירה, על פי אולסן, היא לא בהכרח מודעת או מכוונת.

פעולות התיקון העצמי משקפות את קיומו של תהליך בקרה הנמצא בתודעתו של המתורגמן והנבדל מאותם חלקים במוח האמונים על בחירת המילים והגייתן (Norman, 1981:3 אצל Ohlsson, 1996:245). הפרדה זו בין תהליך הבקרה לבין אותם חלקים האחראים על בחירת המילים והפקתן דומה להפרדה שבין ״לדעת ש...״ לבין ״לדעת איך...״ (Ryle, 1949, 1968

אצל Ohlsson, 1996:245) ומקבילה גם להפרדה בין ידע תיאורטי ובין ידע מעשי (Anderson, 1976 ; Winograd, 1975 אצל Ohlsson, 1996:245). השערת ההבחנה בין תהליך הבקרה לבין חלקי מוח אחרים אלה נתמכת גם במחקרים העוסקים בבלבולי/בטעויות לשון (speech errors) (Baars, 1992 ; Mattson & Baars, 1992) . הפקת התיקונים העצמיים אם כך משקפת את מודעות המתורגמן ל"טעות" שהפיק ואת רצונו לתקן את עצמו כדי להעביר לקהל היעד תוכן מדויק ככל האפשר.

על מנת למדוד מודעות זו נעזרו החוקרות קאאן ושוואב (Kaan & Swaab, 2003) בשיטת ה-ERP (Event Related Potential) המודדת השפעה של אירועים או גירויים (event) על תגובות אלקטרו-פיזיולוגיות במוח. בשיטה זו נעזרים החוקרים בבדיקת רישום הפעילות החשמלית של המוח EEG (Electroencephalography) המציגה תהליכים המתרחשים בו-זמנית במוח, כשהוא מגיב לגירוי או לאירוע. חישוב ממוצע הנתונים המתקבלים מהפעלת משתנים בלתי-תלויים שונים משווה את רמת הפעילות האלקטרו-פיזיולוגית במוח ומספק מידע לגבי מידת האינטנסיביות של הפעילות המוחית בתגובה לגירויים השונים. שאלת המחקר ששאלו קאאן ושוואב בהקשר זה הייתה האם מנגנונים נוירולוגיים נפרדים אחראים על איתור משפטים כמשפטים נכונים אך דורשי תיקון (revisions אצל קאאן ושוואב) מחד גיסא, ועל איתור משפטים בלתי קבילים (repairs אצל קאאן ושוואב), או תיקונים אובייקטיביים לפי אולסן מאידך גיסא. הן גילו כי משפטים "קשים", כגון משפטים בלתי קבילים (Ungrammatical) או משפטים קבילים שאינם מנוסחים בבהירות (Non-preferred) מעובדים בחלק האוקסיפיטלי (אחורי) של המוח, ואילו משפטים דו-משמעיים מעובדים בחלק הפרונטלי (קדמי) של המוח (שם, עמ' 107). השאלה היא האם עיבוד משפטים בחלק האחורי של המוח נמשך זמן רב יותר מאשר בחלק הקדמי של המוח, במונחים של אלפיות השנייה. מאחר שממד הזמן הוא ממד חיוני בתרגום הסימולטני, מענה לשאלה זו עשוי לסייע למתורגמן להחליט באילו תיקונים להתמקד במהלך התרגום כדי "להרוויח זמן".

2.1.1 תיקון טעות מול תיקון הלימות

כפי שציינו, אולסן (Ohlsson, 1996) מבחין בין 'טעות אובייקטיבית' ובין 'טעות סובייקטיבית'. האחרונה מתקיימת כאשר שימוש לשוני נתפש כשגוי בעיני המבצע, על אף שהוא יכול להיות נכון, מבחינת המתבונן או המאזין. באופן דומה וכהמשך להנחה של קיום בקרה עצמית ניתן לצטט את לפלט (Levelt, 1983) אשר הבחין בין תיקונים עצמיים המופקים לשם תיקון טעות (Error repairs) ובין אלה המופקים מטעמי הלימות (Appropriateness repairs). לפלט (Levelt, 1989) מוסיף גם תיקונים ברמת המשלב הנדרש על-פי ההקשר החברתי לקטגוריה של תיקוני הלימות.

ברדרט (Brédart, 1991) שניתח 1225 תיקונים עצמיים שהופקו בדיבור ספונטני בשפה הצרפתית בתנאי שדה (החוקר אסף אותם תוך כדי צפייה בתכניות טלוויזיה לשם איסוף תיקונים עצמיים) חילק את התיקונים העצמיים שאיתר לחמש קטגוריות:

(1) תיקוני הלימות שמטרתם הייתה לבטל דו-משמעות במשפט שהופק כדוגמת (שם, עמ' 127):

Je vais régulièrement conduire mon fils, mon cadet à Embourg.

הדובר מדבר תחילה על בנו (fils) אך מתקן מייד ל"בנו הצעיר" (cadet) על מנת לבטל את הדו-משמעות של המסר המקורי שלא הבהיר מי מהבנים מלווה על-ידי האב באופן סדיר. תחת קטגוריה זו שיבץ ברדרט גם תיקונים עצמיים מגנרי לספציפי כדוגמת:

Vous savez qu'il y a du lindam là-bas, un produit, euh un pesticide …

הדובר מפיק תחילה מילה גנרית "מוצר" (produit) ומתקן למילה ספציפית יותר "מדביר מזיקים" (pesticide). גם תיקונים של הבהרה על-ידי הפקת הסבר סווגו כתיקוני הלימות כדוגמת:

La tristesse chez les vaincus, les éliminés en tout cas.

הדובר מדווח על ההפסד במשחק אליפות אירופה אך מאחר שבמשפט קודם (שאינו מצוין במקור) הוא אומר שהקבוצה ניצחה הוא מבהיר שמדובר במפלה. גם תיקוני הלימות של תקינות השפה או מילים שלא התאימו להקשר החברתי והומרו באחרות יותר מתאימות סווגו על-ידי ברדרט בקטגוריה זו של תיקוני הלימות כדוגמת:

Il faudrait que Carine trouve les ressources pour aller au tie-break, pardon au jeu decisive.

שני הביטויים "tie-break" ו"jeu decisive" הם ביטויים נרדפים בהקשר של משחקי טניס. הביטוי "jeu decisive" הוכנס על-ידי מגיני השפה הצרפתית על-מנת למנוע את שאילת הביטוי המקביל "tie-break" מאנגלית.

(2) תיקוני טעות שכללו בחירה לקסיקלית שגויה נכללו בקבוצה זו כדוגמת:

Ceci amplifie la, l'impression de grande taille.

הדובר ממיר את "la" ל"l'" על מנת להתאים את דפוסי ההגייה לחוקי ההגייה של צרפתית שאינם מתירים הגייה של שתי אותיות ניקוד צמודות. בעבודה הנוכחית נעשתה הפרדה בין סוגים שונים של טעויות לקסיקליות המבדילה בין מילות הצרכה כדוגמת המשפט שמביא ברדרט לבין מילים נרדפות או מילים השייכות לאותו שדה סמנטי. עוד במחקרו, כלל ברדרט תיקונים של השלמת מילים חסרות בקטגוריה של תיקונים לקסיקליים כשבעבודה הנוכחית, בהשראת עבודתם של ואן ווייק וקמפן (Van Wijk & Kempen, 1987) שדיברו על אורך יחידת התיקון כפרמטר לסוג התיקון, סווגו תיקונים אלה לתיקונים עצמיים מסוג ניסוח מחדש. להלן דוגמא לתיקון עצמי מקטגוריה זו מהקורפוס שאסף ברדרט:

Les deux choristes ont meme, ont le meme prénom.

כאן, חוזר הדובר ומפיק את "ont" על-מנת להוסיף את "le" החסרה. גם תיקונים פונולוגיים סווגו במחקרו של ברדרט בקטגוריה של תיקוני טעות כדוגמת:

Elle est internationo, internationalement connue.

בעבודה הנוכחית סווגו תיקונים מסוג זה בקטגוריה נפרדת של תיקונים עצמיים פונולוגיים. תיקונים עצמיים של ניסוח מחדש ושל מין ומספר סווגו גם הם תחת קטגוריה זו של תיקוני טעות כדוגמת:

Ce qui aurait dû … ce qu'on dû faire d'est remoter en arrière.

Nous serons toujours sous I'influence de ce, de cette barrière anticyclonique.

בדוגמא הראשונה מתחיל הדובר את המשפט שהפיק מחדש ואומר " ce qu'on dû faire " (בתרגום חופשי: "מה שהיה צריך להיעשות") מאחר שהגיע למבוי סתום בהפקת " Ce qui aurait dû" (בתרגום חופשי: "מה שמישהו היה צריך לעשות"). בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את "de ce" הדורש שם עצם בזכר לקידומת אחרת "de cette" המתאים לשם העצם "barrière ". תיקונים עצמיים מסוג זה בעבודה הנוכחית סווגו לקטגוריה נפרדת בשם מין ומספר. במחקר הנוכחי שלא כמו במחקרו של ברדרט, סווגו התיקונים שפורטו לעיל בקטגוריות שונות השייכות כולן לקטגוריית העל של תיקוני טעות.

(3) חזרות על מילים ללא שינוי או הפקת ביטויי עריכה כמו "enfin" ללא חזרה על מילים סווגו כתיקונים עצמיים סמויים כדוגמת:

Les choses vont vite, c'est la septième, la septième épreuve.

C'est une importation, enfin hm, d'une personnalité ….

בדוגמא הראשונה חוזר הדובר על "la septième " ללא הפקת שינוי כלשהו ובכך מפיק תיקון עצמי סמוי. בדוגמא השנייה מפיק הדובר את "enfin" כביטוי עריכה אך גם במקרה זה הוא לא מפיק שינוי וממשיך בדבריו "d'une personnalité ". המחקר הנוכחי מתמקד בתיקונים עצמיים גלויים בלבד. ביטויי עריכה שימשו במחקר הנוכחי ככלי לזיהוי הפקת תיקון עצמי. בכל פעם שאותר ביטויי עריכה הושווה המשפט שהופק בשפת היעד עם המשפט שהופק בשפת המקור על-מנת לבדוק האם גם בשפת המקור הופק ביטוי העריכה. במקרים בהם גם בשפת המקור הופק ביטוי העריכה, לא נכלל המשפט בשפת היעד בקורפוס התיקונים העצמיים ואילו מקרים בהם הפיק המתורגמן את ביטוי העריכה ללא שהייתה לו מקבילה בשפת המקור כן נכללו בקורפוס ששימש למחקר הנוכחי.

(4) תיקונים עצמיים של הפקת מסר שונה כדוגמת:

Demain vous, euh en plus ce soir un rendez-vous que j'avais oublié …

בדוגמא זו מתחיל הדובר בהפקת משפט שתחילתו "Demain vous" (תרגום חופשי: "מחר אתם"), מפסיק ומתחיל במשפט חדש שתחילתו "en plus ce soir" (תרגום חופשי: "בנוסף לערב זה, פגישה ששכחתי").

(5) בקטגוריה החמישית סווגו התיקונים העצמיים שלא היו שייכים לאף אחת מארבע הקטגוריות שמנינו לעיל. מיון זה שהפעיל ברדרט על 1225 התיקונים העצמיים שהרכיבו את הקורפוס שלו לא היה מיון מוציא וממצה שלא כמו המיון במחקר הנוכחי בו כל אחד מהתיקונים העצמיים שאותרו מוין לאחת משלוש עשרה קטגוריות שגובשו לצורך המחקר הנוכחי.

לסיכום ניתן לקבוע, אם כך, כי תיקון עצמי המופק לשם תיקון טעות מתקן טעות מורפולוגית, פונולוגית,לקסיקלית או תחבירית. תיקון עצמי מטעמי קבילות מופק כשהדובר מפיק מבע נכון אך מחליף אותו במבע הנחשב בעיניו ליותר מתאים מבחינה סמנטית או פרגמטית. לעומתם, מבדילים קורדר (Corder, 1967, 1981) ופים (Pym, 1992) בין errors - טעויות המפירות חוקים שהדובר מודע להם, לבין mistakes – טעויות המפירות חוקים שהדובר אינו מודע להם. האחרונים אינם מבדילים בין טעויות "אובייקטיביות" לבין טעויות "סובייקטיביות" כפי שעושים אולסן ולפלט אלא מבחינים בין מקרים שבהם מודע הדובר לטעויות שהפיק לבין מקרים שבהם הוא לא מודע אליהם. לשם ההמחשה נשוב למטפורה של אולסן – הפעם הנהג נוהג לכיוון דרום בכביש עקלקל ומדי פעם מוצא עצמו נוסע בפיתולי הכביש לכיוון צפון – תהיה זו "טעות סובייקטיבית" מצד הנהג לחשוב שטעה בדרך, שהרי פיתולים אלה יחזירו אותו תמיד לכיוון הרצוי.

לעומת זאת, טעויות אובייקטיביות עשויות שלא להיתפש כטעויות כלל. המתורגמן עשוי לא לתקן טעויות אובייקטיביות, ועדיין לראות את המסר שהפיק כמקביל למסר בשפת המקור. להלן דוגמאות מן הקורפוס ובהן טעויות אובייקטיביות שהמתורגמן אינו ער להן ולכן אינו מנסה לתקנן (כדי להקל על הקורא הודגשו הטעויות האובייקטיביות):

טבלה 2: טעויות "אובייקטיביות"

	שפת מקור	שפת יעד
1	… Denmark France and **German speaking Switzerland** are substantially ahead of last year's April through September period …	... דנמרק, צרפת, **גרמניה שוויץ** מקדימות את התקופה המקבילה אשתקד בצורה משמעותית ...
2	… now if you turn to the expenditure page in Aliya and Klita you'll see there a proposed increase from approximately one hundred million nine hundred thousand to one hundred and nine million …	... וכעת אם תעברו לדף ההוצאות בעליה וקליטה תראו שם גידול מוצע **ממאה מליון מאה ותשעה** למאה ותשעה מליון ...
3	… it seems to me that the Israeli government has gone overboard in perpetuating economic illness in order to save people from economic breath ...	... נראה לי שממשלת ישראל הגזימה בקיום מחלה בקיום המחלה <u>כדי למנוע מוות כלכלי</u> ...

בכל הדוגמאות המצוינות לעיל מתבצעת טעות בתרגום אך המתורגמן אינו מתקן אותה, אם מפני שלא השגיח בה ואם מפני שהחליט שיש לעבור הלאה מחשש שלא יספיק לתרגם את הדברים הנאמרים בהמשך.

השאלה המתבקשת כאן היא: מהי הסבירות שטעות שבוצעה לא תתוקן על-ידי המבצע? ואן ווייק וקמפן (Van Wijk & Kempen, 1987) גילו כי הנבדקים ביצעו תיקונים עצמיים ב-89.4% מהמקרים שבהם נדרש תיקון עצמי עקב עריכת שינוי בתמונה שהוצגה בפניהם על מסך המחשב, וכי רק ב-1.9% מהמקרים לא ביצעו הנבדקים תיקון עצמי. שאר המקרים (8.7%) של אי תיקון עצמי נגרמו עקב טעויות בדיבור שהופקו ללא קשר לניסוי, ובעיות טכניות במיקרופון או בכרטיס הקול שבמחשב (שם, עמ' 411). על פי גרבר (Gerver, 1974) שבדק את השפעת משתנה הרעש הסביבתי על התרגום הסימולטני, מפעילים המתורגמנים את מנגנון הפיקוח והבקרה במהלך התרגום הסימולטני. מכאן ניתן להניח אולי שרוב הטעויות האובייקטיביות שיפיק המתורגמן יאותרו ויתוקנו בזמן אמת ועל-ידי כך יספקו נתונים מספיקים וממצים על תיקונים עצמיים. בעבודתו של המתורגמן, ניתן אם כן, להניח שביצוע תיקון עצמי בא לידי ביטוי בתהליך בקרה עצמית (self-monitoring) שבו מתחיל המתורגמן בהפקת משפט שגוי אך תופס את עצמו לפני סוף המשפט ומחליף את המילה או קבוצת המילים שאותן בחר

במילה או מילים אחרות. טבלה מס׳ 3 מציגה דוגמה לתהליך הבקרה העצמית בתרגום הסימולטני.

טבלה 3: בקרה עצמית בתרגום הסימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	This is a town which **has increased in population** in the time that we have been operating there from seventeen thousand to I think 26 thousand people.	זוהי עיר שאוכלוסייתה [גדלה], לפחות בתקופה שאנחנו שם מ-70 אלף עד **ירדה מ-70 ל-26 אלף**
2	**There will be questions but after the three speakers** and then there will be place for questions	[יהיו גם שאלות], יהיה זמן לשאלות [אבל אחרי שלושת המרצים], **אחרי שלושת המרצים יהיה זמן לשאלות.**

בדוגמה מס׳ 1 ניתן לראות כי המתורגמן שומע בשפת המקור בטעות את המספר 70 (seventy), אשר נהגה על-ידי הנואם כמו 17 (seventeen), ולכן גם מתרגם לעברית את המספר ל- 70. עם זאת, כאשר תהליך הבקרה העצמית המתייחסת, בין היתר להקשר ולהגיון הפנימי של הדברים, ״מזהיר״ את המתורגמן שמשהו לא בסדר במשפט ושלא ייתכן שהאוכלוסייה גדלה מ-70 אלף ל-26 אלף, משנה המתורגמן את הפועל ל״ירדה״ ובכך נותן ביטוי לפעולתה של הבקרה העצמית. עם זאת, יש לציין שהתוצאה עודנה שגויה אובייקטיבית והמתורגמן לא מנסה לתקנה מהטעמים שמנינו לעיל. בדוגמה השנייה מתרגם תחילה המתרגם תרגום קווי (תרגום מילולי על-פי סדר המילים בשפת המקור), אך אינו מרוצה מהתוצאה וכדי לתקן את המסר שהעביר בשפת היעד, משנה את המבנה התחבירי למבנה אשר יתאים למסר בשפת היעד.

2.1.2 הגורמים לתיקונים עצמיים בדיבור ספונטני – תיאורית התחרות

הספרות מציעה מספר תיאוריות לתיקונים עצמיים בעקבות טעויות בדיבור. החלק הבא יציג את תיאורית התחרות, הרלוונטית למחקר הנוכחי.

מוטלי (Motely, 1980) מייחס שכיחות גבוהה של הפקת תיקונים עצמיים למצב הקוגניטיבי של הנחקר. נמצא כי ככל שרמת מתח תלוי-מצב עולה, עולה גם שכיחות הפקת התיקונים העצמיים. בירור הסוגיה הזו הבודקת את הקשר בין רמת המתח של המתורגמן במהלך התרגום הסילומטני לבין שכיחות הפקת התיקונים העצמיים שלו, לא נבדקה במחקר הנוכחי מאחר שלא ניתן היה לבדוק משתנה זה במהלך איסוף הנתונים.

מאק-וויני (MacWhinney, 1997) ושאטוק-הופנגל וקלאט (Shattuck-Hufnagel & Klatt, 1980) מציעים את מודל התחרות כהסבר לתופעה של טעויות בדיבור ותיקונים עצמיים. על-פי

מודל זה מתחרים מילים ומבעים בינם לבין עצמם על בחירתו של הדובר. שאטוק-הופנגל וקלאט (שם, עמ' 36-37) מציגות שלושה הסברים לתיקונים עצמיים בעקבות המרות בין הברות או בין מילים.

א. תיקונים עצמיים מופקים בעקבות המרות בין מילים או הברות החולקות תכונות פונולוגיות דומות

ב. תיקונים עצמיים מופקים בעקבות המרות בין פריטים "חזקים" התופסים את מקומם של פריטים "חלשים". על-פי תיאוריה זו: פריטים לשוניים קלים יותר להגיה יופקו במקום פריטים לשוניים קשים יותר להגיה; פריטים שכיחים יותר יהיו נגישים יותר בתודעתו של הדובר ולכן ייבחרו יותר פעמים מאשר פריטים שכיחים פחות; פריטים המופקים בהדגשה יופקו במקום פריטים שלא דורשים הדגשה.

ג. תיקונים עצמיים מופקים בעקבות הימצאות של שתי חלופות אפשריות בעת ובעונה אחת בפני הדובר.

באופן דומה, מציעה פרומקין (Fromkin, 1980:2) כי תנאים סביבתיים (external conditions) או פלישות פנימיות (internal intrusions) עשויים לגרום להפקת טעויות ותיקונים עצמיים. דוגמא המייצגת רבות אחרות שמביאה פרומקין (שם, עמ' 3-4):

The Mafia moved into Italy – I mean Boston

בתיקון העצמי שבדוגמה ניתן לראות שהקשר הסמנטי בין המילים "מאפיה" ו"איטליה" הוא זה שהביא להפקת הטעות ומשהבין הדובר כי טעה מיהר לתקן את עצמו ל"בוסטון".

ניסבט ווילסון (Nisbet & Wilson, 1977) חקרו כיצד נבדקים מפיקים מבעים מסוימים כאשר מופעל עליהם משתנה בלתי תלוי המשפיע על כיוון המחשבה שלהם. במילים אחרות, הנבדקים הטרימו/ניחשו מבעים מאוחרים יותר על סמך ידע קודם אותו הפעילו החוקרים. ההטרמה תפסה מקום חשוב בניתוח המחקרי של ניסבט ווילסון. הם עשו ניסיון להתחקות אחר היכולת לשחזר תהליכים קוגניטיביים מצד הנבדקים. בניסוי התבקשו הנחקרים בשלב הראשון לשנן זוגות מילים כמו: ocean ו- moon. בשלב השני, התבקשו הנחקרים לספק שם של תכשיר ניקוי. רוב הנחקרים סיפקו את השם "Tide", משנשאלו מדוע בחרו דווקא ב – "Tide" מעט מאד נחקרים קשרו זאת למילים ששיננו לפני-כן. תופעה זו ממחישה כיצד פעילות קוגניטיבית מאוחרת יותר מהדהדת פעילות קוגניטיבית קודמת מבלי שהנחקר יהיה מודע להשפעה ובכך מחזקת את תיאורית התחרות.

באופן דומה תולה אולסן (Ohlsson, 1996) את ביצוע הטעות בבחירה של אפשרות שכיחה יותר העומדת בפני מבצע הפעולה (שם, עמ' 250). להמחשת התיאוריה מביא החוקר דוגמה של

נהג הנוהג לשני יעדים שונים כל שבוע כשלאחד מהם הוא נוסע פי שתיים יותר. הסיכוי של אותו נהג לטעות ולבחור במסלול בו הוא נוסע בתדירות גבוהה יותר, במקרה של היסח דעת, הוא 75%. טעויות מהסוג הנדון מאופיינות בתכיפות גבוהה (שם, עמ' 254).

לעומת שאטוק-הופנגל וקלאט, יוצאים רטקליף ואחרים (Ratcliff et al., 2004), נגד התיאוריה הטוענת כי שכיחות גבוהה של מילים מביאה לנגישות גבוהה יותר שלהן. חוקרים אלה ואחרים (Balota & Chubley, 1984 אצל Ratcliff et al., 2004:160) טוענים שלמרות שספרות המחקר בנושא נוטה ליחס נגישות גבוהה למילים שכיחות (ראה לדוגמה Morton, 1969; Rubenstein et al., 1971; Forster, 1976; אצל Ratcliff et al., 2004: 177-180), אין זה כך. כדי להוכיח טיעון זה השתמשו רטקליף ואחרים בקורפוס שיצרו Francis & Kučra בשנת 1967. חוקרים אלה ערכו תשעה מערכי ניסוי שבהם התבקשו הנבדקים להחליט אם המילים שהם רואים על המסך הן אכן מילים אמיתיות או לא. מילים אלה סווגו באופן הבא: מילים המופיעות בתדירות גבוהה מאוד (היקרות של 10,600 פעמים בכל מיליון מילים), מילים המופיעות בתדירות נמוכה (היקרות של 4 – 5 פעמים בכל מיליון מילים), מילים המופיעות בתדירות נמוכה מאוד (היקרות יחידה בכל מיליון מילים), פסבדו-מילים ורצף אותיות אקראי. הנתונים שנאספו בניסוי התמקדו בזמן התגובה (reaction time) של הנבדקים ובנכונות (accuracy) התשובה שלהם. מסקנת המחקר הייתה שדגם הלקסיקון של הדובר מאפשר להתאים מילה למשימה הניצבת בפני הדובר, אך אינו עוסק בתחרות בין מילים או בחיפוש אחר מילים נפוצות יותר או פחות בלקסיקונים (שם, עמ' 181). במילים אחרות, מסקנה זו מצביעה על הצורך לבדוק מהי המשימה הניצבת בפני הדובר כי היא זו הגורמת למילים מסוימות להיות נגישות יותר או פחות ולא נגישות המילים גרידא ללא קשר למשימה. בתרגום הסימולטני למשל, ניצב המתורגמן בפני משימת תרגום במגוון נושאים. כל נושא, על פי ממצא זה, יביא לאקטיבציה של מילים אחרות ללא קשר לשכיחותן.

2.1.3 סוגי התיקונים העצמיים בדיבור הספונטני

בחלק זה של העבודה נדון בסוגי התיקונים העצמיים בדיבור הספונטני שנידונו בספרות.

<u>2.1.3.1 השמטה, הוספה או המרה של מילים</u>

חקירת נושא התיקונים העצמיים הובילה את החוקרים לצורך למיין את התיקונים העצמיים לסוגיהם. לפלט (1983) מיין את התיקונים העצמיים לשתי קבוצות: האחת, תיקונים עצמיים גלויים – תיקונים המלווים בהמרת מילה/מסר באופן חלקי או באופן מלא – המסווגים לתיקוני הלימות (appropriateness repairs), תיקונים סמנטיים, תחביריים ופונולוגיים (error repairs), וניסוח-מחדש (different repairs). השנייה, תיקונים עצמיים סמויים – המלווים בחזרות ללא הפקת שינויים, הפסקות והיסוסים (ראה גם Cecot, 2001:65,68). מיון לסוגי

תיקונים עצמיים מופיע אצל לפלט (1999 : 34) ומצביע על תיקונים המופקים בעקבות הטרמה (anticipation) ("sed sock" במקום "red sock"); תיקונים המופקים בעקבות פרסברציה (perseveration) ("red rock" במקום "red sock"); ותיקונים המופקים בעקבות קרבה סמנטית (semantic substitution) ("rat" במקום "cat"). המיון שהציע לפלט מקביל לתיקוני ההמרה עליהם התמקדו, בין השאר, ואן-ווייק וקמפן (Van Wijk & Kempen, 1987). חוקרים אלה הציעו לחלק את התיקונים העצמיים להשמטה, להוספה ולהמרה על-פי ההבדלים בין התיקון העצמי לבין החלק המקורי שהופק, בניסיון לאתר מאפיינים לשוניים המבדילים בין תיקון חד-איברי לבין תיקון רב-איברי (ראה סעיף 2.1.3.2 בהמשך; ראה גם Barik, 1971). ההבדל הוא שאצל באריק שימשה חלוקה זו כדי להשוות בין הנאמר בשפת המקור לבין הנאמר בשפת היעד מבחינה תכנית, ואילו אצל ואן-ווייק וקמפן משמשת חלוקה זו כדי להשוות בין מרכיביו של התיקון העצמי לבין מרכיביו של החלק המתוקן מבחינה תחבירית. ליס (Liss, 1998) הבחינה בין תיקונים עצמיים לשוניים (linguistic) ובין תיקונים עצמיים פונטיים (phonetic). תיקונים עצמיים לשוניים הנם תיקונים של טעויות לשוניות כמו בחירה סמנטית שגויה או שימוש שגוי במבנה תחבירי. בתיקונים אלה המירו הנבדקים של ליס מילים באחרות לדוגמא: "give" במקום "said"; "glass" במקום "coffee cups"; "her" במקום "he"; או "carried" במקום "carrying" ואילו תיקונים עצמיים פונטיים היו המרת צלילים או הברות באחרות (שם, עמ' 347, 349).

ואן-ווייק וקמפן (ראה סעיף 2.1) הבחינו בין תיקונים עצמיים מסוג *הוספה* (מקרים שבהם הנבדק חזר לנקודה מוקדמת במשפט והוסיף מידע שלא הוזכר קודם), מסוג *השמטה* (למרות שהושמטו פריטים בציורים שבמחשב התקשו הנבדקים לשנות את המבנה התחבירי שכבר הפיקו ולכן בתיקון העצמי הם חזרו אחורה והמירו את החלק שהושמט מהציור שעל מסך המחשב בניגוד שלו במקום להשמיטו, לדוגמה: [עם משקפיים], *בלי משקפיים*), ומסוג המרה (מקרים שבהם הנבדק המיר חלק שהפיק – שם תואר (1), שם עצם שיוכי (2), או פועל (3) – בחלקים מקבילים אחרים) (שם, עמ' 409).

(1) the man pushes away the [happy] clo-, the <u>sad</u> clown
(2) the clown with the [bag], with the <u>sac</u> is waved at by the man
(3) the bald man [pushes away] the, <u>waves at</u> the clown

2.1.3.2 תיקונים פונולוגיים

טעויות פונולוגיות שמקורן בשיתוף מקום ההגייה של הברות המילים תופסות חלק נכבד בחקר התיקונים העצמיים בדיבור הספונטני (ראה לדוגמה Garret, 1980; Fromkin, 1980; Shatuck-Hufnagel & Klatt, 1980; Liss, 1998).

דוגמאות לתיקונים פונולוגיים בספרות:

A) Last year was this athlete the fastest of his [contingent], of his continent

(Van Wijk & Kempen, 1987:429)

B) They haven't been [married], ..HU measured with the precision you're using

(Garret, 1980)

C) Can you tell me when the next [mus] to , bus to Monticello leaves?

(Van Wijk & Kempen, 1987:430 אצל Shatuck-Hufnagel, 1979)

נוטבום (Nooteboom, 1980) מציין שתיקונים שמקורם פונולוגי יהיו, ברוב המקרים, תיקונים מיידיים ולכל היותר יבוצעו ביחידות אורך של עד מילה אחת אחרי הטעות (ראה דוגמאות לעיל).

שאלת השכיחות של תיקונים פונולוגיים נידונה בספרות בהרחבה. בקורפוס של ברדר (Brédart, 1991) שהכיל 1225 דוגמאות של תיקונים עצמיים 12% היו תיקונים פונולוגיים. לעומת זאת, במחקרים של לפלט (1983) שכיחות זו עומדת על פחות מ-1%.

פוֹסְטְמָה (Postma, 2000) מציג טבלה המסכמת את סוגי התיקונים ומספק דוגמאות הלקוחות ממחקרים העוסקים בתיקונים עצמיים בדיבור ספונטני (Cutler, 1983; Levelt, 1983; De Smedt & Kempen, 1987; Van Wijk & Kempen, 1987; Blackmer & Mitton, 1991; Oomen & Postma, 2000). להלן דוגמאות הרלוונטיות למחקר הנוכחי (שם, עמ' 103-104):

סוג הטעות	דוגמה
טעות קונספטואלית (Conceptual error) ("הצרכה" במחקר הנוכחי)	"We start in the middle with – in the middle of the paper with a blue disc."
מבוי סתום תחבירי (Syntactic deadlock) ("ניסוח-מחדש" במחקר הנוכחי)	"John comes – uh – likes to come to the party."
טעות לקסיקלית (Lexical error) ("קירבה סמנטית" במחקר הנוכחי)	"Left of purple is – uh – of white is purple."
טעות פונטית (Phonemic error) ("פונולוגיה" במחקר הנוכחי)	"A unut – unit from the yellow dot."
טעות מורפולוגית (Morphemic error) ("מורפו-תחבירי" במחקר הנוכחי)	"willfiddily – fully"

2.1.3.3 הפקת תיקון חד-איברי ותיקון רב-איברי

ואן-ווייק וקמפן מצביעים על שתי יחידות אורך בהפקת תיקון עצמי: 1) יחידת אורך בעלת מילה אחת או הברה אחת שבה מבצע המתקן המרה של מילה הצמודה לתיקון (non-retracing repair). סוג זה יכונה להלן "תיקון מיידי". 2) יחידת אורך בעלת יותר ממילה אחת שבה חוזר הדובר לנקודה כלשהי (retracing repair) ומחליף את כל המילים, או חלק מהן,

מאותה נקודה (reformulation), או מילה אחת בלבד (lemma substitutions). סוג זה יכונה להלן "תיקון מקדים". כאן המקום לציין שרוב המחקר בתחום הפסיכולינגויסטיקה העוסק בהפקת שפה דבורה בכלל, ובתיקונים עצמיים בפרט, מתמקד בעיקר בסוג השני של התיקונים העצמיים, כלומר בתיקון המקדים, ומתעלם כמעט כליל מן הסוג הראשון של התיקונים העצמיים (Van Wijk & Kempen, 1987:403-405).

המחקר הנוכחי יעסוק בשתי יחידות האורך המוצעות. המרת מילה אחת בתיקון עצמי תוגדר כתיקון חד-איברי, בין שמדובר בתיקון מיידי (דוגמה (1) למטה) ובין שמדובר בתיקון מקדים (דוגמה (2) למטה), ואילו המרה של יותר ממילה אחת תוגדר כתיקון רב-איברי.

בהתבסס על תיאורית "התצורה התקינה" (well-formedness) שניסח לפלט (Levelt, 1983) מציינים ואן-ווייק וקמפן כי ניתן היה לצפות שהנבדקים במחקר יבצעו תיקון מקדים שיהווה יחידה שלמה בעלת משמעות, אך לא כך היה. החוקרים גילו שבהפקת תיקון מקדים בחרו הנבדקים באחת משתי אפשרויות: אחת, המכונה complete NP (להלן, NP) - פסוקית שם עצם – שבה חוזר הדובר לתחילת החלק שכלל את שם העצם (2a); ואחרת, המכונה PP only (להלן, PP) – פסוקית מילת יחס – שבה חוזר הדובר לתחילת החלק שכלל מילת יחס (2b) (שם, עמ' 412).

להלן דוגמאות (שם, עמ' 407, 412):

1) the man with the [moustache] , glasses greets the clown. NP
2) a) the man with the [mou-], the man with the glasses pushes away the clown. NP
b) the man with the [glasses] pushes, with the moustache pushes away the clown. PP

הממצאים שניסחו ואן-ווייק וקמפן (1987) הביאו לגיבוש מודל תיאורטי להפקת תיקונים עצמיים חד-איבריים ורב-איבריים בבחירת האסטרטגיה של התיקון המקדים:

- ניסוח-מחדש מעיד על הצורך בעיבוד מבנה תחבירי חדש המותאם למשמעות פנימית חדשה של המשפט והמחייב שינוי של כל פריטי העץ התחבירי המקורי או של חלקם.
- המרת לֶמָּה מצביעה על כך שצורת העץ התחבירי יכולה להישאר כפי שהיא במקור למרות השינוי במשמעות הפנימית. המרת לֶמָּה בלֶמָּה אחרת מספיקה ומבטיחה את שימור המבנה התחבירי של המשפט (Van Wijk & Kempen, 1987:416,428).

אחד הממצאים שעליהם מצביעים ואן-ווייק וקמפן: במקרים שבהם התיקון העצמי הופק שלא בקרבת הפועל העיקרי של המשפט, התגלתה שכיחות גבוהה יחסית של ניסוח-מחדש (reformulation) שנפתח בשם עצם. במילים אחרות, קרבתו של הפועל העיקרי של המשפט

לתיקון העצמי השפיעה על צורתו התחבירית של התיקון (שם, עמ׳ 423). עוד נמצא שבמקרים שבהם הופק תיקון עצמי במשפטים פעילים, התגלתה היקרות גבוהה של תיקונים מיידיים שהתחילו במילת יחס לעומת משפטים שנוסחו בצורת הסביל (שם, עמ׳ 427).

2.1.3.4 תיקון עצמי כפול

ואן-ווייק וקמפן גילו כי חלק מהנבדקים במחקר שערכו הפיקו תיקון עצמי כפול, כלומר תיקון עצמי של התיקון העצמי הראשוני שהפיקו (Van Wijk & Kempen, 1987:424). החוקרים מצאו שהתיקון העצמי הראשוני הופק על-ידי חזרה לנקודה מוקדמת במשפט, ואילו התיקון שלאחריו הופק על-ידי חזרה לנקודה מוקדמת אף יותר מן הנקודה של התיקון הראשון. החוקרים טענו כי בעשותם זאת, חיזקו הנבדקים את תיאוריית ״התצורה השלמה״ של לפלט (ראה דוגמה 1-2).

(1) the man with the [moustache] pushes the, with the, the man with the glasses pushes away the clown
(2) the happy clown [with] the bag is, without bag is wa-, the happy clown without bag is waved at by the bald man

עוד מצאו החוקרים שתיקונים עצמיים מסוג הוספה הביאו לשכיחות גבוהה יותר של תיקונים כפולים (Van Wijk & Kempen, 1987:426).

2.2 הגישות השונות לפענוח תהליך התרגום הסימולטני

הניסיון לפענח את תהליך התרגום הסימולטני הוא בעייתי כשלעצמו. הקושי המעשי הכרוך ב״חדירה״ למוחו של המתורגמן והתהליכים המתבצעים בו במהלך קליטת המסרים משפת המקור והפקתם בשפת היעד (Gile, 1994:41) והקושי הכרוך במציאת גישה אשר תאיר את הגורמים לבחירת מילים מסוימות על פני אחרות, אינם מאפשרים זיהוי וודאי של התהליכים המובילים להפקת תיקונים עצמיים. עם זאת, קיימות מספר השערות ותיאוריות המנסות להסביר מה מתרחש ב״קופסה השחורה״ במהלך התרגום הסימולטני.

2.2.1 הפקת מילים והלקסיקון הדו-לשוני

רוב החוקרים מסכימים כי שלושה מרכיבים עיקריים מעורבים בתהליך הפקת הדיבור: מרכיב הקונספטואליזציה (conceptualization), מרכיב עיצוב המסר (formulation) המחולק לשניים: תיהלוך לקסיקו-סינטקטי ותיהלוך מורפו-פונולוגי) ומרכיב הפקת המסר/ההגייה (articulation) (Blackmer and Mitton, 1991:173). בוק (Bock, 1982) ולפלט (Levelt, 1989) מבחינים בין דרגות האוטומטיזציה השונות המאפיינות את מרכיבי הפקת הדיבור. על-פי חוקרים אלה מרכיב הקונספטואליזציה הוא מרכיב שהדובר שולט בו ואילו מרכיב עיצוב

המסר ומרכיב הפקת המסר/ההגייה הנם תהליכים אוטומטיים שאין לדובר שליטה מודעת עליהם. לשון אחר, שני תהליכים אלה פועלים על-פי דפוסים אוטומטיים שאין הדובר שולט בתיהלוכם. במסגרת המחקר הנוכחי לא ניתן היה לבדוק את ההיבטים הפסיכו-פיזיולוגיים של תהליך הפקת התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני, עם זאת, יש לקחת בחשבון את ההנחה כי שלב הקונספטואליזציה של המסר בשפת המקור נקבע על-ידי המתורגמן אך ברגע שהמתורגמן מתחיל בעיצוב המסר ובבניית המסר בשפת היעד הוא נכנס לתהליך אוטומטי בו הוא יכול לשנות מילים או הברות רק לאחר שהגיע לשלב הפקת המסר/ההגייה.

בחקר הדו-לשוניות בתחום הפסיכולינגויסטיקה טוענים דה-בוט ושרודר (De Bot & Schreuder, 1993:191) כי תהליך הפקת הדיבור בשתי השפות שבהן שולט הדובר הוא זהה למדי. הנחה זו מאפשרת החלה של מודלים להפקת דיבור בשפה הראשונה, כגול המודל של לפלט (Levelt, 1989) על תהליך הפקת הדיבור בשפה השנייה. מכאן מסיקים החוקרים שמחשבה ומסר שמתכנן הדובר להפיק יכולים להתקיים בכל שפה ואין הם ספציפיים לשפה אחת בלבד. בהנחה שהדובר רוצה להפיק מסר בשפתו השנייה, השאלות הנשאלות הן : כיצד הוא בוחר את המילים הנכונות וכיצד הוא מפיק אותן? כיצד מאוחסנות המילים בלקסיקון המנטאלי של השפה הראשונה ושל השפה השנייה? היכן מאוחסנים הלקסיקון של השפה הראשונה והלקסיקון של השפה השנייה? כיצד בוחר הדובר במילה מסוימת משפה אחת ולא משפה אחרת כשהוא מפיק דיבור? האם קיים צורך לשנות מודלים להפקת דיבור על מנת להסביר את הגישה המנטאלית למילים ואת הפקתן? תשובות לשאלות אלו ואחרות מוצעות במודל של לפלט (Levelt, 1989).

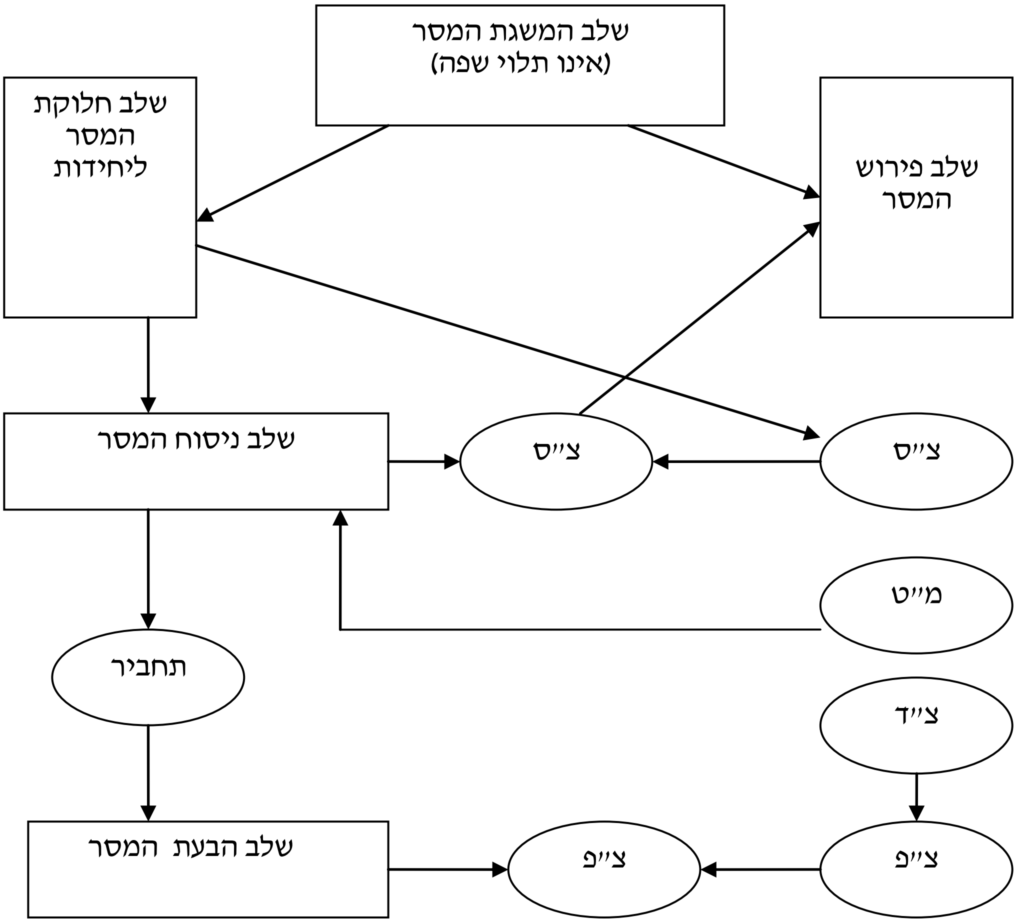

בשלב הראשון, בשלב המשגת המסר, מוצג מסר למערכת הפקת הדיבור. שלב זה הנו שלב טרום-מילולי ואינו תלוי שפה. בשלב השני, המוגדר כשלב הכרחי המקשר בין שלב המשגת המסר לשלב ניסוח המסר, נחלק המסר ליחידות נפרדות (chunks) הנפרשות מול הלקסיקון המנטאלי ומתחברות למשמעויות סמנטיות הקשורות ללֶמות שונות בהתאם להקשר. הלֶמות הנבחרות מאופיינות בשלושה סוגים של מידע: הצורה הסמנטית (צ״ס), מבנה הטענה (מ״ט), והצורה הדקדוקית (צ״ד). שלושת סוגי מידע אלה מרכיבים את הלֶמה, בעוד הצורה הפונטית (צ״פ) שייכת למערכת הלקסמות – מרכיב שונה במערכת הלקסיקון המנטאלי (De Bot & Schreuder, 1993:193). לסוגית התזמון (timing) של השלבים במודל זה התייחסו לפלט וחבריו (1999) באמצעות הצגת דוגמאות מייצגות המשקפות את הסינכרוניזציה של בחירת הצורה, מבנה הטענה והצורה הדקדוקית:

How many pies does it take to make an apple?

(Garret, 1988 שם, עמ׳ 15)

Slicely thinned

(Stemberger, 1985 שם, עמ׳ 15)

בדוגמאות ניתן לראות כי הדובר מטה את מילות המטרה על-פי חוקי הדקדוק הנדרשים אך לא ממקם אותם במקומות הנכונים. חילופים אלה משקפים, על-פי לפלט וחובריו, ביצוע של בחירות תחביריות במקביל לבחירות הסמנטיות של המסר ובכך מסבירים טעויות מסוג זה.

ביסוס הקביעה כי הדובר קובע את הצורה הדקדוקית של המילה בשלב טרום הפקתי התחזק במחקרם של בדקר וחובריו (Badecker et al., 1997) שחקרו דוברים איטלקיים ומצאו אצל נבדק שלקה באנומיה (anomic patient) כי אמנם הוא לא יכול להפיק את שם העצם שהתייחס לעצמים שראה בתמונות אך תמיד, וללא יוצא מן הכלל ציין בקלות את המין הדקדוקי של העצם.

בשלב החלוקה ליחידות נערכת התאמה בין חלקי המסר השונים ובין הצורה הסמנטית ומבנה הטענה הדקדוקית של המסר, בהתאם להקשר. התאמות אלה עוברות כעת לשלב הבא, שלב ניסוח המסר הקובע את המבנה התחבירי שלו. בשלב שלאחר מכן עובר מבנה תחבירי זה בדיקה כנגד הפירוש, הבודקת האם קיימת התאמה בין המסר שהוצג בשלב ההמשגה לבין המסר שנוסח בשלב התחביר. לבסוף, עובר המסר לשלב ההפקה.

דה-בוט ושרודר (De Bot & Schreuder, 1993) דנו בבעייתיות הכרוכה במודל של לפלט בנוגע ללקסיקון מנטאלי של דוברים דו-לשוניים. הם ציינו כי חלוקת המסר לחלקים אינה תואמת את תהליך הפקת הדיבור אצל דוברים אלה מאחר שהחלוקה עצמה עשויה להגביל את התאמת המסר למשמעויות הסמנטיות בשפות השונות. הדוגמה שמביאים החוקרים לקוחה מצמד השפות אנגלית-ספרדית:

שפת מקור	שפת יעד
The bottle floated into the cave	La botella entró flotando en a la cueva

ניתן לראות ששתי השפות הן בעלות דפוסים לקסיקליים שונים. השפה האנגלית יכולה לצרף את מושג התנועה עם מושג האופן בלֵמה אחת "floated" ולכן החלק המופקד על חלוקת המסר ליחידות מחפש צורה סמנטית בלקסיקון המנטאלי שעליה מוחלות כבר שתי תכונות אלה (תנועה ואופן). בשפה הספרדית מתקיים דפוס שונה שאינו מאפשר החלה של שתי תכונות על לֵמה אחת. מכאן ניתן להסיק ששלב חלוקת המסר ליחידות המציע לפלט לא יהיה נכון מבחינה הגיונית כשמדובר בדו-לשוניות מאחר שחלוקה ליחידות תהיה תלויה במאפיינים הסמנטיים המציעה כל שפה לדובריה, כפי שהראתה הדוגמה שלעיל (שם, עמ' 195). כדי לפתור בעייתיות זו הציעו החוקרים נדבך נוסף לשלב המשגת המסר באופן לא מילולי והוא בחירת השפה הפעילה (שם, עמ' 204). הדובר יתאים את הפקת הדיבור לחוקי השפה שבה הוא בוחר לדבר. לפלט וחובריו (1991) מציגים את שאלת הסנכרון של תהליכי הפקת הדיבור (שם, עמ' 3) ומציעים מודל ליניארי הדומה לזה המוצג בסעיף הנוכחי.

השאלה הנשאלת בשלב זה היא: מה בין איתור הלֶמות המתאימות בקרב דוברים דו-לשוניים ובקרב בעלי שפת-אם שלטת? על-פי הפתרון של דה-בוט ושרודר, דוברים בעלי שפת אם שלטת ייטו להפיק יותר מילים גנריות בדברם בשפתם השנייה מאשר מילים ספציפיות. משמע, ככל שהשליטה בשפה השנייה תהיה טובה יותר תהיה שכיחות גבוהה יותר לשימוש במילים ספציפיות בדיבור בשפה השנייה. הדוגמא שמציעים החוקרים היא בחירת הלֶמה "flower" במקום המילה הספציפית יותר "tulip" בקרב דוברי שפה לא ילידיים של השפה האנגלית (שם, עמ' 196).

על בסיס פתרון זה שהציעו דה-בוט ושרודר, ניתן להניח ששלב איתור הטעות והפקת התיקון העצמי בתרגום הסימולטני יתרחש בשלב בדיקת המסר שהפיקו אל מול הפירוש שנתנו לו משפת המקור. במקרה של חוסר התאמה בין שלב המשגת המסר (קליטת המסר משפת היעד) לבין שלב בחירת המבנה התחבירי שלו (עיבוד המסר בשפת היעד) עשויים להיווצר שני מצבים אפשריים: הראשון, המתורגמן מפיק תיקון עצמי באופן מיידי; השני, המתורגמן מפיק תיקון עצמי מאוחר יותר, לאחר שכבר הספיק להפיק כמה מילים נוספות.

2.2.2 מודל המאמץ בתרגום הסימולטני

ז'יל (Gile, 1997) מציע את מודל המאמץ כדי להסביר את התהליכים המתרחשים במוחו של המתורגמן בזמן התרגום הסימולטני. מודל זה מתחלק לתהליכים נפרדים המתרחשים בו-זמנית במהלך התרגום הסימולטני:

1. מאמץ הקליטה, הכולל בתוכו את ההקשבה לשפת המקור וניתוח המסר.
2. מאמץ ההפקה הכולל את העברת המסר לייצוג מנטאלי, בחירת המילים (בשפת היעד) המקבילות לתוכן הרצוי והפקת המסר בשפת היעד.
3. מאמץ הזיכרון לטווח קצר הכולל בתוכו את הצורך להמשיך ולאחסן את המסרים הזורמים בשפת המקור בזיכרון לטווח קצר על-מנת לנתח אותם, להעבירם לייצוג מנטלי ולהפיקם בשפת היעד וחוזר חלילה.
4. מאמץ התיאום הכולל בתוכו את בדיקת המסר בשפת היעד מול בדיקת המסר בשפת המקור
(שם, עמ' 198).

חיבור המודל של לפלט עם הפתרון שמציעים דה-בוט ושרודר ועם מודל המאמץ של ג'יל מציג דגם הפקת תרגום שעשוי לשקף את התהליכים המתרחשים במוחו של המתורגמן בזמן התרגום הסימולטני:

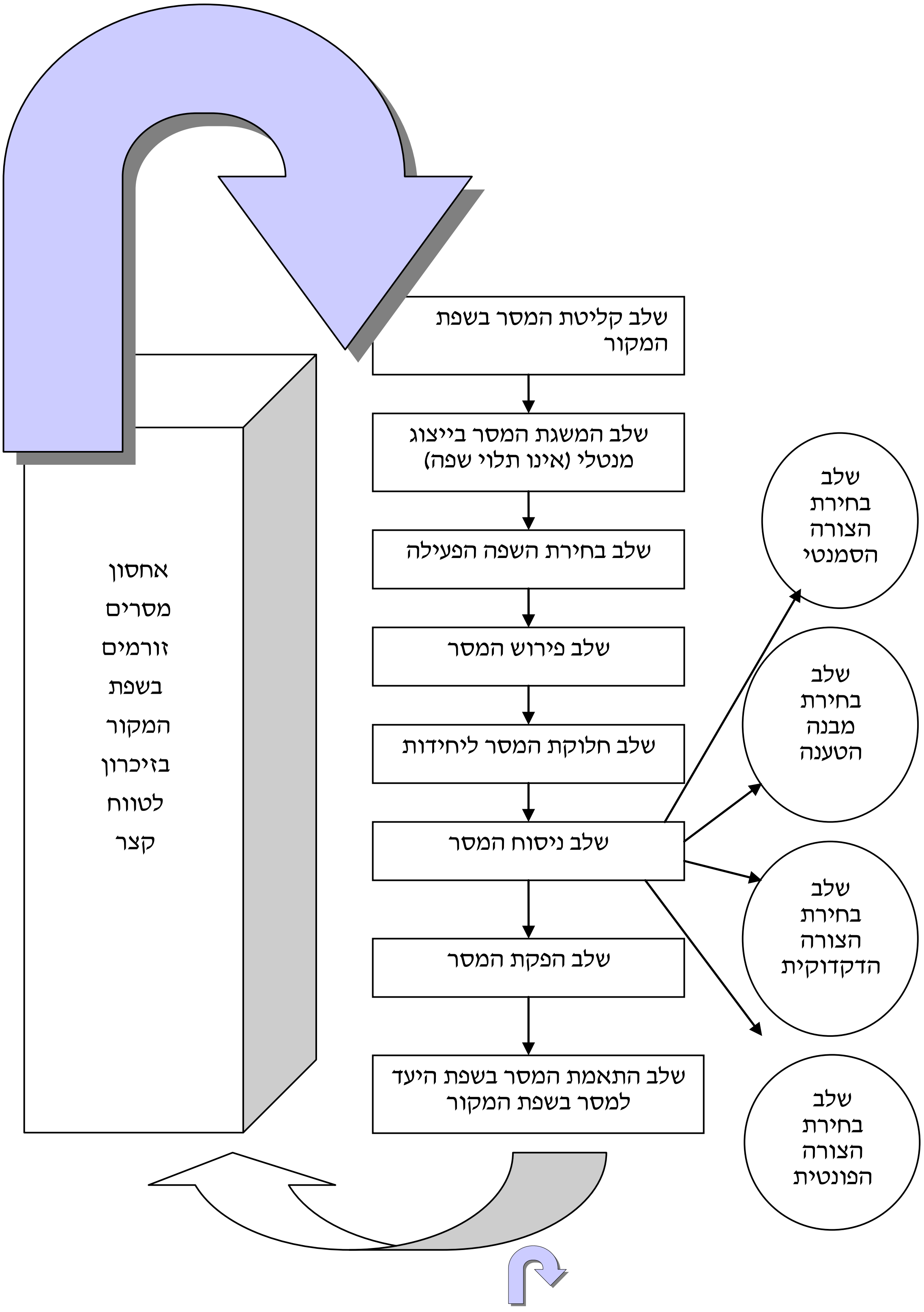

על-פי דגם זה קולט המתורגמן את המסר בשפת המקור, מעביר אותו לייצוג מנטלי; בוחר את השפה הפעילה אליה הוא יתרגם את המסר; מפרש את המסר; מחלק את המסר ליחידות בעלות משמעות על-פי התכונות הלשוניות הייחודיות לשפה הפעילה לתוכה הוא מתרגם; מנסח

את המסר על בסיס בחירת הייצוג הסמנטי, מבנה הטענה, הצורה הדקדוקית והצורה הפונטית; מפיק את המסר בשפת היעד; ומתאים אותו למסר שהופק בשפת המקור. מודל זה מקביל בחלקו למודל TOTE (Test-Operate-Test-Exit) שמציעים מילר ועמיתיו (בתוך: Smelcer, 1980). על-פי מודל זה המתורגמן בודק תחילה את המסר שאותו הוא רוצה להפיק בשפת היעד (Test), מפיק אותו (Operate), בודק אותו שוב (Test) ומחליט אם לחזור ולתקן את המסר או להמשיך למסר הבא (Exit) העובר תהליך זהה של TOTE. כאן המקום לציין כי תיקונים עצמיים המופקים בצמידות לחלק המקורי עשויים להצביע על תהליך שונה במקצת בו איתור הטעות והתיקון העצמי מתבצעים לפני הפקת הטעות ולא אחריה. תהליך זה מצביע על פעולתו של מנגנון הפיקוח עוד לפני שלב הפקת המילה בתהליך הפקת הדיבור (Blackmer & Mitton, 1991; Levelt, 1991). היה זה גרבר (Gerver, 1974) שציין שאם לא היו המתורגמנים מתרגמים תוך הפעלת מנגנון פיקוח על המילים/המסרים שהם מפיקים, הם לא היו מפיקים תיקונים עצמיים (שם, עמ' 166).

2.2.3 מודל ה-top-down וה-bottom-up בתהליך התרגום הסימולטני

מסרו ושלזינגר (Massaro & Shlesinger, 1997) דנים במודל ה-"top-down" (תרגום אופקי של המסר המועבר בשפת היעד) וה-"bottom-up" (תרגום מאוזן/קווי של המסר המועבר בשפת היעד לפיה המתורגמן מתרגם יחידות של מסר משפה לשפה). מודל זה מסייע לנו להבין מדוע בחר המתורגמן בפתרון נתון המשקף הבנה מרחבית של המסר או הבנה קווית שלו (שם, עמ' 39). קון וקאלינה (Kohn & Kalina, 1996) מבחינים בין שני סוגי תרגום אלה, אך מדגישים שאין להפריד ביניהם מאחר שהם מתרחשים בו-זמנית במוחו של המתורגמן. על-פי דבריהם, שימוש מאוזן בתהליכי התרגום האופקי והתרגום המאוזן/קווי מביא לידי הפקת דיבור מדויקת יותר בשפת היעד (שם, עמ' 37). באופן דומה, תומכת בולו-מולר (1999 Bülow-Møller,), שהתמקדה בקושי המיוחד שיש למתורגמנים לתרגם משפטי שלילה או שאלה, בשילוב שני סוגי עיבוד המסר משפת היעד. על פי חוקרת זו, שימוש בידע כללי תלוי-הקשר (תרגום אופקי) עשוי לעזור למתורגמנים בתרגום מבעים המנוסחים בשלילה או בשאלה (תרגום מאוזן/קווי). אם למשל, בוחר המתורגמן לתרגם משפט המנוסח בשלילה תרגום אופקי (horizontal transcoding), הוא עשוי לבטל את השלילה ובכך לשבש את המסר שהועבר בשפת המקור.

2.3 תיקונים עצמיים בתרגום הסימולטני

המחקר הנוכחי מתמקד במאפיינים של תיקונים עצמיים בתרגום הסימולטני, בשכיחותם ובגורמיהם. אי לכך הוא מתבסס על תיאוריות ועל מחקרים בגוף הידע הקיים (Mac Whinney, 1997; Shreve & Diamond, 1997). כאן ראוי לדעתי, להשוות את עבודתו של

המתורגמן הסימולטני לאותו נהג חדש. כל סיטואציה של תרגום סימולטני מציב באופן טבעי, 'דרך חדשה' בפני המתורגמן.שכן אף תרגום סימולטני אחד לא ישווה לתרגום סימולטני אחר גם אם שני התרגומים יהיו באותו הנושא ואפילו אם יהיו תרגומים של אותו הדובר. את רוב הנסיעה, קרי, עבודת התרגום, יעשה המתורגמן ללא טעויות בצורה קולחת ומקושרת אך לעתים בצומת מסוימת הוא יבחר לו פתרון לקסיקלי מסוים שלא יניח את דעתו ולכן הוא יבכר במצבים אלה לחזור לנקודת הצומת ולבור לו את הדרך הנכונה. פעולת החזרה לנקודה מוקדמת יותר נעשית ברגע שהמתורגמן מחליט שעשה טעות. לעתים אכן תהיה טעות אך לעתים הוא יבכר לחזור לנקודה מוקדמת יותר למרות העובדה שבמציאות ניתן גם בדרך זו להגיע על היעד שהרי 'כל הדרכים מובילות לרומא'.

הספרות הקיימת מכילה אזכורים ספורים בנושא התיקונים העצמיים והגורמים שלהם בתרגום הסימולטני (Cohen, 1980 ; Kopczyński , 1980 ;Lackner , 1980 ; Smelcer et al., 1989 ;Van Besien & Meuleman , 2004). לעתים תכופות מעמיד תהליך התרגום הסימולטני את המתורגמן בפני מצבים של קליטת טעויות ואף תיקונים עצמיים שמפיק הדובר בשפת המקור. בניגוד למה שניתן אולי היה לחשוב, מחקרים גילו כי לא זאת בלבד שהמתורגמנים אינם טועים בעקבות תיקונים עצמיים של הדובר אלא הם אף מתעלמים מהתיקון העצמי שאלה מפיקים ומעבירים לשפת היעד את המסר עצמו, ללא הטעות (Van Besien & Meuleman, 2004:61). מבחינה אמפירית מחזקת תופעה זו את המודל שעל פיו קולט המתורגמן את המסר באוזניו, הופך אותו לייצוג מנטלי ובכך נמנע מהדהוד טעויות ותיקונים עצמיים שהופקו בשפת המקור בשלב ההעברה לשפת היעד.

בייסין ומולמן (Besien & Meulman, 2004) התייחסו לשאלת סוגי הנאומים כגורמים להפקת תיקונים עצמיים בתרגום הסימולטני. הם סיווגו את הנאומים בתרגום הסימולטני לשלושה סוגים: נאום המועבר כולו מתוך טקסט כתוב, נאום המועבר בחלקו מתוך טקסט כתוב ונאום המועבר כולו בע"פ. על-פי החוקרים יהיה הנאום מן הסוג הראשון הקשה ביותר לתרגום סימולטני מאחר שכמות המידע החדש המועברת בו היא הרבה יותר גדולה מאשר כמות המידע הנתון – הידוע למתורגמן. לעומת זאת, כמות המידע בנאום המועבר כולו בע"פ יהיה יחסית קל יותר לתרגום סימולטני מאחר שיהיה משופע במידע נתון - בחזרות, בהשהיות ובפרפראזות - שיספקו למתורגמן "מרווח נשימה", יקלו על משימת התרגום ולפיכך אף יביאו לשכיחות נמוכה יותר של תיקונים עצמיים. חלק מן המחקרים כוללים ניסיון קצר ובלתי ממוקד להסביר את הסיבות להפקת תיקונים עצמיים. כך לדוגמה, אלטמן (Altman, 1994) מציינת שהסיבה להפקת תיקונים עצמיים במהלך התרגום הסימולטני היא רצון לשפר את הסגנון של המסר המופק בשפת היעד (שם, עמ' 34).

2.3.1 הגורמים לתיקונים עצמיים בתרגום הסימולטני

2.3.1.1 כיווניות: מתורגמנים המתרגמים לשפת יעד שאינה שפתם הראשונה

מה שכיחות הפקת תיקונים עצמיים אצל מתורגמנים המתרגמים לשפת יעד שאינה שפתם הראשונה ולהיפך? לפלט (Levelt, 1989 ; Levelt et al., 1991) בהתייחסו להפקת שפה בקרב דוברי שפה לא ילידיים טוען כי דובר שפה ילידית מפיק בין שתיים לחמש מילים בשנייה וכי דובר שפה לא ילידית, גם אם הוא בעל שליטה טובה מאוד בשפה השנייה, ייקח יותר זמן לאחזר מילים בשפה השנייה מאשר לדובר ילידי. האם מכאן ניתן להניח שמתורגמנים המתרגמים לשפתם השנייה מפיקים יותר תיקונים עצמיים מפני שהם זקוקים ליותר זמן לאחזר מילים?

2.3.1.2 הטרמה

הטרמה (anticipation) בתרגום סימולטני היא תופעה בה מקדים המתורגמן הפקה של מבע עוד לפני שאמר אותו הנואם בשפת המקור. מקור ההטרמה הוא הידע הקודם שיש למתורגמן בנושא הנידון. תפקיד ההטרמה בתרגום הסימולטני הוא להקל על המאמץ הקוגניטיבי בו שרוי המתורגמן בעת התרגום הסימולטני. הטרמת דברי הנואם והשלמת משפטים המבוססים על הידע הקודם שלו מאפשרים למתורגמן לנוח מעט מהמאמץ הקוגניטיבי בו הוא שרוי בעת התרגום הסימולטני. עם זאת, היה זה צ׳רנוב (Chernov, 1973) שטען כי הטרמה (anticipation) עשויה להיות מקור לחלק מטעויות הדיבור. במסגרת ניסוי שביצע, הציג החוקר מפני המתורגמנים סיומות בלתי צפויות למשפטים, וגילה מגמה מובהקת מצד המתורגמנים לתרגם בהתאם לציפיותיהם מבלי להתייחס לתוכן המושמע. במילים אחרות, עד שהספיקו המתורגמנים לקלוט, לפענח ולעבד את הסיומות הבלתי-צפויות במשפטים שתרגמו, הם החילו את הידע החוץ-לשוני שלהם על המשפטים שהפיקו בשפת היעד. בהטרמה, אם כך, מתרגם המתורגמן את מה שהוא <u>מצפה</u> לשמוע.

אלטמן (Altman, 1994) בדקה תרגומים סימולטניים של חמישה סטודנטים בשנה האחרונה ללימודיהם. אחד ממשתני הרקע של חמשת הנבדקים היה שכולם תרגמו מצרפתית לתוך שפת אמם, אנגלית. במחקרה היא מביאה דוגמא להטרמה לקסיקלית (הדגשה שלי – א.פ.):

שפת מקור	שפת יעד
…tous les prêteurs ont un rôle impotant à jouer, qu'il s'agisse des institutions multilatérales, des gouvernements des pays créanciers ou de la communauté privée.	…everyone has an important role to play, be they multilateral institutions or governments or **debtor countries** or creditor countries or…

אלטמן מסבירה שהמתורגמן תירגם משפט שעסק בסיוע כלכלי למדינות העולם השלישי. המשפט הספציפי מתייחס למדינות המַלְוות המשחקות תפקיד חשוב בעזרה שהן מושיטות לממשלות, למדינות הלוות ולקהילות פרטיות. הוספת הביטוי "debtor countries" (מדינות חייבות) למשפט, על אף שאין לו מקבילה בשפת המקור, מצביעה על הטרמה שהפעיל המתורגמן בתהליך התרגום.

במחקר הנוכחי נמצאו מספר דוגמאות העשויות לשקף ביצוע הטרמה מצד המתורגמן. דוגמאות אלו מחייבות הסתייגות כלשהי מאחר ששיטת איסוף הנתונים (ראה סעיף 3.2.2) לא אפשרה מעקב אחר טווח הזמן שעבר בין הפקת התרגום לבין הפקת המסר המקביל בשפת המקור ולכן גם לא התאפשר לקבוע באיזו מידה המקור קודם להפקת התרגום עקב כך ניתן רק לשער התרחשות תופעה זו בקורפוס הנוכחי. להלן מספר דוגמאות הלקוחות מהקורפוס הנוכחי שעשויות לשקף ביצוע הטרמה.

טבלה 4: הטרמה בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	… these were created and they **were created in the best way possible** …	... כל אלה [קמו בִּין], **קמו בדרך הטובה ביותר** שאפשר היה ...
2	… our planning was of course predicated and approved by our … **board of trustees**.	... התכנון שלנו כמובן אושר על-ידי [חבר העמי], **חבר הנאמנים** העולמי שלנו ...
3	*[3]	... אנו מאמינים בסורים [שהַמַּשָׁ], **שסדר** יום המשותף אשר הוסכם עליו עם ירדן...
4	… our next category is Documentary Short Subject, which means a film that is less than thirty **minutes** in length including credits ...	... הקטגוריה הבאה שלנו היא סרטים דוקומנטריים קצרים, כלומר סרט שאורכו פחות שלושים [מילים], **דקות** סליחה ...
5	... צריך ליצור רקע. והרקע שאנחנו יצרנו זה כבר אין צורך לצייר, הרקע שאנחנו יצרנו היה ...	… you've got to create the backdrop and the backdrop which we have created, [and needless to sa], **I don't really have to draw it up here**, is a backdrop which …

בדוגמה הראשונה המתורגמן תרגם בהקשר שעסק בהיערכות מהירה לקליטת עולי חבר העמים. המשפט הספציפי הנתון לעיל דן בטיב הפתרונות שסופקו לעולים. בדוגמה ניתן לראות כיצד המתורגמן מתחיל להפיק את הביטוי הכבול "בִּן רגע/לילה" המביע מסר של היערכות מהירה והמיר אותו לנוסח אחר המתאים יותר למסר של שפת המקור. המתורגמן מבצע תיקון עצמי מיידי עוד לפני שהוא מספיק להפיק מילים נוספות עד לביצוע התיקון. בדוגמה השנייה

[3] הדוגמאות המסומנות בכוכבית מעידות על משפטים שלא ניתן היה לשחזר את המשפטים המקבילים להם בשפת המקור.

הטרים המתורגמן את "חבר העמים" ל"חבר הנאמנים". ההשערה היא שהמתורגמן מפיק את המבע המצוטט בהתבסס על כך שהנאום כולו עוסק בעולי חבר העמים. בדוגמה השלישית מטרים המתורגמן ביטוי שהפיק שלושה מבעים קודם לכן, "דברי משא ומתן", אך ברגע שהוא קולט שלא מדובר כבר במשא ומתן הוא מתקן את עצמו ומפיק את "סדר היום". בדוגמה הרביעית מטרים המתורגמן את "30 מילים" ל-"30 דקות". בדוגמה חמש מטרים המתורגמן את הביטוי "needless to say" כששמע את הנואם אומר "אין צורך" אך משנה, עוד לפני שסיים את הביטוי ל-"I don't really have to draw it up here". מאחר שהדוגמא האחרונה דנה בהטיית פועל, כאן המקום לציין שבתרגום מאנגלית לעברית נאלץ המתורגמן פעמים רבות לבחור בין פועל המותאם לזכר או פועל המותאם לנקבה, אבחנה שאינה קיימת באנגלית. צורך זה מעורר קושי ספציפי בתרגום מאנגלית לעברית אך לא להיפך. להלן דוגמה אחת המשקפת ומייצגת דוגמאות רבות אחרות:

שפת מקור	שפת יעד
… what is the current rate, what is the current true picture of unemployment? …	... [מהו היום], **מהי היום** התמונה האמיתית של האבטלה? ...

כאשר המתורגמן קולט את המסר בשפת המקור הוא צריך במהירות להחליט האם יטה את הפועל המקביל בעברית בצורת זכר או נקבה. החלטה זו משקפת פעמים רבות הטרמה על-ידי בחירת צורת הזכר ותיקון עצמי לצורת הנקבה.

2.3.1.3 קליטה שגויה/מוטעית של מילים בשפת המקור (slips of the ear)

במהלך התרגום הסימולטני עשוי המתורגמן לקלוט מילים שהדובר לא הגה בפועל בשפת המקור, עקב הדמיון שלהן למילים אחרות, בעלות אופן חיתוך (place of articulation) דומה. בראומן (Browman, 1980:216) מבדיל בין שני סוגים של קליטה שגויה או מוטעית של מילים: ניתוח שגוי אקוסטי וטעות בבחירה לקסיקלית.

טבלה 5: קליטה שגויה/מוטעית של מילים בשפת המקור (slips of the ear)

	שפת מקור	שפת יעד
1	…and industrialists in Israel **say** constantly that this is the kind of worker that they are looking for …	... <u>הרי אנשי התעשייה</u> בישראל [**עומדים כ**], <u>אומרים כל</u> הזמן שזה האנשים שהם מחפשים
2	*	... [כשיהיה המבנה], **כשתהיה התשתית המנהלית** ...

בדוגמה 1 נראה שהמתורגמן קלט באוזניו את המילה say כ-stay או אולי כ-stand ולכן גם תרגם למילה "עומדים" אך מיד תיקן עצמו והמשיך לתרגם את שאר המשפט, על-פי החלוקה

של בראומן יהיה סוג קליטה שגויה זו שייך לטעות בבחירה לקסיקלית. בדוגמה 2 המתורגמן תרגם את המקור למילה "מבנה" אך תיקן אותה מייד ל"תשתית". דוגמה ספציפית זו מחייב הסתייגות כלשהי מאחר שמשפט המקור לא תועתק ולכן ניתן רק לשער שהמילה המקורית הייתה "infrastructure" והמתורגמן שמע את המילה "structure" (מבנה) ומיד תיקן אותה. יתכן שה-EVS (Ear-Voice Span), פרק הזמן העובר בין קליטת הקלט באוזן ובין הפקת הקול, היה קצר מכדי לאפשר למתורגמן לעבד את המידע.

<u>2.3.1.4 טעויות ותיקונים עצמיים המופקים בשפת המקור</u>

בייסין ומולמן (Besien & Meulman, 2004) בדקו האם מתורגמנים שתרגמו משפת אמם (הולנדית) לשפתם השנייה (אנגלית) מתרגמים תיקונים עצמיים שמפיקים נואמים בשפת המקור לתוך שפת היעד או האם הם מתרגמים מיד את מסר היעד מבלי לשקף את הטעות שהופקה בשפת המקור. הם מצאו כי מתורגמנים נוטים שלא לתרגם טעויות שתוקנו שהופקו בשפת המקור ואף יותר מכך, הם מצאו כי המתורגמנים מתקנים טעויות שלא תוקנו בשפת המקור (שם, עמ' 69-70).

<u>2.3.1.5 מהירות התרגום</u>

בייסין ומולמן (Besien & Meulman, 2004) מצאו כי קיים קשר בין מהירות התרגום לבין כמות התיקונים העצמיים שהפיקו שני המתורגמנים שהשתתפו במחקרם. המתורגמן שתרגם מהר יותר הפיק יותר טעויות ותיקונים עצמיים מאשר המתורגמן שתרגם לאט יותר (שם, עמ' 78-79). ממצא זה הנו ממצא מעניין שכן גם במחקר הנוכחי התקבל הרושם אצל החוקרת כי קיים קשר בין כמות התיקונים העצמיים לבין מהירות התרגום אך מאחר שהנושא לא נבדק אמפירית במסגרת המחקר הנוכחי נשארת סוגיה זו בגדר תחושה שיש לבודקה במחקרים עתידיים.

2.3.2 זיהוי תיקונים עצמיים

סוגיית זיהוי תיקונים עצמיים בדיבור הספונטני נחקרה על ידי ברדרט (Brédart, 1991) שהתבסס על עבודתו של לפלט משנת 1983. ברדרט מציין כי המאזין מסוגל לאתר תיקונים עצמיים ברגע שהמילה הראשונה של התיקון העצמי מופקת (שם, עמ' 125). התשובה לשאלה האם אכן מתבצע תיקון עצמי תלויה באמצעים פרוזודיים כגון גובה הטון, הפסקה, הנגנה או ביטוי עריכה (כמו: 'או', 'סליחה', 'ז') המקדים/מקדימים את התיקון העצמי (Van Wijk & Kempen, 1987:431). תיקונים עצמיים מזוהים במחקרים על-ידי איתור המילים הנ"ל (ראה גם סעיף 2.1). בעבודה הנוכחית נכנה מילים אלה 'סימנים לקסיקליים'. למרות ששאלת המחקר של ואן ווייק וקמפן (Van Wijk & Kempen, 1987) לא עסקה במאפיינים לקסיקליים של תיקונים עצמיים, להלן מספר דוגמאות הלקוחות מהקורפוס שהם אספו

ומקורפוסים מהם ציטטו בדיונם בנושא זה, הכוללות סימנים לקסיקליים (הדגשה שלי – א.פ.).

There you can park the car at the left-hand side of the road **and** the right-hand side of the road

(שם, עמ' 406)

The man with the moustache greets the clown **and** the man with the glasses greets the clown.

(שם, עמ' 407)

How did tings go after the accident? ..**I mean** between you and Johnh

(Van Wijk & Kempen, 1987:431 אצל Rogers, 1978)

The Mafia moved into Italy .. **I mean** Boston

(Fromkin, 1980:3-4)

אלטמן (Altman, 1994) בדקה את ביצועיהם של חמישה סטודנטים שתרגמו מצרפתית לשפת אמם (אנגלית) במהלך תרגום סימולטני בתנאי מעבדה. ניתן לראות שימוש בסימנים לקסיקליים בהפקת תיקונים עצמיים בחלק מהדוגמאות הלקוחות מן הקורפוס שאספה (שם, עמ' 29). להלן דוגמה מתוך הקורפוס של אלטמן המציגה את השימוש בסימנים לקסיקליים לביצוע תיקונים עצמיים.

טבלה 6: סימנים לקסיקליים לתיקונים עצמיים (Altman, 1994)

	שפת מקור	שפת יעד
1	…les mécanismes profonds de notre économie ...	…the …the …euhm…deep mechanisms **or** the underlying mechanism of our economy ...
2	… un processus fatal de détérioration dont tous les pays seront les victims ...	…which would affect all countries in a very adverse **and** negative way ...

באופן דומה, ניתן גם לזהות אמצעים לקסיקליים של תיקונים עצמיים במחקרו הקלאסי של באריק (Barik, 1971) שבו מצוטטים משפטים שהפיקו הנחקרים בתרגום הסימולטני (שם, עמ' 129,125):

טבלה 7: סימנים לקסיקליים לתיקונים עצמיים (Barik, 1971)

	שפת מקור	שפת יעד
1	… je dois rester conscient de ce qui est juste …	…I must be aware **and** conscious of what is just and fair...
2	....je n’ai jamais admiré ni aimé personne plus que lue…	…I have never forgotten or liked anyone else as much as I did like **and** admired him...

עם זאת, קיימים גם מצבים שבהם מפיקים המתורגמנים תיקונים סמויים המאופיינים בהיסוסים, הפסקות ובחזרות על מילים. קטלר (Cutler, 1980:79) התייחסה להטעמה מודגשת של הברות וציינה שיש מילים שלהן יותר מדפוס אחד של הטעמה וכי שתיהן נתפסות כנכונות. אנגלית אמריקנית, למשל, מתאפיינת בדפוס אחד של הטעמה למילים מסוימות ואילו אנגלית בריטית מתאפיינת בדפוס אחר של הטעמה. לכן ניתן לשמוע אנשים החשופים להשפעה של יותר משפחה אחת הוגים את אותה מילה בדפוסי הטעמה שונים. בקורפוס הנוכחי, למשל, מפיק אחד המתורגמנים את המילה research בשני דפוסי ההטעמה המקובלים: **re**search/re**sea**rch ברציפות ובכך מבצע תיקון עצמי. בקורפוס שנאסף למחקר הנוכחי מצאתי מספר דוגמאות נוספות לתיקונים סמויים (מסומנים בתוך סוגריים מסולסלים{ }).

טבלה 8: תיקונים סמויים בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	There were no plans I am not sure that there are plans right-now	[לא היו מטוסים] אני לא בטוח שיש עכשיו מטוסים. יש לי שאלות רבות באשר ליכולת לעשות {[תכנון], תכנון} סליחה לא מטוסים תכנון התכנון לא הוכן כלל
2	*	ואני אוששתי את דעתי ואת אמונתי שהבעתי אותה בספטמבר שלא יהיה שלום כולל במזה"ת {אלא אם כן כן אלא אם כן} יהיה הנשיא אסד מוכן לקחת תפקיד מוביל והוא החליט לקחת את הסיכון [שיש לקח], שכל מנהיג שרוצה שלום צריך לקחת.
3	The first item I already commented on that's a five million dollar reduction UJA and that is strictly due to the Nieana situation	ההערה הראשונה לגבי הצמצום של חמישה מליון דולר בתרומות המגבית ה-UJA וזה בעיקר {נובע נובע} באופן מוחלט מן המצב עם ניינה.

2.3.3 סוגי התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני

על מנת לענות על השאלה אלו סוגי תיקונים עצמיים מפיקים המתורגמנים אימצו חוקרים שונים מושגים שונים לסיווג התיקונים העצמיים בנתונים שאספו. בחלק הבא אמנה את המונחים השונים שאימצתי למטרות המחקר הנוכחי ואת הרקע להמשגתם.

סמלסר ואחרים (Smelcer et al., 1989:59) הציעו סיווג של תיקונים עצמיים שביצעו 30 נבדקים שלא היו מתורגמנים מקצועיים ולא עסקו בתרגום כלל, ואשר התבקשו לתרגם גרסה שכתב ג'יימס ת'ורבר ל"כיפה אדומה" באורך של 1:14 דקות מאנגלית לצרפתית. למרות שסיפור הילדים היה מוכר לנבדקים באופן כללי, עובדה שסייעה להם בביצוע התרגום, מספר התיקונים העצמיים היה גבוה מהמצופה. שלושת סוגי התיקונים שהוצעו היו: 1) דקדוק (55.56%); 2) תוכן (33.33%); 3) סגנון (11.11%). במחקר הנוכחי נמצאו משלושת סוגי התיקונים שמצאו סמלסר ואחרים.

בדומה לחלוקה של לפלט (1983) לתיקונים עצמיים גלויים ולתיקונים עצמיים סמויים דנה שקוט (Cecot, 2001) ב"הפסקה של היסוס" (hesitation pauses) כסימן לביצוע תיקון/תכנון בהפקת דיבור. במחקרה, בדקה החוקרת ביצוע של תרגום סימולטני שביצעו 11 מתורגמנים מקצועיים בתנאי מעבדה. המתורגמנים נתבקשו לתרגם באופן סימולטני שני קטעים שעסקו באותה הסוגה (פוליטיקה באנגליה). הקטע הראשון הועבר במהירות גבוהה יותר מאשר הקטע השני. החוקרת ניתחה, בין השאר, תכיפות של תיקונים סמויים (אם נשתמש במושג של לפלט) (hesitation pauses, אצל שקוט). הממצא הבולט במחקר הצביע על הפקת תיקונים סמויים בשפת היעד כמשתנה תלוי במהירות הנאום בשפת המקור. כלומר, נאום המועבר במהירות איטית יותר יביא להפקת תיקונים סמויים רבים יותר בשפת היעד ולהיפך, נאום המועבר במהירות גבוהה יותר יביא להפקת תיקונים עצמיים מעטים יותר בשפת היעד (שם, עמ' 78).

<u>2.3.3.1 תיקוני תוכן/טעות אובייקטיבית</u>

טעות אובייקטיבית, פונולוגיה, השלמת מידע, פרסברציה, קירבה סמנטית

תחת הכותרת של תיקונים עצמיים בתוכן ניתן לחלק את התיקונים העצמיים לתת קטגוריות: פונולוגיה, השלמת מידע, פרסברציה וקירבה סמנטית שיפורטו בהמשך. ההתייחסות הראשונה בחלק זה של העבודה תהיה לתיקון עצמי מסוג טעות תוכן/אובייקטיבית. לפי אלטמן (Altman, 1994:27), המונח "error" מתייחס למסר התוכני (information content) המועבר בשפת היעד. במחקר הנוכחי יוגדרו תיקוני תוכן/טעות אובייקטיבית כמצבים שבהם מפיק המתורגמן תיקון עצמי שהמבע המקורי שלו עמד ביחס שונה או הפוך למסר שהועבר בשפת המקור. במונחים של גייל (Gile, 1994:46) ניתן לכנות תיקונים מסוג זה "טעות בתרגום" (translation error) לעומת "טעות לשון" (language error), כאשר הסוג הראשון מתייחס לטעויות תוכן של המסר המועבר ואילו הסוג השני מתייחס לטעויות או לאי-הלימות בשפת היעד (ראה גם סעיף 2.1.1). במילים אחרות, מבעים שתוכנם אינו עומד ביחס ישר למסר שהופק בשפת המקור ושהמתורגמן החליט לדייק בהם יותר, יסווגו במחקר הנוכחי כתיקון טעות. על מנת להבדיל בין תיקונים עצמיים של תוכן לבין תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש יש להדגיש כי בתיקוני ניסוח-מחדש מחליט המתורגמן להתחיל מחדש את נוסח המשפט גם במקרים בהם המשפט המקורי היה נכון מבחינה לשונית. החלטתו של המתורגמן לנסח מחדש את דבריו הייתה כרוכה, במקרים רבים, בשינוי מבנהו התחבירי של המשפט. להלן שלוש דוגמאות של תיקוני טעויות אובייקטיביות בתרגום לעברית ושלוש דוגמאות של תיקונים כאלה בתרגום לאנגלית:

טבלה 9: תיקוני טעות אובייקטיבית בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	…**there were no plans** I am not sure that there are plans right-now …	... [לא היו מטוסים], אני לא בטוח שיש עכשיו מטוסים. יש לי שאלות רבות באשר ליכולת לעשות {[תכנון] תכנון} סליחה לא מטוסים תכנון <u>**התכנון לא הוכן כלל**</u> ...

2	… whether you are going to use raw milk at some stage? No ...	... האם אתה הולך להשתמש בחלב [מעוקר], והתשובה **לא מעוקר**, והתשובה היא לא ...
3	*	... לא בביקור זה. אבל אני אשמח מאוד [אם לא יהיה עוד], **אם יהיה עוד ביקור** אחד אבל לא בביקור הזה ...
4	... זו אשליה שהמנהלים יכולים שוב הכללה קשה, אבל זאת הכללה עם המגרעות שלה, **שמנהלים** יכולים להשפיע על דרך התפקוד של המורים בפועל כשהמורים סוגרים מאחוריהם את הדלת של הכיתה. הדבר הזה נחקר על ידי חוקרים, והדבר הזה מוכר לכל מנהל מעבודתו היומיומית ...	… it is also not true [that the teacher], **that the principal** can affect the way the teachers teach when the teacher I effect shuts the classroom door before the principal so that every principal knows this from his day to day work ...
5	... כדאי לזכור **שבימי הבריטים** היה זה הישוב המאורגן על מוסדותיו שפנה אל הבריטים בדרישות ...	… let us not forget that at the time [of the Jewish manda], **of the British mandate** it was the Jewish settlement which appealed to the British authorities ...
6	*	… [Mr. Prime Minister], **Mr. Deputy Prime Minister** …

בדוגמה הראשונה תיקון התוכן היה בין המילים "מטוסים" ו-"תוכנית" שבאנגלית חולקות אותיות זהות: "planes" ו-"plans". ברגע שהמתורגמן קולט שהעביר מסר תכני שגוי הוא מתנצל ומתקן ל-"תוכנית". בדוגמה השנייה והשלישית משנה המתורגמן את המסר מחיוב לשלילה, תופעה שמוצאת ביטוי בקורפוס מספר פעמים. בדוגמאות ארבע, חמש ושש מחליף המתורגמן בין מילים הנמצאות באותו שדה סמנטי: מורים ומנהלים; יהודי ואנגלי; ראש-הממשלה וסגן ראש-הממשלה. תופעה זו מצאה לה סימוכין בתיקונים עצמיים בדיבור ספונטני (Cutler, 1980; Fromkin, 1980; Hotopf, 1980).

תיקונים פונולוגיים

תיקונים עצמיים בהם ממיר המתורגמן מילה באחרת החולקת מקום חיתוך בתהליך ההגייה או שבהם הגה המתורגמן את מילת היעד שלא בהטעמה הנכונה ותיקן עצמו מסווגים במחקר הנוכחי לתיקונים פונולוגיים, לדוגמה:

טבלה 10: תיקונים פונולוגיים בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	*	ועכשיו עיצוב [התַלבו], **התַלבושות**
2	A national advisors committee is no looking at model HACCP plans for **red meat** and poultry.	ועדת הייעוץ הלאומית בודקת עכשיו דגמים של תכניות האסא"פ הנוגעים לעופות [וּלְבשר], **וְלִבְשר** בקר.
3	One of m ambitions is **to stick around** long enough to get birthday	אחת מהשאיפות שלי היא [להישאל], **להישאר** בחיים כדי שאוכל לקבל ברכות

	greetings from Willard Scott.	ליום הולדת.
4	*	This is of course in order to give [an impulse to], **<u>an impetus</u>** to the American economy.
5	ואתם **רואים** שכפי שנאמר מקודם על-ידי ידידי מר ורדי ...	And you can [say], **see** what Mr. Vardi has just said.
6	מה שהיום היינו קוראים במינוח ההולך ומתאזרח בארץ בחוץ-לארץ כבר מתאזרח **באורתודוכסיה** אני דוחה את המינוח הזה הייתה מתוך מרידה.	What would be called today in the terminology we see here and abroad the [authori], **orthodoxy** was out of a revolt.

בדוגמאות הללו ניתן לראות כיצד המתורגמן מתקן את ההגייה של המילים בשפת היעד לאחר שהגה אותן באופן שגוי, אם בגלל הגייה של סימני ניקוד לא נכונים (דוגמאות 1, 2), ואם בגלל אופן חיתוך דומה (דוגמאות 3, 4, 5, 6).

תיקוני הנהרה/השלמת מידע

תיקונים עצמיים בהם מוסיף המתורגמן הנהרה או מידע בצורת שם תואר (כמו: "topic" מתוקן ל"vast topic"), מילת מידה (כמו: "it's true" מתוקן ל"it's always true"), מסווגים כתיקונים עצמיים של הנהרה/השלמת מידע (ראה להלן).

טבלה 11: תיקוני הנהרה/השלמת מידע בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	… from Europe which come 772 hundred Jes of whom 550 thousand are in Franc, we have received 11.4 million which is a little better than what they had transmitted last year at the same time, but not yet up to the 50% **of target** ...	... באירופה 772 אלף יהודים מתוכם 550 אלף מצרפת שם קיבלנו 11 נקודה מליון דולר שזה קצת יותר טוב ממה שהעבירו אשתקד באותה תקופה אך עדיין לא 50% [מן הסכום], **מסכום המטרה** ...
2	*	... 122 החברים, [רוברט הולט], **של האקדמיה** רוברט הולט וג'ולי העומדים בראש הקבוצה הזאת ...
3	*	... כדי לפתור את התעלומה הרשו לי לומר שהשירים לקוחים [מהסרט], **סרט ההנפשה** "היפה והחיה" ...
4	... מי שמכם זוכר את התקרית האחרונה שהייתה **בפז-גז** לפני כשנתיים ...	… for instance, at [Paz-Gaz], **the gasoline company**, the fuel company, we had to deal with such an incident ...
5	... ומן הפסגה האידיאולוגית הזאת יורד בן-גוריון אל מישור החיים הפוליטיים היומיומיים ומדבר על **ההסדרים הקיימים במדינת ישראל**, הסדרים שהם כדבריו פרי פשרה שאין בה כמובן להניח כל הדעות כדרכה של כל פשרה ...	… Ben Gurion then gets down to brass tacks and talks about the ongoing arrangements in the state of Israel [which], **between the religious and the nonreligious** which are essentially

		a compromise ...
6	... נשאלת השאלה האם בעולם בכלל ובישראל בפרט, ערוכים לטפל **בנושא הזה** ...	… we can ask the question even in the world at large and in Israel especially, we are really prepared to handle [this topic], **this vast topic** in a proper way ...

בדוגמאות 1, 2, 3 חוזר המתורגמן אחורה לנקודה מסוימת במשפט על מנת להנהיר או להשלים מידע שהחסיר. בדוגמה 1, למשל, מנהיר המתורגמן את המושג "סכום" על-ידי הפקת התיקון: "סכום המטרה", בדוגמה 2 משלים המתורגמן מידע לגבי "החברים" ומציין שהם חברי "האקדמיה", בדוגמה 3 מציין המתורגמן ש"סרט" עליו דיבר הוא סרט "הנפשה". בדוגמאות 4, 5, 6 מפיק המתורגמן תחילה שם עצם כללי ולאחר מכן מנהיר את המשמעות על-ידי הוספת הסבר שאינו קיים בשפת המקור. בדוגמה 4 למשל, מנהיר המתורגמן את המושג "פז-גז" ומציין שמדובר ב"gasoline company", בדוגמה 5 מנהיר המתורגמן בין אלו קבוצות קיימת הפשרה אליה מתייחס הנואם: "**between the religious and the nonreligious**", בדוגמה 6 מוסיף המתורגמן את מילת התואר "vast" שלא מופיע במסר בשפת המקור.

תיקוני פרסברציה

בהגדרת המושג פרסברציה הבחנו בתיקונים בהם הגה המתורגמן הברה או מילה שנהגתה מוקדם יותר על ידו או על-ידי הנואם. לשון אחר, המתורגמן "הדהד" הדהוד פונטי אותה הברה או מילה שהגה הוא עצמו או הנואם. לפלט וחובריו (1999: 4) מצאו כי קיימת השפעה של מילים או צלילים המושמעים כהיסחים בסיטואציות ניסוי במעבדה על הפקת הדיבור. השפעה כזו נמצאה בניסוי של סמלסר ועמיתיה (Smelcer, 1980) והם מביאים דוגמא לתיקון עצמי בו הגה הנבדק מילה שהפיק הנואם בשפת המקור (שם, עמ' 62):

שפת מקור	שפת יעד
… said the little girl …	… [say le petit fille], dit le petit fille …

להלן דוגמאות מהקורפוס לתיקוני פרסברציה המייצגות רבות אחרות:

טבלה 12: תיקוני פרסברציה בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	… large corporations could take these principles again and they could they would be able to apply these to what I term **the nth degree**	תאגידים גדולים יכולים להתייחס לעקרונות הללו ויוכלו ליישם אותו במה שאני קורא עד [לרמה האנית], **רמה אין-סופית**
2	... אנחנו שמענו על הנוסחה, חלקים ממנה, היינו רוצים לדעת איך עובדים איתה ...	… **we've** heard about your formula, **we've** heard parts of it but [we've like], **we'd like** to know just how it

can be used …		
… because and I hope I'm not opening a [te], **<u>Pandora box</u>** here …	... משום שאני מקווה שאני לא פותח **תיבת פנדורה** ...	3

בדוגמא הראשונה ניתן לראות כי המתורגמן הוגה את "אנית" כפרסברציה של "n^{th}" משפת המקור ואף מוסיף לה את הסיומת המתאימה לשם תואר על-פי כללי הדקדוק העברי ולאחר מכן מתקן את עצמו למקבילה בעברית "אין סופית". בדוגמא 2 מהדהד המתורגמן הדהוד פונטי את פועל העזר 'have' בצורתו המקוצרת "ve'" בנטייה שהוא עצמו הגה פעמיים קודם לכן באותו המשפט ומתקן את עצמו על-ידי המרתו לפועל העזר התקני 'would' בצורתו המקוצרת "d'". בדוגמא 3 הוגה המתורגמן את "te" כפרסברציה של ההברה "תֵי" בצירוף "תיבת פנדורה" משפת המקור ומתקן עצמו ל: "Pandora box" בשפת היעד.

קירבה סמנטית

את המושג "שדות סמנטיים" של מושגים המכסים תחומי משמעות טבע ג'וסט טרייר בשנת 1932 בחוקרו את הגרמנית העתיקה. שיטת העבודה שהוא קבע לחקר השדות הסמנטיים הייתה "איסוף של מילים קרובות במשמעותן והבהרת יחסי הקרבה ביניהן" (סוברן תשנ"ד, 15). להלן הגדרתה של תמר סוברן למושג שדה סמנטי:

"משנעשה אדם מודע ללשונו, הוא מודע גם לאפשרות להמיר מילים בקרובות להן במשמעות. קרבת משמעות זו לעתים הדוקה ביותר עד כדי נרדפות, לעתים זוהי קרבת מה. לרוב קל לדובר להשוות מילים ולומר: "אף" ו"חוטם" הן נרדפות כמעט, ואילו "אף", "ריח" ו"בושם" מבטאות קרבת משמעות; לעומת זאת, בין "אף" לבין "נחושת" אין כל קרבה." (סוברן, תשנ"ד, 11).

הוטופף (Hotopf, 1980) התייחסה אף היא להמרה בין מילים השייכות לאותו שדה סמנטי, לרבות הפכים לדוגמה המרות בין "עץ" ל"פרח", בין "אני באמת אוהבת" ל"אני באמת שונאת", בין "מוקדם" ל"מאוחר". התופעה אוזכרה גם במחקרם של ואן-וייק וקמפן שציטטו מספר דוגמאות לתיקונים עצמיים שמקורם בקירבה סמנטית, לדוגמא (ההדגשות שלי א.פ.):

I would like to see it now that I have [written] the book, UH **<u>read</u>** the book

(Van Wijk & Kempen, 1987:429 אצל Garret, 1975)

ההנחה היא ששתי הפעולות הנפוצות בשימוש בספר הן כתיבה וקריאה ולכן הבלבול בין שני הפעלים. בדוגמאות שנאספו בקורפוס נמצא שקשר סמנטי בין מילים עשוי להביא להחלפה בין המילים בעת הפקתן, דוגמאות מתוך הקורפוס הנוכחי:

טבלה 13: תיקוני קירבה סמנטית בתרגום סימולטני

	שפת מקור	שפת יעד
1	*	אני רוצה להודות לג׳ונתן (...) על שאפשרו לי [להפיק], או **<u>להשתתף</u>** בסרט הזה.
2	… but I still stand on the ground that it is very important **the operation** is the one who designs and implements the HACCP program.	אבל אני עדיין חו(שב) טוען שמאוד חשוב ש[המפעל], או **<u>החברה</u>** עצמה היא אשר תעמוד מאחורי התכנון של תכנית האסא״פ הספציפית לה.
3	… and I think you are going to need to and almost be mandated to have a HACCP plan and system in most **all operations**.	ואני חושב ש[אנחנו צרי(כים)], **<u>אנחנו חייבים</u>** או אתם חייבים שתהיה תכנית האסא״פ פעילה [בכל המוסדות כמעט] או **<u>בכל המפעלים</u>** העוסקים בהספקת שירותי הזנה.
4	*	The Yom-Kippur War which lasted 18 days and was 400 kilo eters away from our economic centers has exerted a very severe influence [on the American], **<u>on the Israeli</u>** economy and actually launched the inflation …
5	... אתם רואים את העסק, אז יש כאן, קודם כ שלוש חברות שהן מתחרות מסחרית ...	… you see that what we have here are three companies which are [commercial], or **business** rivals …

בדוגמא הראשונה ההנחה היא ששתי הפעולות הנפוצות בתעשיית הקולנוע הן הפקת סרטים והשתתפות בהם וזהו, כפי הנראה, מקור הבלבול בין הפעלים. בדוגמא שתיים מחליף המתורגמן את המילה ״מפעל״ במילה ״חברה״, שתי המילים שייכות לאותו שדה סמנטי (אבניאון, 2000: 191,351) אך חולקות משמעויות שונות. בדוגמא שלוש שייכות המילים ״צריכים״ ו: ״חייבים״ לאותו שדה סמנטי, כמו גם המילים ״מוסדות״ ו״מפעלים״ (לשדה סמנטי אחר), גם הן חולקות משמעויות שונות. בדוגמא ארבע ניתן להניח כי שמות המדינות המדוברות הוחלפו עקב קשרי הידידות האיתנים ביניהן. בדוגמא חמש מחליף המתורגמן את ״commercial״ ב״business״ הקרובה לה אך היא למעשה המילה הקולוקטיבית בשפת היעד.

תיקונים עצמיים של כינויי גוף (הוא, היא) מושא וקניין (אותו, אתכם) סווגו אף הם תחת הקטגוריה "קירבה סמנטית". להלן דוגמאות מספר מני רבות:

טבלה 14: תיקונים עצמיים של כינויי גוף וכינויי מושא וקניין

	שפת מקור	שפת יעד
1	*	... אנחנו מבקשים להודות לן(...) לכל אנשי הצוות שלי ובמיוחד לן(...) אשר היו אתנו מן הרגע הראשון. מי שישב באותו כיסא 4 שעות ביום ונתן לנו לאפר [אותנו], **<u>אותו</u>** בסבלנות ...
2	… and I think you are going to need to and almost be mandated to have a HACCP plan and system in most **all operations** ...	... ואני חושב שאנחנו צרי(כים) [אנחנו חייבים], או **<u>אתם חייבים</u>** שתהיה תכנית האסא"פ פעילה בכל המוסדות כמעט או בכל המפעלים העוסקים בהספקת שירותי הזנה ...
3	*	... [אני רוצה להראות לָכֶ(ם)], **<u>אנחנו</u>** רוצים להראות לכם כמה דוגמאות ...

בדוגמא הראשונה כינוי המושא "אותנו" מוחלף בכינוי המושא "אותו", בדוגמא השנייה כינוי הגוף "אנחנו" מוחלף בכינוי הגוף "אתם" ובדוגמא השלישית כינוי המושא "לכם" מוחלף בכינוי הגוף "אנחנו".

<u>2.3.3.2 תיקוני דקדוק</u>

התאמת מין ומספר, הטיית פועל, הצרכה, יידוע וסמיכות, מורפו-תחבירי

תחת הכותרת של תיקונים עצמיים בדקדוק ניתן לראות תיקונים עצמיים של התאמת מין ומספר מסוג יחיד/רבים, זכר/נקבה ותיקונים עצמיים שהכילו את שני השינויים האלה גם יחד, נושא ברבים עם פועל ביחיד (subject verb agreement); הטיה שגויה של פעלים בעיקר בצורת העבר הפשוט (past simple) וצורות המושלם (perfect tenses) (ראה Van Wijk & Kempen, 1987: 409; Altman, 1994); הצרכה, מיליות מוצרכות; יידוע וסמיכות; מורפו-תחבירי (המרת חלק דיבר כמו: שם עצם או פועל, בחלק דיבר אחר מאותו שורש כמו: תואר או תואר הפועל).

טבלה 15: תיקוני דקדוק

	שפת מקור	שפת יעד
1	*	... והכניסו בו מילים [הקשורים], **<u>הקשורות</u>** ...
2	… but most importantly, they record our common aspirations, our **common** concerns and our common humanity ...	... אבל החשוב מכל הם מתעדים את השאיפות המשותפות לנו את החששות [המשותפות], **<u>המשותפים</u>** לנו ואת האנושות כולה ...
3	… we have in a sense good news and bad news. We have the good	... במצב התקציב כרגע יש לנו בעצם חדשות טובות וחדשות רעות. החדשות הטובות

	news **that there will be money coming** ...	[שיהיה כספי], **שיהיו כספים** שייכנסו ...
4	... ויש משהו מעניין בתחום הזה, לפחות דבר אחד שראוי כאן להבליט, שהוא **תחום** שמנסה להסתכן על בעיות בחינוך באופן מקיף ...	… there is something interesting about this field. At least one point that should be highlighted here. Namely that it is [a], **an** area which examines education in a comprehensive manner ...
5	... אין למנהל שלנו האפשרות לבחור כמו שנדמה היה לנו שרק אם יש לו רציונל ברור כל מה שנותר לו הוא לבחור מורים ...	… we would be deluding ourselves if we thought that the principal [could], **can** choose his own teachers ...
6	... ללא התייחסות ברוח הפדרליסט גם לבעיה הלאומית ...	… without discussing the [nationals problem], *or* **the national problem** …

בדוגמאות אחת, שתיים ושלוש למשל, ניתן לראות תיקונים עצמיים של התאמת מין ומספר. בדוגמה ארבע ניתן לראות תיקון עצמי של מילית מוצרכת. דוגמה זו מייצגת רבות אחרות מתוך הקורפוס. בדוגמה חמש ניתן לראות תיקון עצמי של הטיית פועל מצורת ההווה לצורת העבר הפשוט, ובדוגמה שש ניתן לראות תיקון עצמי של שימוש לא נכון של צורת השייכות באנגלית "s- השייכות".

2.3.3.3 תיקוני סגנון

בקטגוריית על זו ניתן לראות כי המתורגמן מחליף מילים באחרות מטעמי סגנון.

מילה נרדפת

לכל שפה יש מילים רבות הנחשבות לנרדפות והמוצגות במילונים או באגרונים כנושאות משמעות זהה. הסעיף הנוכחי מצביע על נטייה של מתורגמנים לתקן מילים שהופקו על-ידי הפקת מילים הנחשבות לנרדפות. ביבר ואחרים (Biber,et.al, 2000), בלשנים שלא עוסקים בתרגום, בדקו את נושא המילים הנרדפות בתוך הקורפוס לונגמן-לנקסטר (Longman-Lancster Corpus) על מנת לבדוק האם קיימים הבדלים בשכיחות השימוש במילים הנחשבות לנרדפות, ואם כן, מה הם הגורמים להבדלים אלה, בשני משלבים: המשלב האקדמי (academic prose) שמכיל ספרים ומאמרים מדיסציפלינות שונות והמשלב הסיפורי (fiction) שמכיל נובלות וסיפורים קצרים. כל משלב מכיל שלושה מליון מילים (שם, עמ' 13). החוקרים החליטו לבדוק את השימוש בשלוש שמות תואר נרדפים large, great ו- big בשני המשלבים. החוקרים מצאו כי המילה large נמצאת בשכיחות של 605 היקרויות בכל מיליון מילים בטקסטים אקדמיים; המילה great מופיעה בשכיחות של 326 היקרויות בכל מליון מילים בטקסטים אקדמיים; והמילה big נמצאת בשכיחות של 31 היקרויות בלבד בכל מיליון מילים בטקסטים אקדמיים. לעומת זאת, השכיחות של שלוש מילים אלה הנחשבות לנרדפות

בטקסטים סיפוריים מצביעה על יחס הפוך: המילה large נמצאת בשכיחות נמוכה של 232 היקרויות בכל מיליון מילים בטקסטים סיפוריים; המילה great מופיעה בשכיחות גבוהה יותר של 490 היקרויות בכל מליון מילים בטקסטים סיפוריים; והמילה big נמצאת בשכיחות דומה לזו האחרונה ומגיעה לגובה של 408 היקרויות בכל מיליון מילים בטקסטים סיפוריים (שם, עמ' 43-44). לסיכום, ניתוח אמפירי של דפוסי שימוש מראה שמילים הנחשבות לנרדפות אינן חולקות משמעויות זהות הניתוח האמפירי מראה כי קיים הבדל משלבי בשימוש במילים נרדפות אלה. אבחנה משלבית זו שימשה כרקע למיון התיקונים העצמיים שאותרו על-פי חריגה משלבית שבה לכאורה היה שימוש בביטויים לשוניים ובמבנים תחביריים שאינם בהכרח 'מוטעים' מן הבחינה הלשונית הטהורה, אך גם אינם תואמים את הסגנון הצפוי בהקשר הנסיבתי שבו הוא מתרגם (ניר, 2003).

באופן דומה, מתייחס אולסן (Ohlsson, 1996) למצבים שבהם פעולות מסוימות נחשבות מתאימות להקשר ולמצבים שבהם אין הן מתאימות להקשר. כך, לדוגמה, האצת מהירות הנסיעה תיחשב לנדרשת ולנכונה במצבים מסוימים אך למסוכנת ולמיותרת במצבים אחרים (שם, עמ' 245). בעבודתו של המתורגמן, המבעים שהופקו בשלב הראשון עשויים להיות נכונים מבחינה לקסיקלית או תחבירית, אך עלולים להיתפס על-ידו כ"בלתי מספקים" או כ"בלתי מתאימים" במסגרת ההקשר והמטרה שלשמה הוא מתרגם.

ההבחנה בשימוש במילים נרדפות נעשתה גם על-ידי אלטמן (Altman, 1994) אך נקראה בשם אחר. החוקרת מתמקדת במחקרה בזיהוי ובסיווג הטעויות השכיחות ביותר שהפיקו חמישה סטודנטים לתרגום סימולטני, ששפת אמם אנגלית, בתרגום מצרפתית לאנגלית. לשם סיווג הטעויות שהפיקו הסטודנטים השתמשה אלטמן, בין השאר, במונחים: השמטות, הוספות וטעויות (ראה גם Barik, 1971). מקרים בהם הפיקו הסטודנטים שתי גרסאות לאותה המילה (שם, עמ' 29), קרי, מילים נרדפות, סווגו במחקרה תחת הקטגוריה הוספות. להלן דוגמא מתוך הקורפוס שאספה אלטמן להפקה של מילה נרדפת אותה מכנה החוקרת כהוספה (ההדגשות שלי א.פ.):

שפת מקור	שפת יעד
… les **mécanismes profonds** de notre économie …	… the …the …euhm…[deep mechanisms], or the <u>**underlying mechanism**</u> of our economy …

תיקונים עצמיים אשר חזרו על משמעות המבע הקודם בלְמות שונות סווגו במחקר הנוכחי תחת הקטגוריה "מילה נרדפת". הפקת מילים נרדפות במהלך התרגום הסימולטני מעידה, לכאורה, על אי-שביעות רצון מצד המתורגמן מהצעתו הראשונה ועל הצורך שלו להציע חלופה הולמת יותר מבחינה סמנטית או משלבית, להלן דוגמאות המייצגות רבות אחרות:

טבלה 16: תיקונים עצמיים של מילה נרדפת

	שפת מקור	שפת יעד
1	… the role of private enterprise, the absorption of Aliya and in **job creation** …	... התפקיד של היוזמה הפרטית בקליטת עלייה ו[ביצירת משרות], **<u>ביצירת מקומות עבודה</u>** ...
2	*	... אינני יכול כמובן [לראות מראש], **<u>לחזות מראש</u>** שאהיה מוכן לוותר על כך כדי ללכוד כמה קולות של סנטורים זה יסכן את כל תוכנית הבריאות ...
3	… it's my understanding that the amounts we are talking about there are amounts from organizations like **friends of Youth Aliya** …	... אני מבין שהסכומים שאנחנו מדברים עליהם שם בסעיף הזה הם סכומים מארגונים כמו [ידידי עליית הנוער], **<u>שוחרי עליית הנוער</u>**...
4	… we've **covered** some of that already …	... אנחנו [כיס(ינו)], **<u>סקרנו</u>** כבר את הנושא הזה קודם לכן בפרוטרוט ...
5	… who has been doing work in this field for many years and **assembled** as enormous amount of knowledge	... הוא עושה את עבודת השדה בתחום הזה מזה שנים והוא [אסף], **אגר** כמות עצומה של ידע ...
6	… making the whole time dimension of this really complex …	... הופכים [את נושא הזמן], **את ממד הזמן** לנושא מאד מורכב ...

בדוגמא הראשונה מפיק המתורגמן את "משרות" כתרגום ל: "job" ולאחר מכן מתקן אותו ל: "מקומות עבודה", המילים "משרות" ו"מקומות עבודה" קרובות במשמעותן. בדוגמא השנייה מפיק המתורגמן תחילה את "לראות מראש" ומתקן ל"חזות מראש" החולק משמעויות קרובות. בדוגמא השלישית מפיק המתורגמן תחילה את "ידידי עליית הנוער" כתרגום ל: "friends of Youth Aliya" ומתקן ל: "שוחרי עליית הנוער" החולק משמעות קרובה. בדוגמא הרביעית מתרגם תחילה המתורגמן את "covered" כ: "כיסינו" אך עוד לפני שהוא מסיים את הגיית המילה הוא מתקן ל: "סקרנו" ששייך למשלב גבוה יותר. בדוגמא החמישית ממיר המתורגמן את המילה "אסף" במילה ממשלב גבוה יותר "אגר". בדוגמא השישית מחליף המתורגמן את המילה "נושא" למילה "ממד" השייכת למשלב גבוה יותר.

מגנרי לספציפי

שימוש במילים גנריות והמרתן במילים יותר ספציפיות ולהיפך מהווה במחקר הנוכחי קטגוריה בפני עצמה. הנטייה להשתמש במילים גנריות בשפה הדבורה נחקרה על-ידי החוקרות גולדברג וקנטור (תשס"ד) אשר חקרו את ההבדל בין תפקודה של המילה הגנרית "זה" בעברית הנורמטיבית בה היא נחשבת כלא קבילה ובין תפקודה של המילה בעברית המדוברת בה המילה "זה" נחשבת לסוגל סגנוני וככזו היא מאפשרת "דקדוקיות רופפת" (שם, עמ' 47). התייחסות להמרת מילה גנרית בספציפית מופיעה גם במחקרם של דה-בוט ושרודר (De Bot

Schreuder, 1993 &) המציעים דוגמא של בחירת הלֶמה הגנרית "flower" במקום המילה הספציפית יותר "tulip". בתחום התרגום הסימולטני נבדקה סוגיה זו במחקרה של סמלסר ואחרים (Smelcer et al., 1980) שבדק סוגים של תיקונים עצמיים שהפיקו 17 נבדקים שלא היו מתורגמנים מקצועיים אף לא סטודנטים לתרגום. דוגמה מהקורפוס של סמלסר ואחרים לתיקוני סגנון של המרת מילה גנרית לספציפית מובאת להלן: המתורגמן הפיק תחילה את "Lorsque'elle" ומיד תיקן ל-"lorsque la petite fille". מחקר נוסף שהתייחס לסוגיה של המרת מילים גנריות לספציפיות היה מחקרה של שלזינגר שבדק את הזיכרון הפעיל של המתורגמנים (Shlesinger, 2002). החוקרת שבדקה בין השאר, את השפעת מהירות הנאום בשפת המקור (מילים בדקה wpm) על תרגום רצפים של ארבעה שמות תואר, מצאה שמתורגמנים נוטים להמיר מילים ספציפיות בגנריות. במחקר הנוכחי סווגו תיקונים עצמיים שהמירו מילים שלווּ ב"this" או ב"these" לקטגוריה זו. להלן מספר דוגמאות מני רבות:

טבלה 17: המרת מילים גנריות בספציפיות

	שפת מקור	שפת יעד
1	… and I hope **it's** going to start sometime next week …	... ואני מקווה [שהדבר], **<u>התוכנית</u>** תתחיל איפה שהוא בשבוע הבא אולי ...
2	…**all this** should be translated into terms of international trade …	... [את כל זה יש לתרגם], **<u>את הפוטנציאל הזה</u>** יש לתרגם למונחים של סחר בינלאומי ...
3	… I wish that in the future **this will be** discussed with us before they will transfer this kind of funds …	... ואני מבקש שבעתיד [דבר זה], **<u>דבר שכזה</u>** יידון עמנו קודם לכן בטרם מעבירים את הכספים הללו ...
4	… I think that they are looking at a team approach relative to HACCP …	... אני חושבת שהם, חושב שהם בודקים את הגישה הציוו(תית) גישת הצוות [בעניין], **<u>בכל מה שקשור להאסא"פ ...</u>**
5	… it was about two months ago rather late in the day we were too optimistic we thought that someone in the government surely will compile data and **do some research** …	... עד אשר לפני כחודשים חשבנו שבוודאי איפה שהוא במשרדי הממשלה [יעשו משהו], **יאספו נתונים** ...
6	*	… we wanted [it to be resolved] **the issue to be resolved** …
7	... שבמקומות עבודה ובעיקר בחללים סגורים יש בעיה עם המימן הגופריתי. **בעיה של סכנת חיים** וגם בעיות בחשיפות מתמשכות ...	… in closed spaces in plants there is [this problem of], **<u>fatal problem of</u>** prolonged exposure to this material ...

הדוגמאות מעידות בעד עצמן, המתורגמן ממיר מילים גנריות כמו: "הדבר", "זה", "בעניין", "משהו" ו"it" למילים ספציפיות כמו: "התכנית", הפוטנציאל", "בכל מה שקשור להאסא"פ", "יאספו נתונים" ו"the issue" בהתאמה.

תיקוני ניסוח-מחדש (reformulation)

במחקר הנוכחי מתייחס המונח "ניסוח-מחדש" למצבים שבהם המתורגמן מתחיל להפיק מבע, קוטע אותו בנקודה מסוימת מבלי לסיים ומתחיל להפיק מבע חדש בעל מבנה תחבירי שונה. בייסין ומולמן (Besien & Meulman, 2004) חילקו תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש לשלושה סוגים: האחד, מצבים בהם הדובר ממיר מילה באחרת; השנייה, מצבים בהם הדובר חוזר לאחור על מנת להמיר מילה; השלישית, הדובר מתחיל ניסוח חדש לחלוטין של אותו המסר (שם, עמ' 64-65). חלוקה זו שימשה גם כאן להגדרת תיקונים עצמיים כתיקונים של ניסוח-מחדש. להלן דוגמה לניסוח-מחדש הלקוחה מהמאמר של אלטמן (Altman, 1994:35):

שפת מקור	שפת יעד
… les politiques économiques qui s'imposent, doivent …	… the econo, the necessary economic policies …

על פי דוגמה זו ניתן לראות כי המתורגמן התחיל להפיק מבע מסוים עצר עוד לפני שסיים להפיק את המבע והמיר אותו בהפקת מבע אחר. כאמור (ראה סעיף 2.1.3.2), ואן-ווייק וקמפן (Van Wijk & Kempen, 1987) הבחינו בין תיקון עצמי המופק על-ידי חזרה לנקודה מוקדמת במשפט (retracing repair) ובין תיקון עצמי שבו מבצע המתקן המרה של מילה הצמודה לתיקון (non-retracing repair). בתיקונים עצמיים מן הסוג הראשון הבחינו החוקרים בין תיקונים שבהם החליף הדובר רק לֶמה ובין תיקונים שבהם המיר הדובר את המבנה התחבירי של המשפט באחר (ראה סעיף 2.1.3.3). להלן דוגמאות המייצגות רבות אחרות מהקורפוס:

טבלה 18: תיקוני ניסוח-מחדש

	שפת מקור	שפת יעד
1	… But anyway, there's a controversy going on that's relative to the use of raw milk, where you can say the preventive measures exist for the identified hazard **whether you are going to use raw milk at some stage?** …	... השאלה היא, טוב,[אם אתה הולך להשתמש בחָלָ], **האם אתה הולך להשתמש בחלב לא מעוקר?** ...
2	… an example, **when I think back to Cambel Soup** several years ago when …	... דוגמה, [ואני], **אולי נחזור למרק של קמבל**, לפני כמה שנים כאשר ...
3	… and in your corrective actions plans **there's three major things that you need** ...	... [ותהליך התיקון הוא], **ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם** ...
4	...הדבר השני שפרופסור ניר וספולסקי אומרים לנו, אל תדאג דובי, **אם הייתי קם** לדבר שלוש דקות כמו שהיה לי, לא	… moreover, professors Nir and Spolsky have told, Don't worry Dubi [if I], **I won't** be talking for much

	הייתי מתחיל. אבל אני לא אאריך ...	longer ...
5	... והכוונה היא לעסוק בהיערכות לטיפול באזור לאחר אירוע חמ״ס **לעסוק בשיקום של אזור לאחר אירוע חמ״ס או פגע טבע** ...	… [Our intention], **This is how certain** region is supposed to be handled ...

בכל הדוגמאות הנ״ל ניתן לראות ניסוח-מחדש של הדברים על-ידי המתורגמן. בדוגמה הראשונה מנסח המתורגמן מחדש את השאלה מ״אם״ ל״האם״. בדוגמה השנייה, השלישית, הרביעית והשישית מנסח המתורגמן מחדש את תחילת המשפט לאחר שהתחיל לתרגם תרגום מאוזן (ראה סעיף 2.2.3) משפת המקור. בדוגמה השנייה למשל, קולט המתורגמן את ״ when I״ ומתרגם ל״ואני״ אך משהוא קולט את שאר המסר בשפת המקור הוא משנה נוסח ל״אולי נחזור למרק של קמבל״. גם בדוגמה השלישית מתרגם המתורגמן תחילה תרגום מאוזן ״תהליך התיקון הוא״ ומנסח מחדש ל״ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם״, בדוגמה הרביעית מתחיל המתורגמן לתרגם את ״אם הייתי״ ל״If I״ ומנסח מחדש ל״ I won't be talking much longer״. בדוגמה החמישית מתרגם המתורגמן תרגום מאוזן מ״והכוונה היא״ ל״Our intention״ ומנסח מחדש ל״This is how״. הדוגמאות מצביעות על כך שהמתורגמן מתרגם תרגום קווי ומשנה את התרגום לתרגום קולוקטיבי מקביל בשפת היעד.

דיונו של שראל (1991) עשוי להאיר סוגיה זו של הצורך לתקן על-ידי ניסוח-מחדש. החוקר דן במושג לכידות ומביא מספר תנאים לקיום לכידות בטקסט. אחד התנאים הוא ההקשר הסמוך (Co-Text) המאפשר למשתמש בשפה להבין את המסר על-פי משמעו ההקשרי (שם, עמ׳ 63). לענייננו, ההקשר הסמוך, קרי, המסר שקולט המתורגמן משפת המקור, מאפשר למתורגמן להבין את המסר ולנסח מסר מקביל בשפת היעד. לעיתים יהיה המסר בשפת היעד תרגום קווי של המסר בשפת המקור וככזה יהיה חסר הקשר סמוך, קרי, חסר לכידות. לכן, אם הספיק המתורגמן להפיק מבע שלא עולה בקנה אחד עם ההקשר הסמוך של שפת המקור, הוא קוטע את המבע אותו הוא מפיק ומתחיל להפיק מבע המתאים להקשר הסמוך כך שיועבר מסר קוהרנטי בשפת היעד. לפלט וחובריו (1999 : 15) דנים בסוגיית ההקשר בתהליך הפקת הדיבור ומציינים כי בחירת הלקסמות הנה תלוית הקשר וכי על הדובר להתאים מילה המתאימה לסביבה הפרוזודית של המסר. למרות שלפלט וחובריו לא עוסקים בחקר התרגום הרי שניתן לקשר בין דברים אלה המתייחסים לתהליך הפקת הדיבור הספונטני לבין תהליך הפקת התרגום הסימולטני. המתורגמן חייב להבטיח הקשר ברור בשפת היעד. במקרים בהם הקשר זה לא מסופק עקב תרגום ליניארי של המסר משפת המקור עליו לנסח מחדש את הדברים בשפת היעד על-מנת שיתאימו להקשר הרצוי. בדוגמאות הבאות מתרגם המתורגמן תרגום קווי ורק לאחר הבנת ההקשר הסמוך הוא מתקן את עצמו ומפיק ביטוי קולוקטיבי מקביל בשפת היעד :

טבלה 19: תיקונים בעקבות הקשר סמוך (Co-Text)

	שפת מקור	שפת יעד
1	… I think that there is a great role for the private sector **to gain** momentum …	... אני חושב שלמגזר הפרטי יש תפקיד רב ועצום הוא צריך [להשיג], **להגיע** לכלל תנופה ...
2	… I don't talk necessarily about people who will **start** high-tech businesses …	... אינני מדבר בהכרח על אנשים [שיתחילו ב], **יפתחו עסקים** של טכנולוגיה מתקדמת …
3	... and if retirement age for some groups of people can be **reduced** this may help absorb new more talented younger people into the work force …	... ואם בקבוצות מסוימות גיל הפרישה ניתן [להקטין], **להקדים אותו** כך אפשר יהיה להעסיק יותר אנשים צעירים מוכשרים יותר ...
4	… and **give them** a course that will last four or five months that will teach basic management skills …	... [לתת להם], **להעביר להם קורס** של ארבעה או חמישה חודשים אשר ילמד אותם מיומנויות ניהול בסיסיות ...
5	… what we **find** when we look around in practice is that we have [the vestiges], if you like the debris of what was created in the first decade or two …	... כשאנחנו מסתכלים סביבנו אנחנו [מוצאים], שיש לנו אם אתם רוצים את ה- **אנחנו רואים** את ה- אולי פסולת אם אתם רוצים של מה שנוצר בעשורים הראשונים …

בדוגמה 1 מפיק המתורגמן את "להשיג" כתרגום קווי למילה "gain" ולאחר מכן מתקן לתרגום כבול בשפת היעד ומפיק את "להגיע לכלל תנופה". במילים אחרות, ההקשר הסמוך הוא זה שגורם למתורגמן להפיק תיקון עצמי זה. גם בדוגמא 2 מתרגם תחילה המתורגמן תרגום קווי למילה "start", ולאחריו מתקן לצירוף כבול בשפת היעד, "יפתחו (במקום "יתחילו") עסקים". בדוגמא 3 מפיק המתורגמן תרגום קווי למילה "reduces" ולאחר מכן מתקן לתרגום כבול בשפת היעד ומפיק את "להקדים אותו (את גיל הפרישה)". בדוגמא 4 מתרגם תחילה המתורגמן תרגום קווי למילה "give", ולאחריו מתקן לצירוף כבול בשפת היעד, "להעביר (במקום "לתת") להם קורס". בדוגמא 5 המתורגמן מתרגם את המילה "find" במשמעותה הנפוצה תחילה ומפיק תיקון עצמי כשהמשמעות הנכונה של המילה "רואים" נקשרת להקשר הסמוך של המסר בשפת היעד.

3. מערך המחקר

בפרק זה אציג תחילה את מטרת המחקר ושאלות המחקר, לאחר-מכן אתאר את השיטה של איסוף הנתונים ועיבודם, ולבסוף אדון בבעיות המתודולוגיות ומגבלות המחקר.

3.1 המטרה ושאלות המחקר

3.1.1 מטרת המחקר

מטרת המחקר הנה לתאר, לאפיין ולנתח את התיקונים העצמיים של המתורגמן, כפי שהופקו במהלך תרגום סימולטני בתנאי שדה. בעזרת תיאור כמותי ואיכותי של סוגי התיקונים העצמיים. המחקר יתמקד בזיהוי סוגי התיקונים העצמיים, בשכיחותם ובגורמים להם. ניתוח זה יביא להבנה טובה יותר של תהליכי "הקופסה השחורה" בכלל, ושל עבודתו של המתורגמן בפרט.

מספר שאלות מחקר ספציפיות עולות מתוך מטרת המחקר:

3.1.2 שאלות המחקר

1. בתחום התיקונים העצמיים:

א. מהי התפלגות סוגי התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני בין השפות עברית ואנגלית?

ב. מהי התפלגות אורך יחידות התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני?

2. בתחום הכיווניות:

א. האם מתורגמנים המתרגמים לשפת האם יפיקו פחות תיקונים עצמיים באופן כללי?

ב. האם קיימת העדפה כמותית כלשהי בהפקת סוגים מסוימים של תיקונים עצמיים אצל מתורגמנים המתרגמים לתוך שפת אמם?

ג. באיזו מידה תלוי אורך יחידת התיקון בשפת האם?

3. בתחום שפת היעד:

א. באיזו מידה תלויה שכיחות סוגי התיקונים העצמיים בשפת היעד?

ב. באיזו מידה תלוי אורך יחידת התיקון בשפת היעד?

3.2 שיטת המחקר

בפרק זה אציג את הרציונל של שיטת המחקר, אפרט את שיטת איסוף הנתונים, עיבודם וניתוחם, ואתאר בפרוטרוט את הקטגוריזציה, המציגה את סוגי התיקונים העצמיים אותם בדק המחקר.

3.2.1 הרציונל של שיטת המחקר

נתונים שהופקו בתנאי שדה: מחקר זה מתמקד בחקר התרגום הסימולטני, מנקודת מבט של הבלשנות השימושית על פי הגדרתם של ביבר ואחרים (Biber,et.al, 2000: 1) המבדילים בין חקר שפה על מבניה ובין חקר שפה בקרב קבוצת משתמשים ספציפית. המדובר בניתוח דפוסים לשוניים שהופקו במהלך תרגום סימולטני בתנאי שדה. כאן המקום לציין שאין מטרת העבודה לבדוק את התקינות הדקדוקית של המשפטים שהופקו בשפת היעד אלא להתמקד באיתור דפוסים בהפקת תיקונים עצמיים במהלך תרגום סימולטני. בסיס הנתונים של ניתוח התרגום הסימולטני בעבודה הנוכחית הוא שימוש בתעתיקים של תיקונים עצמיים מתוך הקלטות של תרגומים סימולטניים שסופקו בכנסים שונים שנערכו בארץ (ראה סעיף 3.2.2). המחקר הנוכחי, העוסק בתרגום הסימולטני, מתמקד בהבנת תהליך התרגום הסימולטני. אין המחקר משפיע או משנה את התהליכים המתרחשים במהלך התרגום הסימולטני. המחקר הנוכחי עוסק באיסוף נתונים ללא שום התערבות, וללא שינוי כלשהו בהקלטה. בשלב ניתוח הנתונים המחקר סופר שכיחויות של תיקונים עצמיים לסוגיהם.

מתורגמנים מקצועיים: מרכיב חשוב נוסף בעבודה זו הוא משתני הרקע של המתורגמנים. המחקר הנוכחי עונה על שני צרכים העולים מתוך מכלול המחקרים בתחום התרגום הסימולטני. האחד, הצורך לחקור גם מתורגמנים מקצועיים (ראה לדוגמא: Pöchhacker, 1995; Besien & Meulman, 2004) ולא רק סטודנטים לתרגום (ראה לדוגמא: Barik , 1971; Altman, 1994; Shlesinger, 2000) או סטודנטים/מרצים שלא עוסקים בתרגום סימולטני כלל אך לומדים באוניברסיטה בה נערך המחקר (ראה לדוגמא: Smelcer et al., 1980) על מנת לבדוק האם עצם שינוי משתני הרקע יביא ערכים שונים של הנתונים. השני, הצורך לנתח חומרים הנאספים מהשדה עצמו ללא מניפולציה של משתנים בלתי תלויים. המחקר הנוכחי השתמש במתורגמנים מקצועיים לשם איסוף הנתונים וניתח דפוסים לשוניים שנהגו בתנאי שדה ללא התערבות מניפולטיבית של משתנים בלתי תלויים כלשהם. מרכיב זה עונה על דבריו של ג'יל המתייחסים להבדלים בממצאים של מחקרים העוסקים באותם שאלות מחקר אך מתמקדים באוכלוסיית מחקר של סטודנטים לעומת מתורגמנים מקצועיים ובאיסוף נתונים בתנאי מעבדה לעומת תנאי שדה (Gile, 1995 אצל Van Besien & Meuleman, 2004:63).

משתני רקע שונים: מחקרם של בייסין ומולמן (Besien & Meulman, 2004) התמקד בתרגום סימולטני של שני מתורגמנים מקצועיים שתרגמו משפת אמם (הולנדית) לשפתם השנייה (אנגלית), המחקר הנוכחי בודק הפקת תיקונים עצמיים בקרב מתורגמנים המתרגמים הן לשפת אמם והן לשפתם השנייה.

קטגוריות: היבט נוסף שהמחקר הנוכחי בא להוסיף על מחקרים שנעשו עד כה הוא הרחבת מיון סוגי התיקונים העצמיים מעבר לשלוש הקטגוריות: השמטות, הוספות והמרות, שהציע באריק (Barik, 1971).

היקף הקורפוס: כמו כן, מציע המחקר הנוכחי קורפוס של 758 תיקונים עצמיים שנאספו מסך 11 שעות ושלושים דקות של תרגומים סימולטניים לעומת 158 תיקונים עצמיים שנאספו מתוך שעה אחת וחמישים ותשע שניות של תרגומים סימולטניים בקורפוס של בייסין ומולמן (Besien & Meulman, 2004), ו-27 תיקונים עצמיים שהפיקו 17 הנחקרים של סמלסר ואחרים (Smelcer et al., 1980).

3.2.2 איסוף הנתונים

במחקר נבדקו הקלטות של תשעה מתורגמנים ומתוכם נבחרו באופן אקראי תשעה עשר קטעים של נאומים שונים ותרגומיהם שניתנו בעברית או באנגלית. שמם של המתורגמנים חסוי מטעמים אתיים. התרגומים הוקלטו במסגרת יוזמה אישית של המתורגמנים ללא בחירה של נושא או כל משתנה רקע אחר ולכן ניתן לקבוע כי המדגם פועל על-פי כללי הדגימה. מחקר זה בחר תשעה עשר קטעי תרגום לפי שפת היעד, מתוך מאגר ההקלטות הקיימות. קטעי התרגום לקוחים מתוך תרגומים שסופקו בכנסים שונים, על ידי תשעה מתורגמנים מקצועיים – שמונה מתורגמניות ומתורגמן אחד - שתרגומיהם הוקלטו בקלטות אודיו. אורך התרגומים לא היה הומוגני, היו תרגומים קצרים והיו תרגומים ארוכים. שפת האם של שישה מהנבדקים היא עברית, ושל שלושה אחרים היא אנגלית.

להלן פירוט משתני הרקע הרלוונטיים של המתורגמנים בקורפוס:

טבלה 20: המתורגמנים והתרגומים בקורפוס

מתורגמן	שפת אם	כיווניות	כיווניות
1	אנגלית	לשפה ב׳	לשפה א׳
2	עברית	לשפה א׳	-
3	עברית	לשפה א׳	-
4	עברית	לשפה א׳	-
5	עברית	לשפה א׳	לשפה ב׳
6	עברית	-	לשפה ב׳
7	עברית	-	לשפה ב׳
8	אנגלית	-	לשפה א׳
9	אנגלית	-	לשפה א׳

3.2.3 הכנת החומר לעיבוד ולניתוח

התרגומים המוקלטים עברו תהליך של תעתוק קפדני על-פי שיטת התעתוק של האנתרופולוגית אוקס (Ochs, 1979), שיטה הדוגלת בתעתוק החומר הרלוונטי לשאלת המחקר, קרי התיקונים העצמיים בלבד. המחקר הנוכחי מבוסס על תעתוק של כל תיקון עצמי שאותר במהלך האזנה קפדנית לקלטות. שלב התעתיק חולק לשלושה תתי-שלבים:

1) האזנה להרצאות ולתרגומים תוך כדי מדידת קטעי התרגומים שנעו בין 15 ל-20 דקות. קטעי תרגום ספורים ארכו שלושים דקות ללא הפסקה. מאחר שמדובר בהקלטות אותנטיות לא הייתה אפשרות להשפיע על מידת אורך התרגום ביחס לשפת היעד של כל מתורגמן, כדי לפצות על כך נעשה מאמץ שיבטיח בדיקת פרק זמן זהה של תרגומים לעברית ותרגומים לאנגלית (ראה גם אופן ניתוח הנתונים בסעיף 3.5).

להלן פירוט קטעי התרגום בקורפוס:

טבלה 21: פרקי הזמן של התרגומים הסימולטניים בקורפוס

מתורגמן	דקות תרגום לעברית	דקות תרגום לאנגלית	סה"כ
1	90	100	190
2	130	-	130
3	30	-	30
4	35	-	35
5	60	35	95
6	-	100	100
7	-	20	20
8	-	85	85
9	-	5	5
סה"כ	345	345	690

בסה"כ בוצעה האזנה ל-690 דקות תרגום, 345 דקות תרגום לעברית ו-345 דקות תרגום לאנגלית, שהם 11 שעות ושלושים דקות של תרגומים סימולטניים בקורפוס.

2) האזנה ותעתוק הן של התיקונים העצמיים שאותרו והן של המשפטים המקבילים להם בשפת המקור, לפי סדר הופעתם תוך השוואה עם המשפט המקביל בשפת המקור כדי לשלול הדהוד של התיקון העצמי או ההוספה משפת המקור. כך לדוגמה, יש להבחין בין סימן מסוג "או" שמקורו בתיקון עצמי שהפיק המתורגמן לבין סימן שמקורו אצל הנואם, לדוגמה:

שפת מקור	שפת יעד
…only those HACCP records relative to safety and regulatory may go in and look at your process under HACCP plan to assure **that process or that HACCP plan** is providing you a safe product.	ואנשי התקנות יכולים לבדוק את התהליך שלך כדי לוודא **שהתהליך הזה או תוכנית האסא"פ הזאת** אכן מספקים לך את המוצר הבטוח.

מקרים שבהם הופיעה המילה "או" בשפת היעד, מבלי לדעת מהו המשפט בשפת המקור, לא נכללו בקורפוס בהנחה שמילה זו או מילה מקבילה אחרת הופיעה במקור.
3) לאחר איסוף ראשוני של התיקונים העצמיים מכל הקלטות, בוצעה האזנה חוזרת לשם אימות ואיתור התיקונים העצמיים שלא אותרו בהאזנה הראשונה. להבטחת מהימנות מרבית בוצעה ההאזנה השלישית כעבור שלושה שבועות מההאזנה השנייה על מנת להבטיח שלא "אזכור" את התיקונים שכבר תעתקתי וכדי לחדד את הקשב לקליטת נתונים חדשים שלא אותרו בשלב הקודם. כאן המקום לציין שתהליך התעתוק אורך זמן רב מאוד, שכן במהלך התעתוק יש חשיבות אף להפקת הברות יחידות בתהליך התרגום.

3.2.4 זיהוי התיקונים העצמיים

תיקונים עצמיים במסגרת המחקר הנוכחי מהווים שלוש רמות של הפקת דיבור: הברה, מילה, ביטוי או משפט. תיקונים עצמיים זוהו לאחר שעמדו באחד משלושה תנאים: הראשון, כשבוצעה חזרה על כל המילים או על חלקן, או כשבוצעה המרה של כל המילים או של חלקן, מבלי שהחזרה או ההמרה בוצעו בשפת המקור; השני, כשבוצעה המרה מיידית של מילה אחת באחרת שלא בוצעה בשפת המקור. השלישי, כשנהגו ביטויי עריכה "סליחה" או "excuse me", ביטוי ההמרה "נכון יותר", ו"ו החיבור או "and" והמילה "או" או "or" בתנאי שאלה לא הופקו במבעים המקבילים בשפת המקור. כאן המקום לציין כי ביטויי העריכה "או" "or", ו"ו החיבור ו"and" הנם רב-משמעיים עקב האפשרות להפקת המילים האלה כמקבילות למילים שהופקו בשפת המקור. לכן, בכל מקרה של תיקון עצמי שלווה בביטויי העריכה "או" "or", ו"ו החיבור ו"and" נשללה תחילה האפשרות שהפקת המילים הייתה בעקבות הפקתם בשפת המקור. תיקונים עצמיים סמויים המלווים בחזרות, הפסקות והיסוסים לא נבדקו במחקר הנוכחי.

<u>3.2.4.1 שיטת סימון התיקונים העצמיים</u>

לאחר שלב התעתוק הוחלט שעל מנת לבצע הבחנה בין המבע הראשוני לבין התיקון עצמו, תיקונים כפולים ותיקונים נוספים באותו משפט יש צורך לסמן אותם באמצעים חזותיים. להלן מקרא הסימנים ששימשו במחקר זה:

טבלה 22: סימנים ששימשו לסימון התיקונים העצמיים

הסימן	**המשמעות**
[ ]	המבע הראשוני בשפת היעד
<u>הדגשה + קו תחתון</u>	התיקון העצמי בשפת היעד
הדגשה בלבד	תיקון עצמי בשפת המקור
( )	הברה/הברות חסרות בהגייה של מילה שנקטעה עקב הפקת התיקון העצמי
*	לא ניתן היה לשחזר את המשפט המקביל בשפת המקור
כתב מודגש קודם <u>לכתב מודגש + קו תחתון</u>	הפקת תיקון עצמי כפול

כתב נטוי	שימוש במילה לפני ביצוע תיקון עצמי
[...]	לא ניתן לפענח את הנאמר
A	תיקון מיידי
B	תיקון לאחור להחלפת לֵמה בלבד
C	תיקון לאחור להמרת פריטי העץ התחבירי

להלן פירוט מספר התיקונים העצמיים שאותרו על-פי שפת היעד:

טבלה 23: שכיחות התיקונים העצמיים על-פי משתנה שפת היעד

שפת היעד	**מס' תיקונים עצמיים**
עברית	407
אנגלית	351
סה"כ	758

בסה"כ אותרו 758 תיקונים עצמיים שהופקו במהלך התרגומים הסימולטאניים לשתי השפות יחד.

להלן תוצאות אלו כפי שהן מתבטאות בגרף העוגה:

גרף 1: תיקונים עצמיים על פי שפות היעד

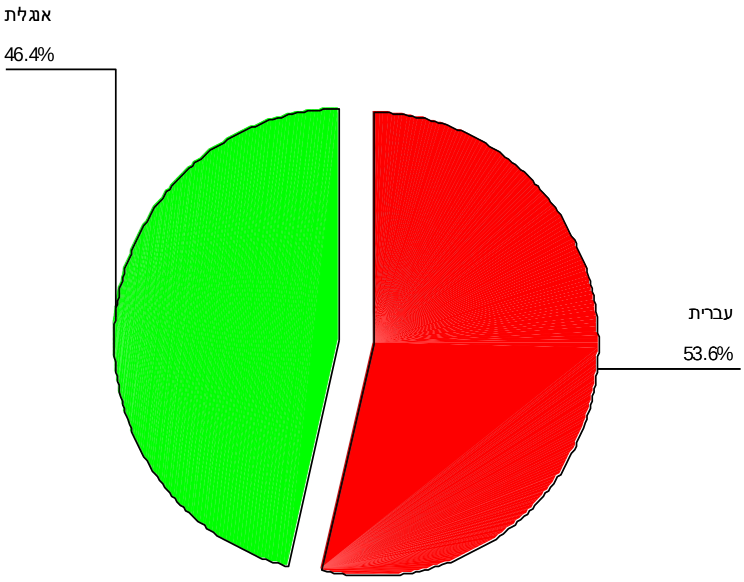

בתרגום לעברית הופקו 53.6% תיקונים עצמיים ובתרגום לאנגלית הופקו 46.4% פחות תיקונים עצמיים. ניתן לראות באופן חזותי שאין הבדל משמעותי בין שכיחות התיקונים העצמיים בשתי שפות היעד ושהפרש הקיים עומד על כשבעה אחוזים יותר תיקונים עצמיים בתרגום לעברית מאשר בתרגום לאנגלית.

3.2.4.2 תיאור הקורפוס ויחידות הניתוח

עבודה זו מנתחת קורפוס של תשעה עשר קטעי תרגום סימולטני בשפות עברית (מתורגמת מאנגלית) ואנגלית (מתורגמת מעברית) שביצעו תשעה מתורגמנים מקצועיים שאורכו 690 דקות (345 דקות תרגום לאנגלית ו-345 דקות תרגום לעברית), במטרה לזהות דפוסים שכיחים של תיקונים עצמיים, לאתר את מקורם ולנתח את מאפייניהם הלשוניים. ניתוח הקורפוס, המכיל 758 תיקונים עצמיים, (13,379 מילים בתרגום לעברית ו- 11,083 מילים בתרגום לאנגלית ובסה"כ 24,462 מילים המייצגים את התרגום ואת המסר המקביל לו בשפת המקור) התמקד במשפטים בשפת היעד שהיוו יחידה משמעותית המכילה תיקון עצמי. במילים אחרות, יחידה לשונית מסוג הברה, מילה או משפט שהייתה בה משום חזרה על הנאמר בשינוי קל או החלפת הנאמר בהברה, במילה או במשפט אחר הוכנסו לקורפוס. המשפט המקביל בשפת המקור תועתק אף הוא כאשר טיב ההקלטה אפשר זאת. לאחר התעתוק סווגו התיקונים העצמיים לפי דפוסים שחזרו על עצמם. לא נכללו תיקונים המשקפים תיקון של הנואם.

3.3 קטגוריזציה

בקביעת הקטגוריות השתמשתי בשאלות שהעלה לפלט (Levelt, 1989: 460-463) המצביעות על שאלות הנשאלות בראשו של הדובר ומפקחות על הפקת הדיבור. שאלות אלו התוו את מיון התיקונים העצמיים בקורפוס. להלן נציג שש משבע השאלות שציין לפלט, הרלוונטיות למחקר הנוכחי:

(1) האם אלו הדברים שברצוני לומר? לדוגמא, האם הדובר רוצה לומר: "אנו ממשיכים ישר ל(ירוק)" או שמא הוא למעשה רוצה לומר משהו אחר ולכן קוטע את דבריו ואומר: "אנו עוברים דרך האדום וממשיכים ישר לירוק" ("We go straight on, or – we enter via red, then go straight on to green")? תיקונים עצמיים מסוג זה משקפים את רצונו של הדובר לדייק יותר בדבריו ולכן הוא יפיק תיקון עצמי שיהיה תיקון גלוי (שינוי חלקי או מלא של מילים שנהגו כבר) או תיקון סמוי (היסוס או חזרה על מילים שנהגו כבר).

(2) האם כך אני רוצה לומר את הדברים? על מנת ליצור הקשר סמוך לדברים שנאמרו כבר הדובר עשוי להחליט להוסיף מידע על מנת למנוע אמביוולנטיות במסר שהוא מעביר. לדוגמא: " מצד ימין נמצא הצבע הצהוב, ומצד ימין – ומימינו נמצא הצבא הכחול" ("To the right is yellow, and to the right – further to the right is blue"). בדוגמא ניתן לראות כי על מנת למנוע אי-בהירות מתקן הדובר את עצמו ומציין שהצבע הכחול נמצא לא סתם מימין אלא מימינו של הצבע הצהוב.

(3) האם אני מדבר במשלב הנכון? שימוש במשלב נכון המתאים להקשר הנסיבתי של מקום אירוע הדיבור והמשתתפים בו מהווה גורם חשוב בהפקת תיקונים עצמיים. בבית המשפט, למשל, ראוי לומר "policeman" ולא "cop".

(4) האם אני מפיק טעות לקסיקלית? קירבה סמנטית/הדהוד של מילים עשויה להביא להפקת טעויות ולצורך של הדובר לתקן את עצמו. הדוגמא שמביא לפלט מתייחסת למשימה של נחקר לתת הנחיות להגיע לצבע ורוד על-פי תרשים של צבעים. המשפט שהפיק הנחקר מתייחס לצבע כחול שמשמאלו נמצא הצבע הצהוב וישר כלפי מעלה הצבע הורוד. בהתייחסו לצבע הורוד אומר הנחקר: "פנה שמאלה לורוד" טעות זו מוסברת על-ידי לפלט על-ידי העובדה שמאחר שבמשפט הקודם הנחקר אמר: "פנה שמאלה לצהוב" הוא שוב הוגה את המילה "שמאלה" אך מתקן את עצמו ואומר: "המשך ישר לורוד" (Left to pink – er straight to pink).

(5) האם התחביר של המשפט שלי או המורפולוגיה נכונים? דוברים מודעים לטעויות תחביר שהם מפיקים כפי שמעידים התיקונים העצמיים שלהם: " What things are this kid – is this kid going to say incorrectly" (Levelt & Cutler, 1983), בדוגמא זו מפיק הדובר טעות של התאמת מין ומספר ומתקן עצמו על-ידי המרת "are" ל-"is". דוגמא דומה המשקפת תיקון תחבירי מביא פיי (Fay, 1980): "Why it is – why is it that nobody makes a decent toiled seat?", בדוגמא זו מפיק הדובר טעות בסדר הצבת המילים במשפט ומתקן את עצמו על ידי הצבתם בסדר הנכון.

(6) האם אני הוגה את המילים נכון? תיקונים עצמיים משקפים מודעות לטעויות פונולוגיות שהופקו כפי שמראה הדוגמא הבאה המייצגת רבות אחרות: " A unut – unit from the yellow dot" (Levelt, 1983).

שלוש עשרה הקטגוריות אליהן סווגו התיקונים העצמיים נוצרו במיוחד לצורך מחקר זה על-פי זיהוי דפוסים שחזרו על עצמם. לקטגוריות היו מספר גרסאות, והן שונו פעמים רבות בהתאם לנתונים לסוגיהם. חלק מהקטגוריות אומצו מהספרות הקיימת (הן בתחום התיקונים העצמיים בדיבור הספונטני והן בתחום הספציפי של חקר התרגום הסימולטני) וחלקן פותחו כאן לראשונה, להלן הגדרת הקטגוריות או תיאורן. על-מנת להקל על הקורא נציג בנוסף להגדרות של הקטגוריות דוגמאות מהקורפוס לכל סוג של תיקון עצמי.

התאמת מין ומספר: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על אי התאמה של מין ומספר. יש דוגמאות בהן המתורגמן מתקן רק מין ("אחת" מתוקן ל: "אחד"), יש דוגמאות של תיקון מספר בלבד ("hose" מתוקן ל: "hoses"), ויש תיקונים עצמיים שמכילים הן את המין והן את המספר ("תהיה" מתוקן ל: "יהיו").

הצרכה: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על מתיקון עצמי של מיליות מוצרכות (במקום: "Paul's Ray" מתוקן ל: "Paul Ray's").

הטיית פועל: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על המרת הטיית פועל מזמן אחד לזמן אחר ("we celebrate" מתוקן ל: "we have been celebrating").

יידוע וסמיכות: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על תיקון של יידוע (שימוש בה"א הידיעה) או תיקון של סמיכות ("נקודת הבי(קורת)" מתוקן ל"הנקודה הביקורתית").

ניסוח-מחדש: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על המרת פריטי העץ התחבירי של המשפט ("ותהליך התיקון הוא" מתוקן ל"ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם") או החלפה של מילה במילה אחרת שלא שייכת לאותו שדה סמנטי ("התחלנו" מתוקן ל"בקשנו")

פונולוגיה: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על המרה בין מילים שחולקות מקום הגיה (place of articulation) ("חזי" מתוקן ל"חזותיות").

תיקון טעות אובייקטיבית: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על מבעים שתוכנם אינו עומד ביחס ישר למסר שהופק בשפת המקור ושהמתורגמן החליט לדייק בהם יותר ("אם לא יהיה" מתוקן ל"אם יהיה").

השלמת מידע: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על הוספת תארים או פריטי מידע אחרים ("זה קשור לסכומים" מתוקן ל"סכומי היתרה").

מורפו-תחבירי: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על המרה של שם-עצם בשם-תואר או בפועל ("בחסכון" מתוקן ל"בחסכנות").

פרסברציה: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על חזרה (הדהוד) של מילה שנשמעה קודם לכן על-ידי המתורגמן עצמו או על-ידי הנואם שלא לצורך ("te(vat)" מתוקן ל: "Pandora-box").

מילה נרדפת: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על המרת מילה במילה אחרת בעלת משמעות זהה או ממשלב שונה ("כיסינו" מתוקן ל: "סקרנו").

קירבה סמנטית: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על המרת מילה שלא מתאימה למסר הנדרש אך שייכת לשדה הסמנטי של מילת היעד ("apolitical" מתוקן ל: "antipolitical").

מגנרי לספציפי: תיקונים עצמיים בקטגוריה זו מצביעים על החלפת מילה גנרית בספציפית ולהיפך ("it" מתוקן ל: "the issue").

להלן הקטגוריות השונות:

טבלה 24: קטגוריות התיקונים העצמיים

קטגוריה	דוגמה בתרגום לעברית	דוגמה בתרגום לאנגלית
התאמת מין ומספר	... כך או אחרת [אחת ה-], **<u>אחד</u>** **<u>ה</u>**צרכים הוא לא רק ...	… there is a special opening in the fence which makes it possible to extend [hose], **<u>hoses</u>** to ….
הצרכה	... אמצעים טכניים אחרים אשר יחזקו את [הַ], **<u>הו</u>**ראת השפה ...	… [is there future], **<u>is there a future</u>** for …
הטיית פועל	... אבל בנוסף [יש], **<u>היו</u>** כנראה באותה הסביבה יסודות אשר השפיעו ...	… in other countries [they have decided to], **<u>they decided to</u>** translate the Federalist during times of crises ...
יידוע, סמיכות	... האם יכול להיות מצב שבו [הבדיקה], **<u>בדיקת התקנות</u>** נוגעת רק לאותן רשומות ...	---

ניסוח-מחדש	... הוא [היה], **התחיל** לעסוק בקולנוע ולמד ...	… another methodical comment [I], **when Dr. Daniel** Poisser was speaking …
פונולוגיה	... מלחמת [הסוחבים], **הכוכבים** נתנה לו הזדמנות ליצור ...	… who are graduates of Beit Yaakov or of Yeshivas and [in es**sen**], **in essence** this amounts to a decision as to …
תיקון טעות אובייקטיבית	... בטורונטו במספר בתי-ספר [ישנם בתי-ספר], **ישנם תלמידים** ש...	… and then we will hear about … [South af(rica)], **South America** …
השלמת מידע	... המגבית [הקודמת], **בשנה הקודמת** הגיעה למאה ואחד עשר מיליון בהעברות מזומנים ... לישראל.	… but in the story of [democracies], **modern democracies** there is a fascinating story of …
מורפו-תחבירי	העולם הוא עולם של [תחרות], **תחרותי**	This is [approximately], **an approximate** description of our …
פרסברציה	[היי לורה], **שלום לורה**	… we've heard parts of it but [we've like], **we'd like** to know just …
מילה נרדפת	התהליך של ... שהתפתח מבחינה היסטורית [בעידן], **בתקופה** שבה הצרכים ...	He is a very [interesting], **fascinating** expert …
קירבה סמנטית	... הופכים [את נושא הזמן], **את ממד הזמן** לנושא מאוד מורכב	We usually [learn], *or* **study** thinkers like Hobbes Thomas …
מגנרי לספציפי ולהיפך	... ואני מקווה [שהדבר הזה אכן], **התוכנית הזאת אכן** תמריא ...	Earlier in his days in Belgrade University [he was thrown], **Kusturizta was thrown** out of the university

מהימנות הקידוד: קידוד הנתונים בקורפוס בוצע על-ידי שני מעריכים, החוקרת ומקודדת חיצונית בעלת ידע לשוני בתחום. בשלב הראשון קודדה המקודדת החיצונית מדגם אשר מהווה 60% מכלל הנתונים בקורפוס. בהשוואת הקידודים נמצאה מידת הסכמה של 93% בין המקודדות (inter-judge reliability) לפני דיון. לאחר דיון באותם מקרים שקודדו באופן שונה, סווגו חלק מהתיקונים העצמיים לקטגוריות המתאימות ואילו חלק אחר של תיקונים עצמיים בהם זיהוי סוג התיקון העצמי לא היה חד משמעי מאחר שהם לא היוו דוגמאות שקופות וחד משמעיות של מי מהקטגוריות (לדוגמה, תיקונים עצמיים שניתן היה לסווגם הן כתיקוני השלמת מידע והן כתיקוני ניסוח-מחדש) נספרו בסופו של תהליך הקידוד וחולקו שווה בשווה בין שתי הקטגוריות הנידונות.

3.4 אורך יחידת התיקון

במונחים של אורך יחידת התיקון (ראה סעיף 2.1.3.3), תיקונים עצמיים שהופקו מיד לאחר הפקת המבע המקורי ושאורכם מילה אחת, הוגדרו כ"תיקונים מידיים" ובקידוד התיקונים

העצמיים הם סומנו באות A. לעומתם, תיקונים שבוצעו כחזרה אל מילה/מילים שהופקו בנקודה מוקדמת יותר במשפט הוגדרו כ"תיקונים מקדימים". בקטגוריה זו של תיקונים מקדימים נעשתה הבחנה נוספת בין תיקונים שהחליפו מילה אחת בלבד מאותו חלק דיבר (סומנו באות B), לבין תיקונים שהחליפו יותר ממילה אחת (קודדו כתיקון מבנה תחבירי וסומנו באות C). בקטגוריה של התיקונים המקדימים, צירופים כבולים, שמות עצם מורכבים וסמיכויות נחשבו כיחידה אחת ולכן סווגו בקטגוריה הזהה לזו של המרת לֶמָה.

טבלה 25: אורך יחידות התיקון

תיקונים מידיים (A)	תיקונים מקדימים תיקונים לאחור – החלפת לֶמָה (B)	 תיקונים לאחור – המרת פריטי העץ התחבירי (C)
... עד כה התגובה לכך הייתה כמובן הבעת [תסכול], **<u>מפח נפש</u>** ...	... אנחנו מוצאים את עצמנו בצבתות של תקציב כזה שבו נינה ממשיכה להגדיל [את בקשותיה], **<u>את דרישותיה</u>** ולנו אין תשומה ...	... דנמרק צרפת גרמניה שוויץ מקדימות [את אשתקד], **<u>את התקופה המקבילה אשתקד</u>** בצורה משמעותית ...

בדוגמא המובאת בקטגוריה A בטבלה, ניתן לראות כי המתורגמן המיר מילה ("תסכול") באחרת ("מפח נפש" [הערה: ביטויים כבולים נחשבו במחקר הנוכחי כיחידות שלימות המביעות משמעות יחידה קולוקטיבית]) מבלי לחזור לנקודה מוקדמת יותר במשפט. בדוגמא בקטגוריה B, ניתן לראות כי המתורגמן חזר לנקודה מוקדמת במשפט והמיר מילה אחת ("בקשותיה") כשאת האחרות ("את") הוא השאיר כהוויתן. בדוגמא בקטגוריה C המתורגמן חוזר לנקודה מוקדמת במשפט ומשנה את פריטי העץ התחבירי על-ידי הוספת ("התקופה המקבילה" המשמשות כשם עצם ושם תואר) או המרת מילה או מספר מילים באחרות ממשפחות מילים שונות מהמקוריות ("אשתקד" המשמשת כתואר הפועל).

3.5 ניתוח הנתונים

במחקר זה הוחלט לחשב את האחוזים של כל קטגוריה בהתחשב במשתנים של כיווניות, שפת יעד ומתורגמן בנפרד. המספר המוחלט של השכיחויות אינו משקף את התמונה האובייקטיבית, משום שישנם תרגומים בעלי אורך שונה. לכן חושב החלק היחסי של כל קטגוריה בתוך משתני הרקע השונים. כל הנתונים קודדו לתוך תכנת SPSS גרסה 11, ובטבלאות של התוצאות מוצגות השכיחויות במספר מוחלט ובחלק יחסי.

4. ניתוח נתונים ודיון בממצאים

פרק זה יציג את הממצאים בהתאם לשאלות המחקר.

4.1 שכיחות תיקונים עצמיים לפי מתורגמן

מתורגמן 1 ששפת האם שלו אנגלית הפיק בסה״כ, בתרגמו לשתי השפות לפרק זמן של 190 דקות שהם שלוש שעות ועשר דקות, 97 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא:

גרף 2: מתורגמן #1 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה״כ 97 תיקונים עצמיים)

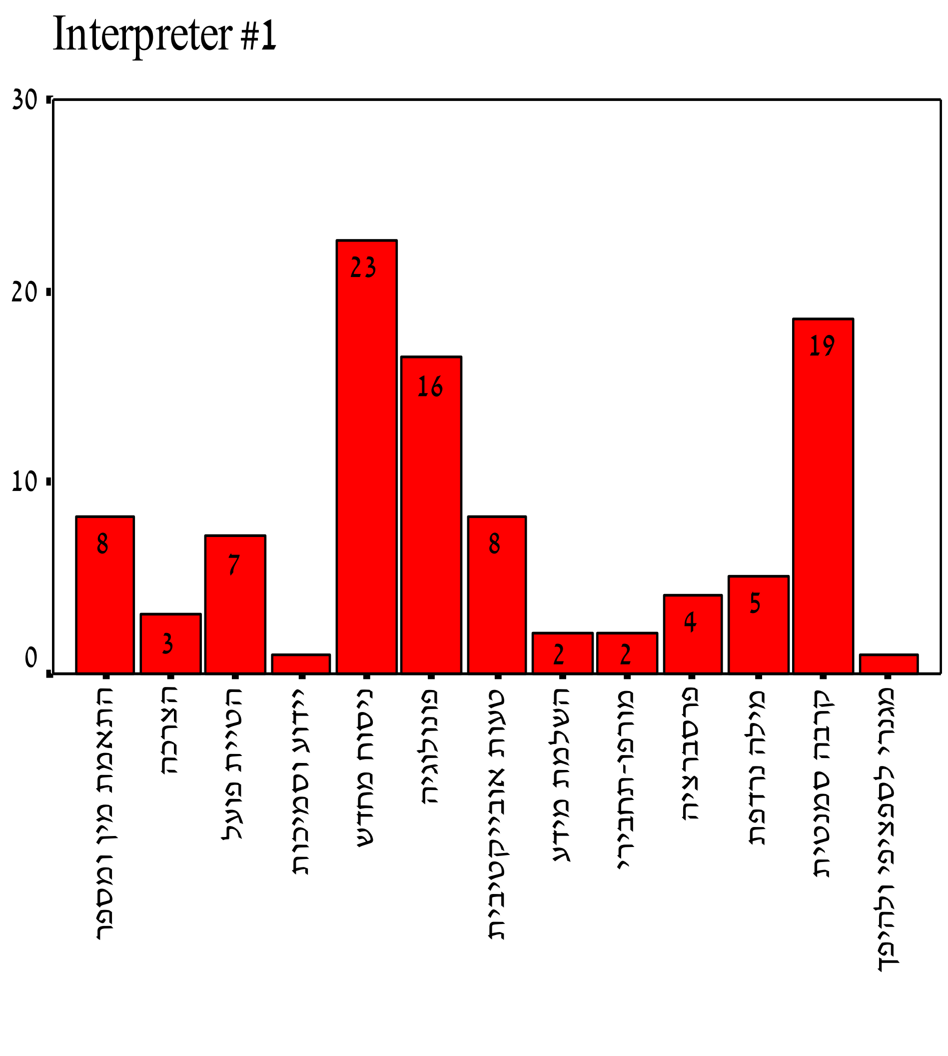

על-פי הממצאים ניתן לראות שתיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, קירבה סמנטית ופונולוגיה מגיעים לשכיחות של 23%, 19% ו- 16% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 8% עד לאחוז אחד (מגנרי לספציפי 1% ויידוע וסמיכות 1%).

מתורגמן 2 ששפת האם שלו עברית הפיק בסה״כ, בתרגמו לעברית בלבד לפרק זמן של 130 דקות שהם שעתיים ועשר דקות, 111 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא:

גרף 3: מתורגמן #2 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה״כ 111 תיקונים עצמיים)

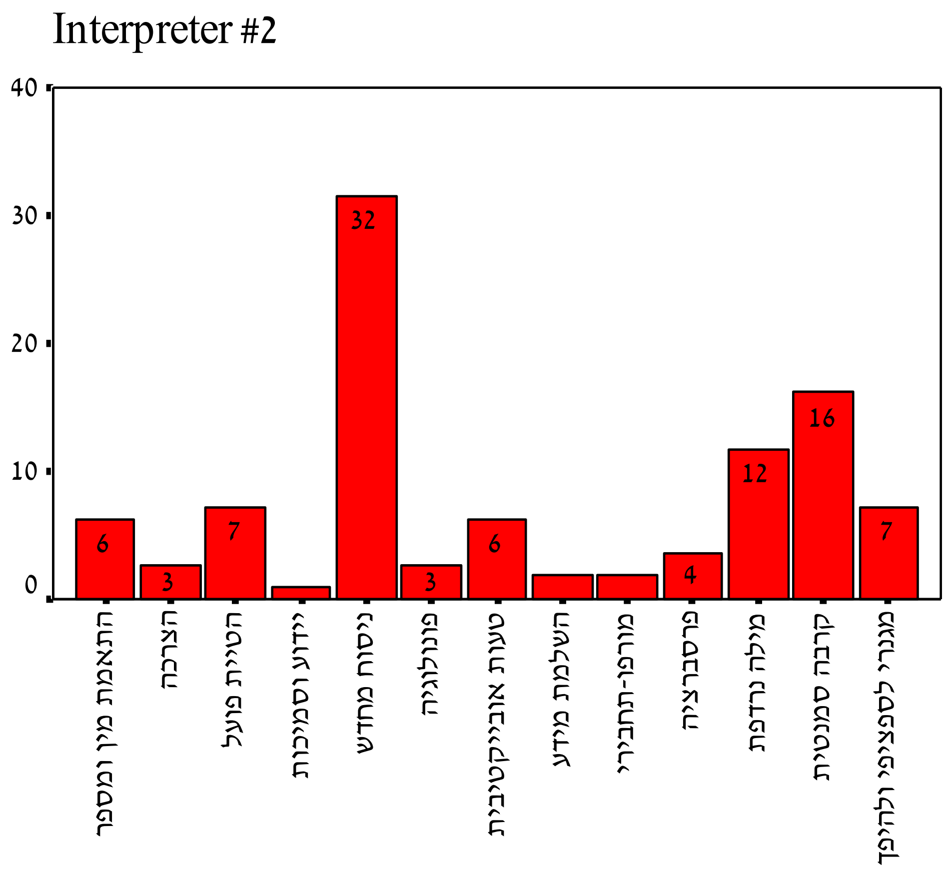

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, קירבה סמנטית ומילה נרדפת מגיעים לשכיחות של 32%, 16% ו- 12% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 7% לבין פחות מאחוז אחד (השלמת מידע 1.8%, מורפו-תחבירי 1.8% ויידוע וסמיכות 0.9%).

מתורגמן 3 ששפת האם שלו עברית הפיק בסה"כ, בתרגמו לעברית בלבד לפרק זמן של 30 דקות שהם חצי שעה, 34 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא :

גרף 4: מתורגמן #3 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 34 תיקונים עצמיים)

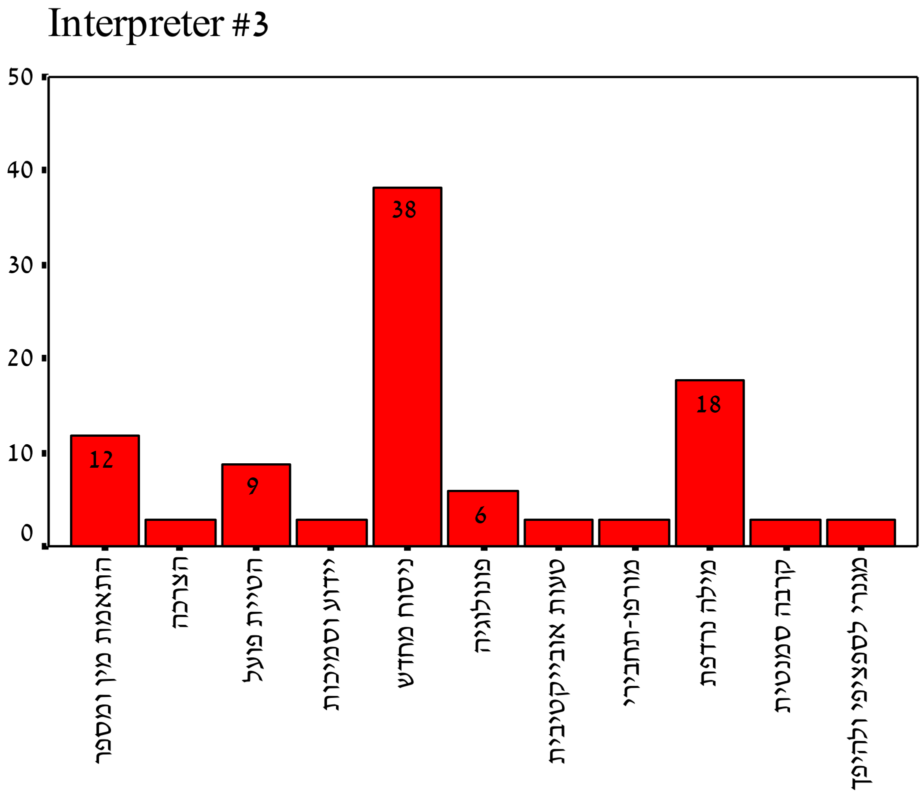

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, מילה נרדפת והתאמת מין ומספר מגיעים לשכיחות של 38%, 18% ו- 12% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 9% לשלושה אחוזים (הצרכה 2.9%, יידוע וסמיכות 2.9%, תיקון טעות אובייקטיבית 2.9%, מורפו-תחבירי 2.9% ומגנרי לספציפי 2.9%).

מתורגמן 4 ששפת האם שלו עברית הפיק בסה״כ, בתרגמו לעברית בלבד לפרק זמן של 35 דקות שהם חצי שעה וחמש דקות, 84 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא :

גרף 5 : מתורגמן 4 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה״כ 84 תיקונים עצמיים)

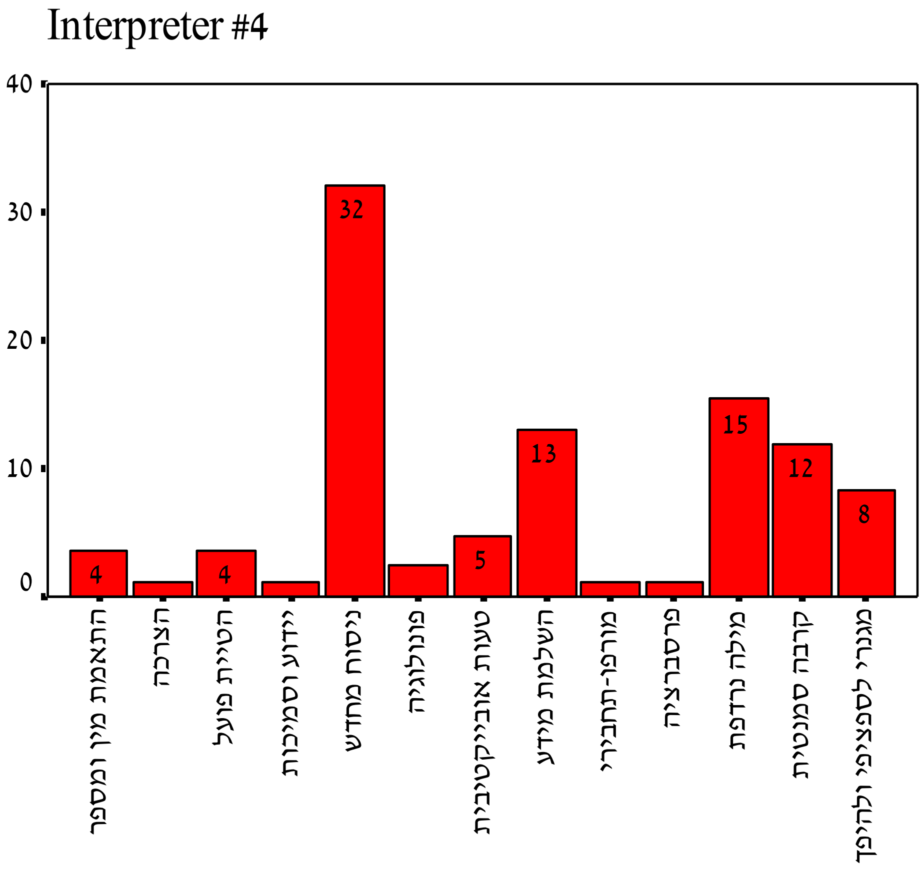

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, מילה נרדפת, השלמת מידע וקירבה סמנטית מגיעים לשכיחות של 32%, 15%, 13% ו- 12% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 8% לאחוז אחד (מגנרי לספציפי 8%, טעות אובייקטיבית 5%, התאמת מין ומספר 4%, הטיית פועל 4%, פונולוגיה 2.4%, הצרכה 1.2%, יידוע וסמיכות 1.2%, פרסברציה 1.2% ומורפו-תחבירי 1.2%).

מתורגמן 5 ששפת האם שלו עברית הפיק בסה"כ, בתרגמו לשתי השפות לפרק זמן של 95 דקות שהם שעה ו-35 דקות, 232 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא:

גרף 6: מתורגמן 5 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 232 תיקונים עצמיים)

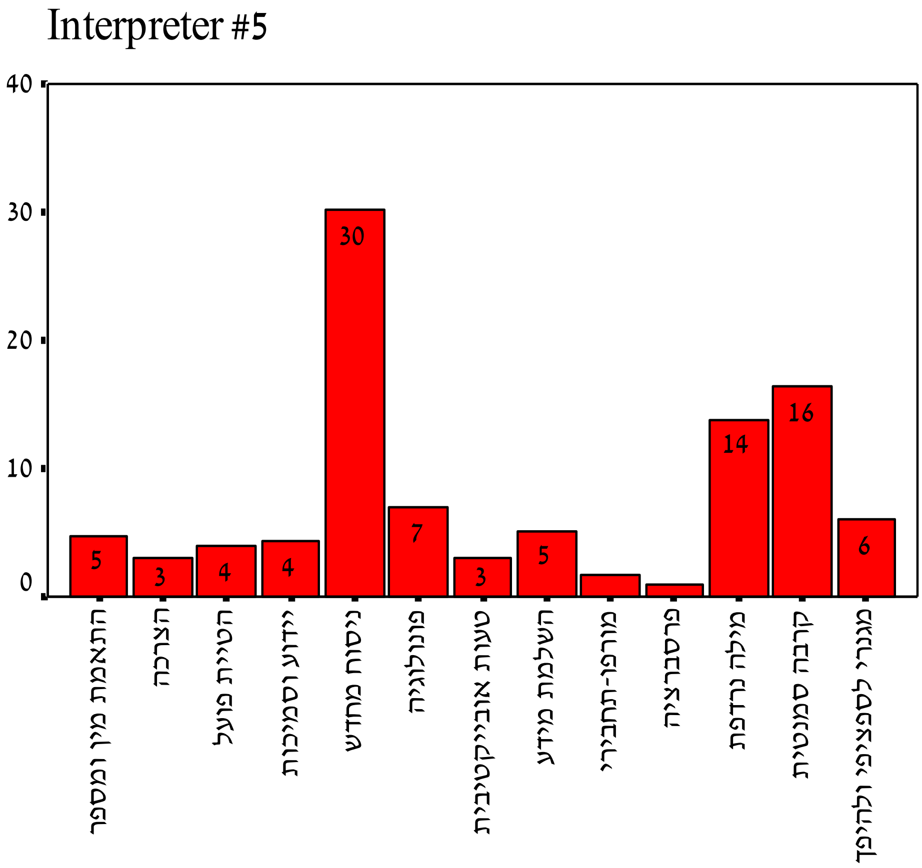

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, קירבה סמנטית, מילה נרדפת ופונולוגיה מגיעים לשכיחות של 30%, 16%, 14% ו- 7% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 6% לפחות מאחוז אחד (מורפו-תחבירי 1.7% ופרסברציה 0.9%).

מתורגמן 6 ששפת האם שלו עברית הפיק בסה״כ, בתרגמו לאנגלית בלבד לפרק זמן של 100 דקות שהם שעתיים וארבעים דקות, 45 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא:

גרף 7: מתורגמן 6 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה״כ 45 תיקונים עצמיים)

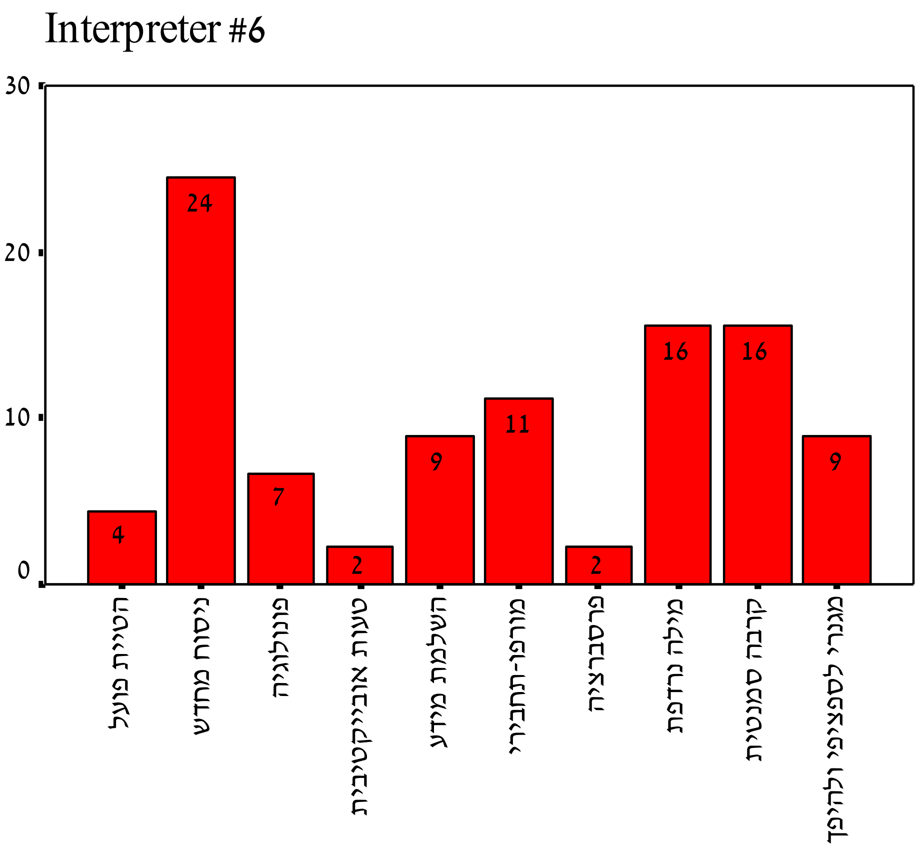

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, קירבה סמנטית ומילה נרדפת מגיעים לשכיחות של 24%, 16%, ו-16% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 11% לשני אחוזים (מורפו-תחבירי 11%, מגנרי לספציפי והשלמת מידע 9% כול אחד, הטיית פועל 4%, תיקון טעות אובייקטיבית ופרסברציה 2%).

מתורגמן 7 ששפת האם שלו עברית הפיק בסה"כ, בתרגמו לאנגלית בלבד לפרק זמן של 20 דקות, 13 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא:

גרף 8: מתורגמן 7 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 13 תיקונים עצמיים)

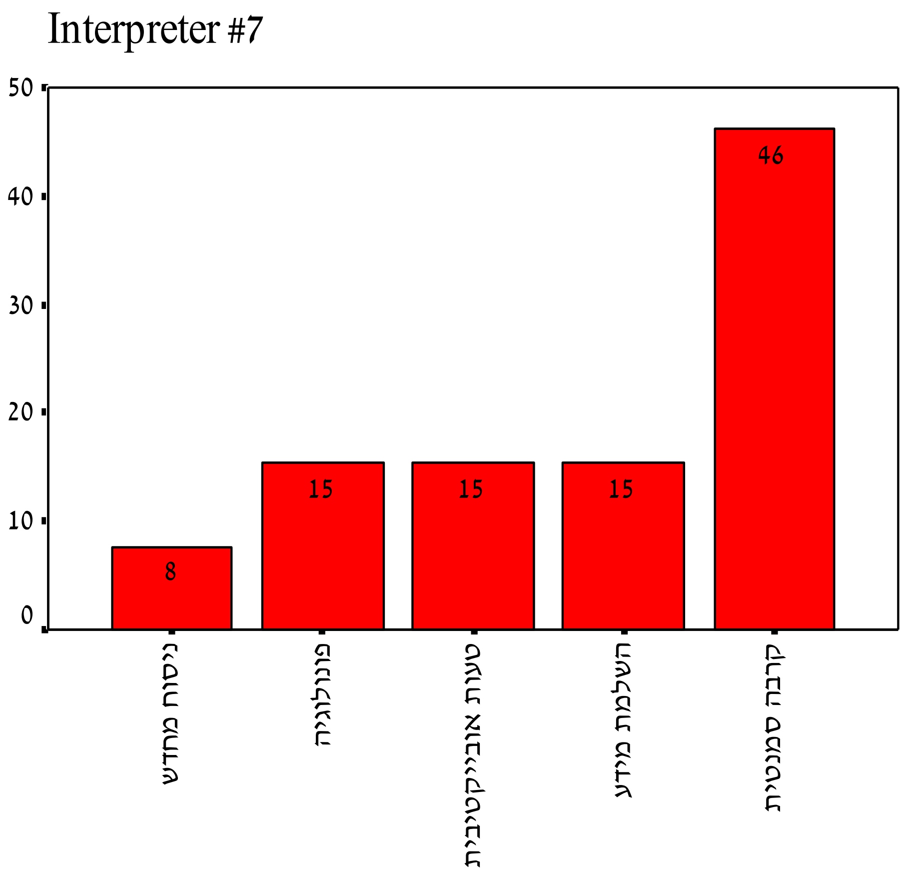

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של קירבה סמנטית מגיעים לשכיחות של 46% לעומת שכיחות של השלמת מידע, תיקון טעות אובייקטיבית ופונולוגיה המגיעה ל-15% כול אחד. יש לציין שבאופן ייחודי שכיחות התיקונים העצמיים של ניסוח-מחדש מגיעה במקרה של נבדק זה לשמונה אחוזים בלבד מסך התיקונים העצמיים שהפיק מתורגמן זה.

מתורגמן 8 ששפת האם שלו אנגלית הפיק בסה"כ, בתרגמו לאנגלית בלבד לפרק זמן של 85 דקות שהם שעה ו-25 דקות, 132 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא:

גרף 9: מתורגמן 8 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 132 תיקונים עצמיים)

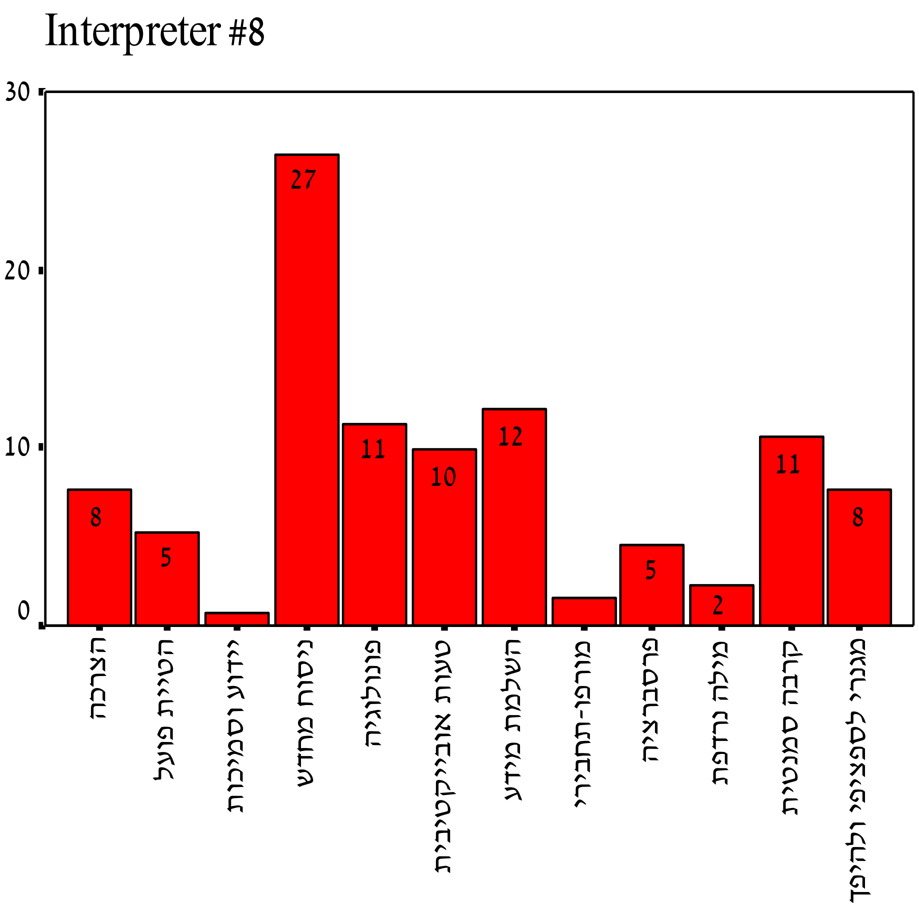

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, השלמת מידע, פונולוגיה, וקירבה סמנטית מגיעים לשכיחות של 27%, 12%, 11% ו- 11% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים נעים בין 10% (תיקון טעות אובייקטיבית) לפחות מאחוז אחד (מורפו-תחבירי 1.5% ויידוע וסמיכות 0.8%).

מתורגמן 9 ששפת האם שלו אנגלית הפיק בסה"כ, בתרגמו לעברית בלבד לפרק זמן של 5 דקות, 10 תיקונים עצמיים המתפלגים על-פי הגרף הבא :

גרף 10: מתורגמן 9 - התפלגות התיקונים העצמיים (סה"כ 10תיקונים עצמיים)

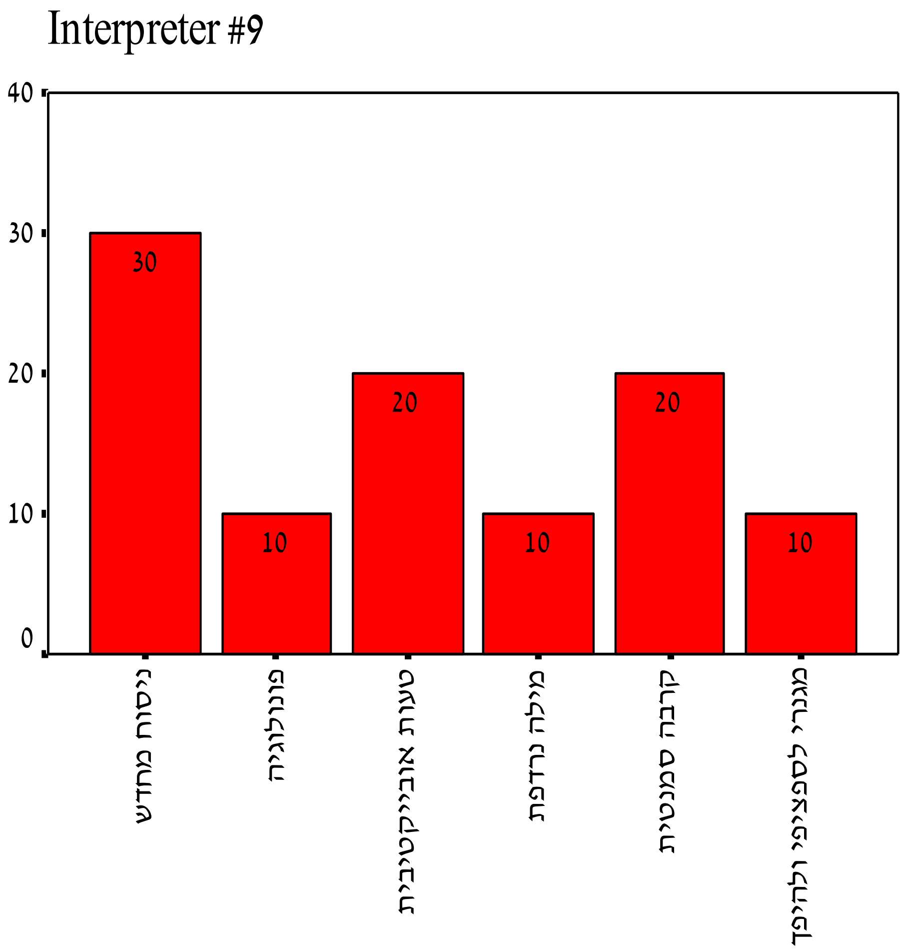

על-פי הממצאים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש קירבה סמנטית ותיקון טעות אובייקטיבית מגיעים לשכיחות של 30% 20% ו-20% בהתאמה. שאר סוגי התיקונים העצמיים מגיעים ל-10% כל אחד (מגנרי לספציפי, מילה נרדפת ופונולוגיה).

להלן טבלה המסכמת את ההבדלים בין המתורגמנים, פרק הזמן שתרגמו, מסי התיקונים העצמיים שהפיקו וסוגי התיקונים העצמיים השכיחים :

טבלה 26 : הנבדקים וסוגי התיקונים השכיחים

מסי נבדק / סוג התיקון	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי	שמי	שיי
מין ומספר	8	8.2	7	6.3	4	**11.8**	3	3.6	11	4.7	2	4.4	0	0	0	0	0	0
הצרכה	3	3.1	3	2.7	1	2.9	1	1.2	7	3.0	0	0	0	0	10	**7.6**	0	0
הטיית פועל	7	7.2	8	7.2	3	**8.8**	3	3.6	9	3.9	0	0	0	0	7	5.3	0	0
יידוע וסמיכות	1	1.0	1	0.9	1	2.9	1	1.2	10	**4.3**	0	0	0	0	1	0.8	0	0
ניסוח-מחדש	22	22.7	35	31.5	13	**38.2**	27	32.1	70	30.2	11	24.4	1	7.7	35	26.5	3	30
פונולוגיה	16	**16.5**	3	2.7	2	5.9	2	2.4	16	6.9	3	6.7	2	15.4	15	**11.4**	1	**10**
טעות אובייקטיבית	8	8.2	7	6.3	1	2.9	4	4.8	7	3.0	1	2.2	2	15.4	13	9.8	2	20
השלמת מידע	2	2.1	2	1.8	0	0	11	**13.1**	12	5.2	4	**8.9**	2	15.4	16	**12.1**	0	0
מורפו-תחבירי	2	2.1	2	1.8	1	2.9	1	1.2	4	1.7	5	**11.1**	0	0	2	1.5	0	0
פרסברציה	4	4.1	4	3.6	0	0	1	1.2	2	0.9	1	2.2	0	0	6	4.5	0	0
מילה נרדפת	5	5.2	13	11.7	6	17.6	13	15.5	32	13.8	7	15.6	0	0	3	2.3	1	10
קירבה סמנטית	18	18.6	18	16.2	1	2.9	10	11.9	38	16.4	7	15.6	6	46.2	14	10.6	2	20
מגנרי לספציפי	1	1.0	8	7.2	1	2.9	7	8.3	14	6.0	4	8.9	0	0	10	7.6	1	10
סה"כ	97	100	111	100	34	100	84	100	232	100	45	100	13	100	132	100	10	100

מקרא : שמי = שכיחות מוחלטת
שיי = שכיחות יחסית
מסומן בצבע = שכיחות גבוהה אצל הנבדק
קו תחתון = שכיחות שנייה בגודלה אצל הנבדק
מודגש = תיקון עצמי ייחודי לנבדק

לסיכום, למרות הבדלים אידיוסינקראטיים בין המתורגמנים ניתן לראות כי תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש, מילה נרדפת וקירבה סמנטית הם התיקונים העצמיים הנפוצים ביותר בתרגום בין זוג השפות אנגלית ועברית. תיקונים עצמיים מסוג ניסוח-מחדש הם התיקונים השכיחים ביותר בקרב שמונה מהנבדקים כשאצל הנבדק האחרון תיקונים עצמיים מסוג קירבה סמנטית הם הנפוצים ביותר, תיקונים עצמיים מסוג קירבה סמנטית הם התיקונים השניים בשכיחותם בקרב שישה מהנבדקים וזאת ללא קשר למשתנה הרקע שלהם המתייחס לשפת האם. ההבדל בין שני סוגי התיקונים העצמיים הללו הוא שניסוח-מחדש הנו סוג תיקון עצמי של סגנון ואילו קירבה סמנטית הוא תיקון עצמי מסוג תוכן (ראה סעיף 4.2), ניתן אם כך להצביע על תיקוני סגנון ותיקוני תוכן כשכיחים ביותר בתרגום סימולטני בין זוג השפות עברית ואנגלית. כאן המקום לציין שבבחינה מקרוב את התיקונים העצמיים שסווגו כניסוח-מחדש הבחנתי בתת-קבוצות כדלהלן : ניסוח-מחדש במשפטים שהיו קבילים בשפת היעד ("... he will be explaining more about "מתוקן ל" he will be introducing this subject ...") לעומת תיקונים של ניסוח-מחדש במשפטים בלתי תקינים בשפת היעד ("and we did what necessary" מתוקן ל"what was necessary"). הבחנה זו חשובה

לקביעת מקור הצורך בניסוח-מחדש. האם הוא תלוי במסר שהופק בשפת המקור, קרי, משפטים קבילים בשפת היעד אך לא תואמים את ההקשר הסמוך המועבר בשפת המקור ("... he will be introducing this subject" מתוקן ל"... he will be explaining more about the association..."), אפשרות שנייה היא שהניסוח-מחדש נדרש על-פי אמות המידה של השפה התקנית של שפת היעד ("and we did what necessary" מתוקן ל" what was necessary"). סעיף 4.8 בפרק זה ידון בתת-הקבוצות של תיקוני ניסוח-מחדש.

4.2 שכיחות התיקונים העצמיים בתרגום סימולטני בצמד השפות עברית ואנגלית

הפרק הנוכחי עונה על השאלות הבאות:

- מהי התפלגות סוגי התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני בין השפות עברית ואנגלית?
- מהי התפלגות אורך יחידות התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני?

על-מנת להשוות את שכיחות סוגי התיקונים במחקר הנוכחי עם שכיחות סוגי התיקונים העצמיים במחקרם של סמלסר ואחרים (Smelcer et al. 1980) חושבו תחילה סך התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות העל שהציעו החוקרים האלה: תוכן (בקטגוריית-על זו נכללו כל תת-הקטגוריות שענו על השאלה: "האם **זה** היה המסר?": פונולוגיה, תיקון טעות, השלמת מידע, פרסברציה, קירבה סמנטית), דקדוק (בקטגוריית-על זו נכללו כל תת-הקטגוריות שענו על השאלה: "האם **כך** נכון לומר?": התאמת מין ומספר, הצרכה, הטיית פועל, יידוע וסמיכות, מורפו-תחבירי) וסגנון (בקטגוריית-על זו נכללו כל הקבוצות שענו על השאלה: האם אפשר לומר את זה בצורה טובה יותר?": ניסוח-מחדש, מילה נרדפת, מגנרי לספציפי).

להלן הטבלה המתארת את החלוקה של קטגוריות-העל:

טבלה 27: קטגוריות-על של תיקונים עצמיים בתרגום סימולטני (סה"כ 758 תיקונים עצמיים)

התיקון העצמי	שכיחות מוחלטת	שכיחות באחוזים
תוכן	286	37.7
דקדוק	129	17
סגנון	343	45.3
סה"כ	758	100

הממצאים מראים שתיקוני סגנון הם השכיחים ביותר, תיקוני תוכן הם השניים בגודלם ותיקוני דקדוק הם הפחות שכיחים. בתיקוני הדקדוק ראוי לציין, כי תת-הקטגוריה "קירבה סמנטית" מהווה חלק ארי מתוך קבוצה זו, נתון המצביע אולי על השפעת גורם הזמן המאלץ את המתורגמן להפיק מילה מקבילה לזו שהופקה בשפת המקור במהירות האפשרית, מהירות המביאה, פעמים, לידי הפקת מילים מאותו שדה סמנטי הקרובות למילת היעד אך עדיין אינן מעבירות את מסר היעד. במילים אחרות, הלֶמות העומדות לרשותו של המתורגמן והקשורות לשדה הסמנטי של הנושא הנידון הן אלה המופקות וגורמות בכך לרוב הטעויות הדורשות

תיקונים עצמיים. ממצא זה עולה בקנה אחד עם הממצאים של רטקליף ואחרים (Ratcliff et al., 2004 ראה סעיף 2.1.2). בהתבסס על ממצאים של תשעה ניסויים שביצעו החוקרים, הם הסיקו שהלקסיקון העומד לרשות הדובר, הוא תלוי המשימה הניצבת מולו, ומאחר שבכל משימת תרגום יש מילים המתאימות לו מכורח הנושא המדובר בכנס, ניתן להבין על רקע זה מדוע דווקא המילים מאותו שדה סמנטי הם אלה המביאים לשכיחות גבוהה יותר של תיקונים עצמיים.

סמלסר ואחרים בדקו גם הם את סוגיית הפקת התיקונים העצמיים לסוגיהם בהקשר של תרגום סימולטני. השוואה בין הממצאים במחקרה של סמלסר ואחרים עם הממצאים של המחקר הנוכחי נערכת בטבלה הבאה:

המחקר הנוכחי	**סמלסר ואחרים**
סגנון > תוכן > דקדוק	דקדוק > תוכן > סגנון

הטבלה מצביעה על כך שממצאי המחקר הנוכחי אינם עולים בקנה אחד עם הממצאים של סמלסר ואחרים שמצאו שתיקוני הדקדוק הם התיקונים השכיחים בנתונים שאספו (ראה סעיף 2.3.3). הסבר להבדלים מהותיים אלו עשוי להיות תלוי בעובדה שבמחקרם של סמלסר ואחרים הנבדקים לא היו מתורגמנים מקצועיים ואף לא סטודנטים לתרגום (27 מהם היו סטודנטים ממחלקות שונות באוניברסיטת ונדרבילט, רק שניים מהם היו דוברים ילידיים של צרפתית. 3 מהנבדקים היו פרופסורים לצרפתית רק אחת מהם הייתה דוברת צרפתית בלגית ילידית). הבדל זה הנו מהותי מאחר שהשליטה בדקדוק של השפה השנייה בקרב מתורגמנים מקצועיים הנה גבוהה. סיבה נוספת להבדלים אלה עשויה להיות נעוצה בזוג השפות שנבדקו במחקרם של סמלסר ועמיתיה ובמחקר הנוכחי. מכל מקום יש צורך במחקר נוסף השולט במשתני הרקע שנבדקו במחקר הנוכחי בזוג השפות אנגלית וצרפתית שיבדוק את סוגית שכיחות התיקונים העצמיים לסוגיהם על מנת להבהיר הבדלים אלה.

בדיקה של התיקונים העצמיים לאחר מיונם לקבוצות העל מצביעה על סוגים מסוימים של תיקונים עצמיים בתוך כול אחת מקטגוריות-העל, תופעה המחזקת את חשיבות המיון לחלוקה פנימית של תת-קטגוריות. להלן הטבלה המתארת את החלוקה הפנימית לסוגי התיקונים העצמיים:

טבלה 28: שכיחות התיקונים העצמיים לסוגיהם בתרגום הסימולטני

קטגורית-על	**התיקון העצמי**	**שכיחות מוחלטת**	**באחוזים**
	פונולוגיה לדוגמא: "have a parter" "party"	60	7.9
	קירבה סמנטית לדוגמא: "לא משתמשים" "לא מנצלים"	113	15.0
	תיקון טעות	45	5.9

תוכן	**אובייקטיבית** לדוגמא: "of the Jewish mandate" "of the British mandate"		
	השלמת מידע לדוגמא: "these events" "the hazardous events"	50	6.5
	פרסברציה לדוגמא: "בקטוֹר" "בקטֶריה"	18	2.4
	התאמת מין ומספר לדוגמא: "שני שחקנים" "שתי שחקניות"	33	4.4
דקדוק	**הצרכה** לדוגמא: "אני רוצה [לְ]" "אני רוצה לַתת"	25	3.3
	הטיית פועל לדוגמא: "שאנחנו עושים" "שאנחנו נעשה"	39	5.1
	יידוע, סמיכות לדוגמא: "כל נקודה" "נקודת ביקורת"	15	2.0
	מורפו-תחבירי לדוגמא: "natural" "nature"	17	2.2
	ניסוח-מחדש לדוגמא: "tell us how" "to what extent"	217	28.6
סגנון	**מילה נרדפת** לדוגמא: "הטבועים" "הגלומים"	80	10.6
	מגנרי לספציפי ולהיפך לדוגמא: "כאשר הכנו זאת" "כאשר התקציב הוכן"	46	6.1
	סה"כ	n=758	100

טבלה זו מראה את הפיזור בין הסוגים השונים של התיקונים העצמיים, למשל: תיקונים עצמיים מסוג ניסוח-מחדש, בהם המתורגמן חוזר לנקודה מוקדמת במשפט וממיר את המבנה התחבירי של המשפט באחר, מהווים את השכיחות הגבוהה ביותר בעוד שתיקונים עצמיים מסוג פרסברציה, בהם המתורגמן הוגה הברה או מילה שהושמעה קודם לכן על-ידיו או על-ידי הנואם, מהווים שכיחות נמוכה יותר, תיקונים מסוג יידוע וסמיכות, בהם מתקן המתורגמן מילים בסמיכות או יידוע, מהווים שכיחות נמוכה אף יותר.

להלן ממצאים אלו כפי שהם מתבטאים בגרף העמודות:

גרף 11: שכיחות סוגי התיקונים העצמיים (סה"כ 758)

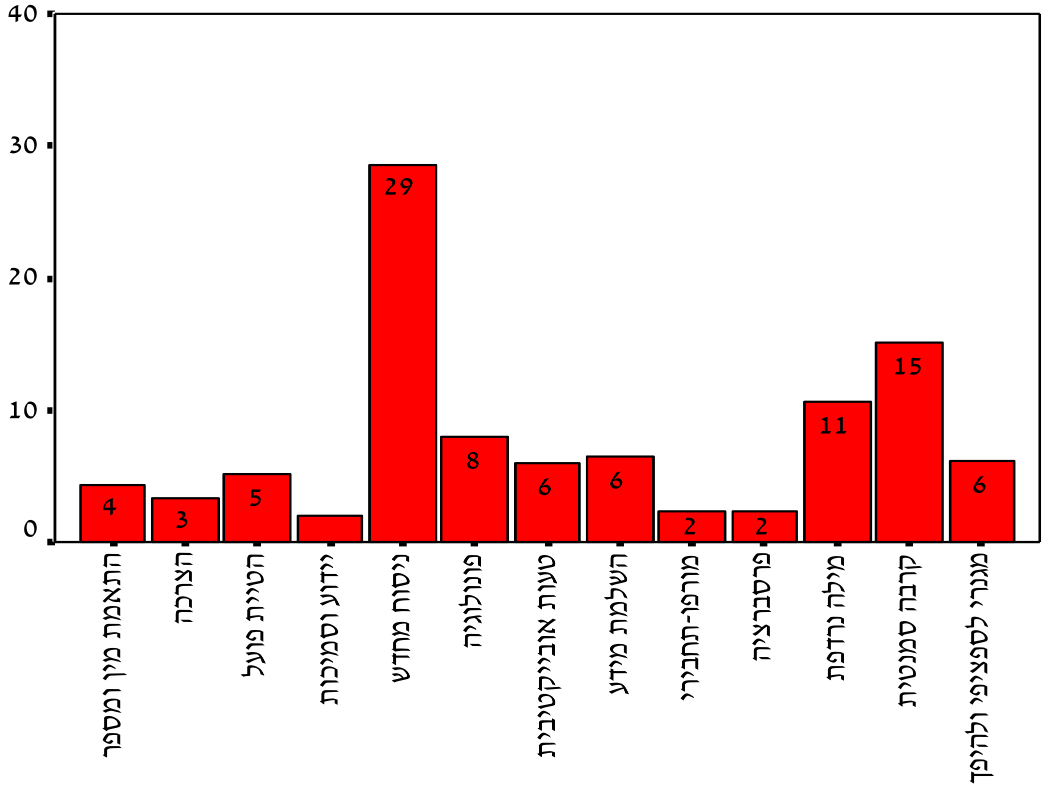

ממצאים אלה מצביעים על התמונה הבאה:

תיקוני ניסוח-מחדש וקירבה סמנטית הם התיקונים העצמיים הנפוצים בתרגום סימולטני בין השפות אנגלית ועברית. תיקונים עצמיים מסוג ניסוח-מחדש מהווים 29% מכלל הנתונים; תיקונים עצמיים מסוג קירבה סמנטית, בהם המתורגמן מפיק את התיקון העצמי מתוך השדה הסמנטי של מילת היעד (ראה גם סעיף 2.3.3.7), נמצאים בשכיחות השנייה בגודלה ומהווים 15% מכלל הנתונים; תיקונים עצמיים מסוג מילה נרדפת ותיקונים עצמיים מסוג פונולוגיה נמצאים בשכיחות השלישית בגודלה ומהווים 11% ו-8% כל אחד, בהתאמה. בקבוצה הבאה נמצאות הקטגוריות: תיקון טעות אובייקטיבית, השלמת מידע והמרת מילים גנריות בספציפיות (6% כל אחד). בקבוצה האחרונה נמצאות הקטגוריות בעלות השכיחות הנמוכה ביותר הנעה בין 5% ל- 2% ומטה. במילים אחרות, ניתן לראות שסוגי התיקונים העצמיים מתפלגים לארבע רמות שכיחות:

1) בקבוצה הראשונה שני סוגים של תיקונים עצמיים: ניסוח-מחדש וקירבה סמנטית, שנעים בין 29% ל-15%.

2) בקבוצה השנייה שני סוגים של תיקונים עצמיים: מילה נרדפת (11%) ופונולוגיה (8%).

3) בקבוצה השלישית ארבעה סוגים של תיקונים עצמיים: מגנרי לספציפי, השלמת מידע ותיקון טעות אובייקטיבית המגיעים לשכיחות של 6% כל אחד.

4) בקבוצה הרביעית שישה סוגים של תיקונים עצמיים: הטיית פועל (5%), התאמת מין ומספר (4%), הצרכה (3%), פרסברציה (2%), מורפו-תחבירי (2%), ויידוע וסמיכות (המגיע לשכיחות של פחות מ-2%).

דיון בממצאים

חלק זה ידון בממצאים הבולטים בקבוצות השונות.

4.2.1 המשמעות של השכיחות הגבוהה של ניסוח-מחדש

בקבוצה הראשונה, תיקונים עצמיים מסוג ניסוח-מחדש מהווים כ-29% מכלל הנתונים בהשוואה לשאר הסוגים המגיעים לכלל חצי מהשכיחות של קטגוריה זו. ממצא זה מצביע על כך שהמתורגמנים עוסקים בארגון מחדש של המסר בשפת היעד בשכיחות גבוהה יותר מאשר בחיפוש אחר אפשרויות משלביות יותר גבוהות (תיקונים מסוג מילה נרדפת, למשל). משמע, ארגון המידע מחדש בשפת היעד גובר על כל שאר סוגי הפעילות הקוגניטיבית המביאה לתיקונים עצמיים. ממצא זה מעלה שאלות לגבי המאמץ הקוגניטיבי הכרוך בניסוח-מחדש לעומת זה הכרוך בביצוע התיקונים האחרים. אם יוצאים מתוך נקודת הנחה שהתהליכים הקוגניטיביים הכרוכים בביצוע ניסוח-מחדש של המסר בשפת היעד מורכבים יותר ואורכים זמן "ארוך" יותר (ביחידות של אלפיות השנייה) כפי שמצאו החוקרות קאאן ושוואב (Kaan & Swaab, 2003) שנעזרו בשיטת ה- ERP (Event Related Potential) המודדת השפעה של אירועים או גירויים (event) על תגובות אלקטרו-פיזיולוגיות במוח, הרי שניתן לקבל את הממצא של החוקרות שמצאו שעיבוד של משפטים בלתי קבילים (Ungrammatical) או משפטים קבילים שאינם מנוסחים בבהירות (Non-preferred), קרי, ניסוח-מחדש, נעשה בחלק האחורי של המוח, ואילו משפטים המוגדרים על-ידי אולסון כ"טעויות סובייקטיביות" שבהקשר המחקר הנוכחי מכילים את המשפטים בהם מתקן המתורגמן תיקונים של מילה נרדפת או כל תיקון אחר של סגנון (ראה טבלה מספר 28), מעובדים בחלק הקדמי של המוח. לאור העובדה שהמתורגמן נמצא תחת לחץ של זמן במהלך התרגום הסימולטני, הרי שהיינו מצפים לשכיחות נמוכה יותר של סוג התיקון המעובד בחלק האוקסיפיטלי של המוח. יחד עם זאת, התופעה בה מרבה המתורגמן להפיק תיקונים עצמיים של ניסוח מחדש, עשויה להצביע על אחת משתי האפשרויות הבאות המנוגדות זו לזו: האחת, חשיבות דיוק התרגום בעיני המתורגמן המקפיד להעביר את המסר בצורה הברורה האפשרית גם במחיר של "איבוד" מידע נוסף שמופק בינתיים בשפת המקור, השנייה, הצורך של המתורגמן "לקנות זמן" כדי שלא ייווצרו רגעי שתיקה במהלך התרגום הסימולטני. במילים אחרות, ניתן אולי להניח שהמתורגמן "בוחר" בתיקון עצמי מסוג ניסוח-מחדש על-מנת לענות לאחת משני הצרכים שמנינו לעיל.

השכיחות השנייה בגודלה בקבוצה הראשונה, קירבה סמנטית, המגיעה לכדי 15% מכלל התיקונים העצמיים, מצביעה, לדעתי, על המאמץ הקוגניטיבי בו שרוי המתורגמן במהלך התרגום הסימולטני. מקור התיקון הוא בבלבול בין מילים השייכות לאותו שדה סמנטי. הסוג הזה של התיקון העצמי תועד רבות במחקר בתחום הבלשנות (ראה: Hotopf, 1980; Van Wijk & Kempen, 1987). תיקון עצמי בקטגוריה זו הנה תופעה בה במקום לומר "principal" אומר המתורגמן "teacher" או במקום לומר "מפעלים" אומר המתורגמן "מוסדות". הממצא עשוי להצביע על העומס הקוגניטיבי בו שרוי המתורגמן הגורם לו להפיק מילים שהוא לא התכוון אליהן למרות שהן שייכות לשדה הסמנטי של המילה אותה הוא הגה בסופו של דבר. במילים אחרות, ניתן אולי להניח שהמתורגמן "נאלץ" להפיק תיקון עצמי מסוג קירבה סמנטית עקב הלחץ בו הוא שרוי. ניתן לראות כי שני סוגי התיקונים העצמיים בקבוצת השכיחות הראשונה שייכים לקטגוריות-העל סגנון ותוכן.

בקבוצה השנייה בחלוקה לרמות שכיחות נמצאים מילה נרדפת ופונולוגיה. השכיחות הגבוהה של המרת מילה באחרת החולקת משמעות קרובה מאוד עם המילה המקורית מובנת על רקע התפיסה שעל המסר שמפיק המתורגמן להיות קרוב, עד כמה שאפשר, למסר של שפת המקור. השכיחות של סוג התיקון פונולוגיה, מצד שני, מתועדת כבר בספרות המחקרית בתחום הבלשנות (ראה: Cutler, 1980; Levelt, 1989; Brédart, 1991) כגורם לתיקונים עצמיים גם בשפה הדבורה. בהשוואה לשכיחויות של תיקונים פונולוגיים בספרות (ראה סעיף 2.1.3.2) ניתן לראות כי במחקר הנוכחי מגיעה השכיחות של תיקונים פונולוגיים (פונולוגיה 7.9% ופרסברציה 2.4%) ל-10.3% בדומה לשכיחות של 12% בקורפוס של בְּרֶדַר (1991) שהכיל 1225 תיקונים עצמיים ובהבדל משמעותי מ-1% של תיקונים פונולוגיים שמצא לפלט (1980). ממצא זה מצביע על כך שלגורם הפונולוגי יש השפעה גדולה יותר ממה שהציע לפלט. שני סוגי התיקונים העצמיים בקבוצת השכיחות השנייה שייכים לקטגוריות-העל סגנון ותוכן.

בקבוצה השלישית בחלוקה לרמות שכיחות נמצאים המרת מילים גנריות בספציפיות ולהיפך, השלמת מידע, תיקון טעות אובייקטיבית והטיית פועל. עיון מקרוב בקטגוריות-העל של סוגי תיקונים אלה מצביע על כך שאחד מהם שייך לתיקוני דקדוק (הטיית פועל) שהם תלויי שפת היעד, שניים מהם (תיקון טעות אובייקטיבית והשלמת מידע) לתיקוני תוכן שהם תלויי שפת המקור ואחד (המרת מילים גנריות בספציפיות ולהיפך) לתיקוני סגנון שהם תלויי מתורגמן (ראה גולדברג וקנטור, תשס"ד). אבחנה זו מצביעה על נטייה גבוהה יחסית של המתורגמנים לתקן תיקוני תוכן וסגנון המופיעים בשלוש קבוצות השכיחות הראשונות לעומת נטייה נמוכה, יחסית, לתיקוני דקדוק המופיעים בעיקר בקבוצת השכיחות הרביעית. ניתן לראות כי ארבעת סוגי התיקונים העצמיים בקבוצת השכיחות השלישית שייכים לקטגוריות-העל סגנון ותוכן.

בקבוצה הרביעית בחלוקה לרמות שכיחות נמצאים התאמת מין ומספר, הצרכה, מורפו-תחבירי, יידוע וסמיכות ופרסברציה. ארבעת סוגי התיקונים הראשונים הם תיקוני דקדוק תלויי שפת היעד ואילו הסוג הראשון, פרסברציה, הוא תיקון תוכן והוא תלוי מסר שפת המקור. ניתן לראות גם שארבעת סוגי התיקונים הראשונים שייכים לקטגוריות-העל דקדוק מלבד תיקון מסוג פרסברציה השייך לקטגוריית-העל תוכן.

השוואת הממצאים של המחקר הנוכחי עם אלה של לפלט (Levelt, 1983) ושל ברדרט (Brédart, 1991) הנוגעים לתיקונים עצמיים גלויים מתוארת בטבלה הבאה :

טבלה מספר 34: שכיחות סוגי התיקונים העצמיים אצל לפלט, ברדרט והמחקר הנוכחי

סוג התיקון העצמי	לפלט (Levelt, 1983)		ברדרט (Brédart, 1991)		המחקר הנוכחי	
	שכיחות מוחלטת	שכיחות יחסית	שכיחות מוחלטת	שכיחות יחסית	שכיחות מוחלטת	שכיחות יחסית
תוכן	377	52%	488	68%	286	38%
דקדוק	46	6%	137	19%	129	17%
סגנון	300	42%	92	13%	343	45%
סה"כ	n=723	100	n=717	100	n=758	100

בתיקונים עצמיים של תוכן ניתן לראות כי במחקרו של ברדרט תיקונים מסוג זה מגיעים לשכיחות של 70% לעומת שכיחות של 50% במחקרו של לפלט ושכיחות של 40% במחקר הנוכחי. ההבדל בין המחקר הנוכחי למחקר של לפלט אינו משמעותי מבחינה סטטיסטית כמו ההבדל בין שני אלה והמחקר של ברדרט. ברדרט עצמו מבחין בהבדל המשמעותי בין המחקר שלו לזה של לפלט ומציין כי אין לו הסבר מניח את הדעת לתופעה זו (שם, עמ' 132).

בתיקונים עצמיים של דקדוק ניתן לראות כי הממצאים במחקר הנוכחי והממצאים במחקר של ברדרט קרובים (17% ו-19% בהתאמה) לעומת השכיחות הנמוכה (6%) במחקרו של לפלט. הסבר להבדלים עשוי להיות ההקשר בו נאספו הנתונים בשלושת המחקרים. מחקרו של לפלט בדק תיאורים של הנבדקים דפוסי צבע; מחקרו של ברדרט בדק תיקונים עצמיים בהקשר של דיבור ספונטני בתכניות טלוויזיה; והמחקר הנוכחי בדק תיקונים עצמיים שהופקו במהלך תרגום סימולטני. בשני המחקרים האחרונים ההקשרים של הדוברים היו הרבה יותר רחבים מזה של לפלט שהתמקד רק בדפוסים של צבע.

בתיקונים עצמיים של סגנון ניתן לראות כי הממצאים במחקר הנוכחי והממצאים במחקר של לפלט קרובים (45% ו-42% בהתאמה) לעומת השכיחות הנמוכה יחסית (13%) במחקרו של ברדרט. מתוך נתונים אלה ניתן להסביר את ההבדלים בהקשרים של המחקר של לפלט ושל המחקר הנוכחי. במחקר של לפלט יכלו הנבדקים לחשוב ולתכנן בשקט את דבריהם מאחר שישבו בחדר, לבד, כשהם מתארים דפוסים ויזואליים שהונחו לפניהם, כלומר הנחקרים

הפיקו את התיקונים העצמיים שלהם כשברור להם שהם נמצאים בסיטואציית מחקר. במחקר הנוכחי מצא אלמנט הסגנון כחשוב ביותר בהעברת מסר משפת מקור לשפת יעד מאחר שהמתורגמנים יודעים כי סגנון הדברים שהם מפיקים חייב להיות סגנון מוקפד, הקפדה זו היא זו הגורמת לדוברים להפיק יותר תיקונים עצמיים של סגנון בניגוד אולי לדוברים במחקרו של ברדרט שדיברו בהקשר עממי יותר של הטלוויזיה הצרפתית על מגוון תוכניותיה או לצורך השוואה בניגוד גם לדוברים במחקרן של בלקמר ומיטון (Blackmer and Mitton, 1991) שדיברו בתכניות אירוח ברדיו בנושאים שנגעו להם. ההקשר הפחות רשמי, הפחות מוגבל מבחינת המשלב הלשוני הנדרש המתבטא בתכניות טלוויזיוניות עשוי להיות הגורם לשכיחות הנמוכה של תיקוני סגנון במחקרו של ברדרט. לסיכום ההשוואה בין הממצאים של לפלט, לפלט והמחקר הנוכחי ניתן לקבוע, אם כך, כי בכל סוג של תיקון עצמי נמצאה חפיפה בלפחות שניים מתוך שלושת המחקרים. חפיפה זו עשויה להצביע על דפוסים בהפקת תיקונים עצמיים הקיימים במגוון שפות (עברית, אנגלית, צרפתית והולנדית) ובמספר הקשרים (מחקרים מעבדתיים, טלוויזיה עממית ותרגום סימולטני).

לסיכום, הממצאים בפרק זה מצביעים על כך שהמתורגמנים עוסקים ברוב התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני בניסוח-מחדש (29%) של הדברים אותם הפיקו ובהמרת מילים מאותו שדה סמנטי (15%). שאר הסוגים נעים בין 11% לאחוז אחד. כאן המקום לציין שהשאלה שצריכה לעלות בשלב זה היא לא מה שכיח יותר ומה שכיח פחות אלא מה הם הגורמים המביאים לידי השכיחות הנמוכה/הגבוהה של התיקונים העצמיים לסוגיהם. בירור הסוגיה הזו תאפשר למתורגמן לתמרן את ביצועיו בהתאם לשיקולי דעתו.

4.3 שכיחות התיקונים העצמיים תלוית כיווניות

כזכור, שלוש שאלות מרכזיות עלו על הפרק בנושא הכיווניות:

- האם מתורגמנים המתרגמים לשפת האם יפיקו פחות תיקונים עצמיים באופן כללי?
- האם קיימת העדפה כמותית כלשהי בהפקת סוגים מסוימים של תיקונים עצמיים אצל מתורגמנים המתרגמים לתוך שפת אמם?
- באיזו מידה תלוי אורך יחידת התיקון בשפת האם? (ראה סעיף 4.5)

מתורגמנים המתרגמים לשפת האם הפיקו 564 תיקונים עצמיים לעומת 194 תיקונים עצמיים שהפיקו המתורגמנים בתרגום לשפה השנייה.

להלן ההתפלגות כפי שהיא משתקפת בגרף :

גרף 12 : תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי כיווניות

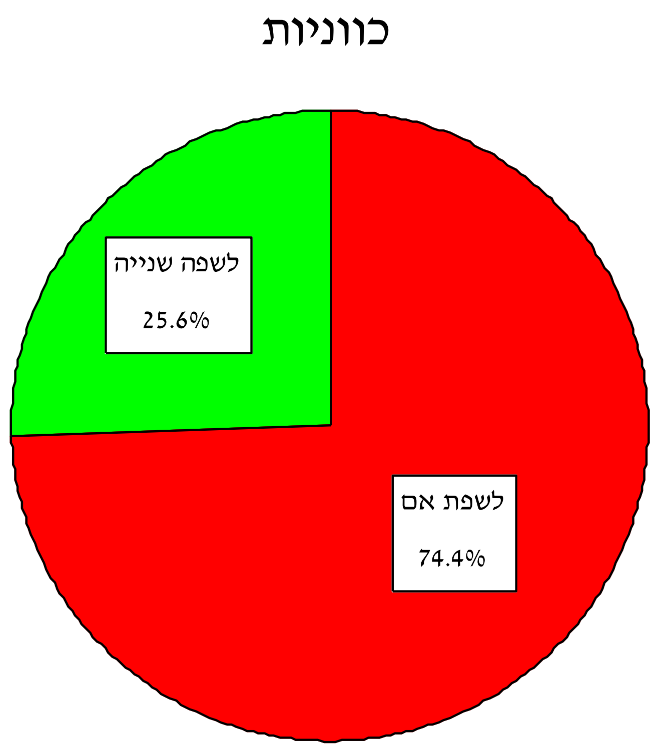

כשלושה רבעים מכלל התיקונים העצמיים מופקים במהלך תרגום לשפת האם (74.4%), כלומר לשפה בה שולט המתורגמן ורק 25.6% מכלל התיקונים העצמיים מופקים במהלך תרגום לשפה השנייה. כאן ראוי לציין שהממצא הוא משמעותי ומצביע על השפעה חזקה של משתנה הכיווניות על הפקת תיקונים עצמיים.

טבלה מס' 29 מציגה את התיקונים העצמיים השכיחים כמשתנה תלוי בגורם הכיווניות.

טבלה 29 : תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי כיווניות (סה"כ 758 תיקונים עצמיים)

סוג התיקון העצמי	**שכיחות לשפת האם**	**שכיחות יחסית לשפת אם**	**שכיחות לשפה השנייה**	**שכיחות יחסית לשפה שנייה**
מין ומספר	26	4.6	7	3.6
הצרכה	22	3.9	3	1.6
הטיית פועל	25	4.4	14	7.2
יידוע, סמיכות	14	2.5	1	0.5
ניסוח-מחדש	161	28.5	56	28.9
פונולוגיה	44	7.8	16	8.2
תיקון טעות אובייקטיבית	35	6.2	10	5.2
השלמת מידע	36	6.4	13	6.7
מורפו-תחבירי	10	1.8	7	3.6

פרסברציה	16	2.8	2	1.0
מילה נרדפת	66	11.7	14	7.2
קירבה סמנטית	76	13.5	38	19.6
מגנרי לספציפי ולהיפך	33	5.9	13	6.7
סה"כ	564	100	194	100

מטבלה זו מתקבלות התוצאות הבאות:

א. מתורגמנים המתרגמים לשפת האם מפיקים יותר תיקונים עצמיים ממתורגמנים המתרגמים לשפה השנייה (564 תיקונים עצמיים לעומת 194 תיקונים עצמיים, בהתאמה).

ב. עם זאת, ישנם סוגים של תיקונים עצמיים שהם פחות שכיחים בתרגום לשפת האם מאשר בתרגום לשפה השנייה. למשל:

מתורגמנים המתרגמים לשפת האם מפיקים פחות תיקונים עצמיים של הטיית פועל (4.4%) מאשר מתורגמנים המתרגמים לשפה השנייה (7.2%); התופעה חוזרת על עצמה בתיקונים מסוג מורפו-תחבירי, מתורגמנים המתרגמים לשפת האם מפיקים 1.8% תיקונים מורפו-תחביריים לעומת 3.6% תיקונים כאלה בתרגום לשפה השנייה. מתורגמנים המתרגמים לשפת האם יפיקו פחות תיקונים עצמיים מסוג קירבה סמנטית (13.5% לעומת 19.6%) ומסוג המרת מילה גנרית בספציפית יותר (5.9% לעומת 6.7%). עיון מקרוב בסוגי תיקונים עצמיים אלה מצביע על הסבר בכיוון קטגוריות-העל של תוכן, דקדוק וסגנון שהציעו סמלסר ואחרים (Smelcer et al. 1980). הממצאים מראים כי ארבעת סוגי התיקונים העצמיים השכיחים פחות בתרגום לשפת האם מתחלקים לתוכן (קירבה סמנטית), לדקדוק (הטיית פועל ומורפו-תחבירי) ולסגנון (המרת מילה גנרית בספציפית). ניתן להסביר שמתורגמנים המתרגמים לשפת אימם שולטים יותר באוצר המילים ובשדות הסמנטיים המתלווים אליהם, טועים פחות בהפקת מילים מאותו שדה סמנטי ולכן מפיקים פחות תיקונים עצמיים מסוג קירבה סמנטית. באופן דומה, מתורגמנים המתרגמים לשפת אימם שולטים יותר במבנים הדקדוקיים של שפתם הראשונה, טועים פחות בהפקת מבנים דקדוקיים ולכן מפיקים פחות תיקונים עצמיים מסוג הטיית פועל ומורפו-תחבירי. ולבסוף, מתורגמנים המתרגמים לשפת אימם זקוקים פחות להפקת מילים גנריות ולכן גם לא ממירים אותם במילים ספציפיות יותר.

ג. טבלה מספר 29 מצביעה על הבדל נוסף של שכיחות סוגי תיקונים עצמיים התלויה במשתנה הכיווניות, ישנם שישה סוגים של תיקונים עצמיים השכיחים יותר בתרגום לשפת האם מאשר בתרגום לשפה השנייה (התאמת מין ומספר 4.6% לעומת 3.6%; הצרכה 3.9% לעומת 1.5%; יידוע וסמיכות 2.5% לעומת 0.5%; תיקון טעות אובייקטיבית 6.2% לעומת 5.2%; תיקוני פרסברציה 2.8% לעומת 1.0% ותיקוני מילה נרדפת 11.7% לעומת 7.2%). אף הבדלים אלה ניתנים להסבר כלהלן:

- הסיבה לשכיחות גבוהה יותר שלתיקונים עצמיים מסוג תיקוני דקדוק (התאמת מין ומספר 4.6% לעומת 3.6%; הצרכה 3.9% לעומת 1.5%; יידוע וסמיכות 2.5% לעומת

0.5%) בתרגום לשפת האם עשויה להיות תלוית שפה, קרי, תכונות ייחודיות של שפה הדורשת התאמת מין ומספר, לדוגמא, תכונה לשונית הקיימת בשפה אחת אך אינה קיימת בשפה השנייה מבין זוג השפות הנחקרות. ידוע, למשל, שבשפה העברית יש דרישה להתאים מין ומספר דרישה שאינה קיימת בשפה האנגלית.

- הסיבה לתיקונים עצמיים מסוג תיקוני טעות אובייקטיבית (6.2% לעומת 5.2%) בתרגום לשפת האם עשויה להיות תלויה בתהליך התרגום הסימולטני המתמקד בתרגום אופקי (top-down) של המסר המועבר בשפת היעד. לשון אחר, המתורגמן נוקט בתרגום המשקף שימוש בידע כללי תלוי-הקשר, ראייה מרחבית של התכנים המועברים בשפת המקור ומיישם בזאת הטרמת המסרים/המילים. תרגום בשיטה זו שונה מתרגום מאוזן/קווי (bottom-up) הצמוד מילולית לתכנים המועברים בשפת המקור (ראה סעיף 2.2.3). בהנחה שמתורגמנים המתרגמים לשפת אימם בטוחים יותר בשליטתם בשפה, הם משתמשים יותר בתרגום אופקי. בזאת הם עשויים לשבש את המסר המועבר בשפת המקור ולכן הם מפיקים יותר תיקונים עצמיים של טעויות אובייקטיביות.
- הסיבה לתיקונים עצמיים מסוג פרסברציה (2.8% לעומת 1.0%) בתרגום לשפת האם עשויה להיות תלויה בקושי של המתורגמן בבחירת השפה הפעילה (ראה סעיף 2.2.1) שהיא במקרה שלנו שפת האם שלו, קרי, המתורגמן לא מספיק להתאים את הפקת הדיבור לדפוסי השפה שבה הוא בוחר לדבר ומהדהד צורות פונטיות שהוא קלט משפת המקור או כאלה שהוא עצמו הפיק קודם לכן. צורה פונטית אם כך, מחליפה במקרים אלה צורה סמנטית המהווה את מילת היעד וזאת עקב מידת השימוש האקטיבי של המתורגמן באותן צורות פונטיות בשפת האם – השפה משמשת אותו בחיי היום-יום בבית עם בני-משפחה, בעבודה עם קולגות, בחשיפה לאמצעי תקשורת-המונים – קרי, המתורגמן חשוף במידה רבה יותר לצורות הפונטיות בשפת האם שלו, חשיפה זו עשויה להסביר את השימוש המוגבר של צורות פונטיות במהלך התרגום הסימולטני וכך גם את הצורך להפיק תיקונים של פרסברציה.
- הסיבה לתיקונים עצמיים מסוג מילה נרדפת (11.7% לעומת 7.2%) בתרגום לשפת האם עשויה להיות השליטה הטובה יותר בשפה של דוברי שפת אם. השאיפה לכסות כמה שיותר משמעויות כדי להבטיח העברת מסר בשפת היעד על מנת שתהיה קרובה במידת האפשר למסר שנקלט בשפת המקור והצורך ב"להרוויח זמן" כדי לא ליצור רגעים של שתיקה מתאפשרים על-ידי שימוש מוגבר של מילים נרדפות.

ג. יש לציין שעל פי הממצאים בטבלה מספר 29 תיקונים עצמיים מסוג ניסוח-מחדש (28.5% לעומת 28.9%), פונולוגיה (7.8% לעומת 8.2%) והשלמת מידע (6.4% לעומת 6.7%) אינם מושפעים ממשתנה הכיווניות ונמצאים בשכיחות שווה בתרגום לשני הכיוונים.

ניתוח הממצאים

מניתוח הנתונים ניתן לראות שכיווניות היא משתנה בלתי תלוי חשוב המשפיע באופן משמעותי על הפקת תיקונים עצמיים במהלך התרגום הסימולטני. הממצא הראשון המתייחס לתכיפות הגבוהה פי שלושה של התיקונים העצמיים בתרגום לשפת האם, מצביעה על מגמה של מתורגמנים, שהם דוברי שפה ילידיים, לתקן את המסר המועבר לשפת היעד. הם מתקנים את המסר עקב התכונות הייחודיות הנדרשות בשפת האם; הם מתקנים את המסר על-ידי שימוש במילים נרדפות; הם מתקנים את המסר על-ידי תיקוני פרסברציה; והם מתקנים את המסר על-יד שימוש בתרגום מאוזן/קווי. עם זאת, מתורגמנים המתרגמים לשפת אמם נוטים לתקן פחות תיקונים בדקדוק (כמו: הטיית פעלים ותיקונים מורפו-תחביריים) ותיקונים של קירבה סמנטית עקב שליטתם הגבוהה בשפה. משמע, מתורגמנים המתרגמים לשפת אימם משתמשים יותר בידע שיש להם לגבי השפה הילידית שלהם, תופעה שלא באה לידי ביטוי בקרב מתורגמנים המתרגמים לשפתם השנייה.

ניתן אף למיין את השפעת משתנה הכיווניות על-פי הקטגוריות שהציעו סמלסר ואחרים (Smelcer et al. 1980): תוכן, דקדוק וסגנון.

על-מנת להשוות את שכיחות סוגי התיקונים כמשתנה תלוי כיווניות עם שכיחות סוגי התיקונים העצמיים במחקרם של סמלסר ואחרים, חושבו סך התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות העל שהציעו החוקרים האלה: תוכן, דקדוק וסגנון (ראה סעיף 4.1).

טבלה 30: שכיחות תיקונים עצמיים בקטגוריות-העל כמשתנה תלוי כיווניות (סה"כ 768 תיקונים עצמיים)

התיקון העצמי	**שכיחות לשפת האם**	**שכיחות באחוזים לשפת האם**	**שכיחות לשפה השנייה**	**שכיחות באחוזים לשפה השנייה**
תוכן	207	36.7	79	40.7
דקדוק	97	17.2	32	16.5
סגנון	260	46.1	83	42.8
סה"כ	n=564	100	194	100

ניתן לראות כי תיקונים עצמיים בתרגום לשפת האם ולשפה השנייה שומרים על אותו היחס כפי שהצביעו עליו הנתונים בסעיף 4.1, קרי, תיקוני הסגנון שכיחים יותר מתיקוני התוכן ואלה שכיחים יותר מתיקוני הדקדוק. נתונים אלה העולים בקנה אחד עם הממצאים של סמלסר ועמיתיה (Smelcer et al., 1980) מראים כי המתורגמנים משקיעים זמן ניכר במהלך התרגום להפקת תיקונים עצמיים של מבעים שלא גורמים לחוסר הבנה מלכתחילה.

לסיכום, עבודת התרגום הסימולטני משקפת מגמה עיקרית של שיפור הסגנון המועבר בשפת היעד הן כשהמתרגם מתרגם לשפת האם שלו והן כאשר הוא מתרגם לשפה השנייה שלו. יש לציין שכשהמתורגמן מתרגם לשפה הראשונה הוא מתקן בארבעה אחוזים יותר תיקוני סגנון

אך בארבעה אחוזים פחות תיקוני תוכן כשהוא מתרגם לשפתו הראשונה. תיקוני דקדוק נמצאו שווים בשכיחותם בהתייחס למשתנה הכיווניות.

תיקונים עצמיים אצל מתורגמנים דוברי אנגלית

נתייחס בסעיף זה רק לתיקונים עצמיים שהפיקו מתורגמנים דוברי אנגלית בתרגמם לשפת האם ונבחן מה קורה לתיקונים העצמיים שלהם כשהם מתרגמים משפת האם.

טבלה מס׳ 31 מציגה את התיקונים העצמיים השכיחים כמשתנה תלוי בגורם הכיווניות.

טבלה 31: תיקונים עצמיים בקרב מתורגמנים דוברי אנגלית (סה״כ 239 תיקונים עצמיים)

סוג התיקון העצמי	שכיחות בתרגום לשפת האם	שכיחות יחסית בתרגום לשפת אם	שכיחות בתרגום לשפה השנייה	שכיחות יחסית בתרגום לשפה השנייה
התאמת מין ומספר	1	0.5	7	17.1
הצרכה	11	5.6	2	4.9
הטיית פועל	11	5.6	3	7.3
יידוע, סמיכות	1	0.5	1	2.4
ניסוח-מחדש	55	27.8	5	12.2
פונולוגיה	26	13.1	6	14.6
תיקון טעות אובייקטיבית	17	8.6	6	14.6
השלמת מידע	18	9.1	0	0
מורפו-תחבירי	4	2	0	0
פרסברציה	9	4.5	1	2.4
מילה נרדפת	7	3.5	2	4.9
קירבה סמנטית	26	13.1	8	19.5
מגנרי לספציפי ולהיפך	12	6.1	0	0
סה״כ	198	100	41	100

מנתונים אלה מצטיירת התמונה הבאה: מתורגמנים דוברי אנגלית המתרגמים לשפת האם שלהם יפיקו יותר תיקונים עצמיים בהצרכה (5.6% בתרגום לאנגלית לעומת 4.9% בתרגום לעברית), בניסוח-מחדש (27.8% בתרגום לאנגלית לעומת 12.2% בתרגום לעברית), בהשלמת מידע (9.1% בתרגום לאנגלית לעומת 0% בתרגום לעברית), במורפו תחבירי (2% בתרגום לאנגלית לעומת 0% בתרגום לעברית), בפרסברציה (4.5% בתרגום לאנגלית לעומת 2.4% בתרגום לעברית) ובהמרת מילים גנריות בספציפיות (6.1% בתרגום לאנגלית לעומת 0% בתרגום לעברית). לעומת זאת, מתורגמנים דוברי אנגלית המתרגמים משפת האם יפיקו יותר תיקונים עצמיים מסוג התאמת מין ומספר (17.1% בתרגום לעברית לעומת 0.5% בתרגום לאנגלית), הטיית פועל (7.3% בתרגום לעברית לעומת 5.6% בתרגום לאנגלית), יידוע וסמיכות (2.4% בתרגום לעברית לעומת 0.5% בתרגום לאנגלית), תיקוני טעות אובייקטיבית (14.6% בתרגום לעברית לעומת 8.6% בתרגום לאנגלית), מילים נרדפות (4.9% בתרגום לעברית לעומת 3.5% בתרגום לאנגלית), קירבה סמנטית (19.5% בתרגום לעברית לעומת 6.1% בתרגום

לאנגלית). בדיקה מקרוב של סוגי התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות-העל מצביעה על מגמה של שכיחות גבוהה של הפקת תיקונים עצמיים בתוכן (51.1%), שכיחות פחות גדולה של תיקונים עצמיים בדקדוק (31.7%) ושכיחות נמוכה של תיקונים עצמיים בסגנון (17.1%) בקרב מתורגמנים דוברי אנגלית בתרגמם לעברית. לעומת זאת, כשמתורגמנים דוברי אנגלית מתרגמים לאנגלית, בדיקה מקרוב של סוגי התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות-העל מצביעה על מגמה של שכיחות גבוהה של הפקת תיקונים עצמיים בתוכן (48.4%), שכיחות פחות גדולה של תיקונים עצמיים בסגנון (37.4%) ושכיחות נמוכה של תיקונים עצמיים בדקדוק (14.2%).

תיקונים עצמיים אצל מתורגמנים דוברי עברית

נתייחס בסעיף זה רק לתיקונים עצמיים שהפיקו מתורגמנים דוברי עברית בתרגמם לשפת האם ונבחן מה קורה לתיקונים העצמיים שלהם כשהם מתרגמים משפת האם.

טבלה מס' 32 מציגה את התיקונים העצמיים השכיחים כמשתנה תלוי בגורם הכיווניות. להלן הממצאים הקשורים למתורגמנים דוברי עברית:

טבלה 32: תיקונים עצמיים בקרב מתורגמנים דוברי עברית (סה"כ 519 תיקונים עצמיים)

סוג התיקון העצמי	שכיחות בתרגום לשפת האם	שכיחות יחסית בתרגום לשפת אם	שכיחות בתרגום לשפה השנייה	שכיחות יחסית בתרגום לשפה השנייה
התאמת מין ומספר	25	6.8	1	0.7
הצרכה	11	3.0	11	7.2
הטיית פועל	14	3.8	0	0
יידוע, סמיכות	13	3.6	0	0
ניסוח-מחדש	106	29.0	51	33.3
פונולוגיה	18	4.9	10	6.5
תיקון טעות אובייקטיבית	18	4.9	4	2.6
השלמת מידע	18	4.9	13	8.5
מורפו-תחבירי	6	1.6	7	4.6
פרסברציה	7	1.9	1	0.7
מילה נרדפת	59	16.1	12	7.8
קירבה סמנטית	50	13.7	30	19.6
מגנרי לספציפי ולהיפך	21	5.7	13	8.5
סה"כ	366	100.0	153	100.0

מנתונים אלה מצטיירת התמונה הבאה: מתורגמנים דוברי עברית המתרגמים לשפת האם שלהם יפיקו יותר תיקונים עצמיים של תיקוני התאמת מין ומספר (6.8% בתרגום לעברית לעומת 0.7% בתרגום לאנגלית), הטיית פועל (3.8% בתרגום לעברית לעומת 0% בתרגום לאנגלית), יידוע וסמיכות (3.6% בתרגום לעברית לעומת 0% בתרגום לאנגלית), תיקוני טעות אובייקטיבית (4.9% בתרגום לעברית לעומת 2.6% בתרגום לאנגלית), פרסברציה (1.9% בתרגום לעברית לעומת 0.7% בתרגום לאנגלית) ומילה נרדפת (16.1% בתרגום לעברית לעומת

7.8% בתרגום לאנגלית). לעומת זאת, מתורגמנים דוברי עברית המתרגמים משפתם האם שלהם יפיקו יותר תיקונים עצמיים של תיקוני הצרכה (7.2% בתרגום משפת האם לעומת 3.0% בתרגום לשפת האם), של ניסוח-מחדש (33.3% בתרגום משפת האם לעומת 29% בתרגום לשפת האם), של פונולוגיה (6.5% בתרגום משפת האם לעומת 4.9% בתרגום לשפת האם), השלמת מידע (8.5% בתרגום משפת האם לעומת 4.9% בתרגום לשפת האם), מורפו-תחבירי (4.6% בתרגום משפת האם לעומת 1.6% בתרגום לשפת האם), קירבה סמנטית (19.6% בתרגום משפת האם לעומת 13.7% בתרגום לשפת האם) והמרת מילה גנרית בספציפית (8.5% בתרגום משפת האם לעומת 5.7% בתרגום לשפת האם). בדיקה מקרוב של סוגי התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות-העל מצביעה על מגמה של שכיחות גבוהה של הפקת תיקונים עצמיים בסגנון (50.8%), שכיחות פחות גדולה של תיקונים עצמיים בתוכן (30.3%) ושכיחות נמוכה של תיקונים עצמיים בדקדוק (18.8%) כשמתורגמנים דוברי עברית מתרגמים לעברית. באופן דומה אך ביחסים יותר קרובים, כשמתורגמנים דוברי עברית מתרגמים משפת האם שלהם מסתמנת שכיחות גבוהה של תיקונים עצמיים בסגנון (49.6%), שכיחות פחות גדולה של תיקונים עצמיים בתוכן (37.9%) ושכיחות נמוכה של תיקונים עצמיים בדקדוק (12.5%). יש לציין שבקרב דוברי העברית משתנה הכיווניות שומר על פער קבוע בין תיקוני הסגנון, המגיעים לשכיחות כוללת של 50% מסך התיקונים העצמיים, לבין תיקוני התוכן והדקדוק.

לסיכום, כיווניות נמצאה כמשתנה מכריע בהפקת סוגי תיקונים עצמיים. בדיקה מקרוב של סוגי התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות-העל מצביעה על שבקרב מתורגמנים דוברי אנגלית המתרגמים משפת האם יצביעו התיקונים על יחס של תיקוני תוכן (51%) > תיקוני דקדוק (32%) > תיקוני סגנון (17%). יחס זה משתנה כשמתורגמנים דוברי אנגלית מתרגמים לשפת האם ומוצג כדלהלן תיקוני תוכן (48.4%) > תיקוני סגנון (37.4%) > תיקוני דקדוק (14.2%). בקרב מתורגמנים דוברי עברית המתרגמים לשפת האם יהיה היחס בין קטגוריות-העל של התיקונים העצמיים שווה בתרגמם לשפת אמם ובתרגמם לשפה האנגלית כדלהלן: תיקוני סגנון > תיקוני תוכן > תיקוני דקדוק.

מעבר לתיקונים עצמיים המופקים עקב הבדלים תלויי שפה (תיקוני התאמת מין ומספר בעברית, למשל) מצאנו כי מתורגמנים המתרגמים לשפת האם מפיקים באופן כללי הרבה יותר תיקונים עצמיים מאשר מתורגמנים המתרגמים לשפתם השנייה 74.4% לשפת האם לעומת 25.6% לשפה השנייה). מתורגמנים דוברי אנגלית מפיקים יותר תיקוני ניסוח-מחדש, השלמת מידע והמרת מילים גנריות בספציפיות בתרגמם לשפת אמם. מתורגמנים דוברי עברית מפיקים יותר תיקוני מין ומספר, ומילה נרדפת. בתרגום לשפה השנייה תיקון עצמי מהסוג של קירבה סמנטית נמצא כשכיח ביותר (14% יותר תיקונים של קירבה סמנטית בקרב דוברי אנגלית המתרגמים לשפה השנייה מאשר כשהם מתרגמים לשפה הראשונה, ו-6% יותר תיקונים של קירבה סמנטית בקרב דוברי עברית המתרגמים לשפה שנייה מאשר כשהם מתרגמים לשפה הראשונה).

4.4 שכיחות תיקונים עצמיים תלוי שפת היעד

הממצאים בפרק זה באים לענות על השאלות הבאות:

- באיזו מידה תלויה שכיחות סוגי התיקונים העצמיים בשפת היעד?
- באיזו מידה תלוי אורך יחידת התיקון בשפת היעד?

טבלה מס' 33 מציגה את התפלגות התיקונים העצמיים על-פי שפת היעד:

טבלה 33: שכיחות תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי שפת היעד (סה"כ 758 תיקונים עצמיים)

סוג התיקון העצמי	שכיחות לשפת היעד אנגלית	שכיחות יחסית לשפת היעד אנגלית	שכיחות לשפת היעד עברית	שכיחות יחסית לשפה היעד עברית
התאמת מין ומספר	1	0.3	32	7.9
הצרכה	12	3.4	13	3.2
הטיית פועל	22	6.3	17	4.2
יידוע, סמיכות	1	0.3	14	3.4
ניסוח-מחדש	106	30.2	111	27.3
פונולוגיה	36	10.3	24	5.9
תיקון טעות אובייקטיבית	21	6.0	24	5.9
השלמת מידע	31	8.8	18	4.4
מורפו-תחבירי	11	3.1	6	1.5
פרסברציה	10	2.8	8	2.0
מילה נרדפת	19	5.4	61	15
קירבה סמנטית	56	16	58	14.3
מגנרי לספציפי ולהיפך	25	7.1	21	5.2
סה"כ	351	100.0	407	100.0

מהנתונים מתקבלת התמונה הבאה :

גרף 13: שכיחות תיקונים עצמיים כמשתנה תלוי שפת יעד

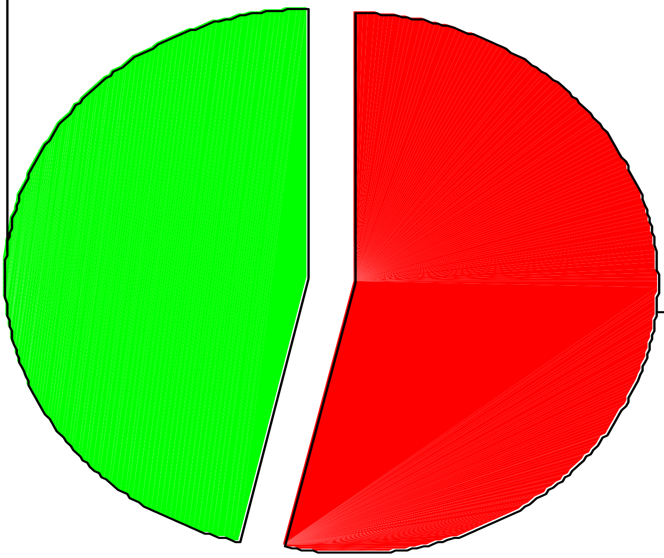

סך התיקונים העצמיים כמשתנה התלוי בשפת היעד נמצא קרוב בתרגום לשתי השפות. הממצא מצביע על תופעה מעניינת והיא : בתרגום סימולטני בין זוג השפות עברית ואנגלית השכיחות היחסית של התיקונים העצמיים שמפיקים מתורגמנים במהלך התרגום לכל אחת משתי שפות היעד הנה כמעט זהה (53.6% לעומת 46.4% והפער עומד על שבעה אחוזים יותר תיקונים עצמיים בתרגום לשפת היעד עברית). תיקונים עצמיים מסוג התאמת מין ומספר, יידוע וסמיכות, ומילה נרדפת שכיחים יותר בתרגום לעברית מאשר בתרגום לאנגלית. כאן המקום לציין שבתרגום לעברית בולט התיקון העצמי מסוג התאמת מין ומספר, וזאת עקב ההבדלים בין שפות אלו. בעברית ישנה דרישה להתאמת מין ומספר שלא כמו באנגלית. תיקונים עצמיים כמו : הצרכה, תיקון טעות אובייקטיבית, מורפו-תחבירי ופרסברציה מופיעים בשכיחות דומה בשתי שפות היעד (ראה פירוט בהמשך). תיקונים עצמיים מסוג הטיית פועל, ניסוח-מחדש, פונולוגיה, השלמת מידע, קירבה סמנטית והמרת מילה גנרית בספציפית שכיחות יותר בתרגום לאנגלית מאשר בתרגום לעברית. כאן המקום לציין שבתרגום לאנגלית בולט התיקון העצמי מסוג השלמת מידע, וזאת עקב ההבדלים בזוג שפות אלו, בעברית קודם שם העצם לשמות התואר ובאנגלית קודמים שמות התואר לשם העצם,

לכן, בתרגום מעברית לאנגלית ישמע המתורגמן קודם את שם העצם וגם יפיק אותו לפני שיקלוט את שמות התואר בשפת המקור ויאלץ להפיק תיקון עצמי בתרגום לאנגלית על מנת להקדים את שמות התואר לשם העצם. דוגמא מתוך רבות אחרות בקורפוס מוצגת להלן :

שפת מקור	**שפת יעד**
כל אחד ניסה אם כן למצוא את המשותף ואת **ההשלכות הטקטיות האסטרטגיות**.	Each try to find [the implications] **the tactical and strategic implications.**

בדוגמא ניתן לראות כי המתורגמן הספיק להפיק את "the implications" בשפת היעד אנגלית אך תיקן ל"the tactical and strategic implications" כדי להשלים את שמות התואר "הטקטיות האסטרטגיות" שקלט משפת היעד.

4.4.1 תיקונים עצמיים שכיחים בתרגום לעברית

מהנתונים שבטבלה 34 מתקבלת התמונה הבאה :

גרף 14: תיקונים עצמיים בתרגום לעברית

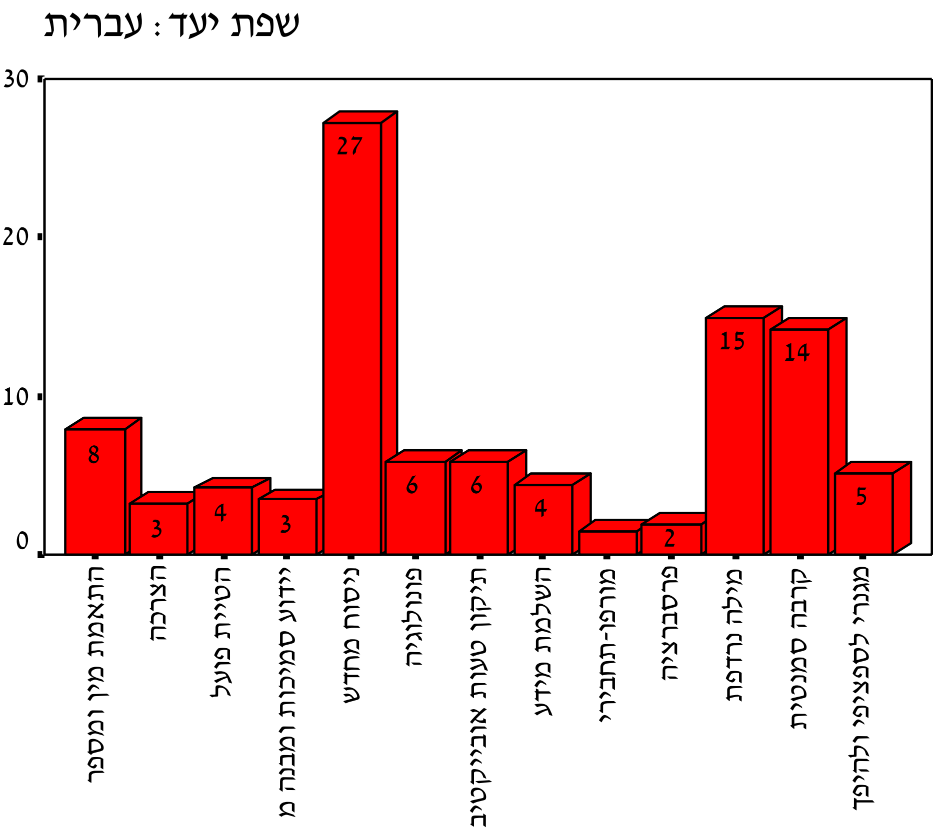

ההבדל הקיים בשכיחויות התיקונים העצמיים עשוי להיות תלוי בתיקונים עצמיים שמקורם בתכונות הייחודיות לכל שפה. לדוגמא: תיקונים של התאמת מין ומספר שכיחים יותר בתרגום לשפת היעד עברית (7.9%) מאשר בתרגום לשפת היעד אנגלית (0.3%). ממצא זה הנו הגיוני לאור הידוע לנו על השפה העברית הדורשת ציון המין הדקדוקי של הפעלים (ראה: שלום ואבינון, 1999: 16) ולכן דורשת התאמה כזו בתרגום, לדוגמא:

שפת מקור	שפת יעד
… what kind of population should live there ...	... איזה סוג אוכלוסייה [צריך] **צריכה** לחיות שם ...

תיקון עצמי מסוג הצרכה נמצא בשכיחות כמעט זהה בתרגום לשתי שפות היעד (3.2% לעומת 3.4%). משמע, בעברית, היחס הכמותי הקטן מאוד של מיליות המגיע לכדי 500 פריטים המהווים פחות מ-0.2% (שלום ואבינון, 1999: 17) מכלל חלקי הדיבור בלשון העברית לא עומד ביחס ישר לכמות התיקונים העצמיים המופקים בגינם במהלך תרגום סימולטני בין זוג שפות אלה.

תיקונים מהסוג של מילה נרדפת שכיחים יותר בתרגום לעברית (15%) מאשר בתרגום לאנגלית (5.4%). הבדל זה עשוי להיות תלוי בצורך "למלא את החסר" בין קליטת המסר החדש מאנגלית ועיבודו לעברית מאחר שמספר המילים הנדרשות להעברת מסר באנגלית הנו רב יותר ממספר המילים הנדרשות להעברת אותו המסר בעברית.

4.4.2 תיקונים עצמיים שכיחים בתרגום לאנגלית

מהנתונים מתקבלת התמונה הבאה :

גרף 15 : תיקונים עצמיים בתרגום לאנגלית

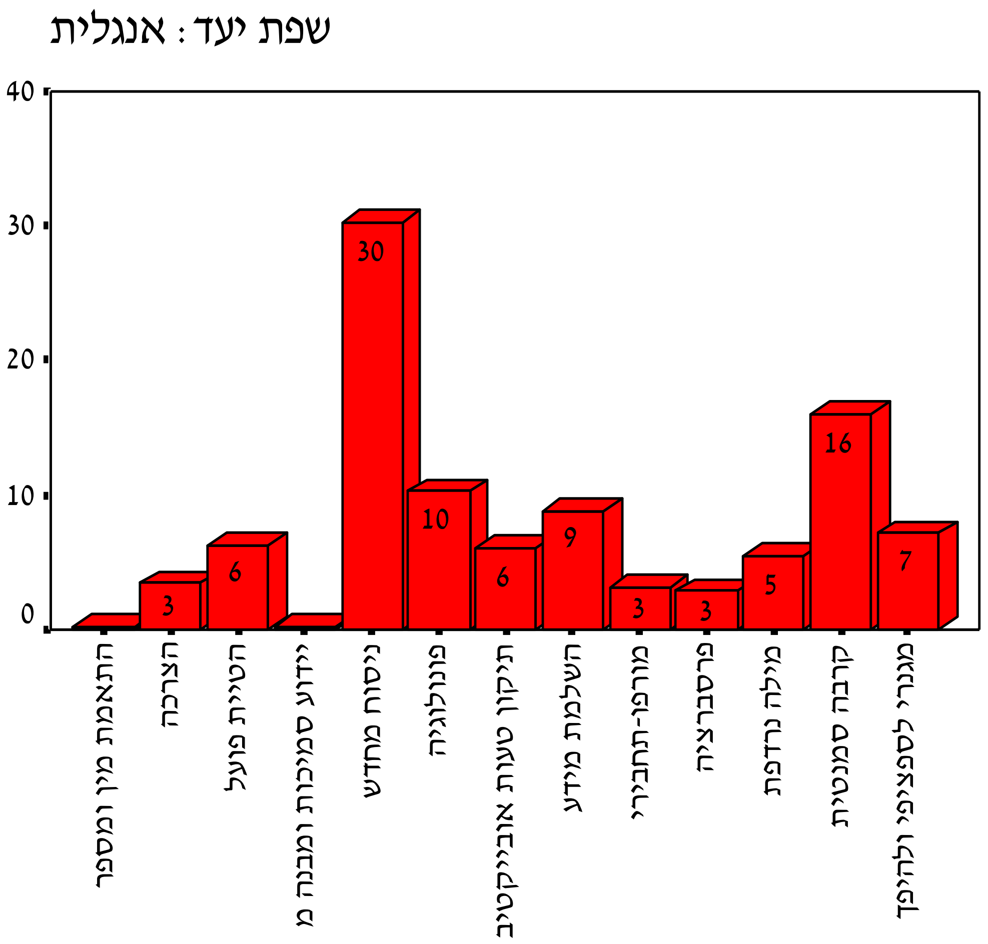

הבדל הבולט מתוך הנתונים בטבלה מתייחס לתיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש. נמצא שבתרגום לאנגלית מנסחים מחדש המתורגמנים יותר (30.2%) מאשר כשהם מתרגמים לעברית (27.3%).

תיקונים עצמיים מסוג פונולוגיה תכופים יותר בתרגום לאנגלית (10.3%) מאשר בתרגום לעברית (5.9%), לדוגמא :

שפת מקור	שפת יעד
... לעסוק בהיערכות לטיפול באזור לאחר אירוע חמ״ס ...	… this is how certain [reason] **region** is supposed to be handled ...

תופעה זו הנה מעניינת ודורשת מחקר נוסף לבירור הגורמים לה. גם תיקונים עצמיים מסוג השלמת מידע תכופים יותר בתרגום לאנגלית (8.8%) מאשר בתרגום לעברית (4.4%), לדוגמא:

שפת מקור	שפת יעד
... שדור שקיבל את התורה כמקור של השראה ...	… a generation that has accepted [the Torah] **the Bible** as a source of inspiration …

סיבה אחת להבדל נעוצה אולי בעובדה שכל התרגומים במחקר התבצעו בארץ לקהל שהוא לא דובר עברית ומן הסתם גם לא מכיר מקרוב תכנים הלקוחים מההווי הארץ-ישראלי שהצריך יותר השלמות מידע לאוזני המאזינים. תיקונים עצמיים מסוג המרת מילים גנריות בספציפיות תכופים יותר בתרגום לאנגלית (7.1%) מאשר בתרגום לעברית (5.2%). תיקונים עצמיים מסוג הטיית פועל תכופים יותר בתרגום לאנגלית (6.3%) מאשר בתרגום לעברית (4.2%). תיקונים עצמיים מסוג קירבה סמנטית שכיחים יותר בתרגום לאנגלית (7.1%) מאשר בתרגום לעברית (5.2%).

לסיכום, כאן המקום לציין שניסוח-מחדש הוא תיקון שכיח בתרגום לשפת היעד אנגלית. להלן שלוש טבלאות המסכמות באלו תיקונים עצמיים ישנה שכיחות שווה בין שתי השפות, באלו אחרים שכיחות גדולה יותר בשפה אחת לעומת השנייה על-פי שפת היעד (במחקר הנוכחי נקבעו הבדלים בשכיחויות כמשמעותיים אם היה הפרש של לפחות שני אחוזים בין השכיחויות):

טבלה 34: תיקונים עצמיים בשכיחות שווה בתרגום בין צמד השפות עברית ואנגלית

תיקונים עצמיים	שכיחות יחסית בתרגום לאנגלית	שכיחות יחסית בתרגום לעברית
הצרכה	3.4	3.2
תיקון טעות אובייקטיבית	5.9	6
מורפו-תחבירי	1.5	3.1
פרסברציה	2	2.8

הממצאים מצביעים על כך שללא קשר לשפת היעד ישנם תיקונים עצמיים שיהיו שווים בשכיחותם בתרגום לשתי השפות בצמד השפות עברית ואנגלית, תיקונים אלה הם (לפי סדר יורד): תיקון טעות אובייקטיבית, הצרכה, פרסברציה ומורפו-תחבירי.

טבלה 35: תיקונים עצמיים בשכיחות גבוהה יותר בתרגום לאנגלית

תיקונים עצמיים	**שכיחות יחסית בתרגום לאנגלית**	**שכיחות יחסית בתרגום לעברית**
הטיית פועל	6.3	4.2
ניסוח-מחדש	30.2	27.3
פונולוגיה	10.3	5.9
השלמת מידע	8.8	4.4
קירבה סמנטית	16	14.3
מגנרי לספציפי	7.1	5.2

הממצאים מצביעים על כך שבתרגום לאנגלית ישנם יותר תיקונים (לפי סדר יורד) של השלמת מידע, פונולוגיה, ניסוח-מחדש, הטיית פועל, קירבה סמנטית ותיקונים עצמיים של המרת מילים גנריות בספציפיות.

טבלה 36: תיקונים עצמיים בשכיחות גבוהה יותר בתרגום לעברית

תיקונים עצמיים	**שכיחות יחסית בתרגום לאנגלית**	**שכיחות יחסית בתרגום לעברית**
התאמת מין ומספר	0.3	7.9
יידוע וסמיכות	0.3	3.4
מילה נרדפת	5.4	15

הנתונים מצביעים על כך שבתרגום לעברית ישנם יותר תיקונים (לפי סדר יורד) של מילה נרדפת, התאמת מין ומספר ויידוע וסמיכות.

4.5 התפלגות אורך יחידות התיקונים העצמיים

עבודתו של המתורגמן כרוכה במאמץ קוגניטיבי ניכר. על-פי הנחה זו ניתן היה להניח שהמתורגמנים יפיקו תיקונים מיידיים (החלפת לֶמָה מיידית) שלא כרוכים בהפקה חוזרת של מילים שהובעו כבר (תיקונים לאחור). במקרים בהם המתורגמן כן מפיק תיקון עצמי שכרוך בהבעה חוזרת של מילים שהובעו כבר ניתן היה להניח שהמתורגמנים יעדיפו להמיר מילה אחת מתוך קבוצת המילים על פני ניסוח-מחדש המשנה את פריטי העץ התחבירי.
להלן הטבלה המתארת את החלוקה של אורך יחידות התיקון:

טבלה 37: שכיחות אורך יחידות התיקון (A, B, C)

אורך יחידת התיקון העצמי	**שכיחות מוחלטת**	**שכיחות יחסית**
תיקון מיידי להחלפת לֶמה שלמה או חלקית (A)	269	35.5
תיקון לאחור לשם החלפת לֶמה (B)	239	31.5
תיקון לאחור לשם ניסוח-מחדש (C)	250	33.0
סה"כ	758	100

מהנתונים מתקבלת התמונה הבאה :

גרף מס' 16 : שכיחות אורך יחידות התיקון: תיקונים מיידיים, תיקונים לאחור לשם החלפת לֶמה ותיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי (סה"כ 758 תיקונים עצמיים)

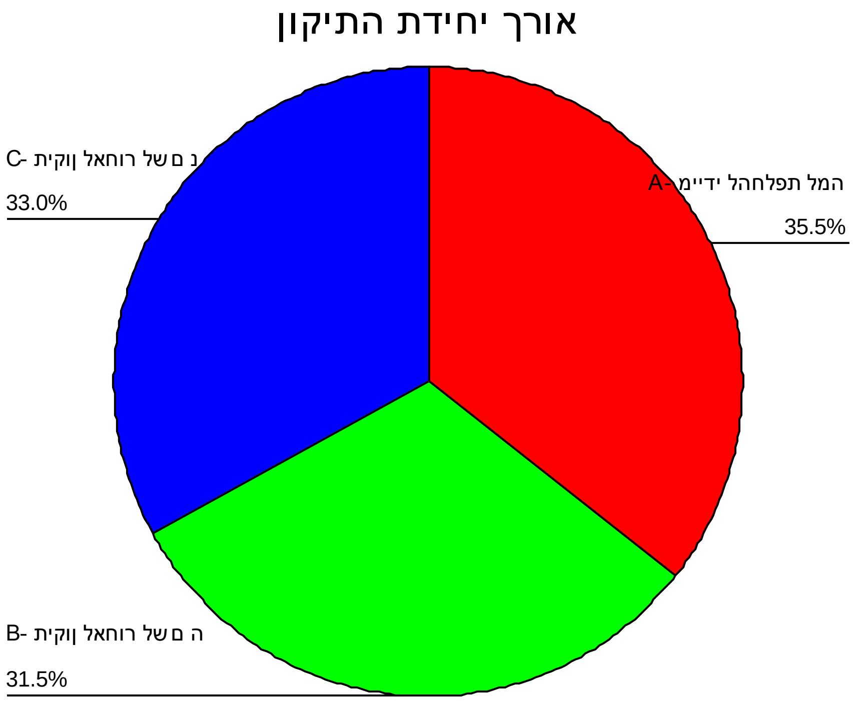

תמונה זו מצביעה על תופעה מעניינת של שימוש במידה דומה בשלוש אורך יחידות התיקון (ראה סעיף 2.1.3.3). מתורגמנים נוטים לתקן בתיקונים מיידיים, בתיקונים לאחור לשם החלפת לֶמה ובתיקונים לאחור לשם שינוי מבנה העץ התחבירי בשכיחות שווה יחסית. עם זאת, התבוננות נוספת בנתונים מראה על הבדלים, קטנים ככל שיהיו, בין השלושה : תיקונים מיידיים הכרוכים בהחלפה מיידית של מילה באחרת (35.5%), שכיחים בארבעה אחוזים יותר מתיקונים לאחור לשם החלפת מילה באחרת (31.5%). כלומר ניתן לומר שמתורגמנים המתרגמים בזוג השפות אנגלית ועברית מעדיפים מעדיפים להמיר לֶמה בלֶמה אחרת (תיקונים מיידיים ותיקונים לאחור הממירים רק לֶמה אחת אך לא משנים את פריטי העץ התחבירי) ב- 67% מהמקרים. דרך שנייה לקרוא את הנתונים היא לציין שהמתורגמנים מעדיפים תיקון לאחור ב-64.5% מהמקרים, כשהתיקונים המיידיים מהווים את השליש הנותר. כלומר, ב- 65% מהמקרים מעדיפים המתורגמנים לחזור ולהפיק מילים שכבר הגו על פני המרת לֶמה אחת מבלי לחזור ולהפיק מילים שנהגו.

דיון בממצאים

המשמעות של השכיחות השווה של אורך יחידת התיקון העצמי

בהנחה שהמתורגמנים נמצאים תחת לחץ קוגניטיבי אדיר במהלך התרגום הסימולטני, הממצא המצביע על כך ש-60% מהתיקונים העצמיים כרוכים בלהביע קבוצת מילים שנהגו כבר לשם ביצוע התיקון מעלה שאלות לגבי השפעתו של אורך יחידת התיקון על משתנה הזמן בתהליך התרגום הסימולטני. היינו מצפים שמתורגמנים יעדיפו להפיק יותר תיקונים מיידיים ופחות תיקונים לאחור האורכים פרק זמן ארוך יותר (באלפיות השנייה, כמובן). במילים אחרות, הרי המתורגמן נמצא במצב של קליטת מידע ופליטת מידע בו-זמנית, על-ידי תיקון לאחור המתורגמן "מבזבז" את זמנו בתיקונים ארוכים ובכך "מפסיד" מסרים בשפת המקור מאחר שב-כ-60% אחוזים ממקרי התיקון העצמי הוא עסוק בהפקת משפט שאותו כבר הגה.

אורך יחידת התיקון העצמי תלוי כיווניות

להלן הממצאים הקשורים לקטגוריית אורך יחידת התיקון, דהיינו, תיקונים מידיים להחלפת לֶמָה שסומנו במחקר הנוכחי באות A, תיקונים לאחור להחלפת לֶמָה שסומנו במחקר הנוכחי באות Bותיקונים לאחור לשינוי פריטי העץ התחבירי שסומנו במחקר הנוכחי באות C, כמשתנים התלויים בכיווניות.

טבלה 38: אורך יחידת התיקון תלוי כיווניות

כיווניות	שכיחות מוחלטת בתרגום לשפת האם	שכיחות יחסית בתרגום לשפת האם	שכיחות מוחלטת בתרגום לשפה השנייה	שכיחות יחסית בתרגום לשפה השנייה
תיקון מיידי A סה"כ 269	201	36	68	35
תיקון לאחור B סה"כ 239	192	34	47	24
תיקון לאחור C סה"כ 250	171	30	79	41

מהנתונים מצטיירת התמונה הבאה :

גרף מספר 17: אורך יחידת התיקון בתרגום לשפת האם

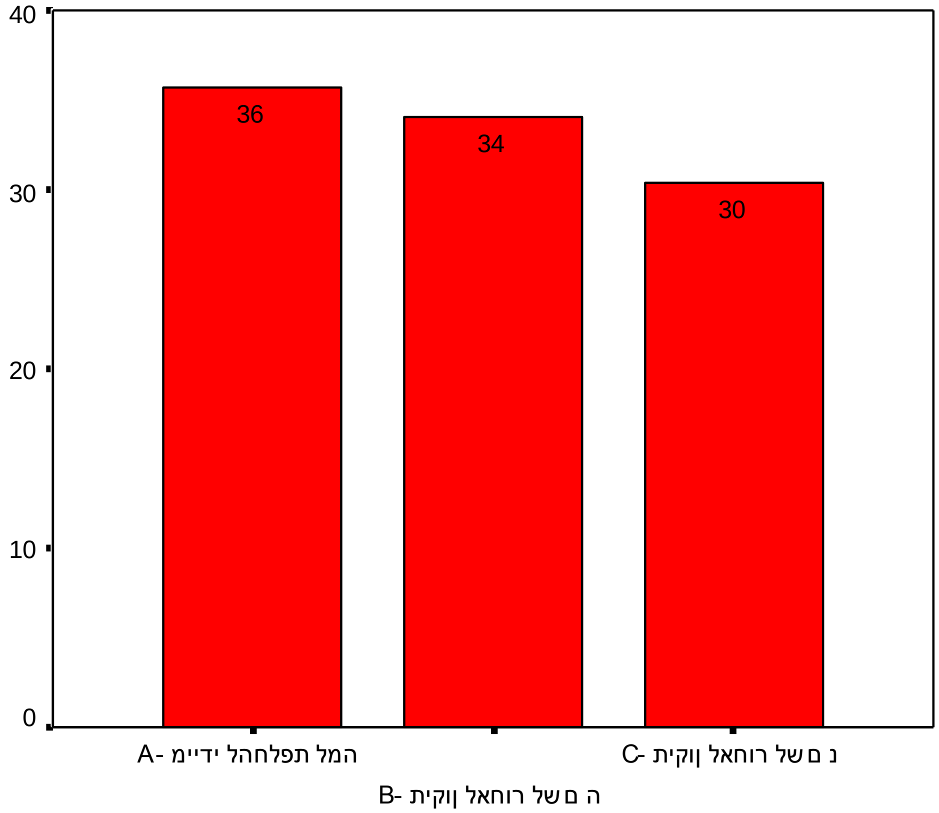

אורך יחידת התיקון מתקצר בתרגום לשפת האם, כלומר המתורגמן יפיק יותר תיקונים מיידיים (36%) ופחות תיקונים לאחור לשם החלפת למה (34%), או לשם שינוי פריטי העץ התחבירי (30%). בהיבט של החלפת לֶמָה בלבד נראה שבתרגום לשפת האם החלפת למה שכיחה יותר (70%) מאחר שתיקון לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי מגיע לשכיחות של 30% בלבד.

גרף מספר 18: אורך יחידת התיקון בתרגום לשפה השנייה

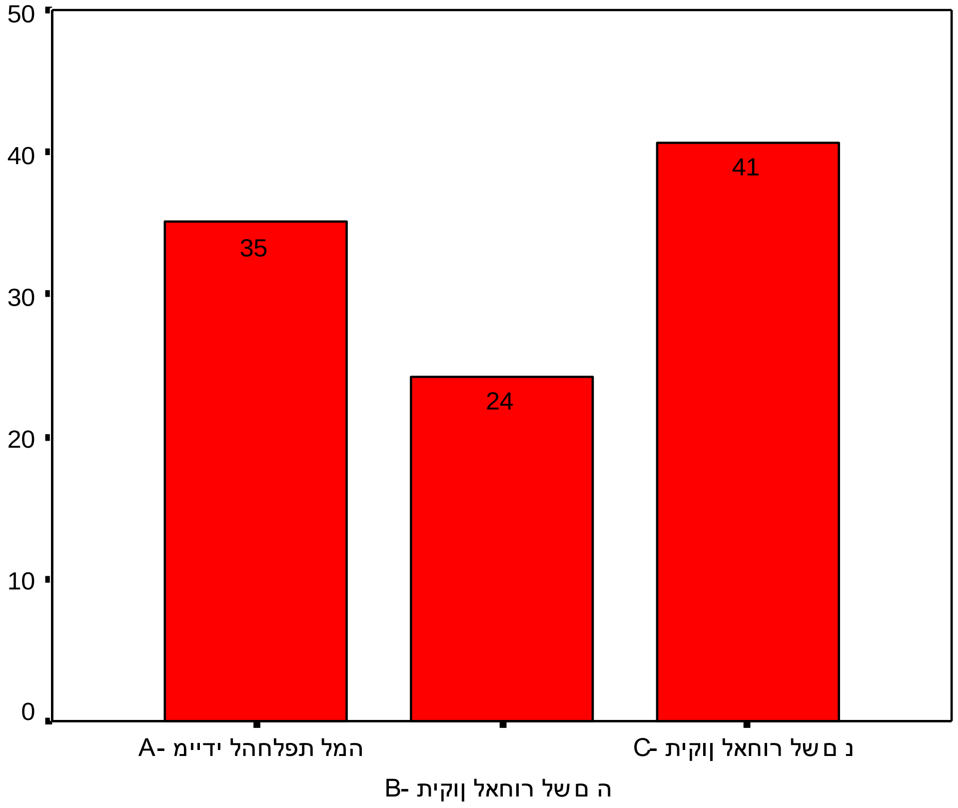

יחידת התיקון מתארכת בתרגום לשפה השנייה, כלומר המתורגמן יפיק יותר תיקונים לאחור לשם שינוי העץ התחבירי (41%) ופחות תיקונים מיידיים (35%). בהיבט של החלפת לֶמָה בלבד אם נחבר את השכיחות היחסית של התיקונים המיידיים והתיקונים לאחור לשם החלפת למה נראה שבתרגום לשפה השנייה החלפת למה, בכל זאת, שכיחה יותר (59%). משמע, תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי, פעולה מורכבת יותר מהפעולה של המרת למה בלבד, שכיחה פחות.

לסיכום: ממצאים אלה הנם מעניינים ביותר מאחר שהם מצביעים על השפעת משתנה הכיווניות על אורך יחידות התיקון העצמי. לשון אחר, מתורגמן המתרגם לשפתו הראשונה יפיק פחות תיקונים לאחור לשם המרת פריטי העץ התחבירי מאשר מתורגמן המתרגם לשפתו השנייה. ניתן לראות כי בתרגום לשפת האם המתורגמנים מתקנים יותר תיקונים מיידיים מאשר תיקונים לאחור לשם המרת למה. יחס זה משתנה בתרגום לשפה השנייה בו מתקנים יותר תיקונים לאחור לשם שינוי העץ התחבירי מאשר תיקונים מיידיים. תיקונים לאחור – לשם החלפת לֶמָה – שכיחים יותר בתרגום לשפת האם (34%) מאשר בתרגום לשפה השנייה (24%). לעומת זאת, תיקונים לאחור – לשם שינוי פריטי העץ התחבירי – שכיחים יותר

בתרגום לשפה השנייה (41%) מאשר בתרגום לשפת האם (30%). משמע, תיקונים עצמיים בתרגום לשפה השנייה אורכים יותר זמן ועשויים להשפיע על איכות התרגום, סוגיה שיש לבדוק במחקר אחר.

אורך יחידת התיקון העצמי תלוי שפת היעד

להלן הממצאים הקשורים לקטגוריית אורך יחידת התיקון, דהיינו, תיקונים מידיים להחלפת לֶמָה שסומנו במחקר הנוכחי באות A, תיקונים לאחור להחלפת לֶמָה שסומנו במחקר הנוכחי באות Bותיקונים לאחור לשינוי פריטי העץ התחבירי שסומנו במחקר הנוכחי באות C, כמשתנים התלויים בשפת היעד.

גרף מספר 19: אורך יחידת התיקון תלוי שפת יעד תרגום לעברית

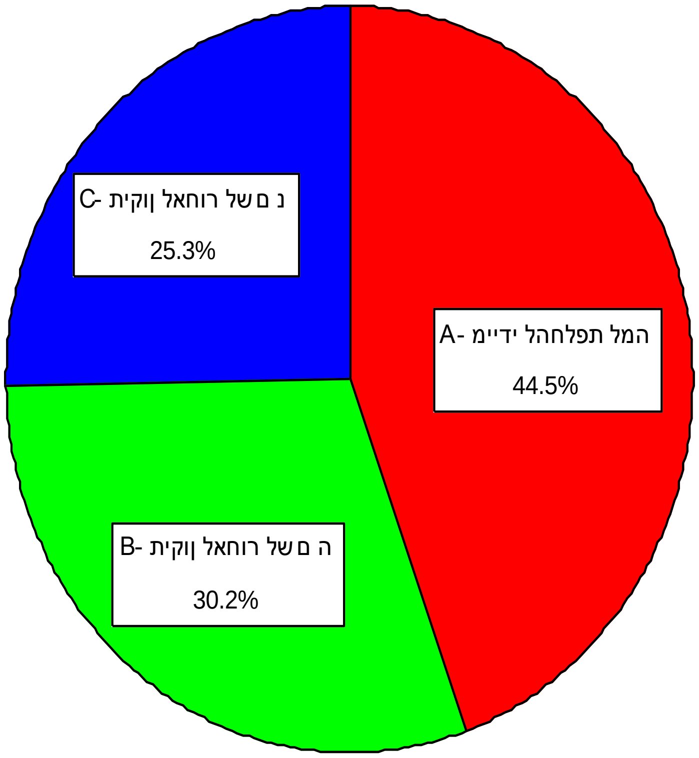

גרף מספר 20: אורך יחידת התיקון בתרגום לאנגלית

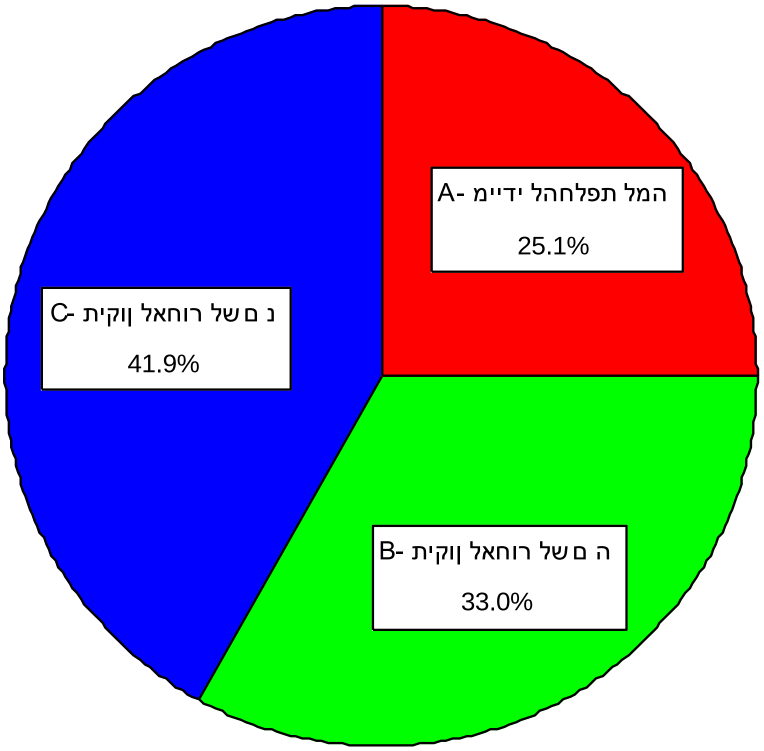

הנתונים מראים שבתרגום לעברית נוטים המתורגמנים להפיק 44.5% תיקונים מסוג A לעומת 25.1% תיקונים מיידיים בקרב המתרגמים לאנגלית. בתרגום לעברית נוטים המתרגמים להפיק תיקונים לאחור לשם המרת למה ב- 30.2% מהמקרים לעומת 33% בתרגום לאנגלית. בתרגום לעברית נוטים המתורגמנים להפיק 25.3% תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי לעומת 41.9% תיקונים כאלה בקרב המתרגמים לאנגלית. משמע, משתנה שפת היעד מהווה משתנה מכריע בסוגיית אורך יחידת התיקון. ככלל, בתרגום לעברית יהיה יחס אורך יחידת התיקון C< B<A לעומת יחס של A<B<C בתרגום לאנגלית. תיקונים מיידיים משמשים את המתורגמנים יותר כשהם מתרגמים לעברית ופחות כאשר המתורגמנים מתרגמים לאנגלית, תיקונים לאחור לשם המרת לֶמה משמשים את המתורגמנים בשתי שפות היעד בשכיחות שווה. לשון אחר, שפת היעד אינה מהווה משתנה משפיע לגבי אורך יחידת התיקון הכרוכה בהפקה חוזרת של מילים שהופקו במשפט.

ולבסוף, על-פי הנתונים נראה שכששפת היעד היא אנגלית נוטים המתורגמנים לתקן תיקונים לאחור ולשנות את פריטי העץ התחבירי.

לסיכום, לגבי אורך יחידת התיקון, מצאנו שבאופן כללי מתורגמנים מתקנים בכל יחידות האורך שמנינו: תיקון מיידי, תיקון לאחור לשם החלפת לֶמה ותיקון לאחור לשם המרת פריטי העץ התחבירי של המשפט, באופן שווה. אולם, הפרדת הנתונים לקבוצות על בסיס משתנה הכיווניות מצביעה על דפוסים ברורים של השפעת משתנה הכיווניות על אורך יחידת התיקון העצמי. תיקונים מיידיים (A) נמצאים בשכיחות דומה בתרגום לשפת האם או משפת האם (36% לעומת 35%); תיקונים לאחור לשם המרת למה (B) נמצאים בשכיחות גבוהה יותר בתרגום לשפת האם (34% לעומת 24%); ותיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי (C) נמצאים בשכיחות גבוהה יותר בתרגום לשפה השנייה. השאלה העולה על בסיס נתונים אלה היא האם יש ליחידות אורך התיקונים העצמיים השפעה על מידת שביעות הרצון של קהל המאזינים מהתרגום הסימולטני. במילים אחרות, האם תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי פוגמים בקוהרנטיות של המסר המועבר בשפת היעד? שאלה זו רלוונטית לתוכניות להכשרת מתורגמנים שמטרתם להכשיר מתורגמנים לספק תרגום קוהרנטי.

משתנה נוסף המתקשר לערכים השונים של יחידות אורך התיקון הוא משתנה שפת היעד. קשר זה נבדק על-ידי הפרדת הנתונים לקבוצות על בסיס משתנה שפת היעד שמצביעה על דפוסים ברורים של העדפה של תיקונים מיידיים בתרגום לעברית לעומת העדפה של תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי בתרגום לאנגלית.

אורך יחידת התיקון העצמי וסוגי התיקונים העצמיים

שאלת הקשר בין אורך יחידת התיקון לסוגי התיקונים העצמיים מתבקשץ בשלב זה. על-ידי פיצול קובץ הנתונים לערכים השונים של משתנה אורך יחידת התיקון בתוכנת SPSS נערכה בדיקת שכיחויות של סוגי התיקונים העצמיים ונמצא שיש קשר בין אורך יחידת התיקון העצמי לבין סוגי התיקונים העצמיים כפי שמראים התפלגויות הגרפים. כדי להקל על הקורא נציג תחילה דוגמאות מהקורפוס לכל סוג של אורך יחידת תיקון ולאחר מכן נציג את התפלגויות התיקונים המיידיים על-פי סוגי התיקונים.

טבלה 39: דוגמאות לתיקונים מיידיים

סוג התיקון העצמי	שפת מקור	שפת יעד
התאמת מין ומספר	So you are going to have a situation for every step the process and in a matter of a fact for the ingredients you describe the potential hazards and the potential preventive measures.	אנחנו גם נתאר [מהו] **מהי** הסכנה הגלומה בכל שלב.
הצרכה	The hazard analysis	ניתוח הסיכונים כולל

למעשה סדרת שאלות הקשורה [בְּ] **בַּ**אוכל הספציפי ובצורת עיבודו במפעל המסוים.	includes a series of questions appropriate to the specific food in process for the establishment. It's an example of questions and you need to design questions specific for the operations.	
[הקדמתי] **קדמתי** אותו בברכה במארס שעבר בפעם הראשונה	*	הטיית פועל
אין מדובר כאן לירידה בציפייה למגביות. זה קשור [לסכומים] **סכומי היתרה** שעברו למיינה מעבר לתקציב שניינה הייתה אמורה לקבל.	That's not a reduction in campaign anticipation that's a number representing when this was typed the excess amount that went to Nieana over the budget that Nieana was supposed to get.	יידוע, סמיכות
יכול להיות שנקודת הבקרה הקריטית תהיה טמפרטורה מסוימת. נגיד במקרה של ההמבורגר, הנקודה היא נקודה מסוימת. אבל [ישנה] **קורה** לפעמים שאנשים אינם מצליחים לאתר את נקודות הבקרה הקריטיות.	It may be a temperature. Let's say it's a temperature for cooking. Well we will take our hamburger again. **Now this could be a special case though.** There may be control points.	ניסוח-מחדש
יש לי מספר הצעות ספציפיות. בבתי הספר האלו כדאי היה לפתח תכניות [אוטו] **אודיו** ויזואליות להנחיית הלשון.	I have some very specific examples in mind. Schools in which for example there would be developed **audio-visual** materials as back up for the teaching of language, something that today almost doesn't exist.	פונולוגיה
... ואם יש דרישה פוטנציאלית למוצרי אותה חברה [אפשר] **אי אפשר** אי אפשר לקיים משמרת שנייה או שלישית.	… and to the extent that there is potential demand for the products of these firms second shifts and third shifts work **cannot be executed**.	תיקון טעות אובייקטיבית
בכל מקרה ... תממן את השתכנותם מחדש של יהודים מבריה"מ [בניו-יורק]	Either way … is financing through that	השלמת מידע

<u>בארה"ב</u>.	resettlement of Soviet Jews in New-York.	
כאן יש לנו הרבה מאוד מאוכלוסיית היעד של ישראל מופיעה וצריך להתייחס לזה [בחסכון] **<u>בחסכנות</u>** כי מה שאנחנו מקבלים כאן חינם זה המון הון אנושי שלא יכולנו אף לחלום עליו לפני שנים אחדות.	Here we have plain loads of Israel's future target population. He said you should **sparingly** because what you are getting here for free is a tremendous amount of human capital that you couldn't really dream about several years ago.	מורפו-תחבירי
אם למשל מדובר בעופות לא מבושלים חשוב לשאול על סלמונלה, קמפולה [בקטוֹר] **<u>בקטֶריה</u>** ומיקרואורגניזמים נוספים.	If you have raw poultry you are going to ask questions related to salmonela' campola **bactor** possibly restirian	פרסברציה
חשוב לבדוק את הגורמים [האינטרינזיים], **<u>הטבועים</u>** **<u>הגלומים</u>** במזון עצמו כלומר תכונותיו הפיזיות.	So you need to consider ingredients. You need to consider what you term intrinsic factors, these are physical characteristics of the food.	מילה נרדפת
Everything that this government has done during this period has been designed to stabilize the foundation but also to strengthen the [outside] **<u>external</u>** mechanisms.	*	קירבה סמנטית
אוניברסיטת תל-אביב בודקת עתה פתיחת מרכז ליזמות במחלקה למנהל עסקים בתל-אביב. הדבר נמצא כבר בתהליך במשך כשנה והכסף נמצא ואני מקווה [שהדבר] **<u>התוכנית</u>** תתחיל איפה שהוא בשבוע הבא אולי.	Tel-Aviv University is considering now the start of Entrepreneurs Center in the Faculty of Business in the faculty of management in Tel-Aviv. This thing has been in the process for the past year and I hope and the money is there and I hope **it's** going to start sometime next week.	מגנרי לספציפי ולהיפך

גרף 21: תיקונים עצמיים מיידיים

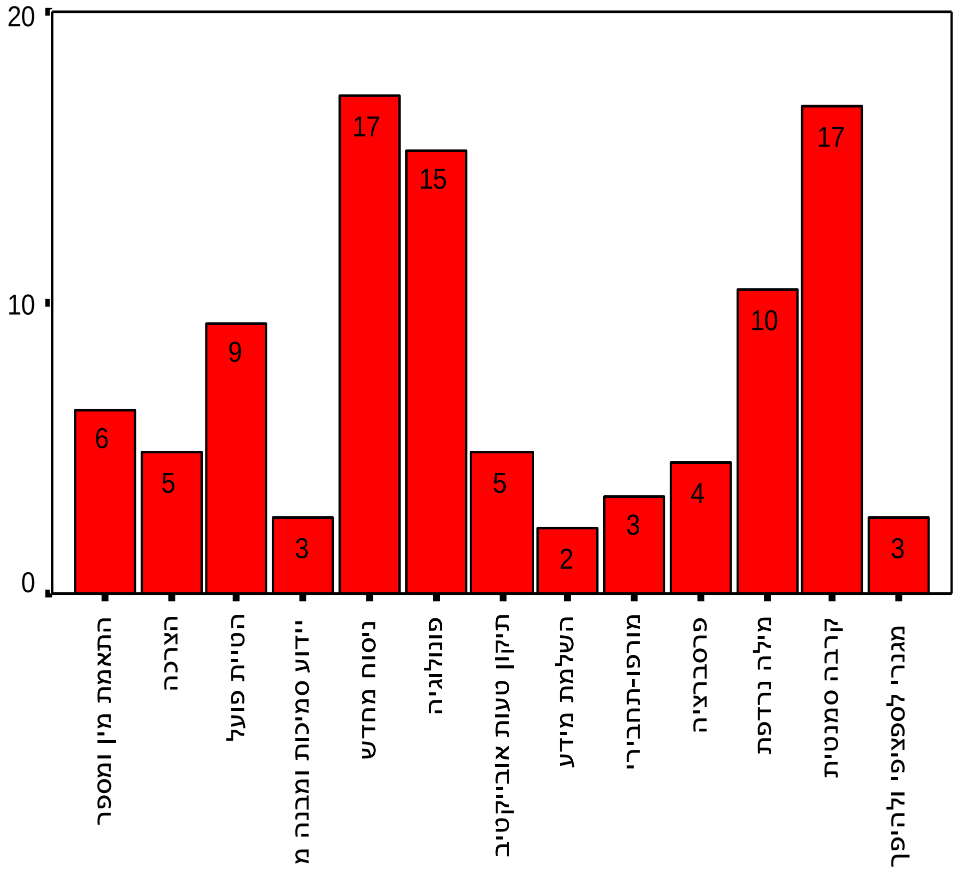

על-פי הנתונים ניתן לראות כי תיקונים מיידיים מופקים בכל סוגי התיקונים העצמיים ובייחוד בתיקונים מסוג קירבה סמנטית וניסוח-מחדש – מקרים בהם המיר המתורגמן פעלים באחרים שלא חלקו אותו שדה סמנטי, שלא היוו טעות אובייקטיבית, נראית לעין, מהמסר שהועבר בשפת המקור ושלא היו מילים נרדפות למילים המקוריות. גם תיקונים עצמיים מסוג פונולוגיה 15%, מילה נרדפת (10%), הטיית פועל (9%) והתאמת מין ומספר (6%) נעשים בשכיחות גבוהה בתיקונים מיידיים.

בטבלה הבאה נציג דוגמאות של תיקונים לאחור לשם המרת לֶמָה:

טבלה 40: דוגמאות לתיקונים לאחור לשם המרת למה

סוג התיקון העצמי	שפת מקור	שפת יעד
התאמת מין ומספר	… this thing gives me goose pimples	... [הדברים האלה עושה לי צמרמורת] **<u>הדברים האלה עושים לי צמרמורת</u>**.
הצרכה	… big immigration wave to Israel and elsewhere in the end succeeded …	... גל עליה גדול בישראל [ובמקום אחר] **<u>ולמקום אחר</u>** בסופו של דבר הצליח ...
הטיית פועל	we certainly affect the number of people who will stay …	... אנחנו [משפיעים על מספר האנ(...)] **<u>נשפיע על מספר האנשים</u>** שיישארו ...
יידוע, סמיכות	… the Israeli government has gone overboard in perpetuating economic illness in order to save people …	... שממשלת ישראל הגזימה [בקיום מחלה] **<u>בקיום המחלה</u>** כדי למנוע מוות כלכלי.
ניסוח-מחדש	… whether you are going to use raw milk at some stage?	... [אם אתה הולך להשתמש בחָלָ] **<u>האם אתה הולך להשתמש בחלב</u>** ...
פונולוגיה	… second shifts and third shifts work cannot be executed.	**<u>אי אפשר</u>** [להקים] **<u>אי אפשר לקיים</u>** משמרת שנייה או שלישית.
תיקון טעות אובייקטיבית	... והוא נמצא במרכז אוכלוסייה ...	… [it is situated] **<u>it is traveling</u>** through a highly populated area …
השלמת מידע	… that there is a certain amount of entrepreneurship	... [שיש איזו שהיא מידה] **<u>שיש כאן איזו שהיא מידה</u>** של יזמות ...
מורפו-תחבירי	*	Asking you to cut down on your expenses in order [to emerge] **<u>to reemerge</u>** in this period while the parties continue spending.
פרסברציה	… **industrialists** in Israel **say constantly** that this …	...הרי אנשי התעשייה בישראל [עומדים כ(...)] **<u>אומרים כל</u>** הזמן שזה ...
מילה נרדפת	… we may have other groups of immigrants and there is a coming out effect when the quantities that people are talking about now are going to appear.	... ויש איזה שהוא אפקט [של כמות] **של מצבור <u>של המון</u>**.
קירבה סמנטית	I don't talk necessarily about	אינני מדבר בהכרח על אנשים

	people who will **start high-tech businesses** …	[שיתחילו ב(...)] **<u>יפתחו עסקים</u>** של טכנולוגיה מתקדמת.
מגנרי לספציפי ולהיפך	and everybody who reads **the paper and reads about the studies** that are very quickly done now …	... וכל מי שקורא [על המחקרים] **<u>על הסקרים</u>** שנעשים עכשיו ...

גרף 22: תיקונים עצמיים לאחור לשם המרת למה

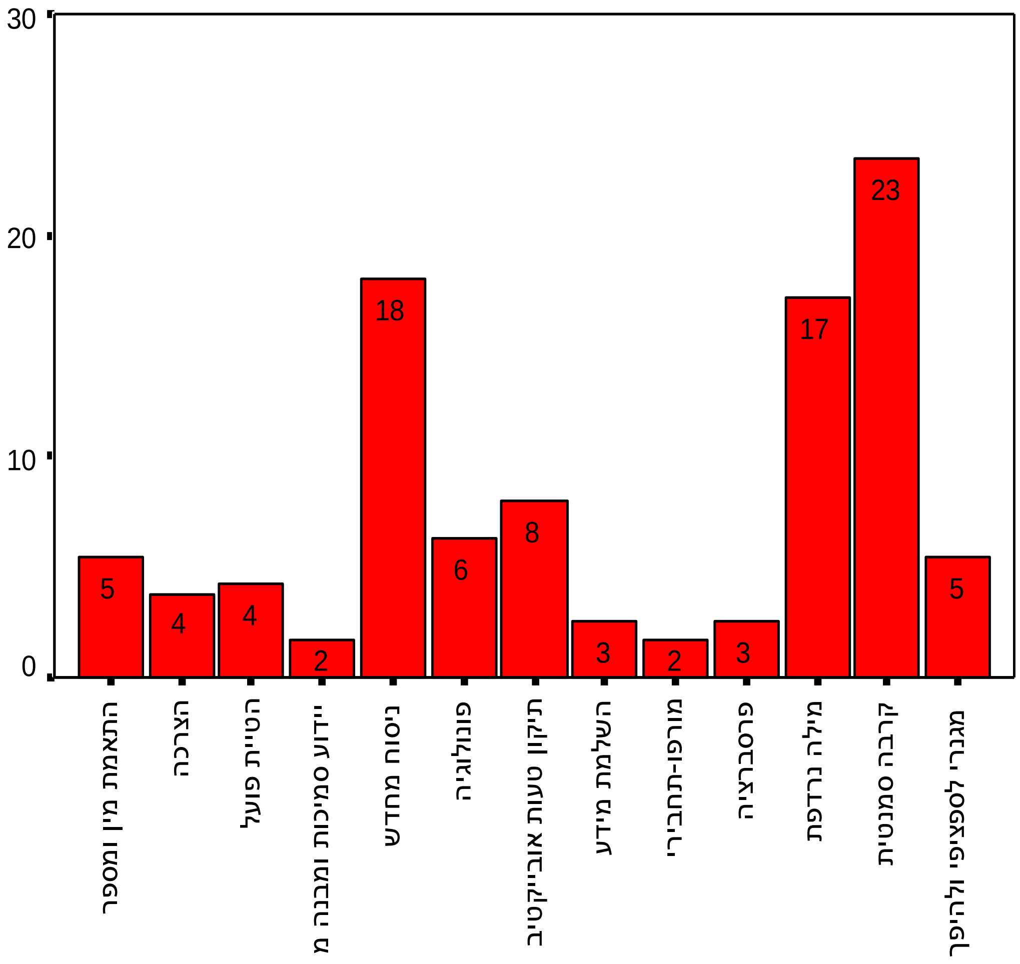

על-פי הנתונים ניתן לראות כי תיקונים לאחור לשם המרת למה בלבד מופקים בכל סוגי התיקונים העצמיים ובייחוד בתיקונים מסוג קירבה סמנטית (23%), ניסוח-מחדש (18%) ומילה נרדפת (17%) ופחות בסוגי התיקונים האחרים.

בטבלה הבאה נציג דוגמאות של תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי :

טבלה 41: דוגמאות לתיקונים עצמיים לשם שינוי פריטי העץ התחבירי

סוג התיקון העצמי	שפת מקור	שפת יעד
התאמת מין ומספר	… and her nominated performance in “Peggy Sue Got Married”--**the voice of Jessica Rabbit herself**--Miss Kathleen Turner.	... ותפקיד שעליו הייתה מועמדת לאוסקר פגי [...] [קולה] **קולו** של ג׳סיקה רביט **קולה** בכבודה ובעצמה הגברת קתלין טרנר.
הצרכה	**האם יש עתיד** לרעיונות הפדרליים על חורבות יוגוסלביה?	[Is there future] **is there a future** for the Federalist ideas on the ruins of Yugoslavia.
הטיית פועל	מחשבות גישות ודברים שנעשו, נעשו בעבר נעשים כיום ...	… **we had some we have already had some things** related to the past …
יידוע, סמיכות	*	… I think it is very important to distinguish […] Rabin’s path and the idea that is critical [for the Israeli] **for Israeli society** that you …
ניסוח-מחדש	As far as I could find, and I have talked to I don’t know 50 people in the government **in the past two or three weeks** …	ככל שאני הצלחתי למצוא ואני שוחחתי עם איזה חמישים אנשים בממשלה [לפני] **ועשיתי את השיחות האלה בשבועיים שלושה האחרונים**
פונולוגיה	*	[The other] **another question** that is very important …
תיקון טעות אובייקטיבית	For each step that you have identified with a **significant hazard** you ask first the question: …	לגבי כל שלב [שראיתם בו נקודת בקרה קריטית] או יותר נכון שראיתם בו ניתוח סיכון, אתם חייבים לשאול עצמכם סדרת שאלות ...
השלמת מידע	This report I am about to give you covers cash transfers to Israel from Keren-Hayesod campaigns throughout the world.	הדין וחשבון שאני עומד לתת לך מכסה העברות מזומנים לישראל [מקרן היסוד] ממגבית קרן היסוד [במ(...)] בכל רחבי העולם.
מורפו-תחבירי	זאת **פחות או יותר** ההיערכות האזורית שלנו המקומית ...	This is [approximately] **an approximate**

description of our …		
אני חושב שערפאת עכשיו לפחות צריך לגנות לפי נוסח ההסכם. [אנחנו יודעים שהוא לא יכול] **אנו מכירים בעובדה שהוא לא יכול** לשלוט ובאמת להשתלט על כל מי שפועל כאילו בשם אש"ף אבל הוא חייב על פי ההסכם לגנות לפחות.	*	מילה נרדפת
I'd like now to call upon Amos Ishai, chairman of the non-profit association, active in Haifa and the North, and he will be introducing as a person who represents a plant, [he will be introducing this subject], **he will be explaining** more about the association which has just been described.	אני מבקש את עמוס ישי, שהוא יושב ראש העמותה אשר פועלת באזור חיפה והקריות, **להציג** דרך משקפיים של איש המפעל את הנושא הזה של העבודה.	קירבה סמנטית
כל הפוטנציאל של המשק הישראלי הפוטנציאל לטכנולוגיה גבוהה לתשתית טכנולוגית טובה [את כל זה יש לתרגם] **את הפוטנציאל הזה יש לתרגם** למונחים של סחר בינלאומי.	All the advantage of the Israeli economy such as potential manpower for sophisticated industry […] technological and so on **should be translated** into terms of international trade.	מגנרי לספציפי ולהיפך

גרף 23: תיקונים עצמיים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי

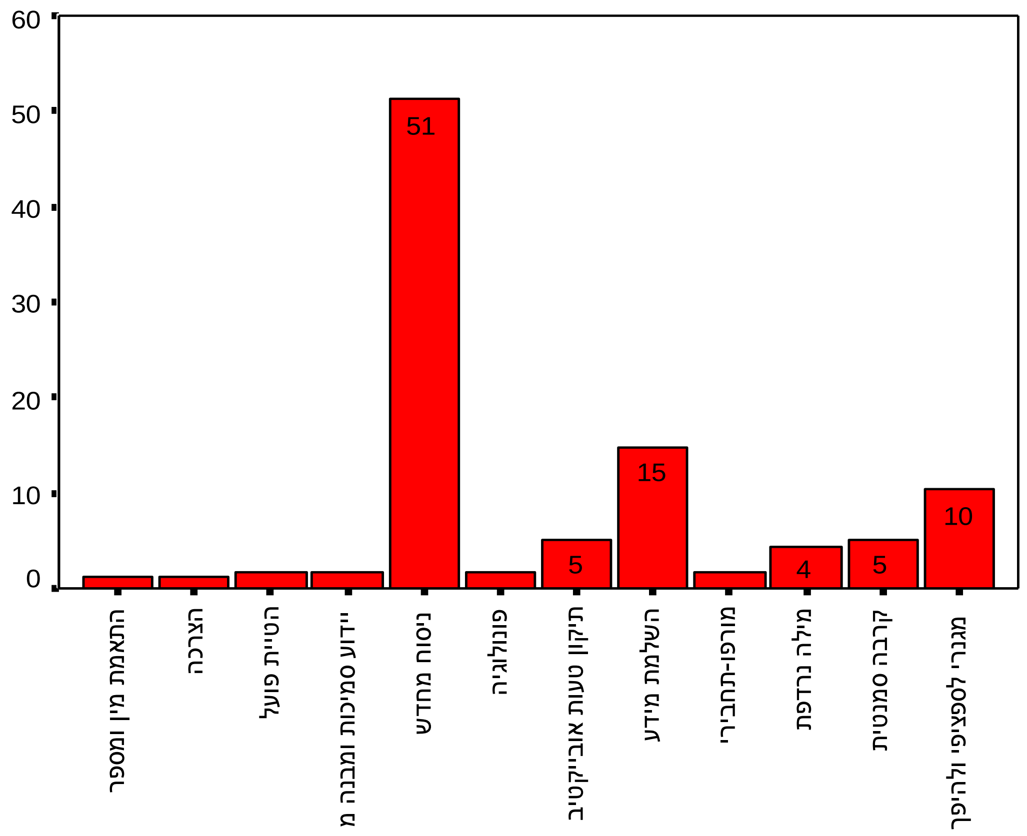

על-פי הנתונים ניתן לראות כי תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי מופקים בכל סוגי התיקונים העצמיים מלבד בתיקוני פרסברציה. עם זאת, יש לציין שתיקונים עצמיים השייכים לקטגוריית-העל דקדוק לא נערכים ביחידת אורך זו (כולם נמצאים בשכיחות נמוכה מ-2%), שלא כמו תיקוני הסגנון המגיעים לכלל 67% מסך התיקונים ביחידת אורך זו, רוב מכריע בולט.

הגרפים שהוצגו לבירור סוגיית הקשר בין אורך יחידות התיקון העצמי מצביעים על הדפוסים השכיחים בתיקונים עצמיים בתרגום הסימולטני בזוג השפות אנגלית ועברית, מה שחשוב לציין הוא שאין להסתפק בהצגת השכיחויות אלא יש גם לנסות להסביר, להדגים ולפרשן את השכיחויות באופן איכותני על מנת ללמוד על ההקשרים הלשוניים של דפוסי השימוש בשפה בקרב המתורגמנים. המחקר הנוכחי מתמקד בגילוי הדפוסים ובקשרים הקיימים בין סוגי התיקונים העצמיים לבין אורך יחידת התיקון . אי-לכך, נציג כאן טבלה המסכמת את הקשר המסתמן בין אורך יחידות התיקון לבין סוגי התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות- העל.

טבלה 42: אורך יחידות התיקון וסוגי התיקון העצמי

קטגוריית-העל	תיקונים מיידיים A	תיקונים לאחור לשם החלפת למה B	תיקונים לאחור לשם שינוי פריטי העץ התחבירי
דקדוק	26.4	16.8	7
סגנון	30.2	40.6	26
תוכן	43.4	42.6	67

הנתונים בטבלה מצביעים על קשר בין אורך יחידת התיקון לבין סוגי התיקונים העצמיים. תחילה נציג את הקשרים לפי ההיבט של קטגוריות-העל המייצגות את סוגי התיקונים העצמיים ולאחר מכן נציג קשרים אלה לפי ההיבט של אורך יחידות התיקון. בהיבט של סוגי התיקונים העצמיים נראה שתיקוני הדקדוק נעשים בעיקר (26.4%) בתיקונים מיידיים; תיקוני הסגנון נעשים בעיקר בתיקונים לאחור לשם החלפת למה (40.6%) ואילו תיקוני תוכן נעשים בעיקר בתיקונים לאחור לשם שינוי העץ התחבירי (67%). ממצא זה הגיוני, מאחר שהמתורגמן שולט בחוקי הדקדוק והסגנון הוא גם יכול ליישמם באופן מיידי באופן יחסי ואילו את תיקוני התוכן הוא צריך להתאים לתכנים של הנאום בשפת המקור – ידע מרחבי/אופקי שלא נמצא ברשותו במלואו, ברוב המקרים, ולכן רק לאחר שיפיק מספר מילים הוא יחזור לאחור וישנה את פריטי העץ התחבירי בשפת היעד כדי להתאים את המסר שמתקבל למסר שקלט בשפת המקור.

4.6 תיקונים עצמיים כפולים

ואן-ווייק וקמפן (Van Wijk & Kempen, 1987) בדקו את נושא התיקונים הכפולים במחקרם שעסק בהפקת תיקונים עצמיים עקב שינויים שערכו החוקרים על מסך המחשב במהירות של אלפיות השנייה. הם מצאו שתיקוני הוספה הביאו ליותר תיקונים כפולים.
במחקר הנוכחי בדקתי את שכיחות התיקונים הכפולים בכלל בשיטה כמותית ואת סביבתם הלשונית בשיטה איכותנית.
על מנת להקל על הקורא נציג מספר דוגמאות של תיקונים עצמיים כפולים מהקורפוס:

שפת מקור	שפת יעד
So you need to consider ingredients. You need to consider what you term intrinsic factors, these are physical characteristics of the food.	חשוב לבדוק את הגורמים [האינטרינזיים], **הטבועים <u>הגלומים</u>** במזון עצמו כלומר תכונותיו הפיזיות.
[The coming out effect] I mean we have other immigrants right now in Israel [we have] we may have other groups of immigrants and there is a coming out effect when the quantities that people are talking about now are going to	ולכן ויש לנו עוד עולים ויש לנו בעיה של קבוצות נוספות ויש איזה שהוא אפקט [של כמות] **של מצבור <u>של המון</u>.**

appear.	
The areas that we discussed were solutions to the area of medicine which includes …	[הנושאים ש] **התחומים שדנו בהם <u>הפתרונות שחשבנו עליהם</u>** הם פתרונות בתחום הרפואה שמדובר בהם גם ...
*	... ספרתי לו על דעותיי ... בין אש״ף [לבין] **בין <u>לבין</u>** מדינת ישראל מהוה את הצעד הראשון והחשוב לפתרון הבעיה הפלשתינית.
*	... מר רבין [אתה מוכן] **<u>אתה חוש(...)</u> עומד להילחם כמו <u>האם אתה תילחם</u>**?
*	אני משוכנע, משוכנע שכנוע עמוק ש[על הפרטים] **את הפ(...) <u>על הפרטים</u>** ישאו ויתנו הצדדים עצמם.

במחקר הנוכחי מצאנו ששכיחות התיקונים העצמיים הכפולים מגיעה ל-67 המהווים 8.8% מכלל התיקונים העצמיים. בבדיקת השפעת משתנה הכיווניות על שכיחות התיקונים העצמיים מצאנו כי 47 מתוך 67 תיקונים עצמיים כפולים המהווים 70% מסך התיקונים העצמיים הכפולים, מופקים כשהמתורגמן מתרגם לשפת האם שלו, וכי 20 תיקונים עצמיים כפולים המהווים 30% מהסך הכולל מופקים כשהמתורגמן מתרגם לשפה השנייה. משמע, שמשתנה הכיווניות מהווה גורם מכריע בהפקת תיקונים עצמיים כפולים. תופעה זו מצביעה על כך שתיקונים עצמיים כפולים הם תופעה הקשורה לשפה בה שולט המתורגמן יותר.

על מנת לברר את הקשר בין שפת היעד לבין הפקת תיקונים עצמיים כפולים נבדקה שכיחות התיקונים העצמיים הכפולים על-פי שפות היעד אנגלית ועברית. מצאנו שבתרגום לעברית מופקים יותר תיקונים עצמיים כפולים (39 מתוך 67 המהווים 58% מסך התיקונים העצמיים הכפולים) מאשר בתרגום לאנגלית (28 מתוך 67 המהווים 42% מסך התיקונים העצמיים הכפולים). משמע, גם משתנה שפת היעד פועל כמשתנה מכריע בהפקת תיקונים עצמיים כפולים. השאלה העולה על בסיס ממצאים אלה היא: האם, למרות השכיחות הנמוכה של התיקונים העצמיים הכפולים שנמצאו בקורפוס זה (8.3%), יש מקום לפעול להפחתת התופעה בתוכניות להכשרת מתורגמנים על מנת להבטיח קוהרנטיות גבוהה יותר?

על מנת לענות על השאלה עלה צורך לבדוק באילו סוגים של תיקונים עצמיים מופקים התיקונים העצמיים הכפולים. בחרנו את הנתונים בהם הופקו תיקונים עצמיים כפולים ובדקנו את התפלגות התיקונים העצמיים לסוגיהם בקבוצה זו. התמונה שהתקבלה היא כלהלן:

טבלה מספר 43: תיקונים עצמיים כפולים לפי סוגי תיקונים עצמיים

סוג תיקון עצמי	שכיחות מוחלטת	שכיחות יחסית
התאמת מין ומספר	4	6
הצרכה	2	3
הטיית פועל	6	9
יידוע, סמיכות	4	6
ניסוח-מחדש	20	29.9
פונולוגיה	3	4.5
תיקון טעות אובייקטיבית	1	1.5

השלמת מידע	3	4.5
מורפו-תחבירי	2	3
פרסברציה	3	4.5
מילה נרדפת	9	13.4
קירבה סמנטית	9	13.4
מגנרי לספציפי ולהיפך	1	1.5
סה"כ	67	100

התפלגות הנתונים מראה באופן ברור כי יש קשר בין סוגי התיקונים העצמיים לבין הפקת תיקון עצמי כפול. הרשימה להלן מציגה את סוגי התיקונים העצמיים לפי שכיחות התיקונים העצמיים הכפולים שהופקו בהם: מסוג ניסוח-מחדש (30%), מילה נרדפת (13%), קירבה סמנטית (13%), הטיית פועל (9%), התאמת מין ומספר (6%), יידוע וסמיכות (6%), פונולוגיה (5%), השלמת מידע (5%), פרסברציה (4%), הצרכה (3%), מורפו-תחבירי (3%), מגנרי לספציפי (1.5%) ותיקון טעות אובייקטיבית (1.5%). מעניין לראות כי התיקונים העצמיים הכפולים מופקים בעיקר (44.5%) בתיקונים עצמיים מקטגורית-העל סגנון (הכוללים את תת-הקטגוריות: מילה נרדפת, ניסוח-מחדש ומגנרי לספציפי), ופחות (28.5% ו-27%) בתיקונים מקטגוריות-העל תוכן (הכוללים את תת-הקטגוריות: תיקון טעות אובייקטיבית, פרסברציה, קירבה סמנטית, פונולוגיה והשלמת מידע) ודקדוק (הכוללים את תת-הקטגוריות: הטיית פועל, התאמת מין ומספר, מורפו-תחבירי, יידוע וסמיכות והצרכה). ממצא זה מחזק את הרושם שמתורגמנים מרבים לנסות לשפר את סגנון המבע המופק בשפת היעד.

4.7 תיקונים המלווים בביטויי עריכה

תיקונים המלווים בביטויי עריכה הוגדרו במחקר זה כתיקונים שהופקו בצמוד להפקת מילה מקדימה המכונים "ביטויי עריכה" אצל לפלט (Levelt, 1989:461) כמו: "סליחה", "אוי", "וְ", או המקבילות להן: "excuse me" "or" "and" (ראה סעיף 2.3.2). בסקירה של המילים המלוות את הפקת התיקונים העצמיים נמצא כי 11% מהתיקונים העצמיים באים בצמידות למילת עריכה, כלומר, חלק הארי של הנתונים (89%), מופק כתיקון המאופיין בהמרת מילה באחרת או בשינוי פריטי העץ התחבירי על-ידי חזרה לנקודה מוקדמת במשפט והפקתו מחדש במבנה תחבירי שונה ללא הפקה של ביטוי עריכה כלשהו. על מנת להקל על הקורא נציג מספר דוגמאות מהקורפוס של תיקונים עצמיים שלווו בביטויי עריכה (ביטויי העריכה מופיעים באותיות מוטות ובגופן 10):

שפת מקור	**שפת יעד**
*	אפשר למעשה [למנות] *או* **<u>לנסח</u>** את תכנית הבקרת האיכות על פי עקרונות מקבילים אבל בנפרד.
For each step that you have identified with a **significant hazard** you ask first the question: …	לגבי כל שלב [שראיתם בו נקודת בקרה קריטית] *או יותר נכון* **<u>שראיתם בו ניתוח סיכון</u>**, אתם חייבים לשאול ...

אבל האמת היא שפשוט עוד לא חווית חוויה של ממש כל עוד לא היית במלון הזה וראית מקרוב את כל [תעלולי] **__ופעלולי__** הטכניקולור שלהם ...	We had such a good time handing out **the scientific, technical and engineering awards […] and all the other advances**…
לא היו [מטוסים] אני לא בטוח שיש עכשיו [מטוסים] יש לי שאלות רבות באשר ליכולת לעשות [תכנון] **__תכנון__** *סליחה* ***__לא__*** **__מטוסים__** **__תכנון__** התכנון לא הוכן כלל וכל מי ...	There were no **plans** I am not sure that there are **plans** right now I have big questions about the ability to do manpower planning in general whether manpower planning is something that may work but I think that even less than that was not prepared and everybody who …
… we were the only ones reached but in [hundreds] *or excuse me* **__dozens__** of countries they have reached the same conclusion.	… שהגענו אליה **רק אנחנו** כאן במדינת ישראל אלא **עשרות** מדינות בעולם ...
The Israeli academe is indeed contending very nicely with this challenge of [polish] **__publishing__** this classic book.	ובאמת האקדמיה הישראלית מתמודדת יפה מאד עם האתגר הזה של **הוצאת** הספר הקלאסי הפדרליסט.

בסה״כ אותרו 87 סימנים לקסיקליים המתפלגים על-פי הטבלה הבאה :

גרף 24 : סימני עריכה לביצוע תיקון עצמי לפי סוגי התיקונים העצמיים

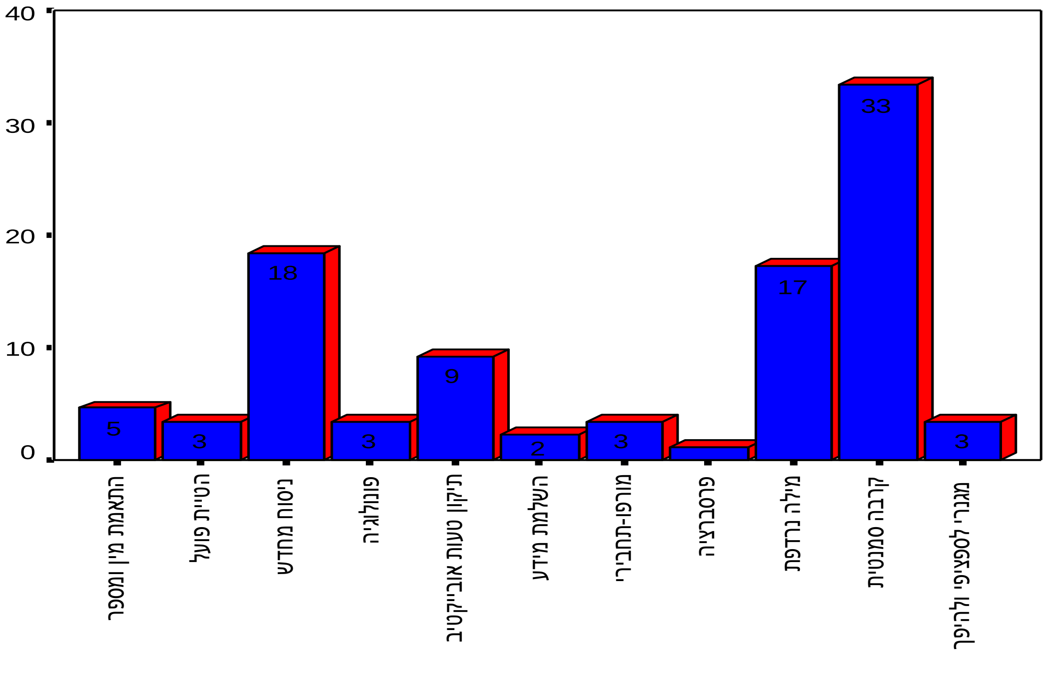

הנתונים מראים כי סימני עריכה בתרגום סימולטני באים בעיקר (33%) בתיקוני קירבה סמנטית. התופעה מצביעה על כך שתיקונים מסוג זה מאלצים את המתורגמן להפיק מילת עריכה המעידה על הפקת טעות בולטת המצריכה מילת עריכה וההופכת את התיקון העצמי לתיקון גלוי. התופעה קיימת גם בתיקוני ניסוח-מחדש (18%) ובתיקוני טעות אובייקטיבית (9%) אך בתדירות נמוכה יותר מאשר בתיקוני קירבה סמנטית. מיון סוגי התיקונים העצמיים על-פי קטגוריות-העל מראה כי 49% מהתיקונים המלווים בביטויי עריכה מופקים בתיקוני תוכן ; 39% מהתיקונים מהם מופקים בתיקוני סגנון ; ו-12% מהם מופקים בתיקוני דקדוק, תופעה זו מבליטה את חשיבות התיקונים העצמיים מסוג תוכן בעיני המתורגמן המפיק מילת עריכה, כמו כן היא גם מצביעה על הפקת טעות גם באוזני קהל היעד.

תיקונים עצמיים עם ביטויי עריכה לעומת תיקונים עצמיים ללא ביטויי עריכה תלויי כיווניות

על מנת לברר את הקשר בין משתנה הכיווניות לבין הפקת ביטויי עריכה, נבחרו הנתונים בהם הופקו ביטויי עריכה ונבדק גורם הכיווניות בהם. נמצא כי בתרגום לשפת האם מפיק המתורגמן 67% תיקונים עצמיים המלווים בביטויי עריכה לעומת 33% תיקונים עצמיים המלווים בביטויי עריכה בתרגום לשפה השנייה. תופעה זו מצביעה על כך שתיקונים המלווים בביטויי עריכה שכיחים יותר בתרגום לשפת האם מאשר להיפך.

על מנת לברר את הקשר בין משתנה שפת היעד לבין הפקת ביטויי עריכה, נבדקו הנתונים בהם הופקו ביטויי עריכה בתרגום על-פי שפת היעד. נמצא כי בתרגום לעברית מפיק המתורגמן 53% תיקונים עצמיים המלווים בביטויי עריכה לעומת 47% תיקונים עצמיים המלווים בביטויי עריכה בתרגום לאנגלית. תופעה זו מצביעה על כך שתיקונים המלווים בביטויי עריכה שכיחים יותר בתרגום לעברית מאשר בתרגום לאנגלית. כאן המקום לציין שהפער עומד על שישה אחוזים בלבד ועשוי להיות תלוי בהבדלים אידיוסינקראטיים בין המתורגמנים, ויש להמשיך לבדוק את הסוגיה בנתונים חדשים.

לסיכום : נתונים אלה מצביעים על כך שסוגיית סימני העריכה מהווה משתנה תלוי חשוב בתרגום הסימולטני : המתורגמנים מרבים להשתמש בסימני עריכה בעיקר על מנת לתקן תיקוני תוכן (48%), פחות תיקוני סגנון (38%) והכי פחות תיקוני דקדוק (12%). הסבר לתופעה זו עשוי להיות תלוי בחומרת הטעות כפי שהיא נתפשת בתחום התרגום הסימולטני. טעויות תוכן נתפשות כטעויות חמורות שיש להקפיד עליהן ולכן גם תיקונים הנדרשים במצבים כאלה ילוו בביטויי עריכה בשכיחות גבוהה יותר לעומת תיקונים המופקים במצבים של טעויות בסגנון או בדקדוק.

4.8 תיקונים עצמיים תלויי הקשרים

במהלך העבודה התחזקה התחושה שבנוסף לאיתור התיקונים העצמיים, מיונם לסוגיהם ומציאת שכיחותם, קשורה הפקת התיקון העצמי בסוגים מסוימים גם בהקשר בו היא מתבצעת. השאלות שעלו במהלך הקטגוריזציה היו : האם תיקונים עצמיים מסוג מסוים

מופקים בהקשר של מסרים שליליים? האם תיקונים עצמיים מסוג מסוים מופקים בהקשר של משפטים בסביל יותר מאשר בפעיל? האם תיקונים עצמיים מסוג מסוים מופקים בהקשר של מספרים/שמות/מידות? האם תיקונים עצמיים מסוג מסוים מופקים בהקשר של פעלים דווקא או שמות עצם? האם תיקונים עצמיים מסוג מסוים מופקים בהקשר של למות מסוימות (צורת בסיס של מילה ללא תוספות דקדוקיות של הטיית זמן או יחיד/רבים) (Biber et al., 2000:29)? וכן הלאה. על מנת לבדוק את הקשר בין סוגי תיקונים עצמיים לבין ההקשרים בהם הם מופקים נבנה סוג נוסף של לוחות נתונים (נספח 1) המציג תיקונים עצמיים על-פי סוגיהם בלבד ללא התייחסות לזהות הדובר או למשתנים אחרים. אופן הצגת הנתונים הזה המכונה "Key Word in Context" (KWIC) (Biber et al., 2000), מאפשר, במסגרת המחקר הנוכחי, למקד את תשומת הלב בהקשרים של כל סוג של תיקון עצמי על מנת להקל על זיהוי קטגוריות של הקשרים בהם מופקים התיקונים העצמיים, ולקבוע אם מדובר בתופעה ייחודית לסוגים שונים או לא. כאן המקום לציין שרק סוגי תיקונים עצמיים שהצביעו על דפוסים ייחודיים של הקשרים מפורטים בפרק זה ולכן אין מיון זה מוציא וממצה. נקודה נוספת הקשורה לענייננו היא ההבדל בין נספח 1 לנספח 2: בנספח 1 מוצגים תיקונים עצמיים לפי סוגים, בנספח 2 מוצגים תיקונים עצמיים בתוך ההקשר המורחב שלהם המאפשר עיון מקרוב ובדיקה של הימצאות משתנים נוספים.

4.8.1 תיקוני תוכן

תחת קטגוריה זו סווגו תיקונים עצמיים שהופקו לשם תיקונים של טעויות אובייקטיביות, תיקונים שהופקו לשם השלמת מידע, תיקונים עצמיים שהופקו עקב פרסברציה, ותיקונים עצמיים שהופקו עקב קירבה סמנטית.

<u>4.8.1.1 תיקוני טעות אובייקטיבית</u>

עיון בלוחות KWIC מגלה כי קיימים הקשרים מסוימים לסוגי התיקונים השונים. למשל, קיבוץ של התיקונים העצמיים מסוג תיקון עצמי של טעויות אובייקטיביות מצביע בבירור על מספר תחומים בהם מופקים תיקונים מסוג זה. התחום הבולט ביותר הוא תיקון מחיוב לשלילה (דוגמאות: 1,3,4) או להיפך (דוגמא 2).

טבלה 44: תיקונים מחיוב לשלילה ולהיפך

	שפת מקור	**שפת יעד**
1	whether you are going to use raw milk at some stage? No.	... האם אתה הולך להשתמש בחלב [מעוקר], והתשובה **<u>לא מעוקר, והתשובה</u>** היא, לא.
2	*	אשמח מאוד [אם לא יהיה עוד] **<u>אם יהיה עוד</u>** ביקור אחד
3	... אני לא אדבר בשמם...	… [I am going] **<u>I am not going to</u>** speak on their behalf.

4	... בגלל זה ש[...] הולכים לקולנוע כי אם הם יסגרו את הקולנוע יפתחו את הטלוויזיה אצלם בבית.	… because [if they go to the ci-] **<u>if they don't go to the cinema</u>** they'll open the television set in their home.

בדוגמה הראשונה מפיק המתורגמן תחילה את "מעוקר" ולאחר מכן מתקן את עצמו ומפיק "לא מעוקר"; בדוגמה השלישית מפיק המתורגמן תחילה את הצורה החיובית " I am going to" ולאחר מכן מתקן את עצמו ל- "I am not going to"; בדוגמה הרביעית מפיק המתורגמן תחילה את הצורה החיובית "if they go to the ci(nema)" ולאחר מכן מתקן את עצמו ומפיק את צורת השלילה "if they don't go to the cinema"; לעומת זאת, בדוגמה השנייה מפיק המתורגמן תחילה את הצורה השלילית "אם לא יהיה עוד" ולאחר מכן מתקן את עצמו ומפיק "אם יהיה עוד ביקור אחד". השאלה המתבקשת היא: האם הפקת הצורה החיובית או השלילית תחילה תלויה בדפוסים לשוניים מסוימים כפי שמצאנו במקרים של הפקת הטיות ביחיד וברבים?

בנוסף, נבדק גם קשר בין תיקונים עצמיים של הפכים לבין משתנה הכיווניות ומשתנה שפת היעד ונמצא כי תשעה מתוך 14 התיקונים של הפכים שנמצאו בקורפוס מופקים בתרגום לשפת האם ורק חמישה מופקים בתרגום לשפה השנייה. ממצא זה הנו ממצא בולט המראה כי יש קשר בין תיקונים עצמיים של הפכים לבין משתנה הכיווניות וכי בתרגום לשפת האם קיימת אולי סבירות גבוהה יותר של תיקונים אלה מאשר בתרגום לשפה השנייה. בבדיקת הקשר של תיקונים מסוג זה עם משתנה שפת היעד נמצא כי עשרה מהתיקונים מופקים בתרגום לאנגלית ורק ארבעה בתרגום לעברית. גם ממצא זה עשוי להצביע על קשר בין הפקת תיקונים של הפכים ובין משתנה שפת היעד.

תחום נוסף בו מופקים תיקונים עצמיים מסוג תיקונים של טעויות אובייקטיביות הוא בהקשר של מספרים, לדוגמה:

טבלה מספר 45: תיקונים עצמיים בהקשר מספרים

שפת יעד	שפת מקור
... זוהי עיר שאוכלוסייתה [גדלה] לפחות בתקופה שאנחנו שם מ-70 אלף עד **<u>ירדה</u>** מ-70 ל-26 אלף ...	… This is a town which has increased in population in the time that we have been operating there from seventeen thousand to I think 26 thousand ...
... הרשה לי לשאול את השאלה הבאה [השבעים וחמש וחצי זה היה] **<u>השבע עשרה וחצי</u>** *סליחה* זה היה ביוני ...	… let me ask this question, The seventeen five was done in June to refresh all of our recollection ...
... התקציב של שנה שעברה היה [שלוש מאות עשרים ושבעה מליון על מנת] **<u>שלוש מאות שמונים ושבעה</u>** *סליחה* על מנת לעשות את אותו הדבר ...	… Last year's budget was 387 million to do the same thing …

בדוגמה הראשונה מבין המתורגמן שהפיק טעות אובייקטיבית מאחר שאוכלוסייתה של עיר לא יכולה לגדול מ- 70 ל- 26 ולכן הוא מתקן את עצמו וממיר את הפועל ל- "ירדה"; בדוגמה השנייה מבין המתורגמן שהפיק טעות אובייקטיבית ב- "שבעים וחמש וחצי" ומפיק את "שבע עשרה וחצי"; בדוגמה השלישית מפיק המתורגמן תחילה את "שלוש מאות שמונים ושבעה" ומתקן ל- "שלוש מאות שמונים ושבעה" כפי שנמסר בשפת המקור.

בבדיקת הקשר בין תיקונים עצמיים של מספרים לבין משתנה הכיווניות נמצא כי כל תשע הדוגמאות של תיקונים עצמיים מסוג זה שנמצאו בקורפוס הופקו בתרגום לשפת האם. ממצא זה מראה על קשר אפשרי חזק בין כיווניות לתיקונים עצמיים של מספרים על-פיו ניתן אולי לקבוע כי בתרגום לשפת האם יפיקו המתורגמנים המתרגמים לשפת אמם תיקונים עצמיים בהקשר למספרים ואילו בתרגום לשפה השנייה לא יופיעו תיקונים מסוג זה. בבדיקת הקשר בין תיקונים בהקשר של מספרים ומשתנה שפת היעד לא נמצא קשר בולט.

בנוסף לתיקונים הקשורים במספרים קיים גם תחום השמות הפרטיים, כיוונים גיאוגרפיים ושמות של ארצות, לדוגמה:

שפת מקור	**שפת יעד**
… they are not going to be produced by American publishers …	... בסופו של דבר [מו"ל מישרא(...)] **<u>האמריקאים</u>** לא יסכימו ...
... אמר שהוא עומד עכשיו לעבור למרכז אירופה ומייד המשיך לשוויץ ולגרמניה מסתבר שלכל אחד מאתנו מרכז אירופה אחרת.	… he was about to move on to [Eastern Europe] *and* **<u>Central Europe</u>** and he spoke about Switzerland and Germany apparently for each of us Central Europe is a different place.
מרכז מזרח אירופה כלומר כל הגוש הקומוניסטי לשעבר **מערבה מברית המועצות** אבל מזרחה מגרמניה.	The central part of Europe the former Soviet block [east of] **<u>west of</u>** Russia but east of Germany.

בדוגמה הראשונה מפיק המתורגמן תחילה את "מו"לים מישראל" ומתקן מיד ל- "האמריקאים"; בדוגמה השנייה מפיק המתורגמן תחילה את "Eastern Europe" ומתקן את עצמו ל- "Central Europe"; בדוגמה השלישית מפיק המתורגמן תחילה את "east of" ומיד מתקן ל- "west of".

בבדיקת הקשר בין תיקונים עצמיים של שמות פרטיים, שמות של מדינות וכיוונים ובין משתנה הכיווניות נמצא כי שבע מתוך שמונה הדוגמאות שנמצאו בקורפוס הופקו בתרגום לשפת האם ורק אחת הופקה בתרגום לשפה השנייה. ממצא זה מצביע על קשר חזק בין

תיקונים עצמיים של שמות פרטיים, שמות של ארצות וכיוונים לבין משתנה הכיווניות ומתוך זה ניתן אולי להסיק כי בתרגום לשפה הראשונה יפיק המתורגמן יותר תיקונים מסוג זה מאשר בתרגום לשפה השנייה. בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים מסוג זה לבין משתנה שפת היעד נמצא כי קיים קשר חזק בין שני משתנים אלה מאחר ששבעת התיקונים שהופקו בקטגוריה זו הופקו בתרגום לאנגלית ורק אחד הופק בתרגום לעברית. מכאן ניתן אולי להניח כי המשתנה הבלתי תלוי של שפת היעד – תרגום לאנגלית הוא משתנה המשפיע על המשתנה התלוי של תיקונים עצמיים של שמות וכיוונים גיאוגרפיים.

תחום נוסף בו קיימת נטייה להפיק תיקונים עצמיים מסוג תיקונים של טעויות אובייקטיביות הוא הפקת מילה בצורת היחיד כשבשפת היעד המילה מופקת בצורת הרבים, לדוגמא:

שפת מקור	שפת יעד
… I don’t think that there were any serious plans for **an immigration wave** of this size or of this composition.	... לא נראה לי שיש איזה שהן תוכניות רציניות [לגלי] **<u>גל</u>** [הגירה] **<u>עליה</u>** בממדים כאלו ובהרכב כזה.
*	אני רוצה להקדיש את ה[...] הזה לכל האנשים [במקהלה בכ(...)] **<u>במקהלות בכל</u>** רחבי תבל.
… these are basically the projects we […] **in these workshops that we had.**	... אלה הדברים שבעיקר הועלו [בסדנה הזאת] **<u>בסדנאות שאנחנו ניהלנו</u>**

בדוגמה הראשונה מפיק המתורגמן תחילה את צורת הרבים "גלי" ומיד מתקן ל- "גל";
בדוגמה השנייה מפיק המתורגמן תחילה את צורת היחיד "מקהלה" ומתקן ל- "במקהלות";
בדוגמה השלישית מפיק המתורגמן תחילה את "בסדנה" ומיד מתקן ל- "בסדנאות".

לפלט ואחרים (13 :1999) שביקשו מנבדקים לציין אם המילים שראו על המסך הם בצורת רבים או בצורת יחיד, מצאו כי הנבדקים מזהים מילים בצורת היחיד מהר יותר מאשר הם מזהים מילים בצורת הרבים, וכי בחירה זו גם תלויה בשכיחות המילה בצורת הרבים או בשכיחותה בצורת היחיד בשפה הדבורה. על-פי ממצאים אלה ניתן להניח בזהירות כי המילה "גלי" שהופקה על-ידי המתורגמן בדוגמא הראשונה אולי נפוצה יותר בצורת הרבים בשפה הדבורה וזאת בהתאם להקשר הארץ-ישראלי המשופע בגלי עליה רבים לאורך ההיסטוריה, ואילו המילים "מקהלה" ו"סדנה" שכיחות יותר בשפה העברית הדבורה בצורת היחיד שלהן ולכן הופקו קודם על-ידי המתורגמן לפני שהופקו צורות הרבים שלהן.

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים של יחיד רבים ובין משתנה הכיווניות נמצא כי מתורגמנים מפיקים יותר תיקונים של יחיד ורבים בתרגום לשפת האם שלהם מאשר בתרגום לשפה השנייה (שלושה תיקונים בתרגום לשפה הראשונה לעומת אפס תיקונים כאלה בתרגום לשפה השנייה שנמצאו בקורפוס). מכאן ניתן אולי לומר כי קיים קשר חזק בין תיקוני יחיד

רבים לבין תרגום לשפת האם וכי מתורגמנים נוטים להפיק תיקונים כאלה בתרגמם לשפת אמם בלבד. בבדיקת הקשר בין המשתנה הבלתי תלוי שפת היעד לבין הפקת תיקונים עצמיים מסוג יחיד ורבים נמצא כי שלושת הדוגמאות שנמצאו בקורפוס הופקו בתרגום לעברית. מכאן, ניתן להניח אולי כי קיים קשר בין המשתנים. עם זאת, יש לציין כי נדרש לבצע מחקרים נוספים בתחום על מנת לקבוע הנחה זו בביטחון.

נתונים נוספים מסוג תיקונים של טעויות אובייקטיביות מצביעים על הפקת פועל בצורת נקבה כשהנואם הוא זכר. המתורגמן קולט את טעותו ומתקן עצמו. לדוגמא:

שפת מקור	שפת יעד
… I think that they are looking at …	אני [חושבת שהם], **<u>חושב שהם</u>** בודקים את הגישה ...
*	אני [רוצָה להודות], **<u>רוצֶה להודות</u>** לידידי.

הדוגמאות שבטבלה מדברות בעד עצמן ומשקפות תופעה בהם המתורגמן מפיק תחילה פעלים המתאימים למינו הוא ולא למינו של הנואם בשפת המקור, קוטע את המשפט ומתאים את הטיית הפועל למינו של הנואם.

בבדיקת הקשר בין תיקונים עצמיים של זכר ונקבה לבין משתנה הכיווניות נמצא כי שני התיקונים שנמצאו מסוג זה הופקו בתרגום לשפת האם ולא להיפך. יש לציין כי תיקונים אלה הופקו בתרגום לעברית מאחר שחוקי הדקדוק העברי מחייבים הטיית פעלים לצורת נקבה או זכר ולכן אולי אין ממצא זה רלוונטי למשתנה הכיווניות.

ולבסוף, המתורגמן מתקן תיקונים עצמיים מסוג תיקון טעות אובייקטיבית כשהוא מפיק מילה המהווה חלק משלם. לדוגמה:

שפת מקור	שפת יעד
… projects tend to resolve into not months but years of…	... אלה הם דברים אשר נובעים לא [משנים] **<u>חודשים</u>** של ...
*	... והנה [הזְמָן] **התקופה <u>קטע מהתקופה</u>** שבה עבדתי יחד עם השמן והרזה כמובן.

דוגמאות אלו משקפות תופעה בה מפיק המתורגמן תחילה את השלם ולאחר מכן מתקן לחלק המיועד. האם תופעה זו מצביעה על דפוס הדומה לזה של הפקת מילים ביחיד וברבים? האם שכיחות צורת השלם גבוהה יותר משכיחות החלק מתוך השלם בשפה הדבורה ולכן צורה זו גם זמינה יותר בתהליך התרגום?

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים מסוג המרה של מילים העומדים ביחס של חלק משלם לבין משתנה הכיווניות נמצא כי מתורגמנים מפיקים תיקונים אלה בתרגמם לשפת אמם (שלושה תיקונים שהופקו בתרגום לשפת האם ואפס תיקונים כאלה שהופקו בתרגום לשפה השנייה) וכי אין הם מפיקים תיקונים אלה בתרגמם לשפתם השנייה. ממצא זה עשוי להצביע על קשר חזק בין תיקוני חלק ושלם לבין משתנה הכיווניות. בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים מסוג זה לבין המשתנה הבלתי תלוי של שפת היעד נמצא כי קיים קשר וכי תיקונים אלה מופקים בתרגום לעברית. יש צורך בביצוע מחקרים נוספים בתחום על מנת לקבוע בביטחון מהות קשר זה.

לסיכום, הנתונים מצביעים על תופעה בה תיקונים אובייקטיביים בתרגום סימולטני מופקים בהקשרים של חיוב/שלילה ; מספרים ותאריכים ; שמות ; יחיד רבים ; חלק משלם ; זכר/נקבה. בנוסף, הנתונים מצביעים על קשר אפשרי בין תיקוני יחיד/רבים, חלק משלם, שמות וכיוונים, מספרים והפכים לבין משתנה הכיווניות, נמצא כי תיקונים אלה מופקים יותר בתרגום לשפה הראשונה של המתורגמן. כמו כן נמצא קשר בין תיקוני הפכים ושמות לבין שפת היעד – תרגום לאנגלית. יש להדגיש כי סוגיה זו של ניתוח תחומי ההקשר על-פי סוגי התיקונים העצמיים דורש בדיקה והרחבה בנתונים נוספים העוסקים בהפקת תיקונים עצמיים במהלך תרגום סימולטני. המטרה העיקרית של סעיף זה הייתה להוסיף דפוסים תוכניים של סוגי תיקונים עצמיים, על מנת להצביע על קשרים אפשריים בין הפקת תיקונים עצמיים מסוימים לבין ההקשר בהם הם מופקים.

4.8.1.2 תיקוני השלמת מידע

בדיקה של התיקונים העצמיים מסוג השלמת מידע מצביע בבירור על מספר תנאים ממוקדים: בתרגום מעברית לאנגלית, שומעים המתורגמנים תחילה את שם העצם ורק לאחר מכן את שם התואר כפי שמחייב מבנה המשפט העברי. במהלך התרגום, מאחר שפרק הזמן העובר בין קליטת הקלט באוזן ובין הפקת הקול (EVS) הוא קצר מדי, לא מספיק המתורגמן לקבל את כל המידע הנחוץ לו ולכן הוא קוטע את המשפט אותו הוא מפיק, חוזר אחורה ומוסיף את המידע שהחסיר ושהופק בשפת המקור. להלן דוגמאות מייצגות לסוג זה של השלמת מידע:

טבלה מספר 46: השלמת מידע EVS

שפת מקור	שפת יעד
... יש על כן ללמוד שוב איך להיות **יהודי חילוני** כפי שיש ללמוד שוב איך להיות **ציוני דתי** ...	… We must learn again how to be [a Jew] **a secular Jew** just as one should learn again how to be [a Zionist] **and a religious Zionist as that** …
... ואומנם בצד הרצאות **אקדמיות מובהקות** שראיתי ...	… And along side [academic] **purely academic** lectures and I have seen the list of lectures …
... ברשימת ההרצאות של הכנס אנחנו	… at the conference we also find like

[at the panel] **<u>at the closing panel</u>** of the conference we see discussion of the ….	מוצאים כמו **בפנל הסוגר** את הכנס התייחסות ישירה לשאלת הצורך...
… It was a wonderful idea to have [a conference] **<u>a two-day conference</u>** with 22 lectures and eight discussions in two cities ...	... אמרו לנו שזה רעיון נפלא לעשות **כנס בן יומיים** עם 22 הרצאות ושמונה דיונים בשתי ערים ...

הדוגמאות מצביעות על תופעה בה בתרגום לאנגלית נוטה המתורגמן לתרגם תחילה את שם העצם לפני שם התואר שלו, בהתאמה לסדר הופעת המילים בשפה העברית ("a Jew" במקום "a secular Jew" ; "academic" במקום "purely academic" ; "at the panel" במקום "at the closing panel" ; "a conference" במקום "a two-day conference") , ומתקן עצמו על מנת להקדים את שם התואר לשם העצם כפי שמחייב מבנה המשפט האנגלי.

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים של EVS ובין כיווניות נמצא כי 12 מתוך 17 התיקונים העצמיים מסוג זה הופקו בתרגום לשפה הראשונה, וכי כולם הופקו בתרגום לאנגלית ואף לא אחד הופק בתרגום לעברית. אם כך ניתן אולי לומר כי יש קשר חזק בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות לבין תיקונים של EVS. כאן המקום להסתייג מהכללה גורפת ולציין כי עשרה מתוך 17 התיקונים מסוג זה הופקו על-ידי מתורגמן מספר 8 וכי ההבדלים בין סוג זה של תיקונים עצמיים לבין הסוגים האחרים עשוי להיות תלוי בהבדלים אידיוסינקרטיים.

הסוג השני של תיקוני השלמת מידע הוא ההנהרה בה נוקט המתורגמן על מנת להבהיר מושגים שעשויים לא להיות מוכרים לקהל היעד והנעוצים בהבדלים בין-תרבותיים.
מתורגמנים מנהירים מושגים תלויי תרבות או רעיונות העשויים להיתפס כדו-משמעיים או לא ברורים כפי שמצביעות הדוגמאות הבאות המייצגות אחרות :

טבלה מספר 47: השלמת מידע - הנהרה

... המגבית [הקודמת] **<u>בשנה הקודמת</u>** הגיעה למאה ואחד עשר מליון בהעברות מזומנים לישראל ...	… The previous campaign year produced just over a hundred and eleven million in cash transfer to Israel ...
... לכל אורך הדרך [בחופים] מוסד חופים ...	… exclusively those in Hophim …
… For instance, at [Paz-Gaz] **the gasoline company, <u>the fuel company</u>** we had to deal with such an incident …	... מי שמכם זוכר את התקרית האחרונה שהייתה **בפז-גז** לפני שנתיים ...
… Ben Gurion then gets down to brass tacks and talks about the ongoing arrangements in the state of Israel	... ומן הפסגה האידיולוגית הזאת יורד בן-גוריון אל מישור החיים הפוליטיים היומיומיים ומדבר על ההסדרים הקיימים במדינת ישראל הסדרים שהם כדבריו פרי

[which] **<u>between the religious and the nonreligious which are essentially a compromise</u>** …	פשרה שאין בה כמובן להניח כל הדעות כדרכה של כל פשרה ...
… that a generation that has accepted [the Torah] **<u>the Bible</u>** as a source of inspiration but not a source of authority ...	... שדור שקיבל **את התורה** כמקור של השראה אבל לא כמקור של סמכות...
... אני אתן לכם כמה דוגמאות של [אימות של בדיקה] **<u>אימות ב-א'</u>** ...	… Well I could give you some examples of verification …

בדוגמאות המופיעות בטבלה ניתן לראות כי על מנת להבהיר את הביטוי "המגבית הקודמת" מוסיף המתורגמן את "בשנה הקודמת"; על מנת להבהיר את זהות המקום "בחופים" מוסיף המתורגמן את "מוסד חופים"; באופן דומה, על מנת להבהיר את זהות הצדדים ב"פשרה" המדוברת בשפת המקור מוסיף המתורגמן את " between the religious and the nonreligious"; ובמקום להסתפק במילה "Torah" מנהיר המתורגמן "the Bible"; בדוגמה האחרונה טורח המתורגמן להבהיר את מהות ה"אימות" אותו הפיק ומדגיש שמדובר ב-"אימות בא'".

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים של הנהרה ובין כיווניות נמצא כי שבעה מתוך שמונה התיקונים העצמיים מסוג זה הופקו בתרגום לשפה הראשונה, וכי שלושה הופקו בתרגום לאנגלית וחמישה בתרגום לעברית. אם כך ניתן אולי לומר כי יש קשר חזק בין כיווניות לבין תיקונים של הנהרה וקשר חזק פחות בין שפת יעד ותיקונים של הנהרה.

הסוג השלישי של תיקוני השלמת מידע הוא השלמת שמות תואר כפי שמראות הדוגמאות הבאות:

טבלה 48: השלמת מידע - שמות תואר

... וכן אח"כ צריך לנהל ישום מדויק [של הפעולות] **של פעולות התיקון** ...	And next you need … to have a record **of the corrective actions** …
... אילו רשומות [יש] **<u>מוגדרות יש לך</u>** ...	… What specific records do **you have** …
… First of all, that [the compartment] **<u>the ship compartment</u>** contained fish flour …	... א' שמדובר **במחסן** שיש בו קמח דגים ...
… After having seen [the sulfur cycle] **<u>the natural sulfur cycle</u>** you can see here the …	... לאחר שראינו את **מחזור הגופרית בטבע**, אלו הם ...

בבדיקת הקשר בין נתונים אלה למשתנה הכיווניות ולמשתנה שפת היעד לא נמצאו הבדלים. מכאן ניתן אולי להסיק כי אין קשר בין משתנים אלה לבין תיקוני השלמת מידע.

הסוג האחרון בהשלמת מידע הוא הוספות שלא נמצאו להן מקבילות בשפת המקור כפי שמעידות הדוגמאות הבאות:

טבלה מספר 49: השלמת מידע – הוספות המתורגמן

… **there is a certain amount** of entrepreneurship …	... [שיש איזו שהיא מידה] **שיש כאן איזו שהיא מידה** של יזמות ...
… Either way the Jewish Agency is financing through that resettlement of Soviet Jews in New-York ...	... בכל מקרה הסוכנות היהודית תממן ... את השתכנותם מחדש של יהודים מבריה"מ [בניו-יורק] **בארה"ב** ...
... בעולם בכלל ובישראל בפרט ערוכים לטפל **בנושא הזה** ...	… we are really prepared to handle [this topic] **this vast topic** in a proper way...
... ההמלצה הייתה אם אתה לא יודע במה המדובר אז אל תיכנס לזה. בעיקר אם הנושא הוא חללים סגורים. כניסה לתוך חלל סגור בוודאי שהאלגוריתם הזה **הוא נכון** ...	… Usually you should not get into closed spaces. This algorithm [is true] **is always true** …

בדוגמאות אלה ניתן לראות כי המתורגמן מוסיף את המילים "כאן"; "בארה"ב"; "vast"; ו-"always" מבלי שיהיה צורך בהשלמת מידע שהוחסר וכן מבלי שיהיה צורך בהנהרה.

בבדיקת הקשר בין משתנה הכיווניות והפקת תיקונים עצמיים מסוג השלמת מידע הוספות מידע נמצא כי אין קשר משמעותי בין שני המשתנים. מתוך זה ניתן אולי להניח כי מתורגמנים מוסיפים שמות תואר על-מנת "להרוויח זמן" ולהימנע מרגעי שתיקה.

לסיכום, ניתן לראות כי ההבדלים בין השפות עברית ואנגלית המתייחסים למיקום השונה של שם התואר במשפט בשתי השפות מביאים את המתורגמנים להפקת תיקוני EVS מסוג השלמת מידע שלא הופק עקב הזמן העובר מקליטת המילה/המסר בשפת המקור ועד הפקתו בשפת היעד. בנוסף, ניתן לראות כי הבדלים בין-תרבותיים או מושגים דו-משמעיים מביאים לתיקונים עצמיים של הנהרה. תיקונים עצמיים של השלמת שמות תואר שאינה תלויה בסדר הופעת המילים במשפט מופקים בעיקר על-ידי מתורגמן מספר 5. לעומת זאת, יש לציין כי תיקונים עצמיים של השלמת שם תואר בתרגום מאנגלית לעברית הופקו לרוב על-ידי מתורגמן מספר 8 (עשרה מתוך 17) כך שלא נוכל להכליל או להניח שמדובר בסוג תיקון נפוץ אלא אם נמצא ממצאים דומים בקרב מתורגמנים נוספים. ולבסוף, נמצא כי מתורגמנים מוסיפים מידע שלא הופק בשפת המקור. בבדיקת הקשר בין תיקונים עצמיים של השלמת מידע וכיווניות ושפת היעד נמצא כי מתורגמנים מנהירים בתרגום לשפת האם ובתרגום לשתי שפות היעד כך שניתן לקבוע כי תיקוני השלמת ידע מסוג הנהרה נהוגים על-ידי יותר מתורגמנים כאסטרטגית תרגום.

4.8.1.3 תיקוני פרסברציה

תיקוני פרסברציה הוגדרו בעבודה זו כמצבים בהם המתורגמן מפיק פעם נוספת הברה, מילה או ביטוי כלשהו שהוא עצמו הפיק או שהנואם הפיק. בדיקת הנתונים בהם בוצעו תיקונים עצמיים של פרסברציה מצביעה על שני מקורות שונים לטעויות פרסברציה שהצריכו הפקת תיקון עצמי: הפקת הברה, מילה או ביטוי בשפת המקור שהופקו שוב על-ידי המתורגמן (פרסברציה משפת המקור); הפקת הברה, מילה או ביטוי שהופקו שוב על-ידי המתורגמן בשפת היעד (פרסברציה משפת היעד). להלן דוגמאות המשקפות את החלוקה (דוגמאות נוספות ראה נספח 1):

טבלה מספר 50: פרסברציה משפת המקור

שפת מקור	שפת יעד
פרסברציה משפת המקור	
… If you have raw poultry you are going to ask questions related to salmonela' campola **bactor** possibly restirian …	... אם למשל מדובר בעופות לא מבושלים חשוב לשאול על סלמונלה, קמפולה [בקטוֹר] **<u>בקטֶריה</u>** ומיקרואורגניזמים נוספים ...
… It's basically the fact that in June we increased our assumption of Soviet Olim from 22 hundred to 72 hundred this figure is based upon increase in that estimate up to 12 thousand for the fiscal year …	... זה נובע מכך שביוני העלנו את התחזית שלנו לגבי מספר העולים הצפויים [מעֶשְ(...)] **<u>מאלפיים לשבעת אלפים</u>** וזה הדבר שגרם להעלאה עוד בשנת הכספים הזו ...
... הבוקר הוא הולך לדבר על הנושא הפדרליסט התהוותו של **הרפובליקניזם החוקתי** ..	… This morning he is going to speak about the subject of the federalist and the modern [republicanism] **<u>republican constitutionalism</u>** …
... המרצה הבא שלנו הוא ד"ר רפאל ואגו מרצה בכיר ועמית מחקר בכיר במחלקה **להיסטוריה** של אוניברסיטת תל-אביב ...	… Our next speaker is Dr. Rephael Vago a senior fellow in Tel-Aviv University in the [his**to**ry] <u>history</u> department …
*	… We've gone back to the parliamentary improved parliamentary system with a [kans(…)] **<u>chancellor</u>** let's hear one of the greatest living political scientists has to say on this subject …

הדוגמה הראשונה בה המתורגמן מפיק את " בקטוֹר" בשפת היעד, הדוגמה השלישית בה מפיק המתורגמן את "republicanism" והדוגמה הרביעית בה מפיק המתורגמן את "kans" משקפות מקרים בהם המתורגמן מפיק הברה, מילה או ביטוי שהופקו בשפת המקור. באופן דומה, הדוגמה השנייה, בה מפיק המתורגמן את " מעֶשְ(רים) המקבילה למילה הראשונה ברצף: "twenty hundred", משקפת מקרים בהם אין המתורגמן ממתין לקליטת יחידה

שלימה של המסר בשפת המקור ומפיק תרגום למילה הראשונה שהוא קולט ובכך מבצע פרסברציה. משהוא מבחין בטעותו הוא מפיק את התיקון ("מעשרים)" מתוקן ל-"מאלפיים"). תופעה זו קשורה לפרק הזמן העובר בין קליטת הקלט באוזן ובין הפקת הקול המכונה בספרות EVS.

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים מסוג זה לבין המשתנים הבלתי תלויים: כיווניות ושפת יעד נמצא כי שלושה עשר מתיקוני הפרסברציה משפת המקור מופקים בתרגום לשפת האם ורק תיקון אחד של פרסברציה משפת המקור מופק בתרגום לשפה השנייה. כמו כן נמצא כי חמישה תיקונים בלבד מופקים בתרגום לאנגלית לעומת תשעה תיקונים של פרסברציה משפת המקור המופקים בתרגום לעברית. מכאן ניתן אולי להניח בשלב זה (עד לאישוש או הפרכה של הממצא במחקרים נוספים בתחום) כי משתני הכיווניות ושפת היעד מהווים משתנים מכריעים בהפקת תיקונים עצמיים מסוג פרסברציה משפת המקור וכי תרגום לשפת האם ותרגום לעברית משפיעים יותר מאשר תרגום לשפה השנייה ותרגום לאנגלית.

טבלה מספר 51: פרסברציה משפת היעד

פרסברציה משפת היעד	
... התכנון שלנו כמובן אושר על ידי [חבר העמי(...)] **<u>חבר הנאמנים</u>** העולמי שלנו ...	… Our planning was of course predicated and approved by our board of trustees …
… We**'ve** heard about your formula we**'ve** heard parts of it but [we've like] **<u>we'd like</u>** to know just how it can be used ...	... אנחנו שמענו על הנוסחה, חלקים ממנה, היינו רוצים לדעת איך עובדים איתה ...
… Since **I** am not in your party **I** can say to you that [I] in your term **<u>you</u>** have restrained the officials in your ministry ...	*
… it is impossible to speak about proper government about protecting individual rights about [with(…)] **<u>protecting</u>** freedoms **without** the spirit of the Federalist **without** discussing ...	... לא ניתן לדבר על ממשל תקין על שמירת זכויות הפרט על חירויות ללא התייחסות ברוח הפדרליסט ...

בדוגמה הראשונה מפיק המתורגמן פרסברציה הקשורה להקשר התרגום שעסק ביוצאי חבר העמים ובתופעת עזיבתם את הארץ לארה"ב. קודם לכן, הוא עצמו הפיק את הביטוי "חבר העמים". מאחר שהביטויים "חבר העמים" ו- "חבר הנאמנים" חולקים מילה זהה ("חבר"), ומאחר שהמתורגמן הפיק כבר את "חבר העמים" היה זה האחרון זמין יותר בתודעתו של המתורגמן ולכן הופק שוב. בדוגמה השנייה, באופן דומה, מפיק המתורגמן את "ve'" – הצורה

המקוצרת של פועל העזר "have" – במקום את "d'" – הצורה המקוצרת של פועל העזר "had" מאחר שהצורה הראשונה הופקה פעמיים באותו המשפט ולכן הייתה זמינה יותר להפקה חוזרת. בדוגמה השלישית, מפיק המתורגמן את "I" במקום את "you" מאחר שהמילה "I" הופקה פעמיים באותו המשפט ולכן הייתה זמינה יותר. לעומת זאת, בדוגמה הרביעית מפיק המתורגמן את "with" המקדים את "without" המופק פעמיים יותר מאוחר באותו המשפט. תופעה זו הנה מעניינת מאחר שבניגוד לדוגמאות האחרות בהן מפיק המתורגמן הברה, מילה או מסר שהוא עצמו קלט או הפיק, הרי שבמקרה המשתקף מהדוגמה האחרונה אנו עדים למצבים בהם מפיק המתורגמן מבעים שלא הופקו בעבר, קרי, נעשתה פה אקטיביזציה של מבע שלא מומש עדיין, לא על-ידי הנואם בשפת המקור ולא על-ידי המתורגמן בשפת היעד.

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקונים עצמיים מסוג זה לבין המשתנים הבלתי תלויים: כיווניות ושפת יעד נמצא כי שלושה תיקוני פרסברציה משפת היעד מופקים בתרגום לשפת האם ורק תיקון אחד של פרסברציה משפת היעד מופק בתרגום לשפה השנייה. כמו כן נמצא כי שלושה תיקונים מופקים בתרגום לאנגלית לעומת תיקון אחד בלבד של פרסברציה משפת היעד המופקים בתרגום לעברית. מכאן ניתן אולי להניח, בשלב זה (עד לאישוש או הפרכה של הממצא במחקרים נוספים בתחום), כי משתני הכיווניות ושפת היעד מהווים משתנים מכריעים בהפקת תיקונים עצמיים מסוג פרסברציה משפת היעד וכי תרגום לשפת האם ותרגום לאנגלית משפיעים יותר מאשר תרגום לשפה השנייה ותרגום לעברית.

<u>4.8.1.4 תיקוני קירבה סמנטית</u>

תיקוני קירבה סמנטית הוגדרו בעבודה הנוכחית כתיקונים של מילים שחולקות משמעויות דומות אך לא זהות או מילים שחולקות אותו שדה סמנטי (ראה סעיף **2.3.3.1**). בדיקת הנתונים בקורפוס בכלי ניתוח איכותני שהתמקד במיון התנאים הלשוניים המביאים להפקת תיקוני קירבה סמנטית הצביע על מספר קבוצות: המרת כינויי גוף באחרים; המרת כינויי מושא וקניין באחרים; המרת פעלים בקרובים להם מבחינת המשמעות שהם חולקים; המרת שמות תואר בשמות תואר אחרים החולקים משמעות קרובה; המרת שמות עצם בשמות עצם אחרים החולקים משמעות קרובה. להלן דוגמאות המשקפות את החלוקה:

טבלה מספר 52: המרת כינויי גוף באחרים

כיווניות	**שפת מקור**	**שפת יעד**
לשפה א' #4 עברית	… Why don't we first of all before that try to sacrifice I would say the debt retirement of ten million dollars …	... **בטרם [הם] <u>אנחנו</u>** נקריב את החזר החובות של עשרה פסיק שבעה מליון דולר ...
לשפה א' #5 עברית	*	... [אני רוצה להראות לָךְ] **<u>אנחנו רוצים להראות לכם</u>** כמה דוגמאות ...

לשפה א' #8 אנגלית	**... אני מאחל לכם** המשך כנס פורה מעניין ומאתגר ...	… [I wish us all] **<u>I wish you all</u>** a productive conference …
לשפה א' #8 אנגלית	... לא אפרט לגבי הרעיון הזה כי **פול ריי יעשה את זה יותר טוב ממני** ...	… [and I] **<u>and he'll</u>** do it much better then me ...

בדוגמה הראשונה מחליף המתורגמן את כינוי הגוף "הם" בכינוי הגוף "אנחנו"; בדוגמה השנייה ממיר המתורגמן את "אני" בכינוי גוף אחר "אנחנו"; בדוגמה השלישית מחליף המתורגמן את "I" בכינוי הגוף "you"; ובדוגמה הרביעית ממיר המתורגמן את "I" בכינוי הגוף "he".

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקוני כינויי גוף עם משתנה הכיווניות נמצא כי כל התיקונים מסוג זה הופקו בתרגום לשפה א' בלבד, לא נמצאו תיקונים מסוג זה שהופקו בתרגום לשפה ב'. בבדיקת הקשר בין הפקת תיקוני כינויי גוף עם משתנה שפת היעד נמצא כי תיקונים אלה הופקו בתרגום לשתי השפות באופן שווה. מכאן ניתן להסיק שהפקת תיקוני כינויי גוף אינה קשורה לשפת היעד אך קשורה מאוד למשתנה הכיווניות.

הקבוצה השנייה של תיקונים עצמיים שהתגבשה מתוך הנתונים בקורפוס הנה המרת כינויי מושא וקניין כפי שמראות הדוגמאות הבאות:

טבלה מספר 53: המרת כינויי מושא וקניין

כיווניות	שפת מקור	שפת יעד
לשפה ב' #1 עברית	*	... מי שישב באותו כיסא 4 שעות ביום ונתן לנו לאפר [אותנו] **<u>אותו</u>** בסבלנות ...
לשפה א' #2 עברית	**… It is a great pleasure and a great honor to introduce** Dr. Adar ...	... לכבוד ולעונג הוא [לְ(...)] **<u>לנו</u>** לארח את ד"ר אדר ...
לשפה א' #2 עברית	… And I want to switch now very quickly to the other side or to the other group and that is Olim as entrepreneurs. Which I think is more even more interesting **to you** because you'd labeled this an evening about entrepreneurship …	... ואני רוצה לעבור עכשיו לקבוצה השנייה וזה עולים כיזמים. וזה נושא עוד יותר מעניין אולי [בשבילכם] *או* **<u>בשבילך</u>** מפני שאתם הרי קראתם לערב זה ערב יזמות ...
לשפה א' #5	… and I think you are going to need to and	... ואני חושב [שאנחנו] ... חייבים *או* **<u>אתם חייבים</u>**

עברית	almost be mandated to have a HACCP plan and system in most all operations …	שתהיה תכנית האסא״פ פעילה בכל המוסדות כמעט ...

בדוגמה הראשונה מחליף המתורגמן את כינוי המושא ״אותנו״ בכינוי המושא ״אותו״; בדוגמה השנייה ממיר המתורגמן את ״לו(י)״ בכינוי ״לנו״; בדוגמה השלישית מחליף המתורגמן את ״בשבילכם״ בכינוי ״בשבילך״; ובדוגמה הרביעית ממיר המתורגמן את ״אנחנו״ בכינוי הגוף ״אתם״.

בבדיקת הקשר בין הפקת תיקוני כינויי מושא וקניין עם משתנה הכיווניות נמצא כי רוב התיקונים מסוג זה (ארבעה מתוך חמישה) הופקו בתרגום לשפה א׳ וכי רק תיקון אחד מסוג זה הופק בתרגום לשפה ב׳. בבדיקת הקשר בין הפקת תיקוני כינויי גוף עם משתנה שפת היעד נמצא כי תיקונים אלה הופקו בתרגום לעברית בלבד. מכאן ניתן להסיק שהפקת תיקוני כינויי מושא וקניין קשורה הן למשתנה הכיווניות והן למשתנה שפת היעד.

הקבוצה השלישית שאותרה בקורפוס היא קבוצת הפעלים הקרובים כפי שמראות הדוגמאות הבאות:

טבלה מספר 54: המרת פעלים באחרים

כיווניות	**שפת מקור**	**שפת יעד**
לשפה ב׳ #1 עברית	… to the North Americans I would hope that this **rings some bells** …	... אלה שגרים בצפון אמריקה בוודאי [זוכרים], **<u>מכירים,</u>** קייטנות שבהן ישנם חוגים ללשון עברית ...
לשפה ב׳ #1 עברית	… Does the process **destroy** micro organisms? …	... האם השיטה [הורסת], **<u>הורגת</u>** את המיקרואורגניזמים? ...
לשפה א׳ #1 אנגלית	... **להציג** דרך משקפיים של איש המפעל את הנושא הזה של העבודה ...	… [he will be introducing this subject], **<u>he will be explaining</u>** more about the association …
לשפה ב׳ #5 אנגלית	... והיה והמניעה לא מצליחה לעזור לנו ולא הצלחנו **למנוע** את התקלה ...	… the preventive action [could not avoid] **<u>could not prevent</u>** the misfortune …

בדוגמה הראשונה מחליף המתורגמן את הפועל ״זוכרים״ בפועל ״מכירים״; בדוגמה השנייה ממיר המתורגמן את ״הורסת״ בפועל ״הורגת״; בדוגמה השלישית מחליף המתורגמן את ״introducing״ בפועל ״explaining״; ובדוגמה הרביעית ממיר המתורגמן את ״avoid״ בפועל ״prevent״.

בבדיקת הקשר בין המרת פעלים באחרים עם משתנה הכיווניות נמצא כי תיקונים אלה מופקים ללא קשר למשתנה הכיווניות. בבדיקת הקשר בין המרת פעלים באחרים עם משתנה שפת היעד נמצא כי תיקונים אלה הופקו יותר בתרגום לעברית מאשר בתרגום לאנגלית. מכאן ניתן להסיק שהמרת פעלים באחרים אינה קשורה למשתנה הכיווניות אך אפשרי קשר עם משתנה שפת היעד, ביסוס קשר זה מצריך בדיקה נתונים נוספים בקורפוסים חדשים מתחום התרגום הסימולטני.

קבוצה נפרדת של תיקונים עצמיים שגובשה בתוך קבוצת הקירבה הסמנטית הנה קבוצת שמות התואר הקרובים במשמעותם כפי שמראות הדוגמאות הבאות:

טבלה מספר 55: המרת שמות תואר

כיווניות	שפת מקור	שפת יעד
לשפה ב׳ #1 עברית	… We'll start with the one that provided one of its producers with perhaps the **most challenging part** in his career ...	... מתחיל בסרט אשר העניק למפיקיו אתגר [בלתי רגיל] **<u>חסר תקדים</u>** למעשה ...
לשפה א׳ #2 עברית	… I think that the goals that we agree are **complicated** by a few facts ...	... אני חושב שהמטרות שעליהם אנחנו מסכימים עליהן [מסובכות] **<u>מורכבות</u>** בכמה וכמה דברים ...
לשפה א׳ #1 אנגלית	*	… Everything that this government has done during this period has been designed to … strengthen the [outside] **<u>external</u>** mechanisms ...
לשפה ב׳ #5 אנגלית	... אומרים שמישהו אמר לו לא כדאי לך לרדת, נביא **ציוד בטיחות**. זה אומרים, זוהי עדות שמיעה ...	… they say that he was told not to go down, to wait for [emergency equipment] *or* **<u>safety equipment,</u>** however this is only a hearsay evidence ...

בדוגמה הראשונה ממיר המתורגמן את הרצף המתאר "בלתי רגיל" ברצף אחר "חסר תקדים"; בדוגמה השנייה מחליף המתורגמן את "מסובכות" בשם התואר "מורכבות"; בדוגמה השלישית ממיר המתורגמן את "outside" בתואר "external"; ובדוגמה הרביעית ממיר המתורגמן את "emergency" בתואר "safety".

בבדיקת הקשר בין המרת שמות התואר באחרים עם משתנה הכיווניות נמצא כי תיקונים אלה מופקים לרוב (שני שליש) בתרגום לשפת האם וכי רק מיעוטם (שליש אחד) מופקים בתרגום

לשפה השנייה. בבדיקת הקשר בין המרת שמות תואר באחרים עם משתנה שפת היעד נמצא כי תיקונים אלה הופקו שווה בשווה בתרגום לשתי השפות. מכאן ניתן להסיק שהמרת שמות תואר באחרים קשורה למשתנה הכיווניות אך אינה קשורה למשתנה שפת היעד.

קבוצת הנתונים האחרונה בקטגוריית הקירבה הסמנטית הנה קבוצת שמות העצם כפי שמראות הדוגמאות הבאות:

טבלה מספר 56: המרת שמות עצם

כיווניות	שפת מקור	שפת יעד
לשפה א׳ #4 עברית	… Now if you turn to the expenditure page in Aliya and Klita you'll see there ...	... וכעת אם תעברו [לסעיף ההוצאות] **<u>לדף ההוצאות</u>** בעליה וקליטה תראו שם ...
לשפה א׳ #5 עברית	… It is Brian who sings it in the film …	... בריאן ... השמיע אותו [בשיר] **<u>בסרט</u>** *סליחה* ...
לשפה א׳ #1 אנגלית	... זו אשליה שהמנהלים יכולים שוב הכללה קשה, אבל זאת הכללה עם המגרעות שלה, **שמנהלים** יכולים להשפיע על דרך התפקוד של המורים בפועל ...	… It is also not true [that the teacher] **<u>that the principal</u>** can affect the way the teachers teach …
לשפה א׳ #8 אנגלית	... **ועמים קטנים** אחרים באזור ...	… and other small [cou(…)] **<u>nations</u>** of the area …

בדוגמה הראשונה מחליף המתורגמן את שם העצם "סעיף" בשם עצם אחר "דף"; בדוגמה השנייה ממיר המתורגמן את "בשיר" בשם העצם "סרט"; בדוגמה השלישית מחליף המתורגמן את "teachers" בשם העצם "principal"; ובדוגמה הרביעית ממיר המתורגמן את "cou(ntries)" בשם העצם הקרובה לה "nations".

בבדיקת הקשר בין המרת שמות העצם באחרים עם משתנה הכיווניות נמצא כי תיקונים אלה מופקים יותר בתרגום לשפת האם (שני שליש) וכי מיעוטם (שליש אחד) מופקים בתרגום לשפה השנייה. בבדיקת הקשר בין המרת שמות העצם באחרים עם משתנה שפת היעד נמצא כי תיקונים אלה הופקו יותר בתרגום לעברית (שני שליש) מאשר בתרגום לאנגלית (שליש אחד). מכאן ניתן להסיק כי המרת שמות עצם באחרים קשורה הן למשתנה הכיווניות והן למשתנה שפת היעד.

לסיכום, ארבע הקטגוריות: טעות אובייקטיבית, השלמת מידע, פרסברציה וקירבה סמנטית מקטגוריית העל: תיקוני תוכן, נבדקו על מנת למצוא דפוסים תוכניים המביאים להפקתם.

נמצא כי תיקונים מסוימים תלויים במשתנה הכיווניות ובמשתנה שפת היעד. הטבלה הבאה מסכמת את הממצאים העיקריים:

מקראה: < נמצא בשכיחות גבוהה יותר לכיוון משתנה זה

> נמצא בשכיחות גבוהה יותר לכיוון משתנה זה

\+ נמצא בשכיחות מסוימת

\- לא נמצאו דוגמאות מהקורפוס

טבלה מספר 57: סיכום דפוסים איכותניים בתיקונים עצמיים של תוכן

<table dir="rtl">
<tr><th>קטגוריית-על:
תיקוני תוכן</th><th>ניתוח תוכן</th><th>כיווניות: לשפה א'</th><th>כיווניות: לשפה ב'</th><th>שפת יעד עברית</th><th>שפת יעד אנגלית</th></tr>
<tr><td rowspan="6">טעות אובייקטיבית</td><td>הפכים</td><td colspan="2"><</td><td colspan="2">></td></tr>
<tr><td>מספרים</td><td>+</td><td>-</td><td>+</td><td>+</td></tr>
<tr><td>שמות וכיוונים</td><td colspan="2"><</td><td colspan="2">></td></tr>
<tr><td>יחיד ורבים</td><td>+</td><td>-</td><td colspan="2"><</td></tr>
<tr><td>זכר ונקבה</td><td>+</td><td>-</td><td>+</td><td>-</td></tr>
<tr><td>חלק משלם</td><td>+</td><td>-</td><td>+</td><td>-</td></tr>
<tr><td rowspan="4">השלמת מידע</td><td>EVS</td><td colspan="2" rowspan="2"><
<</td><td>-</td><td>+</td></tr>
<tr><td>הנהרה</td><td>+</td><td>+</td></tr>
<tr><td>השלמה</td><td>+</td><td>+</td><td>+</td><td>+</td></tr>
<tr><td>תוספות</td><td>+</td><td>+</td><td>+</td><td>+</td></tr>
<tr><td rowspan="2">פרסברציה</td><td>משפת המקור</td><td colspan="2"><</td><td colspan="2"><</td></tr>
<tr><td>משפת היעד</td><td colspan="2"><</td><td colspan="2">></td></tr>
<tr><td rowspan="5">קירבה סמנטית</td><td>כינויי גוף</td><td>+</td><td>-</td><td>+</td><td>+</td></tr>
<tr><td>מושא וקניין</td><td colspan="2"><</td><td>+</td><td>-</td></tr>
<tr><td>פעלים</td><td>+</td><td>+</td><td colspan="2"><</td></tr>
<tr><td>שמות תואר</td><td colspan="2"><</td><td>+</td><td>+</td></tr>
<tr><td>שמות עצם</td><td colspan="2"><</td><td colspan="2"><</td></tr>
</table>

הנתונים מראים כי משתנה הכיווניות מהווה גורם מכריע בהפקת תיקוני תוכן וכי מתורגמנים מפיקים יותר תיקונים עצמיים בתרגמם לשפת אמם. אם נשווה חלוקה זו לכפות מאזניים הרי שנראה כי הפכים, שמות וכיוונים, EVS, הנהרה, פרסברציה משפת מקור ומשפת יעד, המרת כינויי מושא וקניין, המרת שמות תואר והמרת שמות עצם מופקים יותר בתרגום לשפת האם מאשר בתרגום לשפה השנייה ובזאת מטים את כף המאזניים לכיוון תרגום לשפת האם.
לעומת זאת, כף המאזניים נעשית כבידה יותר ונוטה יותר לכיוון תרגום לשפת האם מאחר שמספרים, יחיד ורבים, זכר ונקבה, חלק משלם והמרת כינויי גוף מופקים רק בתרגום לשפת

האם. כף המאזניים מתאזנת בתוספות ובהמרות של פעלים קרובים מאחר שתיקונים אלה מופקים הן בתרגום לשפת האם והן בתרגום לשפה השנייה בשכיחות קרובה (כאן המקום להזכיר כי תיקוני ההשלמה בוצעו בקורפוס זה על-ידי מתורגמן 5 בלבד ולכן לא נוכל להתייחס אליהם כדפוס הפקת תיקון עצמי מסוג זה).

נתונים אלה גם מראים כי משתנה שפת היעד אף הוא מהווה גורם מכריע בהפקת תיקוני תוכן. תיקוני הפכים, שמות וכיוונים ופרסברציה משפת היעד מופקים יותר בתרגום לאנגלית מאשר בתרגום לעברית ולכן יכריעו את כף המאזניים לכיוון אנגלית. לעומת זאת, המרות בין יחיד ורבים, תיקוני פרסברציה משפת המקור, תיקוני פעלים קרובים ותיקוני שמות עצם קרובים מופקים יותר בתרגום לעברית מאשר בתרגום לאנגלית ולכן יכריעו את כף המאזניים לכיוון עברית. כף המאזניים מתאזנת בתיקוני מספרים, הנהרה, תוספות, כינויי גוף ושמות תואר.

4.8.2 תיקוני סגנון

בקטגוריה זו סווגו תיקונים עצמיים שהופקו על מנת לנסח מחדש את המסר בשפת היעד, על מנת להמיר מילה בנרדפת לה או על מנת להמיר מילה גנרית בספציפית.

<u>4.8.2.1 תיקוני ניסוח מחדש</u>

תיקוני ניסוח-מחדש הוגדרו ככאלה במספר מקרים : (1) כאשר המתורגמן מתחיל להפיק משפט, קוטע אותו באמצע ומתחיל בהפקת משפט חדש (ראה דוגמאות 1 ו-2 בטבלה) ; (2) כאשר המתורגמן ממיר מילה באחרת שאינה חולקת משמעות קרובה עם המילה המקורית (ראה דוגמאות 3 ו-4 בטבלה) ; (3) כאשר המתורגמן מפיק את אותו המשפט אך משנה את הצמתים (nodes) במשפט (ראה דוגמאות 5 ו-6). להלן דוגמאות המייצגות אחרות בקורפוס של נקודות מהן מתחיל המתורגמן בהפקת תיקוני ניסוח-מחדש :

טבלה מספר 58 : דפוסים איכותניים בתיקוני ניסוח-מחדש

מס' דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1-2 התחלה חדשה	... מחשבות גישות ודברים שנעשו, נעשו בעבר נעשים כיום. מחשבות לגבי העתיד אנחנו נשמע במהלך המושב מן המרצים הנמצאים אתנו ...	… [Some], **We had some <u>We have already had some things</u>** related to the past we are going to hear about prospective for the future ...
	… And in your corrective actions plans there's three major things that you need …	... [ותהליך התיקון הזה הוא], **<u>ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם</u>** ...
3-4 המרת מילה	*	… Not everybody [agree], **<u>understands</u>** ...
	*	... מאז שהתחיל עניין המשא ומתן של השלום אשר [תפנה], **תעשה <u>תהווה</u>** משהו ...
5-6 שינוי צמתים	... אלו הם המקצועות שלפי הפרסום בניו״ש שמופיע פה מ-1977 יש בהם סכנה של האוכלוסייה לחשיפה למימן גופריתי ...	… you can see here the professions [which risk], **<u>which have the risk</u>** of exposing the population to hydrogen sulfache ...
	... Israel right now has anything between 3 thousand and 5 thousand too many doctors …	... כרגע יש בישראל [בין שלושת אלפים לחמשת אלפים], **<u>עודף של שלושת אלפים לחמשת אלפים</u>** רופאים ...

בדוגמה הראשונה מתחיל המתורגמן משפט במילה "Some" מפסיק את הפקת המשפט ומתחיל במשפט חדש: "We have already had some" (את התיקון הכפול: "We had some" לא ננתח במסגרת הסעיף הנוכחי מאחר שתופעת התיקונים הכפולים נידונה בנפרד בסעיף 4.6). גם בדוגמה השנייה מתחיל המתורגמן במשפט ומפיק ארבע מילים "ותהליך התיקון הזה הוא" לפני שהוא קוטע את דבריו ומתחיל משפט חדש "ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם". בדוגמה השלישית ממיר המתורגמן את "agree" עם "understand" שלא חולקת עמה משמעות סמנטית כלשהי. בדוגמה הרביעית ממיר המתורגמן את "תפנה" עם "תעשה" ואת "תעשה" לפועל אחר "תהווה". שוב, אין פעלים אלה חולקים משמעות סמנטית כלשהי שהייתה עשויה להצביע על סוג אחר של תיקון עצמי (קירבה סמנטית או מילה נרדפת). בדוגמה החמישית ממיר המתורגמן את "which risk" עם "which have the risk" ובזאת משנה את המבנה התחבירי של המשפט על-ידי שינוי סדר הצמתים של המשפט. כמו כן גם בדוגמה השישית מחליף המתורגמן את "בין שלושת אלפים לחמשת אלפים" עם "עודף של שלושת אלפים לחמשת אלפים" ובזאת הוא משנה את המבנה התחבירי של המשפט.

מיון זה משקף את תיזמון הפקת התיקון העצמי ועשוי להאיר תשובות לשתי שאלות העולות על הפרק:

(1) מתי קוטע המתורגמן את הפקת המסר בשפת היעד ומתחיל בהפקת ניסוח-מחדש? לשון אחר, האם המתורגמן קוטע את הפקת המסר רק לאחר שהפיק יחידה בעלת משמעות (היחידה הקטנה ביותר בעלת משמעות היא מילה) או שמא ישנם מקרים בהם אין הוא מפיק את כל היחידה עד סופה, קוטע את שטף הדיבור ומפיק תיקון עצמי של ניסוח-מחדש?

(2) האם קיימים דפוסים לשוניים מסוימים המביאים את המתורגמנים לידי הפקת תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש?

קטיעת הפקת מילה לשם הפקת תיקון עצמי של ניסוח מחדש

התשובה לשאלה הראשונה היא שהמתורגמן, ברוב המוחלט של המקרים בהם הוא מפיק ניסוח-מחדש, מפיק תחילה יחידה בעלת משמעות עד סופה ורק אח"כ מפיק תיקון עצמי. אך לעיתים, מפיק המתורגמן תיקון עצמי באמצע הפקת מילה. להלן דוגמאות להפקת תיקון עצמי של ניסוח-מחדש באמצע הפקת מילה אחרת:

שפת מקור	שפת יעד
... וזה במטרה אחת להבטיח שברגע שזה קרה נוכל מה שיותר מהר לחזור לחיים הנורמליים ובמהירות לאפשר לאנשים לחיות את החיים שלהם ולא להשאיר את הנזק לטווח ארוך ...	… we have to be prepared to try to do it in the quickest way possible and [not to rem(…)], **<u>not to leave</u>** the damage for a long time ...
… And there can be regulatory verification …	... [ויכולים ל(...)], **<u>צריך לבדוק</u>** גם את עניין התקנות ...

בדוגמה הראשונה ניתן לראות כי המתורגמן קטע את הפקת המילה "(...)rem" המקבילה ל"להשאיר" שבשפת המקור ומתחיל בהפקת התיקון "not to leave". באופן דומה, בתרגום לעברית, ניתן לראות בדוגמה השנייה כי המתורגמן קטע את הפקת "ויכולים ל(...)" ותיקן ל"צריך לבדוק".

מתי מופקים תיקונים אלה הכרוכים בקטיעת מילה תוך כדי הפקתה? האם יש קשר בין תופעה זו למשתני הכיווניות ושפת היעד? על מנת לענות על שאלות אלה היה צורך לעיין באופן ממוקד בנתונים של תיקונים מסוג ניסוח-מחדש. לכן, נסרקו כל הנתונים כדי לאתר תיקונים של ניסוח-מחדש ולבנות טבלאות המתמקדות רק בתיקונים אלה. מאחר שהתהליך היה תהליך שבוצע באופן ידני הוצאו רק 155 תיקונים של ניסוח-מחדש - שהם 72% - מתוך 217 שהקורפוס מכיל. כאן המקום לציין כי עבודה בתוכנת אטלס הייתה מאפשרת דלייה מקיפה יותר של כל התיקונים מסוג זה. על מנת שלא לסבך את תהליך העבודה הוחלט לא לנסות לאתר את אותם התיקונים שלא הוכנסו לטבלאות אלו בהנחה שאין הם נושאים תכונות שעלולות להטות את הנתונים. לאחר שנבנו הלוחות נמצא כי 32 תיקונים המהווים 21% מתוך 155 התיקונים שאותרו הופקו באמצע הפקת מילה אחרת.

הקשר עם משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות
בבדיקת הקשר בין תיקונים שהופקו באמצע הפקת מילה למשתנה שפת היעד נמצא כי משתנה שפת היעד מהווה גורם משפיע בהפקת תיקונים של ניסוח-מחדש. 18 תיקונים המהווים כחמישים ושישה אחוזים מסך התיקונים שהופקו באמצע הפקת מילה, הופקו בתרגום לעברית לעומת 14 תיקונים כאלה המהווים כארבעים וארבעה אחוזים מסך התיקונים שהופקו באמצע מילה, הופקו בתרגום לאנגלית. קיים פער של 12 אחוזים ויש צורך במחקרים נוספים על מנת לזהות את הגורמים לפער זה. בבדיקת הקשר בין ממצא זה עם משתנה הכיווניות נמצא כי משתנה הכיווניות מהווה גורם מכריע בהפקת תיקונים עצמיים של ניסוח-מחדש באמצע הפקת מילה – 81% (26 מתוך 32 תיקונים אלה), קרי, הרוב המוחלט, מופקים בתרגום לשפה א'.

לסיכום, תיקונים של ניסוח-מחדש המופקים באמצע הפקת מילה מופקים הן בתרגום לעברית (כחמישים ושישה אחוזים) והן בתרגום לאנגלית (כארבעים וארבעה אחוזים). נמצא גם כי גורם הכיווניות מהווה משתנה מכריע וכי מתורגמנים מפיקים יותר תיקונים של ניסוח-מחדש באמצע הפקת מילה כשהם מתרגמים לשפת אימם.

דפוסים לשוניים המביאים להפקת תיקונים עצמיים של ניסוח מחדש בתרגום סימולטני

על מנת לענות על השאלה השנייה מוינו התיקונים העצמיים של ניסוח-מחדש לקבוצות על-פי דפוסים לשוניים שאפיינו אותם. מיון כזה יצר לוחות מילות מפתח בתוך הקשר (key words in context) - KWIC. עיון בלוחות KWIC שבנספח 1 של תיקוני ניסוח-מחדש מגלה דפוסים תוכניים עקביים בהם מפיק המתורגמן תיקוני ניסוח-מחדש באחד מארבעת ההקשרים הבאים: (1) ההקשר התחבירי: המשפט שהופק אינו תואם למסר של שפת המקור או לחוקים הלשוניים של שפת היעד אם עקב תרגום מילולי שלא מתאים למסר של שפת המקור (ראה דוגמה 1 ו-2) או עקב הצורך להפיק צירוף כבול בשפת היעד (ראה דוגמה 3 ו-4). (2) סיטואציית התרגום הסימולטני: שינוי מבנה המשפט במקרים בהם הנוסח הראשוני בשפת היעד היה נכון אך, בכל זאת, אולי עקב שיקולים של "להרוויח זמן" מפיק המתורגמן מבנה שונה (ראה דוגמה 5 ו-6); (3) תרגום שאלות: הפקת תיקון עצמי במהלך תרגום שאלה הכרוכה בשינוי מבנה העץ התחבירי (ראה דוגמה 7 ו-8); (4) ותרגום מסרים של תנאי והגבלה: הפקת תיקון עצמי במהלך תרגום מסר של תנאי או הגבלה הכרוכה בשינוי פריטי העץ התחבירי (ראה דוגמה 9 ו-10).

להלן דוגמאות לדפוסים שאותרו בתיקונים עצמיים מסוג ניסוח-מחדש:

טבלה מספר 59: דוגמאות לדפוסים של תיקוני ניסוח-מחדש

מס' דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… There are many people who have mastered the language and have become proficient in it despite the fact that it was not a number one language ...	... רבים [הפכו], **<u>שלטו</u>** בעברית למרות שלא שמעו עברית בסביבתם המיידית ...
2	... כמה ימים לאחר מכן קיבלתי מרות עם הקדשה יפה את הספר הפדרליסט ...	… Later [I received from Ruth with a lovely dedication], **<u>I received this book on the Federalist</u>** …
3	… they are not going to be produced by American publishers ...	... האמריקאים לא יסכימו להוציא את [האור] **<u>ספרים אלה לאור</u>** ...
4	... האירוע בדרך כלל מתרחש בהפתעה מבחינת העיתוי ...	… Such an event is usually [a surprise], **<u>comes as a surprise</u>** ...
5	… I think that Israel as an economy is going through a very painful process of its restructuring ...	... אני סבור שישראל [היא], **<u>והכלכלה</u>** שלה עוברים כרגע תהליך מכאיב מאוד של בנייה מחדש...
6	... חלק מהתאונות היו תאונות שהייתה בהן גם תחלואה וגם תמותה ועל זה אני הולך לדבר היום ...	… Some of the accidents were involved with morbidity and mortality and [I], **<u>this is my topic</u>** today ...
7	… people who look at cities and towns and try to figure out what	... אנשים שמתבוננים ובוחנים ערים כרכים ומנסים להבין [מה], **<u>איזה</u>** סוג

	kind of population …	אוכלוסייה ...
8	*	… And the question is [why we are not], **why are we not** doing it? …
9	… If we could make up […] the money from the Israeli government maybe I wouldn't feel so …	... [אם אנחנו יכולים לקבל כסף מממשלת ישראל], **לו היינו יכולים** אולי לא הייתי חש כל כך ...
10	... יהיה כדאי לו להשקיע בתחום הזה, הפרובלמטי, אילו החוויה הכוללת שלו במחלקה העברית הייתה חוויה גדולה ...	… He will put the effort into learning Hebrew [even if his Hebrew learning], **provided that his Hebrew learning** experience has been a meaningful one ...

בדוגמה הראשונה ניתן לראות כי המתורגמן מתרגם את ״become״ למשמעות המילולית המקבילה לה בעברית ״הפכו״ אך ומתקן למשמעות המתאימה להקשר ״שלטו בעברית״; בדוגמה השנייה מתרגם המתורגמן את ״קיבלתי מרות עם הקדשה יפה״ תרגום קווי (מילה מול מילה) ומפיק את ״I received from Ruth with a lovely dedication״ אך מתקן למבנה תקין בשפת היעד הדורש מושא ישיר לאחר הפועל received ״I received this book״. בשתי הדוגמאות ניתן לראות כי המתורגמן מתרגם תחילה לפי סדר קליטת המילים באוזן ורק אח״כ מפיק תיקון עצמי המתאים לחוקי שפת היעד.

בדוגמאות 3 ו-4 ניתן לראות כי המתורגמן מפיק תיקון עצמי שקשור בצמדים כבולים. בדוגמה 3 הוא מפיק תחילה את ״להוציא את האור״ ומתקן ״ספרים אלה לאור״; בדוגמה הרביעית הוא מפיק תחילה את ״is usually a surprise״ ומתקן ״comes as a surprise״. דוגמאות אלה ואחרות בקורפוס (ראה נספח 1) מצביעות על כך שהמתורגמן מזהה נכון איזה צירוף כבול הוא צריך להפיק בשפת היעד אך מפיק את המילה האחרונה בצירוף לפני אלה המקדימות אותה תופעה שמובילה אותו לידי הפקת תיקון עצמי.

דוגמאות 5 ו-6 מייצגות תיקונים עצמיים בהם נראה כי התרגום המוצע בתחילה עולה בקנה אחד עם המסר של שפת היעד וכי הוא אינו פוגע בחוקי התחביר או הסמנטיקה של שפת היעד ובכל-זאת מחליט המתורגמן לקטוע את הפקת המשפט ולהפיק תיקון עצמי. בדוגמה 5 אומר המתורגמן: ״... אני סבור שישראל היא ...״ וקוטע את הפקת המשפט על ידי הפקת מילה בצירוף ו״ו החיבור ובכך משנה את מבנה המשפט: ״והכלכלה שלה עוברים כרגע תהליך מכאיב מאוד של בנייה מחדש״. לכאורה נראה כי המתורגמן יכול היה להמשיך בהפקת המשפט כפי שהציע לראשונה. אחת האפשרויות להמשך הפקת המשפט הינה לומר (מסומן בסוגריים מסולסלים): אני סבור שישראל היא מדינה {שהכלכלה שלה עוברת} כרגע תהליך מכאיב מאוד של בנייה מחדש״. גם בדוגמה 6 ניתן לראות כי המתורגמן הפיק תחילה תרגום

תקני של המסר בשפת היעד שאותו ניתן היה להמשיך בכמה דרכים: "Some of the ... accidents were involved with morbidity and mortality and I {am going to discuss this} today ..." או "I am going to talk about this today" או "I am going to elaborate on this today".

דוגמאות 7 ו-8 מייצגות מקרים של תרגום שאלות בהם מפיק המתורגמן תיקונים עצמיים הכרוכים בשינוי פריטי העץ התחבירי. השוואה של מספר התיקונים העצמיים שהופקו בהקשר של שאלות (12) עם מספר השאלות שהוצגו בשפת היעד (17) מצביע על הפקת תיקונים עצמיים בשני שלישים מהמקרים. בדוגמה 6 קולט המתורגמן באוזנו את מילת השאלה "what" ומספיק לתרגם אותה למקבילתה בעברית: "מה" לפני שהוא קולט באוזנו את "kind" המצטרפת בשפת היעד למילת השאלה: "what kind" שמצריכה הפקת תיקון למקבילה: "איזה סוג". בדוגמה 8 יודע המתורגמן איזו שאלה הוא צריך להפיק אך מחליף את סדר המילים הנדרש באנגלית. הוא מפיק את: "why we are not" ומתקן למבנה הנדרש: "why are we not".

דוגמאות 9 ו-10 מייצגות תיקונים עצמיים המופקים בתוך משפטי תנאי והגבלה. בדוגמה 9 מפיק המתורגמן תחילה את "אם אנחנו יכולים לקבל כסף מממשלת ישראל" במקום "לו היינו יכולים"; בדוגמה 10 מפיק המתורגמן תחילה את "even if his Hebrew learning" במקום "provided that his Hebrew learning".

עיון מקרוב בתיקונים עצמיים של ההקשר התחבירי הצביע על חלוקה לתת-דפוסים נוספים: המרת פעלים באחרים; התחלה חדשה; השלמה חדשה. תת-חלוקה זו מצביעה על דפוסים לשוניים שונים המעירים את הצורך להתאים את המסר של שפת היעד למסר של שפת המקור מבחינת תוכן המשפטים ולכן הוחלט לקרוא לקבוצה זו של תיקונים עצמיים של ניסוח מחדש תיקונים של התאמת תוכן. החלוקה מוצגת להלן:

התאמת תוכן המסר בשפת היעד לתוכן המסר שבשפת המקור

מקרים בהם ממיר המתורגמן את הפועל שהפיק בפועל אחר המקביל למסר שהופק בשפת המקור (ראה דוגמה 1 ו-2), או מקרים בהם מתחיל המתורגמן מחדש את המשפט שהפיק בשפת היעד על מנת להתאים את המסר למסר שהופק בשפת המקור (ראה דוגמה 3 ו-4), או מקרים בהם ממיר המתורגמן את החלק המשלים של המשפט על מנת להתאים את המסר לשפת המקור (ראה דוגמה 5 ו-6) סווגו כתיקונים עצמיים של ניסוח מחדש מסוג התאמת תוכן המסר בשפת היעד לתוכן המסר שהופק בשפת המקור.

טבלה מס' 60: תיקונים של ניסוח מחדש לשם התאמת תוכן המסר לשפת המקור

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… Is there a possibility of reprocessing …	... האם יש אפשרות [לעב(...)], **לחזור ולעבד** אותו? ...
2	... אלו הם המקצועות שלפי הפרסום בניו"ש שמופיע פה מ-1977 יש בהם סכנה של האוכלוסייה לחשיפה למימן גופריתי ...	… you can see here the professions [which risk], **which have the risk** of exposing the population to hydrogen sulfache ...
3	… And in your corrective actions plans there's three major things that you need …	... [ותהליך התיקון הזה הוא], **ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם** ...
4	... צריך ליצור רקע. והרקע שאנחנו יצרנו זה, כבר אין צורך לצייר, הרקע שאנחנו יצרנו היה לאסוף ...	… the backdrop which we have created, and [needless to sa(…)], **I don't really have to draw it up here**, is a backdrop which involved making sure that …
5	… its power has caused overwhelming audience reaction ...	... והוא גרם [לעוצמה], **לתגובה** מדהימה בעוצמתה ...
6	... הכנס הזה הוא דוגמא מצוינת לכנס אקדמי מובהק מובהק מצד אחד ושיש לו גם השלכות חשובות על נושאים העומדים על סדר היום הציבורי ...	… a clear academic conference which also has important implications [for so], **for issues** that are on the public agenda …

בדוגמה הראשונה המיר המתורגמן את "לעב(ד)" עם "לחזור ולעבד" על מנת לשקף את הפועל "reprocessing" שהופק בשפת המקור. דוגמה זו משקפת מבנים שלא קיימים בשפת היעד – תחילית של "-re" לפני מילה להבעת חזרה על פעולה - ושמחייבים את המתורגמן לנקוט בפעולה כלשהי של ניסוח על מנת לשקף את המסר גם בשפת היעד. גם בדוגמה השנייה ממיר המתורגמן את הפועל העיקרי "risk" לפועל אחר: "have" על מנת לשקף את המסר משפת היעד המתמקד במקצועות מסוימים ש"יש בהם סכנה" של העובדים בהם. המתורגמן שמחליט שאין מדובר במקצועות מסכנים אלא מקצועות שיש בהם סכנה מפיק תיקון עצמי על מנת לשקף מסר זה. בדוגמה השלישית ממיר המתורגמן את "ותהליך התיקון הזה הוא" עם התחלה חדשה: "ישנם שלושה דברים שאתה זקוק להם" פה, ברור מתוך המשפט בשפת המקור שאין הנואם בשפת היעד מבקש להוסיף מידע למרות שהוא משתמש במילה המסמלת תוספת: "And" המתורגמן שקולט את "And" מספיק לתרגם אותה ומפיק את: "ותהליך התיקון הזה הוא" לפני שהוא קולט שמדובר פה במשפט המבקש לציין אנומרטיבית שלושה דברים שיש ליישם במפעל המביא אותו לידי הפקת תיקון עצמי של התאמת המסר למסר שבשפת המקור. בדוגמה הרביעית, בתרגום לאנגלית, ממיר המתורגמן את "needless to sa(y)" עם התחלה חדשה "I don't really have to draw it up here" ההנחה היא שכשהמתורגמן קלט את "כבר אין צורך" משפת המקור הוא הספיק להפיק את "needless to sa(y)" לפני שהבין שלא מדובר פה בצירוף הכבול: "אין צורך לומר" אלא בזה ש"אין צורך לצייר" ומתקן בהתאם. בדוגמה החמישית מופק התיקון העצמי בחלק של אחרי הפועל המרכזי – אותו חלק המשלים את המידע ביחס למסר המופק. גם כאן קולט המתורגמן תחילה

את "overwhelming" ומספיק להפיק את התרגום המקביל למילה: "עוצמה" לפני שהוא קולט שמדובר ב"תגובה בעלת עוצמה" ומתקן בהתאם. בדוגמה השישית מפיק המתורגמן את "for so" אך משנה ל: "for issues" ובכך משמיט את תרגום המילה "חשובות" שהופיעה במסר שבשפת המקור.

בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם ההקשרים שאיתרנו בהם מפיקים המתורגמנים תיקונים מסוג ניסוח-מחדש נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מס' 61: משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות בתיקונים של ניסוח מחדש

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
התאמה	**התאמת תוכן המסר למסר בשפת המקור** (המרת פועל, התחלה חדשה, השלמת משפט חדשה)	
	23% (10) בתרגום לעברית	60% (26) בתרגום לשפה א'
	77% (33) בתרגום לאנגלית	40% (17) בתרגום לשפה ב'
	התאמת מבנה המשפט לדרישות שפת היעד	
	41% (7) בתרגום לעברית	82% (14) בתרגום לשפה א'
	59% (10) בתרגום לאנגלית	18% (3) בתרגום לשפה ב'
	התאמה לצמדי מילים כבולים בשפת היעד	
	37% (7) בתרגום לעברית	58% (11) בתרגום לשפה א'
	63% (12) בתרגום לאנגלית	42% (8) בתרגום לשפה ב'
ניסוח שונה	66% (35) בתרגום לעברית	81% (43) בתרגום לשפה א'
	34% (18) בתרגום לאנגלית	19% (10) בתרגום לשפה ב'
שאלות	42% (5) בתרגום לעברית	67% (8) בתרגום לשפה א'
	58% (7) בתרגום לאנגלית	33% (4) בתרגום לשפה ב'
תנאי והגבלה	72% (8) בתרגום לעברית	72% (8) בתרגום לשפה א'
	28% (3) בתרגום לאנגלית	28% (3) בתרגום לשפה ב'

הנתונים מראים כי משתנה שפת היעד הנו משתנה מכריע בארבעת ההקשרים שאותרו במחקר הנוכחי: התאמה (התאמה למסר שמועבר בשפת המקור, התאמת מבנה המשפט לדרישות שפת היעד והתאמה לצמדי מילים כבולים הקיימים בשפת היעד); ניסוח שונה; שאלות; ותנאי והגבלה.

<u>התאמה</u>

התאמת תוכן המסר למסר בשפת המקור

הנתונים מצביעים על שכיחות של 77% לעומת 23% של הפקת תיקונים מסוג המרת פעלים, התחלת משפט מחדש ושינוי החלק המשלים במשפט (complement), בתרגום לאנגלית. הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 60% לעומת 40% של הפקת תיקונים מסוג זה בתרגום לשפת האם. השאלה העולה על הפרק בשלב זה היא: מדוע דווקא בתרגום לאנגלית

וכשהמתורגמנים מתרגמים לשפת אמם, נוטים המתורגמנים להפיק יותר תיקונים עצמיים של התאמה כשהם ממירים פעלים באחרים; מתחילים מחדש את המשפט או משנים את החלק המשלים של המשפט? מתוך עיון בנתונים שנאספו בקורפוס ושמוצגים בנספח 1 עולה הסבר אפשרי והוא שמתורגמנים המתרגמים לשפת אמם מתרגמים תרגום קווי המביא לתרגום לא מדויק של המסר משפת היעד. לאחר שהם שומעים את מה שהפיקו הם מפיקים תיקון עצמי של התאמה. לשון אחר, פרק הזמן העובר מרגע קליטת המסר משפת המקור והפקת המסר בשפת היעד קצר יותר בקרב מתורגמנים המתרגמים לשפת אימם, ולאנגלית. מתוך זה ניתן אולי להניח שפרק הזמן העובר מרגע קליטת המסר משפת המקור ועד לרגע הפקת המסר בשפת היעד ארוך יותר בקרב מתורגמנים המתרגמים לעברית ולשפה השנייה.

התאמת מבנה המשפט לדרישות שפת היעד

הנתונים מצביעים על שכיחות של 59% לעומת 41% של הפקת תיקונים עצמיים מסוג תיקון המבנה הלשוני של המשפט שהופק בשפת היעד על מנת שיעמוד בדרישות הלשוניות של שפת היעד, בתרגום לאנגלית. הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 82% לעומת 18% של הפקת תיקונים מסוג זה בתרגום לשפת האם. השאלה העולה על הפרק בשלב זה היא: מדוע דווקא בתרגום לאנגלית וכשהמתורגמנים מתרגמים לשפת אמם, נוטים המתורגמנים להפיק יותר תיקונים עצמיים של התאמת מבנה המשפט לדרישות שפת היעד? מתוך עיון בנתונים שנאספו בקורפוס ושמוצגים בנספח 1 עולה אותו הסבר אפשרי שהזכרנו בסעיף הקודם והוא שמתורגמנים המתרגמים לשפת אמם מתרגמים תרגום קווי המביא לתרגום לא מדויק של המסר משפת היעד. לאחר שהם שומעים את מה שהפיקו הם מפיקים תיקון עצמי של התאמת מבנה המשפט לחוקי שפת היעד. לשון אחר, פרק הזמן העובר מרגע קליטת המסר משפת המקור והפקת המסר בשפת היעד קצר יותר בקרב מתורגמנים המתרגמים לשפת אימם, ולאנגלית. מתוך זה ניתן אולי להניח שפרק הזמן העובר מרגע קליטת המסר משפת המקור ועד לרגע הפקת המסר בשפת היעד ארוך יותר בקרב מתורגמנים המתרגמים לעברית ולשפה השנייה.

התאמה לצמדי מילים כבולים בשפת היעד

הנתונים מצביעים על שכיחות של 63% לעומת 37% של הפקת תיקונים מסוג התאמה לצמדי מילים כבולים בתרגום לאנגלית. הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 58% לעומת 42% של הפקת תיקונים מסוג זה בתרגום לשפת האם. השאלה העולה על הפרק בשלב זה היא: מדוע דווקא בתרגום לאנגלית וכשהמתורגמנים מתרגמים לשפת אמם, נוטים המתורגמנים להפיק יותר תיקונים עצמיים של התאמה לצמדי מילים כבולים? האם יכולה הסיבה להיות נעוצה בשכיחות גבוהה יותר של ביטויים כבולים בשפה האנגלית? במילים אחרות, האם קיימים פחות ביטויים כבולים בשפה העברית ולכן תיקונים של צירופים כבולים פחות שכיחים בתרגום לעברית? תשובה לשאלה זו תאיר עוד על ההבדלים בין זוג השפות אנגלית ועברית.

ניסוח שונה

בתיקונים עצמיים של ניסוח מחדש מסוג ניסוח שונה מסתמן שינוי בדפוס השכיחויות שראינו עד כה. הפעם, מנסח המתורגמן מחדש את הדברים שהפיק בשכיחות גבוהה יותר דווקא בתרגום לעברית (66% לעומת 34%). הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 81% לעומת 19% של הפקת תיקונים מסוג זה בתרגום לשפת האם. השאלה העולה על הפרק בשלב זה היא: מדוע דווקא בתרגום לעברית – בניגוד לדפוס שזוהה עד כה בהם הייתה שכיחות גבוהה יותר של התיקונים שאותרו בתרגום לאנגלית דווקא - נוטים המתורגמנים להפיק יותר תיקונים עצמיים של ניסוח מחדש? מתוך עיון בנתונים שנאספו בקורפוס ושמוצגים בנספח 1 עולה הסבר אפשרי והוא "להרוויח זמן". מאחר שמקובל להאמין כי בהבעת מסר מסוים דורש הניסוח בעברית פחות מילים בהשוואה לניסוח אותו המסר באנגלית מתעורר הצורך למלא את החלל שנוצר. לשון אחר, על מנת להביע אותו רעיון, המבע בעברית הנו קצר יותר מאשר המבע המקביל לו באנגלית. פער הזמנים שנוצר עקב התרגום הסימולטני מאנגלית לעברית משאיר למתורגמן טווח זמן פתוח להפקת גרסאות שונות לאותו המסר ובכך למלא את חלל הזמן הריק.

שאלות

בתיקונים עצמיים שהופקו בהקשר של שאלות חוזר דפוס השכיחות שראינו קודם – שכיחות גבוהה יותר בתרגום לאנגלית. 58% מסך הנתונים נרשמו בתרגום לאנגלית לעומת 42% מסך הנתונים בתרגום לעברית. תופעה זו מובנת לאור דרישות מבנה השאלה באנגלית הכרוכות בשינוי מיקום מילים במשפט: המרת מיקום פועל העזר עם נושא המשפט, שינוי שלא נדרש בבניית שאלות בשפה העברית. הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 67% של הפקת תיקונים בהקשר זה בתרגום לשפת האם לעומת 33% בתרגום לשפה השנייה. כאן המקום לציין כי בסך הכול, על-ידי איתור כל השאלות שנשאלו בנאומים בשפת המקור ובתרגומים בשפת היעד בעזרת כלי החיפוש שבתוכנת הכתיבה Word של Microsoft, נמצא כי מתוך 17 השאלות שנשאלו בשפת המקור ב-12 מהם בוצעו תיקונים עצמיים במהלך תרגומם לשפת היעד. ממצא זה מראה באופן בולט כי תרגום שאלות עשוי להוות קושי במהלך תרגום סימולטני. על מנת לבסס ממצא זה יש לערוך מחקר המשך על קורפוס גדול יותר של מספר גדול יותר של מתורגמנים. בנוסף, דפוס השכיחות שנמצא בסוגי התיקונים האחרים חוזר גם כאן: תיקונים עצמיים בהקשר של שאלות שכיחים יותר בתרגום לשפת האם מאשר בתרגום לשפה השנייה.

תנאי והגבלה

בתיקונים עצמיים שהופקו בהקשר של משפטי תנאי והגבלה נרשמו 72% מסך הנתונים בתרגום לעברית לעומת 28% מסך הנתונים שהופקו בתרגום לאנגלית. דפוס שכיחות זה דומה להקשר התיקונים של ניסוח מחדש גם שם נרשמו יותר מקרים בתרגום לעברית מאשר בתרגום לאנגלית. הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 72% של הפקת תיקונים בהקשר תנאי

והגבלה בתרגום לשפת האם לעומת 28% בתרגום לשפה השנייה. כאן המקום לציין כי בסך הכול, על-ידי איתר כל המשפטים שהופיעו בהקשר של תנאי בנאומים בשפת המקור ובתרגומים בשפת היעד בעזרת אותו כלי חיפוש שהוזכר בסעיף הקודם, נמצא כי מתוך 28 המשפטים שהופקו בהקשר של תנאי בשפת המקור ב-11 מהם בוצעו תיקונים עצמיים במהלך תרגומם לשפת היעד. כלומר, 39% מתוך סך המשפטים בהקשר של תנאי והגבלה כרוכים בהפקת תיקונים עצמיים. בנוסף, בבדיקה של משתנה הכיווניות חוזר דפוס השכיחות שנמצא בסוגי התיקונים ברוב ההקשרים שנידונו בפרק זה, מתורגמנים נוטים להפיק תיקונים אלה יותר כשהם מתרגמים לשפת אמם 72% מאשר כשהם מתרגמים לשפתם השנייה 28%.

<u>4.8.2.2 תיקונים של הפקת מילה נרדפת</u>

תיקוני הפקת מילה נרדפת הוגדרו ככאלה במקרים בהם הפיק המתורגמן מילה נרדפת למילה המקורית שהפיק מבלי שהייתה הקבלה להפקת המילה הנרדפת בנאום בשפת המקור. לעיתים הופקו מספר תיקונים עצמיים שהצביעו על הפקת מילים במשלב גבוה יותר (ראה דוגמא 2 ו-3). פעמים, הצביעו התיקונים העצמיים על הפקת מילים המתאימות יותר לפרגמטיקה (ראה דוגמא 4) ולפעמים הופקו תיקונים עצמיים שהצביעו על הפקת תיקונים עצמיים של מילים מקבילות (ראה דוגמא 1).

במיון התיקונים העצמיים מסוג הפקת מילה נרדפת אותרו ארבע קבוצות משנה: הפקת מילה נרדפת של שמות עצם (דוגמאות 1 ו-2); הפקת מילה נרדפת של פעלים (דוגמאות 3 ו-4); הפקת מילה נרדפת של שמות תואר (דוגמאות 5 ו-6); הפקת מילה נרדפת של מילת חיבור או מילת יחס (דוגמא 7 ו-8), להלן דוגמאות המייצגות אחרות:

טבלה מספר 62: מילים נרדפות של שמות עצם, פעלים, שמות תואר, מילות יחס וביטויי חיבור

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… There are few other minor **suggestions** …	… ויש עוד כמה [רעיונות] **<u>הצעות</u>** קטנות יותר ...
2	... לרמה של **זכות העובד לדעת** ...	…to the point of describing [the worker's right to know], **<u>the worker's prerogative</u>** to know the kinds of dangers ...
3	... Not so Dr. Adar who has been doing work in this field for many years and **assembled** an enormous amount of knowledge …	... לא כך ד״ר אדר הוא עושה את עבודת השדה בתחום הזה מזה שנים והוא [אסף] **<u>אגר</u>** כמות עצומה של ידע ...
4	... הייתי רוצה לומר מה ...	…[I want] **<u>I'd like</u>** to tell you what …
5	… You need to consider what you term intrinsic factors, these are	... חשוב לבדוק את הגורמים [האינטרינזיים], **הטבועים <u>הגלומים</u>** במזון עצמו ...

	physical characteristics of the food ...	
… Trying to adapt [preplanned programs] *or* **pre-established programs** ...	... להתאים **תוכניות מגירה** שהכנו מראש למצב עצמו תוך לקיחה בחשבון של אילוצים שקיימים ...	6
... הסרט הזה היה שיתוף פעולה [של אנשים] **בין אנשים** מוכשרים...	*	7

בדוגמא הראשונה ובשנייה ממיר המתורגמן את שמות העצם: "רעיונות" ו"right" בשמות העצם: "הצעות" ו"prerogative". בדוגמאות השלישית והרביעית ממיר המתורגמן את הפעלים: "אסף" ו"want" בפעלים: "אגר" ו"I'd like". בדוגמאות החמישית והשישית ממיר המתורגמן את שמות התואר: "הטבועים" ו"preplanned" בשמות התואר: "הגלומים" ו"-pre established" ובדוגמא השביעית ממיר המתורגמן את "של" במילת היחס "בין". המרות אלה משקפות ממצאים במחקרים דומים שנעשו בתחום תיקונים עצמיים בדיבור ספונטני שנערכו בתנאי מעבדה (Baars, 1992) והצביעו על תופעה בה בהפקת תיקונים עצמיים, שמות עצם מומרים בשמות עצם; פעלים מומרים בפעלים; שמות תואר מומרים בשמות תואר וכן הלאה (שם, עמ' 51).

אנלוגיה להסבר התופעה עשויה להיות מצב בו קבוצת שפים מבשלת לאורח-כבוד מבחר מטעמים המסודרים בערימות על פי חמשת אבות המזון: חלבונים, פחמימות, שומנים, וויטמינים ומינרלים. אורח-הכבוד עומד לפני דלפק עליו מסודרים מיני המטעמים על פי הקבוצות. כל שף שואף שאורח הכבוד יבכר דווקא את התבשיל שלו על פני האחרים המוצעים באותה קבוצה ולכן הוא מציג אותם באופן אסטטי, מושך עין ומעורר תאבון. לעיתים קורה שהאורח מתלבט, מחליט לבחור מתבשיל מסוים, אך ברגע האחרון ידו נשלחת דווקא לתבשיל העומד בסמוך לאותו תבשיל ובאותה קטגוריה של אבות המזון. משהוא מבין שלמעשה רצה לקחת דווקא מהתבשיל הראשון הוא מניח את שלקח ולוקח את מה שתכנן לקחת מלכתחילה. אותו הדבר קורה גם בהפקת התרגום למסר שהופק בשפת המקור. בפני המתורגמן עומדות מספר מילים בכל קטגוריה. אם בחר מילה מסוימת מקטגורית שמות העצם למשל, הרי שאם יחליט להמיר אותה באחרת, מתוך שיקולים שונים, הרי שבכל מצב יבחר מילה אחרת מאותה הקטגוריה, דהיינו, שם עצם אחר.

בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם ההקשרים שאיתרנו בהם מפיקים המתורגמנים תיקונים מסוג מילה נרדפת נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מספר 63: מילים נרדפות, משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
שמות עצם	89% (32) בתרגום לעברית	94% (34) בתרגום לשפה א'
(n =36)	11% (4) בתרגום לאנגלית	6% (2) בתרגום לשפה ב'
פעלים	69% (18) בתרגום לעברית	77% (20) בתרגום לשפה א'
(n =26)	31% (8) בתרגום לאנגלית	23% (6) בתרגום לשפה ב'
שמות תואר	42% (5) בתרגום לעברית	58% (7) בתרגום לשפה א'
(n =12)	58% (7) בתרגום לאנגלית	42% (5) בתרגום לשפה ב'
מילות יחס	100% (3) בתרגום לעברית	100% (3) בתרגום לשפה א'
וביטויי חיבור (n =3)	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'

הממצא הראשון עליו מצביעים הנתונים בטבלה מראה כי מתורגמנים מפיקים מילים נרדפות בחלקי דיבור מסוימים מאוד. רוב המילים הנרדפות (46%) מופקות בקבוצת שמות העצם; פחות מילים נרדפות (34%) מופקות בקבוצת הפעלים; עוד פחות מילים נרדפות (15%) מופקות בשמות תואר; ומעט מאוד מילים נרדפות (5%) מופקות בקבוצת מילות היחס וביטויי החיבור. שכיחויות אלה מתאימות לשכיחויות היחסיות של מילים בחלקי דיבר אלה בשתי השפות. שמות העצם שייכות לקבוצת המילים הגדולה ביותר בשתי השפות לעומת קבוצת מילות היחס הנחשבות לקבוצה הקטנה ביותר בשתי השפות עברית ואנגלית. העובדה שהמתורגמנים מפיקים מילים נרדפות בשכיחות העומדת באופן ישיר עם שכיחות המילים בשתי השפות מצביעה על השפעת סוגי מילים אלו על השכיחות היחסית של המרת מילים אלו בנרדפות להן במהלך התרגום הסימולטני.

ממצא נוסף עליו מצביעים הנתונים מראים כי משתנה שפת היעד הנו משתנה מכריע בארבעת הקטגוריות שאותרו בהמרת מילים בנרדפות להן: שמות עצם, פעלים, שמות תואר, מילות יחס וביטויי חיבור. הנתונים מצביעים על שכיחות של 89% לעומת 11% של הפקת תיקונים מסוג המרת שמות עצם בשם עצם אחר החולק משמעויות דומות, בתרגום לעברית. הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 94% לעומת 6% של הפקת תיקונים מסוג זה בתרגום לשפת האם. השאלה העולה על הפרק בשלב זה היא: מדוע דווקא בתרגום לעברית וכשהמתורגמנים מתרגמים לשפת אמם, נוטים המתורגמנים להמיר שמות עצם באחרים החולקים משמעות דומה? הסבר אחד אפשרי הוא העובדה כי בתרגום לעברית "נותר" למתורגמן "יותר זמן" עד לקליטת המסר הבא משפת המקור והעברתו לשפת היעד מאחר שהמסרים בעברית "קצרים יותר" מהמקבילים להם באנגלית. על מנת "למלא את החלל" שנוצר מפיקים המתורגמנים מילים נרדפות דווקא בתרגום לשפה העברית. הסבר אפשרי לממצא של הפקת תיקונים מסוג זה דווקא בתרגום לשפת האם הוא כי כל עוד אין מדובר במתורגמן שהוא דו-לשוני ממש הרי

שרמת שליטתו של המתורגמן בשפה השנייה אינה מאפשרת לו הפקת שמות עצם נרדפים לאלו שהפיק. המתורגמן המתרגם לשפת אימו יכול "לחדד" את המסר עד כמה שניתן.

בבדיקת הקשר בין הפקת פעלים נרדפים למשתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות נמצא כי מתורגמנים ממירים פעלים באחרים הנושאים משמעות קרובה בשכיחות גבוהה יותר (69%) כשהם מתרגמים לעברית מאשר כשהם מתרגמים לאנגלית (31%). הנתונים גם מצביעים על שכיחות של 77% לעומת 23% של הפקת תיקונים מסוג זה בתרגום לשפת האם. גם כאן שומרת התופעה על היחסים שצוינו בקבוצה הקודמת וזאת אולי מאותם טעמים של "מילוי חלל" שנוצר בתרגום לעברית והאפשרות למתרגמים לשפת אימם לחדד את המסר שהפיקו על-יד הפקת מילים נרדפות.

בקבוצה השלישית של סוגי מילים נרדפות בהם ממיר המתורגמן שמות תואר בשמות תואר אחרים החולקים משמעויות דומות מסתמן דפוס שונה לזה שנמצא בקבוצות הקודמות. המתורגמן נוטה להפיק יותר (58%) המרות של שמות תואר בתרגמו לאנגלית מאשר בתרגמו לעברית (42%). הממצאים הנוגעים למשתנה הכיווניות, לעומת זאת, מצביעים על דפוס שנמצא קודם: המתורגמן ממיר שמות תואר באחרים החולקים משמעות דומה בתרגום לשפת האם שלו יותר (58%) מאשר בתרגום לשפתו השנייה (42%). תופעה זו עשויה להיות תוצאה של קליטת המסר באוזן המקדימה את פליטת המסר בשפת היעד. המתורגמן הקולט את המסר בשפה העברית (לדוגמא: "תוכניות מגירה") קולט את שם העצם ואת שם התואר לפני שהוא מפיק את התרגום המקביל בשפה האנגלית (pre-planned programs). סדר זה של הפקת מילים מאפשר לו להפיק תיקון עצמי של מילה נרדפת. מאחר שתזמון הפקת שמות תואר בתרגום לאנגלית לא נבדק במחקר הנוכחי, לא נוכל לקבוע באופן חד משמעי שהמתורגמן קולט קודם את הצמד "תוכניות מגירה" בעברית ורק אחר-כך מפיק את התרגום המקביל "pre-planned programs" וממיר אותו ל"pre-established programs". על-מנת לקבוע זאת באופן חד משמעי יש לבדוק את מרווח הזמן שעובר בין קליטת המסר ופליטת המסר.

בקבוצה הרביעית של המרת מילים בנרדפות להן ממיר המתורגמן מילות יחס בנרדפות להן או בביטויי חיבור בנרדפים להם. נמצא כי סוג זה של המרות נמצא בשכיחות הנמוכה ביותר וזאת כפי שציינו בהתאמה לשכיחות מילים מסוג זה מסך המילים הקיימות בשתי השפות שנבדקו במחקר הנוכחי. עוד נמצא כי המרת המילים בקבוצה זו נעשית רק בתרגום לעברית ורק בתרגום לשפת האם.

לסיכום, ניתן לקבוע כי מתורגמנים נוטים להמיר מילים שהם מפיקים בנרדפות להן על פי שכיחות חלק הדיבר של המילה הנידונה. לשון אחר, המילים אותם ימיר המתורגמן בנרדפות להם תלויים בשכיחותם לחלק הדיבר אליו שייכת המילה: שמות עצם יהיו במקום הראשון

בשכיחותם, פעלים יהיו במקום השני בשכיחותם, שמות תואר במקום השלישי בשכיחותם ומילות יחס וביטויי חיבור במקום האחרון בשכיחותם. תופעה נוספת המתבטאת בנתונים המוצגים מצביעה על קשר בין משתני שפת היעד והכיווניות והמרת מילים בנרדפות להן: מתורגמנים ממירים יותר שמות עצם, פעלים, מילות יחס וביטויי חיבור בתרגמם לעברית ולשפת אימם מאשר בתרגמם לאנגלית ולשפתם השנייה; מתורגמנים ממירים יותר שמות תואר בתרגמם לאנגלית ולשפת אימם מאשר בתרגמם לעברית ולשפתם השנייה.

4.8.2.3 תיקונים של המרת מילים גנריות בספציפיות

תיקוני המרת מילים גנריות בספציפיות ולהיפך הוגדרו ככאלה במקרים בהם המיר המתורגמן מילה כללית במילה ממוקדת יותר (ראה דוגמא 1 ו-2), במקרים בהם המיר המתורגמן כינוי גוף בשם העצם אליו התייחס כינוי הגוף (ראה דוגמא 3), או במקרים בהם המיר המתורגמן מילה סתמית כמו: "זה" "משהו" או "this", למילה בעלת משמעות ספציפית (ראה דוגמא 5 ו-6).

טבלה 64: דפוסים בהמרת מילים גנריות בספציפיות

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… a team approach relative to HACCP …	... גישת הצוות [בעניין] **<u>בכל מה שקשור להאסא"פ</u>** ...
2	... ספר הפדרליסט שהוא מלא ברעיונות שכנראה הם רעיונות ...	… [the book] **<u>the Federalist</u>** which is filled with ideas which are apparently still …
3	... הייתי רוצה לומר מה אני או חבריי בעיקר מייחסים להבנה השיווקית ...	… I'd like to tell you what [are we and] **I and my colleagues** relate to as far as marketing is concerned ...
4	… someone in the government surely will compile data and do some research …	... איפה שהוא במשרדי הממשלה [יעשו משהו] **<u>יאספו נתונים</u>**...
5	... הרבה אנשים עמדו למעלה, ואנחנו היום בתקופה שלא רק מהפכות מצלמים תוך כדי הזמן, האירוע הזה, מבחינת התיעוד, הוא תועד ע"י מצלמות רבות ...	… There were many people on the deck [and this] **<u>and the event</u>** was documented by many cameras …

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את "בעניין" שאינו נושא משמעות לקסיקלית ספציפית ב"בכל מה שקשור להאסא"פ" המעביר מסר ממוקד יותר וקרוב יותר למסר שהופק בשפת היעד. בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את "the book" ל:"the Federalist" היותר ספציפי והמקביל לצירוף שהופק בשפת המקור: "ספר הפדרליסט". בדוגמא השלישית ממיר המתורגמן את כינוי הגוף הכללי "we" שלא הופק בשפת המקור ומפרט: " I and my colleagues" המקביל לצירוף: "אני או חבריי" שהופק בשפת המקור. בדוגמא הרביעית ממיר

המתורגמן את "יעשו משהו" שאינו נושא משמעות ספציפית ב"יאספו נתונים" היותר ממוקד והיותר קרוב למסר "do some research" שהופק בשפת המקור. בדוגמא החמישית ממיר המתורגמן את "and this" המקביל למילה "הזה" שהופקה בשפת המקור לביטוי שקוף יותר: "and this event".

במיון התיקונים העצמיים מסוג המרת מילה גנרית בספציפית יותר (קובצו 77 תיקונים מהקורפוס מתוך 80) אותרו שתי קבוצות משנה: המרת שמות עצם כלליים בממוקדים יותר (ראה דוגמא 2 לעיל); והמרת מילים אטומות שאינן נושאות משמעות כלשהי כגון: "זה" ו"דבר" במילים ספציפיות יותר (ראה דוגמא 4 לעיל). בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם קבוצות המשנה שאותרו נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מספר 65: דפוסים בהמרת מילים גנריות בספציפיות ומשתני שפת היעד והכיווניות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
המרת שמות עצם כלליים בספציפיים (n =11)	55% (6) בתרגום לעברית	82% (9) בתרגום לשפה א'
	45% (5) בתרגום לאנגלית	18% (2) בתרגום לשפה ב'
המרת מילים אטומות בשקופות (n =22)	36% (8) בתרגום לעברית	64% (14) בתרגום לשפה א'
	64% (14) בתרגום לאנגלית	36% (8) בתרגום לשפה ב'

הממצא הראשון עליו מצביעים הנתונים בטבלה מראה כי מתורגמנים ממירים יותר מילים אטומות כגון: "זה" בשקופות (n =22) לעומת המרת שמות עצם כלליים בשמות עצם ספציפיים (n =11). תופעה זו של המרת מילים כגון: "זה" במילים ממוקדות יותר נחקרה גם על-ידי החוקרות הישראליות גולדברג וקנטור (תשס"ד) שהבחינו בין שימוש סגנוני נפוץ במילה הגנרית "זה" בשפה הדבורה והמאפשרת "דקדוקיות רופפת" לבין ההימנעות משימוש אינטנסיבי במילה זו בעברית הנורמטיבית בה היא נחשבת כלא קבילה (שם, עמ' 47). בשונה מחוקרות אלה הבחנו במחקר הנוכחי בין המרת שמות עצם כלליים בספציפיים יותר לבין המרת מילים כגון: "זה" באחרות וקראנו לקבוצה האחרונה: המרת מילים אטומות בשקופות. נטייה זו של המתורגמנים עולה בקנה אחד עם המגמה להשתמש במשלב לשוני גבוהה במהלך התרגום הסימולטני הדורש שימוש מועט יותר של מילים אטומות והמרתן במילים ממוקדות יותר.

ממצא נוסף עליו מצביעים הנתונים שבטבלה מראים כי משתנה שפת היעד הנו משתנה מכריע בשתי הקטגוריות שאותרו בהמרת מילים גנריות בספציפיות. מתורגמנים נוטים להמיר שמות עצם כלליים בספציפיים בשכיחות גבוהה יותר כשהם מתרגמים לעברית (55%) ובשכיחות

נמוכה יותר כשהם מתרגמים לאנגלית (45%). לעומת זאת, המתורגמנים ממירים מילים אטומות בשקופות בשכיחות גבוהה יותר כשהם מתרגמים לאנגלית (64%) ובשכיחות נמוכה יותר כשהם מתרגמים לעברית (36%). שראל (1991) שדן בסוגיית הלכידות התורמת לקוהרנטיות של הטקסט עמד על ההבדלים בין השפות עברית ואנגלית וציין כי בשפה האנגלית מבכרים הדוברים להשתמש יותר בכינויי גוף ולא לחזור על שמות העצם בניגוד לדוברי העברית המבכרים לחזור על שמות עצם לשם יצירת הלכידות בטקסט. באופן מפתיע, אם כך, מיישמים המתורגמנים כלל זה של שימוש הלכידות בטקסט הקיים בעברית כשהם מתרגמים לאנגלית (64%).

באופן דומה למשתנה שפת היעד פועל גם משתנה הכיווניות כמשתנה מכריע במהלך התרגום הסימולטני בהמרת מילים גנריות בספציפיות. על-פי החלוקה שאותרה, ממירים מתורגמנים שמות עצם כלליים בספציפיים בתרגמם לשפת אימם (82%) יותר מאשר בתרגמם לשפתם השנייה (18%). כמו כן, המתורגמנים מבכרים להמיר מילים אטומות בשקופות כשהם מתרגמים לשפת אימם (64%) מאשר כשהם מתרגמים לשפתם השנייה (36%). הנתונים מראים כי המרות מהסוג האחרון נפוצות בתרגום לשפת האם ולשפה השנייה יותר מאשר ההמרות מהסוג הראשון הנפוצות הרבה יותר בתרגום לשפת האם.

לסיכום ניתן לקבוע כי קיימת מגמה מצד המתורגמנים להשתמש במשלב גבוה עד כמה שניתן במהלך התרגום הסימולטני, מגמה המחייבת המרת מילים אטומות הנפוצות יותר בשפה הדבורה בשקופות יותר המאפיינות שפה אקדמית יותר. בנוסף ניתן לקבוע כי מגמה זו של שימוש במשלב גבוה יותר של השפה נשמרת בתרגום לשתי השפות הנחקרות ולשני הכיוונים אם כי בתרגום לשפת האם היא נפוצה יותר.

4.8.3 תיקוני דקדוק

בקטגוריה של תיקונים עצמיים של דקדוק סווגו תיקונים עצמיים של התאמת מין ומספר, הצרכה, הטיית פועל, יידוע וסמיכות ותיקונים מורפו-תחביריים. בסעיף זה נאתר דפוסים לשוניים הקיימים בהפקת תיקוני דקדוק ונבדוק את הקשר בינם לבין משתני שפת היעד והכיווניות.

4.8.3.1 התאמת מין ומספר

תיקונים של התאמת מין ומספר הוגדרו ככאלה במקרים בהם המיר המתורגמן מילה בנטיית יחיד לאותה המילה בנטיית הרבים או להיפך (ראה דוגמאות 1 ו-2), או במקרים בהם המיר המתורגמן מילה בנטיית זכר לאותה מילה בנטיית נקבה ולהיפך (ראה דוגמאות 3 ו-4).

טבלה מספר 66: דפוסים בהפקת תיקונים של התאמת מין ומספר

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… this thing gives me goose pimples …	... [הדברים האלה עושה לי צמרמורת] **הדברים האלה עושים לי צמרמורת** ...
2	… Of course I am speaking about targets BSC which we had stated now is before special campaign ...	... כמובן אני מדבר על [מטרות ש(...)] **המטרה ש**היא עדיין לפני המגבית המיוחדת ...
3	… what kind of population should live there …	... **איזה** סוג אוכלוסייה [צריך] **צריכה** לחיות שם ...
4	… It seems to me that one of the other items that's needed is also ...	... כך או אחרת [אחת ה] **אחד ה**צרכים הוא לא רק ...

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את "עושה" המוטה בצורת היחיד ל"עושים" בהטיית הרבים על מנת להתאים את הפועל לנושא המשפט: "דברים". בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את "מטרות" – מילה בצורת הרבים ל:"המטרה" – מילה בצורת היחיד, וממשיך בהתאמה: "שהיא עדיין לפני המגבית המיוחדת". בדוגמא השלישית ממיר המתורגמן את "צריך" שבצורת זכר ל"צריכה" שבצורת הנקבה על-מנת להתאים את הפועל למין הנושא שבתחילת המשפט: "אוכלוסייה". בדוגמא הרביעית ממיר המתורגמן את "אחת" בצורת הנקבה ל"אחד" בצורת הזכר על-מנת להתאים את המילה לנושא: "צרכים". השוואה של המסר בשפת היעד עם המסר שבשפת המקור מצביעה על כך שהמסר בתיקונים בדוגמאות הראשונות הופק בצורה הנגדית למילת היעד בשפת היעד, קרי, הפועל בדוגמא הראשונה הופק בצורת היחיד בשפת המקור: "gives" לעומת מילת היעד שבשפת היעד המוטה בצורת הרבים: "עושים", ושם העצם שבדוגמא השנייה הופק בצורת הרבים: "targets" לעומת מילת היעד בשפת היעד המוטה בצורת היחיד: "המטרה". השוואה דומה בשאר הנתונים מסוג זה לא הצביעה על קשרים דומים בין המסר בשפת המקור והמסר בשפת היעד, כך שאין להסיק על קשר של השפעה של תיקוני מין ומספר במהלך תרגום סימולטני בין השפות עברית ואנגלית.

מתוך 33 תיקונים עצמיים מסוג התאמת מין ומספר שאותרו, קובצו 32 למטרת הניתוח האיכותני. במיון התיקונים העצמיים מסוג התאמת מין ומספר סווגו התיקונים לשתי תת-קבוצות: תיקונים של מספר ותיקונים של מין על מנת לאתר דפוסים בהפקת תיקונים עצמיים מסוגים אלה. בתיקונים של מספר אותרו שתי תת-קבוצות: תיקונים מיחיד לרבים (n=8) תיקונים מרבים ליחיד (n=2). בתיקונים של מין אותרו שתי תת-קבוצות: תיקונים מנקבה

לזכר (n=9) ותיקונים מזכר לנקבה (n=14). בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם קבוצות המשנה שאותרו נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מספר 67: תיקונים של מין ומספר תלויי משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
מיחיד לרבים	88% (7) בתרגום לעברית	75% (6) בתרגום לשפה א'
(n =8)	12% (1) בתרגום לאנגלית	25% (2) בתרגום לשפה ב'
מרבים ליחיד	100% (2) בתרגום לעברית	100% (2) בתרגום לשפה א'
(n =2)	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
מנקבה לזכר	100% (9) בתרגום לעברית	78% (7) בתרגום לשפה א'
(n =9)	0% (0) בתרגום לאנגלית	22% (2) בתרגום לשפה ב'
מזכר לנקבה	100% (14) בתרגום לעברית	100% (11) בתרגום לשפה א'
(n =14)	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (3) בתרגום לשפה ב'

הממצאים שבטבלה המתייחסים לתיקונים עצמיים של המרת מילה ביחיד לרבים ולהיפך מצביעים על תופעה מעניינת. בתרגום לעברית מרבים המתורגמנים להמיר מילים בהטיית היחיד במילים בהטיית הרבים (88% לעומת 12%). מה שמפתיע הוא שלמרות ששתי השפות דורשות הוספת סופיות למילים ברבים, רק בתרגום לעברית יש תיקונים עצמיים של המרת מילים ברבים במילים ביחיד ובהמרה מיחיד לרבים התופעה מתבטאת בעיקר בתרגום לעברית. תיקון של מספר, אם כך, מבדיל בין השפות עברית ואנגלית שלא כמו תיקון מסוג המרת מין המילה המופק אך ורק בתרגום לעברית שהרי רק השפה העברית ולא השפה האנגלית דורשת הבחנה במין.

תופעה מעניינת נוספת עליה מצביעים הנתונים מראה כי המרות של מילים מזכר לנקבה רבות יותר מהמרות של מילים מנקבה לזכר. לשון אחר, הסיכויים שהמתורגמן יפיק תחילה מילה בהטיית זכר גבוהים יותר (61%) מהסיכויים שהוא יפיק תחילה מילה בהטיית נקבה מה שמביא להפקת תיקונים רבים יותר מזכר לנקבה. תופעה זו עשויה להיות תלויה בעובדה שבעברית הטיות בזכר שכיחות יותר מהטיות בנקבה. במקרים, למשל, בהם נוכחים גם גברים וגם נשים ישתמש הדובר בפועל בהטיית זכר דווקא, או במקרים בהם יש רוב של נשים ומיעוט גברים גם אז יוטה הפועל המתייחס אליהם בצורת הרבים.

לסיכום, בבדיקת הקשר בין תיקונים של מין ומספר לבין משתנה שפת היעד והכיווניות נמצא כי מתורגמנים ממירים מילים מיחיד לרבים בשכיחות גבוהה יותר (88%) כשהם מתרגמים לעברית וכי אין הם ממירים מילים מרבים ליחיד כשהם מתרגמים לאנגלית. ממצא נוסף מראה כי מתורגמנים ממירים יותר מילים מזכר לנקבה (61%) וזאת עקב השכיחות היתירה של מילים בזכר בשפה העברית שהופכת מילים כאלה ליותר נגישות במהלך התרגום הסימולטני.

4.8.3.2 הצרכה

תיקונים של הצרכה הוגדרו ככאלה במקרים בהם המיר המתורגמן מילית מוצרכת באחרת (ראה דוגמאות 1 ו-2).

טבלה מספר 68: דוגמאות לדפוסים של תיקוני הצרכה

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… The hazard analysis includes a series of questions appropriate to the specific food ...	... ניתוח הסיכונים כולל למעשה סדרת שאלות הקשורה [בְּ] **בַּ**אוכל הספציפי ...
2	... ויש משהו מעניין בתחום הזה, לפחות דבר אחד שראוי כאן להבליט, שהוא תחום שמנסה להסתכל על בעיות בחינוך באופן מקיף ...	... At least one point that should be highlighted here, namely that it is [a] **an** area which examines education in a comprehensive manner ...

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את "בְּ" ב-"בַּ" על מנת להתאים את התחילית למילה: "אוכל" המצטרפת אליה. בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את "a" – קידומת המקדימה מילים המתחילות בעיצורים (consonants), בקידומת המקדימה מילים המתחילות באותיות ניקוד (vowels) – "an" על-מנת להתאימה למילה: "area" המתחילה באות ניקוד.

מתוך 25 תיקונים עצמיים מסוג הצרכה שאותרו, קובצו 22 ששימשו לניתוח האיכותני. במיון התיקונים העצמיים מסוג הצרכה סווגו התיקונים לשלוש תת-קבוצות: תיקונים של הצרכה של המרת תחיליות - המרת "בְּ" ב-"לְ" או המרת "a" ב-"an" ולהיפך (n=10) (ראה דוגמא 1 ו-2); תיקונים של הצרכה של המרת הגיה של אותה תחילית "בְּ" ב-"בַּ" (n=7) (ראה דוגמא 3 ו-4); ותיקונים של הצרכה הקשורות למיקום מילה של הצרכה (n=5) (ראה דוגמא 5 ו-6).

טבלה מספר 69: דפוסים בהפקת תיקונים של הצרכה

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	Every big immigration wave to Israel and elsewhere in the end succeeded in that the immigrants made it …	... כל גל עליה גדול בישראל [ובמקום אחר] **ולמקום אחר** בסופו של דבר הצליח בכך שהמהגרים הצליחו ...
2	... ויש משהו מעניין בתחום הזה, לפחות דבר אחד שראוי כאן להבליט, שהוא תחום שמנסה להסתכל על בעיות בחינוך באופן מקיף ...	... At least one point that should be highlighted here, namely that it is [a] **an** area which examines education in a comprehensive manner ...
3	… The hazard analysis includes a series of questions appropriate to the specific food ...	... ניתוח הסיכונים כולל למעשה סדרת שאלות הקשורה [בְּ] **בַּ**אוכל הספציפי ...

4	… movement from a command economy to a demand economy moving from managed and planned economies to free and liberal economies ...	... זוהי מגמה של מעבר מ[...] לכלכלה של דרישה [לכלכלה מתוכננת] **<u>מכלכלה מתוכננת</u>** לכלכלה חופשית ...
5	... אני לא אפרט לגבי הרעיון הזה כי פול ריי יעשה את זה יותר טוב ממני ...	… I won't elaborate on it because that is the subject of [Paul's Ray] **<u>Paul Ray's</u>** lecture …

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את מילית היחס "בְּ" ב-"לְ", בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את "a" ב-"an" הנצרכת למילה "event". בדוגמא השלישית מתקן המתורגמן את ההגייה של המילית "בְּ" ל-"בַּ". בדוגמא הרביעית מפיק המתורגמן את: "לכלכלה של דרישה לכלכלה מתוכננת" ומתקן על-ידי מיקום התחיליות במקומן המתאים על מנת להפיק את: "מכלכלה מתוכננת לכלכלה חופשית". בדוגמא החמישית ממקם המתורגמן את "s" השייכות שלא במקום המתאים – בצמידות לשם הפרטי במקום בצמידות לשם המשפחה: " Paul's Ray" ומיד מתקן על-ידי מיקום "s" השייכות בצמידות לשם המשפחה: "Paul Ray's".

בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם קבוצות המשנה שאותרו נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מספר 70: תיקונים של הצרכה תלוי משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
המרת מילת הצרכה (10= n)	50% (5) בתרגום לעברית	100% (10) בתרגום לשפה א'
	50% (5) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
שינוי הגיה של מילת הצרכה (7= n)	100% (7) בתרגום לעברית	71% (5) בתרגום לשפה א'
	0% (0) בתרגום לאנגלית	29% (2) בתרגום לשפה ב'
מיקום מילת ההצרכה (5= n)	40% (2) בתרגום לעברית	100% (5) בתרגום לשפה א'
	60% (3) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'

הנתונים שבטבלה מצביעים על מספר דפוסים. הדפוס הראשון מצביע על הפקת תיקונים עצמיים של המרת מילת הצרכה באחרת הן בתרגום לעברית (50%) והן בתרגום לאנגלית (50%) כשכולם מופקים בתרגום לשפת האם. הדפוס השני מצביע על קשר בין שינוי דפוס הגיה של מילת ההצרכה לבין שפת היעד: רק בתרגום לעברית ובעיקר בתרגום לשפת האם (71% לעומת 29% בתרגום לשפה השנייה) מפיק המתורגמן תיקונים עצמיים של שינוי דפוס הגיה של מילת הצרכה. הדפוס השלישי המסתמן בטבלה מצביע על קשר בין מיקום מילת ההצרכה לבין משתנה הכיווניות ושפת היעד: מתורגמנים מפיקים תיקונים עצמיים של מיקום מילות יחס

בעיקר בתרגמם לאנגלית (60% לעומת 40% בתרגום לעברית) ורק כאשר הם מתרגמים לשפתם הראשונה.

משמעות הממצאים היא כי תיקונים מסוג אלה מופקים בעיקר בתרגום לשפת האם וכי סוג התיקון המופק בשכיחות שווה בתרגום לשתי השפות הוא תיקון של המרת מילת הצרכה באחרת. הסוג השני של תיקונים עצמיים המצביע על דפוסים של שינוי הגיה מופקים בתרגום לעברית וזאת בגלל דרישות השפה שאינן קיימות בשפה האנגלית. הסוג השלישי של תיקונים עצמיים המצביע על דפוס של תיקון מיקום מילת ההצרכה מופק באנגלית בעיקר וזאת גם בגלל הבדלים לשוניים הנוגעים בהבדלים בין שתי השפות עברית ואנגלית.

<u>4.8.3.3 הטיית פועל</u>

תיקונים של הטיית פועל הוגדרו ככאלה במקרים בהם המיר המתורגמן הטיה של פועל להטיה אחרת של אותו הפועל (ראה דוגמאות 1 ו-2).

טבלה מספר 71: דוגמאות לדפוסים של תיקוני הטית פועל

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	... It’s a positive statement that says that in what we do in the next few months …	... אמירה חיובית שאומרת שמה שאנחנו עושים בחודשים הקרובים ובמה שאנחנו [עושים] **<u>נעשה</u>** בחודשים הקרובים ...
2	אין למנהל שלנו **האפשרות** לבחור כמו שנדמה היה לנו שרק אם יש לו רציונל ברור כל מה שנותר לו הוא לבחור מורים.	… We would be deluding ourselves if we thought that the principal [could] **<u>can</u>** choose his own teachers …

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את "עושים" המוטה בצורת ההווה ל"נעשה" בהטיית העתיד על מנת להתאים את הפועל לתואר הפועל: "in the next few months" המופק בשפת המקור. בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את "could" – בצורת העבר ל: "can" – בצורת ההווה.

מתוך 39 תיקונים עצמיים מסוג הטיית פועל שאותרו, נבחרו באופן אקראי 32 תיקונים של הטיית פועל למטרת הניתוח האיכותני. במיון התיקונים העצמיים מסוג הטיית פועל סווגו התיקונים לתת-קבוצות על-פי דפוסים של שינוי תבניות הזמן: המרת הטיה מהווה לעבר (n=8) ולהיפך (n=4) (ראה דוגמא 1 ו-2), המרת הטיה מפעיל לסביל (n=4) ולהיפך (n=2) (ראה דוגמא 3 ו-4), המרת הטיה מהווה לעתיד (n=5) ולהיפך (n=1) (ראה דוגמא 5 ו-6), מעתיד לעבר (n=3) (ראה דוגמא 7 ו-8), שימור מסגרת הזמן בשינוי תבנית (n=5) (ראה דוגמא 9 ו-10).

טבלה מספר 72: דפוסים בהפקת תיקונים של הטית פועל

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	…Most … countries have performed very well during the first six months ...	... מרביתן [מתפקדות היטב] **תפקדו היטב** במהלך ששת החודשים הנידונים ...
2	... לוחם החירות הפולני הידוע קרוסצ'וב הרי הפולנים היו מומחים למהפכה האמריקאית והצרפתית ...	… Kruschov the Pole said the Poles [were] **are** experts on the French and American revolutions ...
3	… One should look carefully to the form of cooperatives some people know that years ago there were …	... כשבודקים את הקואופרטיבים למשל [יודעים שלפְ(...)] **ידוע שלפני** כמה שנים היו ...
4	*	… I constantly hear people telling me what I should have been [done] **doing** …
5	... It's a positive statement that says that in what we do in the next few months …	... אמירה חיובית שאומרת שמה שאנחנו עושים בחודשים הקרובים ובמה שאנחנו [עושים] **נעשה** בחודשים הקרובים ...
6	*	... [It will be] **it's a** concession that if the constitution gives them recognition they will ...
7	*	... והפרס על האיפור [ניתֵן] **ניתַן** ל...
8	*	… I presume that the content of [what I will s] **what I would have said** had I been a minister would have been slightly …
9	*	... ככל שנתרחק מזרקורי התקשורת כן [יגבר] **תגבר יגבר** הסיכוי להגיע למטרה הנכספת ...
10	*	… The question always is not [what do] **what are you doing** but how do you sell it to others ...

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את הטית הפועל מהווה "מתפקדות" לעבר "תפקדו". בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את הטית הפועל מעבר "were" להווה "are" (כאן המקום לציין כי הדוגמאות שבטבלה מייצגות אחרות שהופקו בעברית ובאנגלית ומפאת חוסר מקום הוחלט להציג את כל אפשרות בשפה אחרת). בדוגמא השלישית ממיר המתורגמן את התבנית מפעיל "יודעים" לסביל "ידוע" ובדוגמא הרביעית ממיר המתורגמן את התבנית מסביל "(should have been) done" לפעיל "doing". בדוגמא החמישית ממיר המתורגמן הטית הפועל מהווה "עושים" לעתיד "נעשה". בדוגמא השישית ממיר המתורגמן את הטית הפועל מעתיד "It will be" להווה "It's". בדוגמא השביעית ממיר המתורגמן את הטית הפועל מעתיד

"ניתֵן" לעבר " ניתַן" ובדוגמא השמינית ממיר המתורגמן את הטית הפועל מעתיד " what I will sa(y)" לעבר "what I would have said". בדוגמא התשיעית נשאר המתורגמן באותה תבנית זמן אך ממיר את צורת הפועל "תגבר" על-ידי המרת אותיות איתן באלה הנדרשות לנושא המשפט: "יגבר הסיכוי". בדוגמא העשירית ממיר המתורגמן את תבנית הפועל מהווה פשוט "what do" להווה ממושך "what are you doing" ובזאת הוא נשאר באותה תבנית הזמן – הווה, אך בהטיה שונה של הפועל כפי שדורשים החוקים בשפה האנגלית.

שכיחות תבניות זמן בתיקונים עצמיים בתרגום סימולטני בין עברית ואנגלית ולהיפך

בשלב זה של המחקר עלו שתי שאלות על פני השטח: (1) האם קיימת תבנית זמן אותה מרבה להפיק המתורגמן תחילה? לשון אחר, האם מפיק המתורגמן תבנית זמן מסוימת לפני שהוא מפיק תיקון עצמי? (2) האם קיים תיקון עצמי של תבנית זמן שהיא תלוית שפת יעד, כלומר, התיקון מופק בתרגום לשפת יעד אחת ואינו מופק בתרגום לשפת היעד השנייה? על מנת לענות על שתי שאלות אלו אורגנו הנתונים בטבלה דו-ממדית שהכילה נתונים של משתנה תבנית הזמן שהופקה לראשונה ותבנית הזמן שהופקה בתיקון עצמו:

טבלה מספר 73: תבניות הזמן והתיקונים שלהן

תבנית הזמן	לעבר	לעתיד
מהווה (13= n)	62% (8)	38% (5)

תבנית הזמן	להווה	לעתיד
מעבר (4= n)	100% (4)	0% (0)

תבנית הזמן	להווה	לעבר
מעתיד (4= n)	25% (1)	75% (3)

תיקוני הטית פועל שהופק תחילה בצורת ההווה

הנתונים שבטבלה מצביעים על 41% מסך התיקונים העצמיים של הטית פועל המופקים כשהמתורגמן מפיק תחילה את הפועל בצורת ההווה (לעומת עד 19% בהם המתורגמן מפיק תחילה כל אחת מהתבניות האחרות שאותרו). 62% מהם מתוקנים לצורות העבר לעומת 38% מהם המתוקנים לצורות העתיד. הנתונים שבטבלה הבאה מצביעים על דפוס בו תיקונים אלה מופקים כשהמתורגמן מתרגם לשתי שפות היעד - אנגלית ועברית. עם זאת, ישנם הבדלים קטנים התלויים במשתנה שפת היעד: כשהמתורגמן מתקן מהווה לעבר, שכיחות תיקון זה בתרגום לאנגלית הנו גדול יותר (67%) לעומת שכיחותו בתרגום לעברית (33%). כלומר,

כשהמתורגמן מתרגם מעברית לאנגלית הוא מפיק יותר פעלים בצורת ההווה תחילה, אותם הוא מתקן לצורת העבר.

תיקוני הטית פועל שהופק תחילה בצורת העבר
הנתונים שבטבלה מראים כי רק ב-13% מהמקרים של תיקוני הטית פועל מפיק תחילה המתורגמן את הפועל בצורת העבר ומתקן אותו לצורת ההווה. נמצא גם כי אין המתורגמן מתקן פעלים שהפיק תחילה בעבר לאף תבנית זמן אחרת מלבד תבנית הזמן של ההווה.

תיקוני הטית פועל שהופק תחילה בצורת העתיד
הנתונים שבטבלה מראים כי רק ב-13% מהמקרים של תיקוני הטית פועל מפיק תחילה המתורגמן את הפועל בצורת העתיד ומתקן אותו לצורת ההווה (25%) או לצורת העבר (75%). ממצא זה מוביל לבדיקת סוגית שכיחות תיקונים של פעלים מכל זמן שהוא לזמן עבר.

תיקוני הטית פועל מכל תבנית זמן שהיא לתבנית זמן עבר
הנתונים שבטבלה מראים כי 34% מסך התיקונים של הטית פועל מופקים לתבנית זמן עבר (לעומת 17% של תיקונים לתבנית זמן הווה ועתיד).

לסיכום, ניתן לומר כי המתורגמנים נוטים להפיק ברוב המקרים פעלים בצורת ההווה תחילה ורק אחר-כך להמיר אותם, ברוב המקרים, לפעלים בצורת העבר. ממצא זה מצביע על הצורך להדגיש את סוגית הטית הפעלים בפני סטודנטים הלומדים מתורגמנות על-מנת שיפעלו להימנע מתיקונים עצמיים מסוג זה.

בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם קבוצות המשנה שאותרו נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מספר 74: תיקונים של הטיית פועל ומשתני שפת היעד והכיווניות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
מהווה לעבר ולהיפך (12= n)	33% (4) בתרגום לעברית	58% (7) בתרגום לשפה א'
	67% (8) בתרגום לאנגלית	42% (5) בתרגום לשפה ב'
מסביל לפעיל ולהיפך (6= n)	83% (5) בתרגום לעברית	83% (5) בתרגום לשפה א'
	17% (1) בתרגום לאנגלית	17% (1) בתרגום לשפה ב'
מהווה לעתיד ולהיפך (6= n)	50% (3) בתרגום לעברית	100% (6) בתרגום לשפה א'
	50% (3) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
מעתיד לעבר (3= n)	33% (1) בתרגום לעברית	0% (0) בתרגום לשפה א'
	67% (2) בתרגום לאנגלית	100% (3) בתרגום לשפה ב'

שימור מסגרת הזמן בשינוי תבנית (5= n)	20% (1) בתרגום לעברית	80% (4) בתרגום לשפה א'
	80% (4) בתרגום לאנגלית	20% (1) בתרגום לשפה ב'

הנתונים שבטבלה משקפים דפוסים דומים לדפוסים קודמים שנמצאו במסגרת המחקר ביחס למשתנה הכיווניות: רוב התיקונים של קבוצות המשנה שאותרו, מופקים בתרגום לשפת האם מלבד התיקונים של מעבר לעתיד המופקים כולם בתרגום לשפה השנייה. ביחס למשתנה שפת היעד, נמצא כי תיקונים של הטית פועל מהווה לעבר ולהיפך ומעתיד לעבר מופקים בעיקר בתרגום לאנגלית. סיבה אפשרית לתופעה זו עשויה להיות תלויה במבני הזמן של השפה האנגלית המשתמשת במבנים לשוניים שונים לשיקוף הקשרים דומים של מרחב הזמן.
לדוגמא, למשפט שהופק בשפת המקור: "מפני שאנחנו עסקנו בחומרים מסוכנים ..." היה ניתן להתאים שני מבנים לשוניים שונים. האחד, מבנה פועל של הווה מושלם (present perfect) הדורש שילוב של פועל העזר "have" ושל הצורה השלישית של הפועל העיקרי של המשפט "dealt". האחר, מבנה פועל של עבר מושלם (past perfect) הדורש שילוב של פועל העזר "had" ושל הצורה השלישית של הפועל העיקרי של המשפט "dealt". ההבדל המהותי בין שני מבנים דקדוקיים אלה הוא שהראשון מצביע על השפעת הפעולה על המצב בהווה, ואילו השני מתאר פעולה שהתבצעה לפני פעולה אחרת בעבר ואין לה שום קשר למצב בהווה. הנקודה המשותפת לשני מבנים דקדוקיים אלה הנה ששניהם מתארים פועל שהתרחש בעבר. זו עשויה להיות הסיבה להפקת התיקון העצמי בשפת היעד: "**because we had** [because we have] ... ... **dealt with** hazardous substances". נקודה משותפת זו עשויה להיות הסיבה לריבוי תיקונים לעבר דווקא בתרגום לאנגלית ולמיעוטם היחסי בתרגום לעברית.

עוד נמצא כי שימור מסגרת הזמן בשינוי צורת הפועל מופק בעיקר בתרגום לאנגלית וזאת עקב האבחנה ששומרת השפה האנגלית בין צורות שונות של הפועל באותה תבנית זמן (דוגמת הווה פשוט, הווה ממושך, הווה מושלם והווה מושלם ממושך השייכים כולם לתבנית זמן "הווה" אך דורשים צורות שונות של הפועל). דפוס שונה נראה בתיקונים של הטית פועל מסביל לפעיל ולהיפך. בתיקוני צורת פועל בקבוצה זו מסתמנת מגמה הפוכה מזו שראינו עד כה: 83% מהתיקונים העצמיים המופקים בהמרת צורת הפועל מפעיל לסביל מופקים בתרגום לעברית דווקא לעומת 17% המופקים בתרגום לאנגלית. כאן המקום לציין שבדיקה נוספת של הנתונים בקבוצה זו מצביעה על נטייה להפיק תיקונים מסוג זה בעיקר בשינוי מצורת הפעיל של הפועל לצורת הסביל של הפועל (80%) ולא להיפך (20%). האם משקף ממצא זה את העובדה כי השפה העברית מעדיפה דפוסים לשוניים המוטים בצורת הפעיל? בדיקה בספרות המחקר הנוגעת לשכיחות צורת הפעיל לעומת שכיחות צורת הסביל בעברית תאיר סוגיה זו.

4.8.3.4 יידוע וסמיכות

תיקונים של יידוע וסמיכות הוגדרו ככאלה במקרים בהם המיר המתורגמן מבנה סמיכות במבנה שכולל את אותן המילים אך לא במבנה של סמיכות ולהיפך ראה דוגמא 1 ו-2), או במקרים בהם הוסיף או גרע המתורגמן את ה״א הידיעה (ראה דוגמא 3 ו-4).

טבלה מספר 75: דפוסים בהפקת תיקונים של יידוע וסמיכות

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	… critical control point one you should talk about its criteria, …	... [את הנקודת הבי] **הנקודה הביקורתית** מספר 1 הקריטריונים, ...
2	… In a nutshell the HACCP plan is the HACCP is the system is a preventative approach to food safety …	... וחשוב כמובן שהמערכת תצביע על [גישה מונעת] **גישה מניעתית** לבטיחות ...
3	… It seems to me that the Israeli government has gone overboard in perpetuating economic illness in order to save people from economic breath …	... נראה לי שממשלת ישראל הגזימה [בקיום מחלה] **בקיום המחלה** כדי למנוע מוות כלכלי ...
4	… modify that HACCP plan because of changes in the process or products or ingredients etc. …	... לשנות [את ה] **את תכנית** האסא״פ בגלל השינויים במוצרים, ברכיבים וכיוצא בזה ...

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את הצירוף השגוי ״הנקודת הבי(...)״ לצירוף הנכון מבחינה לשונית ״הנקודה הביקורתית״, כשהוא מבטל בזה את מבנה הסמיכות המתאפיין בסיומת של ״ת״ במילה הראשית שבצירוף. בדוגמא השנייה ממיר המתורגמן את ״גישה מונעת״ הצירוף שאינו בסמיכות לצירוף בסמיכות ״גישה מניעתית״. בדוגמא השלישית מוסיף המתורגמן את ה״א הידיעה למילה ״מחלה״ ומפיק את ״בקיום המחלה״. בדוגמא הרביעית גורע המתורגמן את ה״א הידיעה ומפיק את ״את תכנית האסא״פ״.

מתוך 15 תיקונים עצמיים מסוג יידוע וסמיכות שאותרו בקורפוס נבחרו 14 באופן אקראי לשם הניתוח האיכותני. במיון התיקונים העצמיים מסוג יידוע וסמיכות סווגו התיקונים לשתי תת-קבוצות עיקריות: תיקונים עצמיים הקשורים בה״א הידיעה ותיקונים עצמיים הקשורים בסמיכות. בכל קבוצת-על מוינו התיקונים לתת-סוגים: תיקונים של הוספת ה״א הידיעה (n=5); תיקונים של השמטת ה״א הידיעה (n=4); תיקונים של יצירת סמיכות (n=4); ותיקונים של שבירת סמיכות (n=1). ממצא ראשון בולט בנתונים והוא כי תיקונים עצמיים של ה״א הידיעה שכיחים יותר (n=9) מתיקונים עצמיים של סמיכות (n=5). בשלב זה מתעוררת השאלה הקשורה לשכיחות שימוש המילים בשפה העברית. האם שימוש בה״א הידיעה שכיח יותר משימוש בביטויי סמיכות? אם כן, האם ייתכן שהשכיחות הגבוהה יותר של תיקונים

עצמיים של ה"א הידיעה בתרגום סימולטני בין עברית לאנגלית תלויה בשכיחות הגבוהה של ה"א הידיעה בשפה הדבורה לעומת השכיחות הנמוכה יותר של ביטויי סמיכות? יש לבדוק סוגיה זו ולברר את הקשר בין תופעה זו לבין הדפוסים הקיימים בשימוש בשפה העברית.

בבדיקת הקשר בין משתנה שפת היעד ומשתנה הכיווניות עם קבוצות המשנה שאותרו נמצאו הנתונים הבאים:

טבלה מספר 76: תיקונים של יידוע וסמיכות ומשתני שפת היעד והכיווניות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
הוספת ה"א הידיעה (n =5)	100% (5) בתרגום לעברית	100% (5) בתרגום לשפה א'
	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
השמטת ה"א הידיעה (n =4)	75% (3) בתרגום לעברית	100% (4) בתרגום לשפה א'
	25% (1) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
שבירת סמיכות (n =1)	100% (1) בתרגום לעברית	100% (1) בתרגום לשפה א'
	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
יצירת סמיכות (n =4)	100% (4) בתרגום לעברית	100% (4) בתרגום לשפה א'
	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'

ממצא שני הבולט מתוך הנתונים הוא כי כול התיקונים מסוג יידוע וסמיכות למעט אחד מופקים בתרגום לעברית. השאלה המתעוררת בשלב זה היא מדוע אין מופקים תיקונים של הוספת ה"א הידיעה בתרגום לאנגלית? מאחר שעשרה מהתיקונים מסוג זה שאותרו בקורפוס הופקו על-ידי מתורגמן מספר חמש, יש לבדוק נתונים נוספים מסוג זה בקורפוס אחר על-מנת לשלול תיקונים עצמיים אידיוסינקראטיים. על-מנת לענות על שאלות אלה יש צורך באיסוף נתונים רבים יותר ממספר גדול יותר של מתורגמנים המתרגמים בין השפות עברית ואנגלית.

לסיכום, תיקונים עצמיים של יידוע וסמיכות אינם תיקונים שאנו יכולים לנסח לגביהם ממצאים חותכים מאחר שרוב התיקונים מסוג זה (עשרה מתוך ארבעה עשר תיקונים של יידוע וסמיכות) הופקו על-ידי אחד המתורגמנים (מתורגמן #5). תופעה זו עשויה להיות תלויה במשתנים אידיוסינקראטיים, אם כי בדיקה של נתונים נוספים של מתורגמנים אחרים בין השפות עברית ואנגלית עשויה להאיר סוגיה זו ולהצביע על דפוסים נפוצים בתיקונים עצמיים של יידוע וסמיכות.

4.8.3.5 תיקונים מורפו-תחביריים

תיקונים של פריטים מורפו-תחביריים הוגדרו ככאלה במקרים בהם המיר המתורגמן נטייה של חלק דיבר מסוים בחלק דיבר אחר של אותו השורש, כמו: המרת שם עצם בפועל החולק אותו שורש או המרת שם עצם בשם תואר החולק אותו שורש.

טבלה מספר 77: דפוסים בהפקת תיקונים מורפו-תחביריים

מספר דוגמה	שפת מקור	שפת יעד
1	*	… I have the same feeling that [the ministry] **the minister of industry** feels the same way about the minister of finance …
2	*	... אשר הביעו את האמון שהוא נותן בקהל ואת [האידיאליות שלו] **אידיאליזם סליחה של** ...
3	… Here we have plain loads of Israel's future target population. He said you should **sparingly** because what you are getting here for free is a tremendous amount of human capital that you couldn't really dream about several years ago …	... כאן יש לנו הרבה מאוד מאוכלוסיית היעד של ישראל מופיעה וצריך להתייחס לזה [בחסכון] **בחסכנות**. כי מה שאנחנו מקבלים כאן חינם זה המון הון אנושי שלא יכולנו אף לחלום עליו לפני שנים אחדות ...
4	... זאת **פחות או יותר** ההיערכות האזורית שלנו המקומית, ...	… This is [approximately] **an approximate** description of our regional level preparedness as well as the local preparedness ...

בדוגמא הראשונה ממיר המתורגמן את "the ministry" מילה המוטה כשם עצם בעלת משמעות של: "משרד (התעשייה)" ל"the minister" מילה המוטה כשם עצם בעלת משמעות של: "שר התעשייה". באופן דומה, ממיר המתורגמן בדוגמא השנייה את "אידיאליות" ל"אידיאליזם". שתי המילים הן שמות עצם החולקות שורש זהה אך נושאות סופיות שונות. בדוגמא השלישית ממיר המתורגמן את שם העצם: "בחסכון" לתואר הפועל: "בחסכנות" המקביל לתואר הפועל: "sparingly" שהופקה בשפת המקור. בדוגמא הרביעית ממיר המתורגמן את תואר הפועל "approximately" לשם העצם "an approximate" המקבילה ל"פחות או יותר" שהופקה בשפת המקור.

מתוך 17 תיקונים עצמיים מסוג תיקונים מורפו-תחביריים שאותרו נותחו 17 על מנת לזהות דפוסים לשוניים בתוך קבוצה זו. במיון התיקונים העצמיים מסוג תיקונים מורפו-תחביריים סווגו התיקונים לשלוש תת-קבוצות: תיקונים של אותו חלק דיבר אך משמעות שונה (n=6) (ראה דוגמא 1 לעיל); תיקונים של אותו חלק דיבר אך משמעות זהה (n=2) (ראה דוגמא 2

לעיל); תיקונים של חלקי דיבר שונים (n=9) (ראה דוגמאות 3 ו-4 לעיל). להלן הנתונים של ההקשרים השונים כפי שהם מתקשרים למשתני שפת היעד והכיוונויות:

טבלה מספר 78: תיקונים מורפו-תחביריים ומשתני שפת היעד והכיוונויות

ההקשר	משתנה שפת היעד	משתנה הכיווניות
אותו חלק דיבר משמעות שונה (n =6)	0% (0) בתרגום לעברית	33% (2) בתרגום לשפה א'
	100% (6) בתרגום לאנגלית	67% (4) בתרגום לשפה ב'
אותו חלק דיבר משמעות זהה (n =2)	100% (2) בתרגום לעברית	100% (2) בתרגום לשפה א'
	0% (0) בתרגום לאנגלית	0% (0) בתרגום לשפה ב'
המרה לחלקי דיבר שונים (n =9)	44% (4) בתרגום לעברית	33% (3) בתרגום לשפה א'
	56% (5) בתרגום לאנגלית	67% (6) בתרגום לשפה ב'

הנתונים שבטבלה מראים כי מתורגמנים ממירים שם עצם בשם עצם אחר עם אותו השורש כמו בדוגמא הראשונה שבטבלה, כשהם מתרגמים לאנגלית ולא כשהם מתרגמים לעברית. בנוסף, נמצא כי המרת שמות עצם בשמות עצם אחרים החולקים אותו שורש מופקת בתרגום לשפה ב' יותר מאשר בתרגום לשפה א'. יחד עם זאת, יש צורך לנתח נתונים רבים נוספים לפני שנוכל להכליל הכללות בהקשר להמרת שמות עצם באחרים החולקים אותו שורש המופקים בעיקר בתרגום לשפה ב'. תופעה זו של המרת שמות עצם באחרים החולקים אותו שורש מתקשרת למשתנה הכיווניות ומשתנה שפת היעד באופן מעניין. מתורגמנים המתרגמים לשפתם השנייה שהיא אנגלית מפיקים יותר תיקונים של המרת שם עצם בשם עצם אחר החולק אותו שורש. ממצא זה מצביע אולי על הצורך לכוון תרגול בסוגיה זו בקרב המתרגמים לאנגלית שהיא שפתם השנייה על מנת להימנע מלהפיק תיקונים עצמיים מסוג זה.

סוגיה נוספת הבולטת מהנתונים שבטבלה היא המרת מילים במילים אחרות שהם חלקי דיבור שנית כפי שמראות דוגמאות שלוש וארבע שבטבלה. נראה כי המרה לחלקי דיבור שונים מופקת בתרגום לשתי השפות אך יותר בתרגום לשפה ב'. ממצא זה הוא מעניין מאחר שהוא מצביע על תיקונים מסוג תיקוני דקדוק המופקים על ידי אלה ששפת אימם היא לא השפה אליה הם מתרגמים. תופעה זו מצדיקה אולי תשומת לב ממוקדת בסוגיה זו בשיעורי התרגום הסימולטני.

5. סיכום

מטרת המחקר הייתה להתחקות אחר דפוסים בהפקת תיקונים עצמיים במהלך תרגום סימולטני בצמד השפות עברית ואנגלית, לאתר, למיין ולקבוע את שכיחות התיקונים לסוגיהם ואת המנגנון המופקד על הפקתם. גילוי הדפוסים השכיחים מעמיד אתגרים מתודולוגיים כבדי משקל, מאחר שאין זה פשוט לעמוד בקלות המפתה של התמקדות בהיקרויות ייחודיות ובולטות בקורפוס במקום להתחקות אחר היקרויות טיפוסיות. בנוסף למציאת השכיחות של כל סוג של תיקון עצמי התמקד המחקר הנוכחי בהשוואת השכיחויות של התיקונים העצמיים לסוגיהם ובזיהוי הקשרים בין המשתנים השונים. לדוגמא, אלו סוגים של תיקונים עצמיים מתקנים המתורגמנים באופן מיידי שאינו כרוך בחזרה לנקודה מוקדמת במשפט ואלו סוגים של תיקונים עצמיים מתקנים המתורגמנים על-ידי הפקה חוזרת של חלק מהמשפט או כולו. פרק מסכם זה יתאר את סוגי התיקונים העצמיים שאותרו, יציין את שכיחותם ויצביע על גורמים אפשריים המופקדים על הפקתם. פרק זה יתייחס לְמה שניתן ללמוד על דפוסי התיקונים העצמיים שיאירו על דרכי השימוש בשפה בקרב המתורגמנים הסימולטנים במהלך תרגום בזוג השפות עברית ואנגלית.

התרגום הסימולטני

התרגום הסימולטני, כפי שהוא מתועד ומנותח בתחום המחקרי, הנו תהליך ייחודי ומורכב, השונה מהדיבור הספונטני מחד גיסא ומהתרגום בכתב מאידך גיסא. פעולת התרגום הסימולטני כרוכה במאמץ קוגניטיבי המתועד במחקרים רבים בהקשר למשתנים שונים ורבים כדי לגלות קשיים ולגבש דרכים לשיפור עבודתו של המתורגמן. דוגמא למחקר כזה היה מחקר שערך ג'יל (Gile, 1997) בניסיון ללמוד על האמצעים המאפיינים את איכות עבודתו של המתורגמן. במחקרו ניסה החוקר להסביר מדוע נוטים אפילו מתורגמנים מיומנים ומקצועיים המתרגמים בתנאים פיזיים טובים מאוד לטעות בתרגום מספרים ושמות המוגדרים כאלמנטים בעייתיים בתרגום (שם, עמ' 197,212). המחקר הנוכחי מתחקה אחר טעויות אלה המלוות בתיקונים עצמיים והנו ניתוח אמפירי המנתח דפוסים קיימים של הפקת תיקונים אלה במהלך תרגום סימולטני בזוג השפות עברית ואנגלית. ניתוח הנתונים נעשה בעזרת תוכנת SPSS אליה קודדו 758 תיקונים עצמיים המהווים את הקורפוס שנבנה במיוחד לצורך מחקר זה. כל התכונות האלה יחד (ניתוח אמפירי, היקף הקורפוס ושימוש בתוכנת ניתוח נתונים) מייחסות אמינות בניתוח הנתונים ובתוצאותיהם.

תיקונים עצמיים

נושא התיקונים העצמיים בתרגום הסימולטני בכלל, ובתרגום הסימולטני בצמד השפות עברית ואנגלית לא נחקר דיו אך מתוך ניתוח הממצאים וקישורם אל הספרות המקצועית הכללית והייחודית לתרגום הסימולטני, מתקבלת תמונה המתארת את נושא התיקונים

העצמיים במהלך תרגום סימולטני בין עברית ואנגלית. נושא התיקונים העצמיים נחקר, בין השאר, בתחום הפסיכולוגיה והבלשנות. חשיבות הפקת תיקונים עצמיים בתרגום סימולטני עולה על הפרק מאחר ששכיחות גבוהה מדי של תיקונים עצמיים עשויה לפגום בהעברת מסר קוהרנטי לקהל היעד. שאלת הבולטות של התיקונים העצמיים נידונה אצל לפלט (Levelt, 1989) הטוען שדוברים קולטים את התיקונים העצמיים באופן שונה מהדרך בה הם נקלטים באוזני המאזינים. מטרתו העיקרית של המאזין, על-פי לפלט, היא לדלות משמעות מאותות הדיבור גם כאשר הם אינם מנוסחים על-פי יסודות "התצורה התקינה" (well-formedness) שניסח לפלט (Levelt, 1983). הדובר, לעומת זאת, חייב לפקח לא רק על המשמעות המתפרשת מתוך דבריו אלא גם על עמידת הדברים שהוא אומר בסטנדרטים הדקדוקיים. תשומת ליבו של הדובר, אם כך, מופנית לערוצים שונים בזמן הפקת הדיבור (שם, עמ' 471). מודעות זו לדברים המופקים מובילה את הדובר לבצע תיקונים עצמיים המתחלקים לתיקונים אובייקטיביים ולתיקונים סובייקטיביים (Ohlsson, 1996), חלוקה זו מצביעה על תיקון עצמי מסוג טעות (אובייקטיבית) או מסוג הלימות (סובייקטיבית). מחקרים מתחום התרגום הסימולטני שעסקו בהפקת תיקונים עצמיים במהלך התרגום (Pöchhacker, 1995 ; Benedetta, 2000 ; Petite, 20004) תרמו אף הם לבירור סוגיית הקטגוריות של התיקונים העצמיים, מאפייניהם וסימני העריכה המלווים אותם.

במחקר הנוכחי נמצא שניסוח-מחדש וקירבה סמנטית הנם סוגי התיקון העצמי השכיחים בצמד השפות עברית ואנגלית. בהיבט של הכיווניות נמצא שבתרגום לשפת האם המתורגמנים מפיקים פי שלושה יותר תיקונים עצמיים מאשר כשהם מתרגמים לשפתם השנייה. בנוסף, נמצא שגם משתנה שפת היעד משפיע על שכיחות התיקונים העצמיים.

אורך יחידת התיקון העצמי

הנתונים בעבודה זו מציגים את התיקון המיידי (להמרת לֶמָה או הברה) כיחידת האורך השכיחה ביותר. עם זאת, ראינו גם שאם נתמקד בהמרת לֶמָה נראה שתיקונים לשם המרת לֶמָה בלבד מגיעים לכדי 60% מסך התיקונים העצמיים, מה שמצביע על הפקת תיקונים ממוקדי לֶמָה מאשר תיקונים עצמיים הממוקדים בשינוי פריטי העץ התחבירי. בנוסף, נמצא כי כיווניות היא משתנה מכריע בקביעת יחידת אורך התיקון : בתרגום לשפה שנייה נוטים המתורגמנים לתקן יותר תיקונים לאחור לשם החלפת פריטי העץ התחבירי.

תיקונים כפולים

הממצאים במחקר הראו כי תיקונים כפולים מופקים לרוב בתיקוני סגנון (45%) ופחות בתיקוני תוכן (28%) ודקדוק (27%). ממצא זה מחזק ממצאים אחרים העוברים כחוט השני

לאורך המחקר והצביעו על תיקוני סגנון כתיקונים משמעותיים בהיקרותם לעומת סוגי התיקונים האחרים.

שימוש בסימני עריכה בהפקת תיקונים עצמיים

ממצא מעניין מצביע על תופעה בה מפיקים המתורגמנים ביטויי עריכה בעיקר (33%) בתיקוני קירבה סמנטית. תופעה זו משקפת מודעות חזקה מאוד של המתורגמן דווקא לסוג תיקון זה המצביעה על הלחץ הקוגניטיבי בו שרוי המתורגמן במהלך התרגום הסימולטני. ככלל, מצאנו כי יש קשר בין משתנה הכיווניות ובין הפקת ביטויי העריכה. המתורגמנים מפיקים פי שניים יותר ביטויי עריכה בהפקת תיקונים עצמיים כשהם מתרגמים לשפת האם שלהם. משתנה שפת היעד משפיע פחות על הפקת ביטויי העריכה והפער בין שכיחות ביטויי העריכה בתרגום לעברית ובתרגום לאנגלית עומד על שישה אחוזים בלבד, פער שעשוי להיות תלוי בהבדלים האידיוסינקראטיים בין המתורגמנים מאשר בהשפעה ממשית של שפת היעד.

מגבלות המחקר ושאלות למחקר נוסף

בחלק זה של העבודה אמנה מספר רעיונות למחקרים נוספים בתחום, העולים בעקבות המחקר הנוכחי:

* המחקר הנוכחי אמנם מרחיב את הצוהר לעולם התרגום הסימולטני בכלל ולתחום התיקונים העצמיים במהלך תרגום סימולטני בפרט, אך הוא מנתח תיקונים עצמיים המופקים על-ידי מתורגמניות בעיקר (שמונה מתוך תשעה נבדקים). לאור המחקרים הרבים שנערכים היום על רקע השימושים השונים של הלשון אצל גברים ונשים מן הראוי לבדוק האם קיימים הבדלים בסוגי התיקונים העצמיים שמפיקים גברים ונשים. רעיון למחקר נוסף הנו ניתוח תיקונים עצמיים המופקים על-ידי מתורגמנים ומתורגמניות על מנת לענות על השאלה: האם תכיפות וסוג התיקונים העצמיים הם משתנים תלויי מגדר?

* המתודולוגיה בה השתמשתי במחקר הנוכחי התבססה על האזנה, רבת פעמים ככל שהתאפשר, לקלטות שלא הוקלטו בתנאים אופטימאליים. איסוף נתונים בעזרת מכשירים דיגיטליים מתקדמים שיאפשרו טיב הקלטה איכותי הן של הנאום בשפת המקור והן של התרגום הסימולטני בשפת היעד, בנוסף לשימוש בתוכנת "אטלס" – תוכנה המאפשרת זיהוי דפוסים חוזרים בקורפוס על-ידי הצגת הציטטות הנבחרות בתוך ההקשר המילולי שלהן - יאפשר חידוד, הרחבה ודיוק באיסוף הנתונים ובממצאים.

* עבודה זו נערכה על תיקונים עצמיים של מתורגמנים. מעניין יהיה לבדוק את שאלות המחקר ביחס לתיקונים עצמיים בקרב אוכלוסיות אחרות כגון: פוליטיקאים בראיונות ברדיו, או בקרב מגישי החדשות בטלוויזיה וברדיו.

* עבודה זו בדקה מדגם קטן של תשעה מתורגמנים. המדגם הקטן מובן על רקע הקשיים המתודולוגיים המוזכרים בספרות המחקרית בתחום. יהיה מעניין להמשיך ולחקור את סוגיית התיקונים העצמיים במדגמים גדולים יותר על מנת להכליל את המסקנות לאוכלוסייה מקיפה יותר.

* צמד השפות שנבדק בעבודה זו היה עברית ואנגלית. האם אותם דפוסים של הפקת תיקונים עצמיים קיימים גם בצמד שפות אחר, צרפתית ואנגלית, לדוגמא? האם יהיה הבדל לגבי אורך יחידת התיקון בצמדי שפות אחרות? רעיון למחקר נוסף הנו לבדוק את הסוגיה בצמד שפות נוספות.

* העבודה הנוכחית בדקה תיקונים עצמיים במגוון נושאים. האם יופקו יותר תיקונים עצמיים בתרגום סימולטני בנושאים הקשורים להיסטוריה/מדעי הרוח מאשר בתרגום סימולטני בנושאים ריאליים יותר? יהיה מעניין לבדוק האם סוגים מסוימים של תיקונים עצמיים הינם תלויי נושא או שמא מדובר בתופעה שאינה תלויה בנושא.

* במהלך ביצוע המחקר ניקרה בראשי השאלה לגבי הסוגלים הלשוניים המביאים לידי עלייה בהפקת תיקונים עצמיים. האם, לדוגמא, תרגום משפטי שלילה, שאלה או תנאי יביאו ליותר תיקונים עצמיים באופן כללי? האם יהיו אלה תיקונים של תוכן יותר מאשר של דקדוק ושל סגנון?

* מאחר שהמתורגמנים מתרגמים לרוב לפרקי זמן של 20-30 דקות עומדת בפניי השאלה המתייחסת לקשר בין תכיפות התיקונים העצמיים לסוגיהם, אורך יחידות התיקון, הפקת תיקונים עצמיים והפקת תיקונים עצמיים גלויים לבין השלב בו נמצא המתורגמן בתרגום הסימולטני. האם יפיק המתורגמן יותר תיקונים עצמיים מסוג מסוים בתחילת פרק זמן התרגום מאשר בסופו? האם יפיק המתורגמן יותר ביטויי עריכה המלווים את התיקונים העצמיים לקראת סוף פרק זמן התרגום?

* האם יש קשר בין אורך יחידת התיקון, כמות וסוג התיקון העצמי לבין משתנים בלתי תלויים נוספים שלא נבדקו במסגרת המחקר הנוכחי? משתנים אלה עשויים להיות: הפסקות בשפת המקור; מהירות הנאום בשפת המקור; EVS פרק הזמן העובר בין קליטת הקלט באוזן ובין הפקת הקול; גורמים פסיכולוגים אישיותיים של המתורגמן; מידת שליטת המתורגמן בנושא הנאום.

תשובות לשאלות אלו ואחרות עשויות לשפוך אור על מלאכתו של המתורגמן ולהתוות דרכים לשיפור עבודתו.

תרומת המחקר

מחקרים רבים עוסקים בנושא הטעויות בתרגום הסימולטני, מעטים מאוד מהם עוסקים בתיקונים העצמיים אותם מפיקים המתורגמנים. שאלות רבות נשאלות לגבי טיבם של התיקונים העצמיים והגורמים להם, אך עד כה מעט מאד נתונים אמפיריים ואותנטיים נאספו לצורך בירור הנושא. בעבודה זו הוצג מיון התיקונים העצמיים שאותרו בתרגומים סימולטניים, מתוך כוונה ללמוד ולהבין את מאפייניהם ולהעלות את המודעות לגורמים להם על מנת לשפר את התוצר הסופי של התרגום הסימולטני.

העבודה שופכת אור על מאפייני התיקונים העצמיים, סוגיהם והגורמים האפשריים להם. חידושו של מחקר זה הנו ניתוח התיקונים העצמיים בתחום התרגום הסימולטני, תחום זה כמעט שלא נחקר בעולם, ובעיקר בצמד השפות עברית ואנגלית. בכך מהווה העבודה מחקר חלוץ בתחום התיקונים העצמיים בכלל ובתחום התרגום הסימולטני בפרט. בדיקת הממצאים והספרות המחקרית בנושא תיקונים עצמיים עשויה להסביר את התופעה הקיימת ולאפשר הקצאת משאבים בבתי הספר לתרגום לטיפול ייחודי בתופעה אנושית זו. מודעות לסוגי התיקונים העצמיים הנפוצים בתרגום סימולטני בין אנגלית ועברית עשויה לעזור במיקוד המאמצים המוקדשים ללימוד מיומנות התרגום הסימולטני על-ידי תרגול אותם אלמנטים לשוניים שאותרו כגורמים לתיקונים עצמיים במחקר ובכך לתרום לעבודתו של המתורגמן.

תרומה נוספת של המחקר הנוכחי היא הקורפוס של התיקונים העצמיים שעשוי לגדול ככל שייעשו יותר מחקרים בתחום הן בזוג השפות עברית ואנגלית והן בזוגות של שפות אחרות. חשיבות בניית קורפוס כזה עולה לעין ערוך לאור הקושי הרב באיסוף חומר אוטנטי של תרגומים סימולטניים, וההשקעה העצומה של זמן הנדרש לאיסוף הנתונים ולתהליך התעתוק.

6. מקורות

אבניאון, א' (2000). מילה במילה: אוצר המילים הנרדפות, ניגודים ושדות סמנטיים. איתאב, חולון.

גולדברג, ד' קנטור, ה' (תשס"ד). "זה זה? לא, זה לא זה, זה זה!". *בלשנות עברית* 53, 43-55.

כהן, א', ינאי, י' וניר, ר' (עורכים) (תשמ"ו). מילון מונחים בבלשנות שימושית. אקדמון, ירושלים.

ניר, ר' (2003). "עברית גרועה", "השחתת השפה" ושאר מרעין בשין. בתוך: לשון חברה ותרבות – מקראה. מלכה מוצ'ניק. האוניברסיטה הפתוחה, 85-93.

סוברן, ת' (תשנ"ד). שדות סמנטיים: עיון בלשני-פילוסופי בקשרי משמעות.

שלום, צ' ואבינון, ש' (1999). הוראת מושגי יסוד בלשון בשילוב המחשב: חלקי הדיבור. מכון מופ"ת. 5-21.

שראל, צ' (1991). מבוא לניתוח השיח. אור-עם, 13-116.

Alexieva, B. (1992). The Optimum Text in Simultaneous Interpreting: A Cognitive Approach to Interpreter Training. In C. Dollerup & A. Lindegaard (Eds.), *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience: Papers from the First Language International Conference, Elsinore, Denmark 31 May – 2 June 1991*. Amsterdam-Philadelphia, Benjamins Publishing Company, 221-229.

Altman, J. (1994). Error Analysis in the Teaching of Simultaneous Interpreting: A Pilot Study. In S. Lambert, & B. Moser-Mercer (Eds.), *Bridging the Gap: Empirical Research in Simultaneous Interpretation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 25-38.

Badecker, W., Miozzo, M. & Zanuttini, R. (1995). The Two-Stage Model of Lexical Retrieval: Evidence from a Case of Anomia with Selective Preservation of Grammatical Gender. *Cognition*, 57, 193-214.

Barik, H. C. (1971). A Description of Various Types of Omissions, Additions and Errors of Translation Encountered in Simultaneous Interpretation. *Meta*, 16 (4), 199-210.

Barik, H. C. (1975/2002). Simultaneous Interpretation: Qualitative and Linguistic Data. In F. Pöchhacker and M. Shlesinger (Eds.), *The Interpreting Studies Reader*. Routledge, London and New York, 78-91.

Benedetta, T. (2000). Silent Pauses and Disfluencies in Simultaneous Interpretation: A Descriptive Analysis. In *The Interpreters' Newsletter* 10, 103-127.

Brédart, S. (1991). Word Interruption in Self-Repairing. Journal of Psycholinguistic Research, 20(2), 123-138.

Berg, T. (1992). Productive and Perceptual Constraints on Speech-Error Correction. *Psychological Research*, 54, 114-126.

Biber, Douglas, Conard, Susan and Reppen Randi (2000). *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press, ix-35.

Blackmer, E., and Mitton, J. (1991). Theories of Monitoring and the Timing of Repairs in Spontaneous Speech. *Cognition*, 39, 173-194.

Bock, J. K. (1982). Toward a Cognitive Psychology of Syntax: Information Processing Contributions to Sentence Formulation. *Psychological Review*, 89, 1-47.

Brédart, S. (1991). Word Interruption in Self-Repairing. *Journal of Psycholinguistic Research,* 20(2), 123-138.

Browman, C. P. (1980). Perceptual processing: Evidence from Slips of the Ear. In V. Fromkin (Ed.), Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand. New York: Academic Press, 213-230.

Bülow-Møller, A. M. (1999). Existential Problems: On the Processing of Irrealis in Simultaneous Interpreting. *Interpreting: International Journal of research and practice in interpreting*, 4(2), 145-168.

Cecot, M. (2001). Pauses in Simultaneous Interpretation: A Contrastive Analysis of Professional Interpreters' Performances. In *The Interpreters' Newsletter* 11, 63-85.

Chernov, G.V. (1973). Towards a Psycholinguistic Model of Simultaneous Interpretation. *Linguisteche Arbeitsberichte* 7, 717-726.

Cohen, A. (1980). Correcting of Speech Errors in a Shadowing Task. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press, 157-163.

Cutler, A. (1980). Errors of Stress and Intonation. In V. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press, 76-80.

Cutler, A. (1983). Speakers' Conceptions of the Function of Prosody. In A. Cutler, and D. R. Ladd, (Eds.), Prosody: Models and Measurement. Berlin: Springer-Verlag.

De Bot, K. and Schreuder, R. (1993). Word Production and the Bilingual Lexicon. In R. Schreuder and B. Weltens (Eds.), *The bilingual Lexicon* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 190-214.

De Smedt, K., and Kempen, G. (1987). Incremental Sentence Production, Self-Correction, and Coordination. In G. Kempen (Ed.), Natural Language Generation: Recent Advances in Artificial Intelligence, Psychology, and Linguistics. Dordrecht: Kluwer.

Fay, D. (1980). Transformational Errors. In In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press.

Fromkin, V.A. (Ed.). (1980). *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press.

Garret, M. F. (1980). The Limits of Accommodation: Arguments for Independents Processing Levels in Sentence Production. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press.

Gerver, D. (1974). The Effects of Noise on the Performance of Simultaneous Interpreters: Accuracy of Performance. *Acta Psycologica* 38(3), 159-167.

Gile, D. (1994). Methodological Aspects of Interpretation and Translation Research. In S. Lambert, & B. Moser-Mercer (Eds.), *Bridging the Gap:*

Empirical Research in Simultaneous Interpretation. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 39-55.

Gile, D. (1997). Conference Interpreting as a Cognitive Management Problem. In J. H. Danks, G. M. Shreve, S. B. Fountain and M. K. McBeath (Eds.), *Cognitive Processes in Translation and Interpreting*. Thousand Oaks, CA: Sage, 196-214.

Hotopf, W.H.N. (1980). Semantic Similarity as a Factor in Whole-Word Slips of the Tongue. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press, 97-109.

Kaan, E., and Swaab, T.Y. (2003). Repair, Revision, and Complexity in Syntactic Analysis: An Electrophysiological Differentiation. *Journal of Cognitive Neuroscience* 15(1), 98-110

Kalina, S. (1994). Analyzing Interpreters' Performance: Methods and Problems. In C. Dollerup & A. Lindegaard (Eds.), *Teaching Translation and Interpreting 2: Insights, Aims, Visions: Papers from the Second Language International Conference, Elsinore, Denmark, 4-6 June 1993*. Amsterdam-Philadelphia, Benjamins Publishing Company, 224-232.

Kirchhoff, H. (1976/2002). Simultaneous Interpreting: Interdependence of Variables in the Interpreting Process, Interpreting Models and Interpreting Strategies. Translated by David Sawyer. In F. Pöchhacker and M. Shlesinger (Eds.), *The Interpreting Studies Reader*. Routledge, London and New York, 110-119.

Klaudy, K. and Károly, K. (2002). Lexical Repetition in Professional and Trainees' Translation. In E. Hung (Ed.), *Teaching Translation and Interpreting 4: Building Bridges*. Amsterdam-Philadelphia, Benjamins Publishing Company, 99-114.

Kohn, K., and Kalina, S. (1996). The Strategic Dimension of Interpreting. *Meta*, 41(1), 118-138.

Kopczyński, A. (1980). Conference Interpreting: Some Linguistic and Communicative Problems. Unpublished PhD Dissertation. Adam Mickiewiez University Press, Warsaw, Poland, 68-105.

Lackner, J. R. (1980). Speech Production: Correction of Semantic and Grammatical Errors During Speech Shadowing. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press, 149-155.

Lederer, M. (2002). Simultaneous Interpretation: Units of Meaning and Other Features. In F. Pöchhacker and M. Shlesinger (Eds.), *The Interpreting Studies Reader*. Routledge, London and New York, 130-140.

Levelt, W.J.M. (1983). Monitoring and Self-Repair in Speech. *Cognition*, 14, 41-104.

Levelt, W.J.M. (1989). *Speaking: From Intention to Articulation*. The MIT Press, England, 460-499.

Levelt, W.J.M., Vorberg, D., Meyer, A.S., Pechmann, T., and Havinga, J. (1991). The Time Course of Lexical Access in Speech Production: A Study of Picture Naming. *Psychological Review* 98(1), 122-142.

Levelt, W.J.M., Roelofs, A., and Meyer, A. S. (1999). A Theory of Lexical Access in Speech Production. *Behavioral and Brain Sciences,* 22, 1-75.

Liss, J. M. (1998). Error-Revision in the Spontaneous Speech of Apraxic Speakers. *Brain and Language,* , 342-

Lorscher, W. (1992). Process-Oriented Research into Translation and its Implication for Translation Teaching. *Interface. Journal of Applied Linguistics* 6(2), 105-117.

MacWhinney, B. (1997). Simultaneous Interpretation and the Competition Model. In J. H. Danks, G. M. Shreve, S. B. Fountain and M. K. McBeath (Eds.), *Cognitive Processes in Translation and Interpreting*. Thousand Oaks, CA: Sage, 215-232.

Massaro, D. W., and Shlesinger, M. (1997). Information Processing and a Computational Approach to the Study of Simultaneous Interpretation. *Interpreting: International Journal of research and practice in interpreting, 2(1-2),* 13-53.

Mattson, M. E., and Baars, B. J. (1992). Error-Minimizing Mechanisms: Boosting or Editing? In B. J. Baars (Ed.), Experimental Slips and Human Error: Exploring the Architecture of Volition. New York: Plenum Press.

Miller, G., Galanter, E., and Pribram, K.H. (1960). Plans and the Structure of Behavior. New York: Henry Holt & Co.

Mizuno, A. (1999). Shifts of Cohesion and Coherence in Simultaneous Interpretation from English into Japanese. *Interpreting Research* 8(2), 31-41.

Motley, M.T. (1980). Verification of "Freudian Slips" and Semantic Prearticulatory Editing: Evidence from Laboratory-Induced Spoonerisms. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press.

Nakatani, C. H., and Hirschberg, J. (1994). A Corpus-Based Study of Repair Cues in Spontaneous Speech. *Journal of Acoustical Society of America,* 95(3), 1603-1616.

Nisbet, R.E., and Wilson, T.D. (1977). Telling More Than We Can Know: Verbal Reports on Mental Processes. *Psychological Review,* 84, 231-259.

Nooteboom, S. (1980). Speaking and Unspeaking: Detection and Correction of Phonological and Lexical Errors in Spontaneous Speech. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press, 97-109.

Ochs, E. (1979). Transcription as Theory. In E. Ochs and B.B. Schileffelin (Eds.). Developmental Pragmatics. New-York: Academic Press, 43-72.

Ohlsson, S. (1996). Learning from Performance Errors. *Psychological Review* 103(2), 241-262.

Oomen, C. C. E., and Postma, A. (2000). Effects of Increased Speech Rate on Monitoring and Self-Repair. *Journal of Psycholinguistic Research*.

Petite, C. (Forthcoming) Speech Production Models and the Study of Monitoring in Simultaneous Interpreting: An Interdisciplinary Approach. *Interpreting 6(2),* .

Pöchhacker, F. (1994). Quality Assurance in Simultaneous Interpreting. In C. Dollerup & A. Lindegaard (Eds.), *Teaching Translation and Interpreting 2: Insights, Aims, Visions: Papers from the Second Language International Conference, Elsinore, Denmark, 4-6 June 1993.* Amsterdam-Philadelphia, Benjamins Publishing Company, 233-242.

Pöchhacker, F. (1995). Slips and Shifts in Simultaneous Interpreting. In J. Tommola (Ed.), *Topics in Interpreting Research.* University of Turku, Centre for Translation and Interpreting, 73-90.

Postma, A. (2000). Detection of Errors During Speech Production: A Review of Speech Monitoring Models. *Cognition* 77, 97-131.

Poulisse, N. (1999). *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue Speech Errors and Second Language Production.* American/Philadelphia: John Benjamins, 1-76.

Pym, A. (1992). Translation Error Analysis and the Interface with Language Teaching. In C. Dollerup & A. Lindegaard (Eds.), *Teaching Translation and Interpreting: Training, Talent and Experience: Papers from the First Language International Conference, Elsinore, Denmark 31 May – 2 June 1991.* Amsterdam-Philadelphia, Benjamins Publishing Company, 279-288.

Ratcliff, R., Gomez, P., and McKoon, Gail. (2004). A Diffusion Model Account of the Lexical Decision Task. *Psychological Review* 111(1) 159-182.

Schjoldager, A. (2002). An Exploratory Study of Translational Norms in Simultaneous Interpreting. In F. Pöchhacker and M. Shlesinger (Eds.), *The Interpreting Studies Reader.* Routledge, London and New York, (pp. 300-311).

Setton, R. (1998/2002). Meaning Assembly in Simultaneous Interpretation. In F. Pöchhacker and M. Shlesinger (Eds.), *The Interpreting Studies Reader.* Routledge, London and New York, 178-202.

Shattuck-Hufnagel, S., and Klatt, D. (1980). How Single Phoneme Error Rule Out Two Models of Error Generation. In V. A. Fromkin (Ed.), *Errors in Linguistic Performance: Slips of the Tongue, Ear, Pen, and Hand*. New York: Academic Press 35-46.

Shlesinger, M. (1989). Simultaneous Interpretation as a Factor in Effecting Shifts in the Position of Texts on the Oral-Literate Continuum. Tel-Aviv University. [Unpublished Masters' Thesis.]

Shlesinger, M. (1995). Shifts in Cohesion in Simultaneous Interpreting. *The Translator* 1(2), 193-214.

Shlesinger, M. (2000). Strategic Allocation of Working Memory and Other Attentional Resources in Simultaneous Interpreting. Unpublished PhD Dissertation. Bar-Ilan University, Ramat Gan, Israel.

Shreve, G., and Diamond, B. J. (1997). Simultaneous Interpretation and the Competition Model. In J. H. Danks, G. M. Shreve, S. B. Fountain and M. K. McBeath (Eds.), *Cognitive Processes in Translation and Interpreting*. SAGE Publication, US, 233-251.

Smelcer, A. P., Patwardhan, N., Wilson, A. and von Raffler-Engel, W. (1980). Linguistic Awareness of the Translation Process *System*, 8, 59-70.

Van Besien, F, and Meuleman, C. (2004). Dealing with Speakers' Errors and Speakers' Repairs in Simultaneous Interpretation. *The Translator* 10(1), 59-81.

Van Hest, G. W. C. M. (1996). Self-Repair in L1 and L2 Production. Tilburg: Tilburg University Press.

Van Wijk, C., and Kempen, G. (1987). A Dual System for Producing Self-Repairs in Spontaneous Speech: Evidence from Experimentally Elicited Corrections. *Cognitive Psychology* 19, 403-440.

Varantola, K. (1980). On Simultaneous Interpretation. Unpublished PhD Dissertation. Publications of Turku Language Institute No. 1,. Turku, Finland.